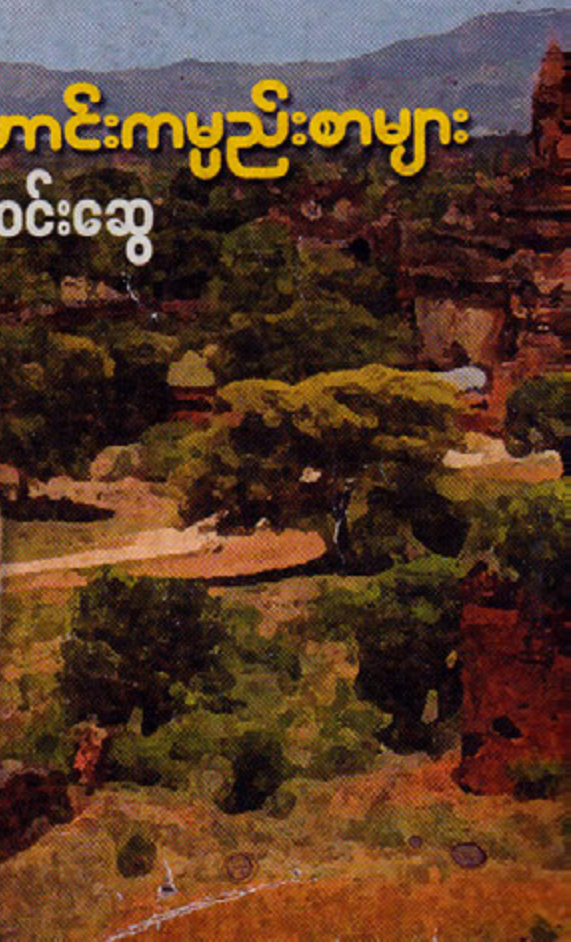

စာပေဝိမာန်စာမူဆရာ

ရှေးဟောင်းကမ္ဘာ့ဦးစာပျား လှိုင်ဝင်းဆွေ

၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ စာပေဗိမာန်စာမူဆု
(မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့်အနုပညာဆိုင်ရာစာပေ) တတိယဆု

ရှေးဟောင်းကမ္ပည်းစာများ

လှိုင်ဝင်းခေတ္တ

စီစဉ်တည်းဖြတ်သူ - ဒေါ်ခင်ဝါဆွေ (ဝါဝါ - အင်းစိန်)
စာတည်း
အဖုံးပန်းချီ - H. Lwin

စာပေဗိမာန်ထုတ် ပြည်သူ့လက်စွဲစာစဉ်

မာတိကာ

စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁။	ကမ္မည်းစာအစ အက္ခရာ	၀
၂။	ကျောက်စာ	၁၁
	- ကျောက်စာဟူသည်	၁၁
	- ကျောက်စာအစ ပျူခေတ်က	၁၅
	- ကျောက်စာအမျိုးမျိုး	၁၉
	- ကျောက်စာ အရေးအသား	၂၂
	- ကျောက်စာ စုဆောင်းရေး	၂၉
	- ကျောက်စာကသမိုင်းကိုပြောသည်	၄၂
၃။	ပုရပိုက်စာ	၄၇
	- ပခန်းကြီးမြို့ အရိုးစစ်တမ်း	၅၈
	- ပုရပိုက်လာ ကုန်းဘောင်ခေတ် မြို့မူတစ်ရပ်	၆၆
၄။	ပေစာ	၇၈
	- ပေစာပြုလုပ်နည်း	၈၆
	- ပေစာထုပ်၏အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများ	၉၂
	- ပေစာရေးနည်း	၉၅
၅။	ခေါင်းလောင်းစာ	၁၀၉
	- ခေါင်းလောင်းစာ အရေးအသား	၁၁၆
	- ခေါင်းလောင်းစာပါစကားအသုံးအနှုန်း	၁၂၂
	- ဝေါဟာရအသုံး	၁၂၆
	- မင်းကွန်းပုထိုးတော်ကြီးခေါင်းလောင်းတော်	၁၃၀

လှိုင်ဝင်းရွှေ

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

၆။	အမြောက်စာ	၁၄၇
	- အမြောက်အစ	၁၄၈
	- မြန်မာ့အမြောက်တပ်	၁၅၈
	- အမြောက်စာ	၁၆၄
	- ထင်ရှားသောအမြောက်များ	၁၆၆
	- မတရားမင်းအမြောက်စာ	၁၇၁
	- ဘိုးတော်ဘုရား၏အမြောက်စာ	၁၇၄
၇။	စာထုပ်ကြိုးစာ	၁၈၀
	- သီဟိုဠ်ရှင်ပြတိုက်မှစာစည်းကြိုး	၁၈၆
၈။	ထန်းဖူးစာ	၁၉၁
၉။	အရိုးအိုးစာ	၂၀၃
၁၀။	အုတ်ခွက်စာ	၂၁၂
	- ယာကြီးကုန်းမှအုတ်ခွက်စာ	၂၁၉
၁၁။	မင်္ဂလာ ၂၂၄	
	- ပုဂံမှမင်္ဂလာများ	၂၂၈
	- ပခုက္ကူမှ မင်္ဂလာများ	၂၃၁
၁၂။	ဒဂုံစာ	၂၃၇
၁၃။	အခြားသောကမ္ဘာ့စာများ	၂၅၁
	- ရွှေပေလွှာ	၂၅၁
	- တံဆိပ်စာ	၂၅၃
	- စဉ့်ကောင်းစာ	၂၅၇

ရှေးဟောင်းကမ္ဘာ့စာများ

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

၁၄။	- ဆည်းလည်းစာ	၂၆၁
	- ကြေးစည်စာ	၂၆၈
	- သင်္ချိုင်းစာ	၂၇၃
၁၄။	ကျမ်းကိုးစာရင်း	၂၈၂

ကမ္မည်းစာ အစ အက္ခရာ

“ကြေးပုရပိုက်၊ သိုက်သိုက် ချုပ်ချုပ်
အုပ်အုပ် ဖုံးဖုံး၊ စာလုံး ကြွေကြွေ
မင်သေ့ လှလှ၊ ပီသ အက္ခရာ
မင်းစဉ်စာသို့၊ သာသနာ ငါးထောင်
တည်စေအောင်ဟု၊ စာစောင် နိဿရည်း
ဆိုနှုတ်တည်းသည်၊ ကမ္မည်းမကျေ မတိမ်တည်း။”
(နေမိဘုံခန်းဖျို့-၈၂)

ကြေးဖြင့်ပြုလုပ်သော ပုရပိုက်တွင် စာလုံးသပ်သပ်လှလှ၊
မင်ကျမင်န ပီသတိကျစွာသည့် မှတ်တမ်းစာကို ရေးသားစီကုံး၍
သာသနာတော်ငါးထောင်ပတ်လုံးကာလ မပျောက်မပျက်ယွင်း
ကွက်ပါစေဟု ကမ္မည်းတင်မော်ကွန်းထိုးခဲ့ကြောင်းကို စာဆိုရှင်
အဂ္ဂသမာဓိ ဆရာတော်က သူ၏ နေမိဘုံခန်းဖျို့တွင် ဖွဲ့သီထားခြင်း
ဖြစ်လေသည်။

ဤတွင် “ကမ္မည်းစာ” ဆိုသည်မှာ “မှတ်တမ်းစာ” ဟုဖြစ်
ကြောင်း ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်းဖြစ်လေသည်။ နောင်လာနောက်သား

၂ တို့ ထာဝရတည်ရှိ မှတ်သားသိရှိနိုင်စေရန်အလို့ငှာ မှတ်တမ်း စာခေါ် ကမ္ဘာဦးစားများကို ရေးထိုးခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မြန်မာလူမျိုးတို့သည် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ကောင်းမှုကုသိုလ်ဒါန ပြုရာတွင် မိမိတို့၏ ကိုယ်ရေးအကြောင်းအရာ၊ အချက်အလက်များ ပြည့်ပြည့်စုံစုံကို ကမ္ဘာဦးစားရေးထိုးလေ့ရှိကြပေသည်။ အထူး သဖြင့် သာသနိကဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံ၊ အဆောင်အယောင်၊ ခေါင်းလောင်း၊ ကြေးစည်၊ မောင်း စသည်တို့၏ ကိုယ်တည်မျက်နှာ ပြင်တွင် မှတ်တမ်းစာအဖြစ် ရေးထိုးမှတ်သားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများသာမကသေး။ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ စာပေအနုပညာ၊ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများကိုလည်း ထာဝစဉ် တည်ရစ်စေရန် မော်ကွန်းတင်ကြခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

အမှန်တကယ်တွင် စာပေရေးသားမှုမှာ ဘာသာစကားကို အရင်းခံကာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် “ကမ္ဘာဦး စာအစ အကွရာ” ဖြစ်ကြောင်း ဆိုနိုင်ပေသည်။ လူ့ယဉ်ကျေးမှု သမိုင်းစဉ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် အရေးပါဆုံးနှင့် အခြေခံအကျဆုံး တီထွင်ခြင်းမှာ မှတ်သားစရာ၊ ပြောစရာ ရေးစရာဖြစ်သည့် စာပေ များပင် ဖြစ်လေသည်။ တစ်ဖန် စာပေဟူသည်ကား စကား၏ သင်္ကေတဖြစ်သော အကွရာများကို စုပေါင်းဖွဲ့စည်းခြင်းဖြစ်၍ စိစဉ်ရေးသား မှတ်သားခြင်းဖြစ်လေသည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် အကွရာတို့ကို စာလုံးပေါင်း (ဗျည်း+သရ) ထိုမှတစ်ဆင့် စာကြောင်း၊

စာပုဒ်၊ စာပိုဒ်၊ ဝါကျ စသည်ဖြင့် အဆက်အစပ် ဖြစ်တည်လာပြီး “စာပေ” ဟု ပေါ်ထွန်းလာခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ “အကွရာဟူသည်မှာ အသစ်တ နာမပညတ်မျိုး ဖြစ်၍ မပျက်စီးသော၊ မကုန်ခန်းသည့် သဘောရှိကြောင်း” ကို ရူပသိဒ္ဓိဋီကာကျမ်း၌ သေက္ခာတောင်ဆရာတော်က မိန့်မှာခြင်း ဖြစ်လေသည်။

တစ်ဖန် မဟာမင်းလှမင်းခေါင် ဦးရွန်း၏ ဥမ္မာဒန္တိယျိ-၁၀ ပါ “သင်္ဂီပုံနှိပ်၊ ရွှေတံဆိပ်နှင့် ရွှေချိပ်ရွှေမင်၊ ရွှေလိပ် တင်သည်” ၌ (လိပ်) ဟူသော ဝေါဟာရကိုပင် “လိပ်-အကွရာအရေးအသား၊ ရွှေကမ္ဘာဦးစားတင် ရေးသည်။” ဖြစ်ကြောင်း ခေါ်ဆိုလေသည်။ အကွရာများကို ထိုထိုဒေသ ကာလအလိုက် ရေးမှတ်သည်ကို ပါဠိ သက္ကတဘာသာတို့၌ လိပ်ဟုခေါ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ရှေးအခါက လိပ်ခေါ် အကွရာရေးခြင်းကိုပင် ငါးမျိုးပိုင်းခြားထားကြောင်း တွေ့ရပေသည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- (၁) မုဒ္ဒါ လိပ် (ပုံနှိပ်စာလုံး)
- (၂) သိပ္ပ လိပ် (ဖော်စာလုံး)
- (၃) လေခနိ လိပ် (စုတ်ရေး၊ ကညစ်ရေး)
- (၄) ဂုဏ္ဍိက လိပ် (မုန့်ညက်စာလုံး)
- (၅) ယုနာ လိပ် (ဖိဖောက်စာလုံး) . . . စသည်တို့ဖြစ်သည်။

“သတ်မှဗ္ဗယ်ကောင်းသောအချက်တစ်ရပ်မှာ မြတ်စွာဘုရား ကိုယ်တော်တိုင်က ဇာတ်ဇာတကတော်တို့ကို ဟောရာ၌

(စာရေးသည်) (စာသင်ဖတ်) ဟု အလီလီအထပ်ထပ် ပါဝင်နေခြင်း ပင်ဖြစ်သည်။ ဤအချက်ကြောင့် မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ထက် ၆ ရာစုတစ်စိတ်တွင် အိန္ဒိယ၌ စာရေးနည်းတစ်မျိုးမျိုး ပေါ်ထွန်းလျက် ရှိနေပြီဟူ၍ ကား လက်ခံနိုင်ဖွယ် ရှိပေသည်။ ပို၍ ထင်ရှားသော သာဓကတစ်ရပ်မှာ သံဃာတော်များ လိုက်နာရန် မြတ်စွာဘုရား ထားတော်မူသည့် ဝိနည်းပညတ်ချက်တို့တွင် (ရဟန်းတော်များက အက္ခရာဂုဏ်တမ်း မကစားရ) ဟု ပါဝင်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။” ဟု စာရှင် ဦးသိန်းနိုင်(ဝိဇ္ဇာ)၏ မြန်မာစာဋီကာစာအုပ်ပါ ပါရာဇိက ပါဠိတော် ဆဋ္ဌမူ၊ စာမျက်နှာ-၂၇၅-၈ ၌ ဖော်ပြထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ အက္ခရာမှစ၍ စာပေတို့အသီးသီး ဖြစ်ပေါ် လာရာတွင် အရုပ်စာ၊ အသံထွက်စာ၊ အက္ခရာစာတို့ အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ခြင်းမှာ ထင်ရှားလှပေသည်။ အက္ခရာစာ အရေးအသား ၌ အိန္ဒိယအက္ခရာသမိုင်းတွင် ဗြာဟ္မီအက္ခရာ အရေးအသားသည် အစောဆုံးပင် ဖြစ်လေသည်။ သက်သေသက္ကာယနှင့် လက်ဆုပ် လက်ကိုင်ပြနိုင်သော ယခုထိ တွေ့ရှိသမျှတွင် အစောဆုံး အိန္ဒိယ နိုင်ငံ အက္ခရာအရေးအသားမှာ ဗြာဟ္မီပင် ဖြစ်လေသည်။ ထိုဗြာဟ္မီအက္ခရာကို မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံလွန်တော်မူပြီး နောက် သရီရိကမာတ်တော်ထည့်သည့် ဓာတ်တော်အိုးတွင် တွေ့ရ သည်။ တွေ့ရသောနေရာမှာ ပိပြဝအရပ်၊ ထူပနှင့် ဗရလီရွာတွင် ဖြစ်သည်။ ပိပြဝအရပ်တွင် တွေ့ရသောကြောင့် ထိုဓာတ်တော်အိုး

ကို ပိပြဝအိုး၊ ထိုစာတို့ကို ပိပြဝလက်ရေးစာဟု ခေါ်ဝေါ်ကြ လေသည်။

ထို့ပြင် ဥရာစုတစ်စိတ်တွင် အသောကမင်းကြီးသည် မြတ်စွာ ဘုရားသခင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်တော်မူရာဒေသ၌ မြတ်စွာဘုရားနှင့် စပ်ဆိုင်ရာ ဘုရားဟောဒေသနာတို့ကို ကျောက်စာရေးထိုး စိုက်ထူ ခဲ့ရာ အသောကကျောက်စာတိုင်များဟု ခေါ်လေသည်။ ထိုကျောက်စာ များမှာ ဗြာဟ္မီအက္ခရာများဖြစ်ပြီး ကျောက်စာပါလက်ရေးတို့ကို အသောကလက်ရေးဟု ခေါ်တွင်ပါသည်။ အသောကခေတ် နောက်နှစ်ပေါင်း-၇၀၀ (အေဒီ ၄ ရာစု) ခန့်တွင် ဗြာဟ္မီအက္ခရာသုံး အရေးအသားတို့သည် အိန္ဒိယ၌ တောင်ပိုင်းအက္ခရာနှင့် မြောက် ပိုင်းအက္ခရာဟူ၍ အပိုင်းနှစ်ပိုင်း ကွဲပြားသွားလေသည်။

မြောက်ပိုင်းအိန္ဒိယအရေးအသားတို့၌ ဂုပ္ပ၊ နာဂရီ၊ ဗင်္ဂါလီ အမျိုးမျိုးကွဲသည်။ ထို့အတူ တောင်ပိုင်းအရေးအသားတို့မှာ တေလေဂု၊ ကဒမ္မ၊ ဂြန္တ၊ ကလိဂ် စသည်တို့ဖြစ်လေသည်။ ယင်းတို့ မြစ်ဖျားခံရာ အိန္ဒိယသုံးဗြာဟ္မီအက္ခရာသည် နောင်အခါတွင် မြန်မာ၊ တိဘက်၊ သီဟိုဠ်၊ မလေးရှား၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ လော၊ ယိုးဒယားနိုင်ငံ အသီးသီးသို့ ပျံ့နှံ့သုံးစွဲလာကြတော့သည်။ အေဒီလေးရာစုတွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရခိုင်၊ ပုဂံ၊ မွန်တို့တွင် အိန္ဒိယသုံး ဗြာဟ္မီအက္ခရာတို့ကို အခြေခံ၍ စာပေအရေးအသား အက္ခရာများအဖြစ်သို့ တစ်ဆင့် ပြောင်းလဲသုံးစွဲလာကြလေသည်။

ရှေးဦးစွာ မြန်မာပြည်၏ ပထဝီအနေအထားအရ ရှေးမြန်မာ တို့သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး စသည့် ကိစ္စများတွင် ကူးလူးဆက်ဆံခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ထိုနည်းတူစွာ အိန္ဒိယပြည်နှင့် အရှေ့အိန္ဒိယကျွန်းစု၏ စပ်ကြားရှိ မြန်မာ နိုင်ငံသည် ပင်လယ်ရေကြောင်းလမ်းခရီး စခန်းထောက်တစ်ခုအဖြစ် တည်ရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းခြားကုန်သည်တို့နှင့် ရခိုင်၊ ပျူ မွန်တို့ စီးပွားရေးအရ ကူးလူးဆက်ဆံကြရာမှ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ စတင်အခြေတည်ခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိလာသော ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် ရခိုင်ပြည် ခေတီ၊ မြောက်ဦး၊ လေးမြို့၊ ဝေသာလီတို့သို့လည်းကောင်း၊ ပျူခေတ် သရေခေတ္တရာ၊ ဝိဿနိုး၊ ဟန်လင်းတို့သို့လည်းကောင်း၊ မွန်တလင်းတို့၏ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိတွင်လည်းကောင်း ရှေးဟောင်း ကမ္ပည်းစာများ အသီးသီးပျံ့နှံ့ခိုင်တည်လာပေသည်။

ရခိုင်ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှုတွင် တွေ့ရသော ခေါင်းလောင်း စာ၊ ကြေး ငွေပြား၊ ကျောက်စာ စသည့် ကမ္ပည်းစာတို့တွင် အိန္ဒိယ သုံး ပြာဟိတိအက္ခရာများ သက္ကတ၊ ပါဠိဘာသာများ ပျံ့နှံ့စိမ့်ဝင်လာ ခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အေဒီ-၁၅၃၆ ခုတွင် မင်းဗာကြံ တည်ထားခဲ့သော ရန်အောင်ဇေယျ သျှစ်သောင်းပုထိုးမှာ ဝေသာလီ နှင့် ခေတီတို့မြို့ဟောင်းနေရာအနီးအပြားမှ တူးဖော်တွေ့ရှိရသော စေတီငယ် (ထူပါ) တွေ့ရသည်။ ထိုစေတီငယ်၏ အောက်ခြေ လေးထောင့်ကွက်တွင် အာရိယန်တို့ အသုံးပြုသော ပြာဟိတိအက္ခရာ

သက္ကတဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသော ယေဓမ္မဂါထာ ပါရှိကြောင်း တွေ့ရပေသည်။ အထူးသဖြင့် ပြာဟိတိအက္ခရာရေးနည်းတွင် မြောက်ပိုင်းဒေသရှိ ဂုတ္တ၊ နာဂရိတွေ့ရသော ရခိုင်ကျောက်စာ၊ ဒဂိုးများကို တွေ့ရသည်။

ရခိုင်ရှေးခေတ်ဟောင်း အုတ်စေတီတစ်ဆူတွင် ပြာဟိတိအက္ခရာ ဖြင့် ရေးထိုးထားသော စာတစ်ခု၌ “သစ္စကပုရပိုက်” ဟု အဓိပ္ပာယ် ရသည့် စာတန်းတစ်ခုပါရှိသည်။ အဆိုပါစာတွင် ပြာဟိတိအက္ခရာ “က” ၏ ရေးထိုးပုံမှာ “+” ကြက်ခြေခတ်အဆင့်ဖြင့် ရေးထိုး ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ အနန္တစန္ဒြ မင်းကျောက်စာတွင် “န” ကို “ ” ဟု ရေးထိုးထားသော်လည်း ဤစာတွင် “ ” ဟု ရေးထိုး ထားလေသည်။ ဂုတ္တခေတ် အေဒီ ၄ ရာစုသို့ ရောက်သောအခါ အဆိုပါ “ကပုံမှာ+ကြက်ခြေခတ်” တွင် မျဉ်းမတ်ရှည်လာ၍ ကန့်လန့်ဖြတ်မျဉ်းမှာ အနည်းငယ်ကွေးလာသည်။ ၎င်းမှတစ်ဆင့် နာဂရိအက္ခရာသည် အေဒီ ၆ ရာစုဘက်သို့ ကူးပြောင်းလာ သောအခါ ကန့်လန့်ဖြတ်မျဉ်းက ပိုမိုကောက်ကွေးလာပြီး အမြီးမှာ လက်ဝဲဘက်သို့ “ ” ပုံစံဖြင့် ကွေးတက်လာသည်။ နောက်ပိုင်း အေဒီ ၈ ရာစုသို့ ရောက်သောအခါ “ ” ပုံစံဖြင့် ကျောက်စာတို့ တွင် ပြောင်းလာသည်။ “န” အက္ခရာသည်လည်း အေဒီ ၃ ရာစု တွင် () ပုံသဏ္ဍာန်မှ အေဒီ ၄ ရာစု ဂုတ္တခေတ်တွင် (|) ပုံသဏ္ဍာန်ရေးသားကြ၍ အေဒီ ၈ ရာစုခန့်တွင် () သို့ အဆင့်ဆင့် ကူးပြောင်းလာကြောင်း ထွန်းရွှေခိုင် (စစ်တွေကောလိပ်) ၏ “ရခိုင် ရှေးဟောင်းမြို့တော်များ” တွင် ဖော်ပြထားသည်။

တစ်ဖန် ပျူခေတ်များတွင် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်လာ ဒေသနာ တရား၏ အဆီအနှစ်များ၊ ကောက်နုတ်ချက်များကို ကျောက်ချပ်၊ အုတ်ချပ်များပေါ်တွင် ကမ္မည်းတင်ခဲ့ကြောင်းလည်း အထောက်အထား တွေ့ရပါသည်။ ဂုတ္တအက္ခရာဖြင့် ယေဓမ္မာ ဘုရားဟော ဂါထာကို အဘိဓမ္မာပိဋကတ်ဝိဘင်းပါဠိတော်လာ ဗုဒ္ဓဘာသာပါဠိ၊ သက္ကတတို့ဖြင့် ရေးသားထားကြသည်။ အထူးသဖြင့် ဗိဿနိုးပျူ ဟန်လင်းပျူ၊ သရေခေတ္တရာပျူတို့အားလုံးတွင် ရှေးဟောင်း လူသားတို့ မြှုပ်နှံထားသည့် အရိုးအိုး များကို ကျောက်သားစာဖြင့် ရေးထိုးခဲ့လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ပျူခေတ်တွင် မြန်မာစာ၏ အက္ခရာ အရေးအထုံးသုံးစွဲခဲ့ကြသောကြောင့် အက္ခရာဘာသာမှ ဖလှယ်မှုနည်းစနစ်အရ ကိုယ်ပိုင်စာပေ အက္ခရာ၏ အညွှန်အညွှောက် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် မြန်မာအက္ခရာများကို ကမ္မည်းစာဖြင့် ရေးတင် လာကြပြီဖြစ်လေသည်။ သို့တိုင် အိန္ဒိယခေတ်သုံး အက္ခရာများ၊ ပါဠိ၊ ပျူခေတ်သုံးအက္ခရာ၊ သက္ကတစာများကို ရောထွေးသုံးစွဲလာ ကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ မြန်မာစာအရေးအသား၏ အစ၊ မြန်မာ အက္ခရာသမိုင်း၏ အစကို ခြေရာခံရာတွင် ပုဂံအာနန္ဒာစေတီ၏ အရှေ့ဘက်နှစ်ဖာလုံခန့်အကွာတွင်ရှိ မောင်ချစ်စ ယာကုန်းမှရသော မြေပုံဘုရားတို့၏ နောက်ကျောက် စာများကို တွေ့ရသည်။ ပါဝင်သော အက္ခရာပုံစံအရ ထိုစာများကို (၁၁) ရာစုက ရေးသား ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ရှေးဟောင်းလက်ရေးပါရဂူများ၊ ခေတ်သစ်

သမိုင်းပညာရှင်များက ဆုံးဖြတ်ကြသည်။ သို့ဖြစ်ရာ မြန်မာစာအရေး အသားတို့တွင် အစောဆုံး၊ အဦးဆုံးဖြစ်သည်ဟု လက်ခံယူဆရပေ သည်။ ထိုမြေပုံဘုရား၏ နောက်ကျောက် ကမ္မည်းစာမှာ -

- ၁။ ဤယ်ကာ
- ၂။ (သမ) ရာဇာ
- ၃။ (မယ်သ) မင်ကြီဖို
- ၄။ ဣ ပုဟိ အ ဗ္ဗ
- ၅။ စံ ၂ ကာ အာလွမ်
- ၆။ တွောတ် ပါ စိယ်
- ၇။ ငါ ပိယ်ကြ ဣ။ ဧ
- ၈။ တ

... ဟူ၍ ဖြစ်ပေသည်။

ပုဂံခေတ်နှောင်း ရှေးဟောင်းကျောက်စာကမ္မည်းစာတို့မှာ များပြားစွာ တွေ့ရပေသည်။ ကျောက်စာရေးထိုးအက္ခရာရေးထုံး၊ အသုံးအစွဲ အလေ့အထတို့ကို စာပေမြင်ကွင်းကျယ်တစ်ချပ်ကို ကြည့်ရသည့်နှယ် ရှိပေသည်။ ရှေးဟောင်းမွန်ရေးထုံး မွန်စာ၊ မွန်အက္ခရာတို့ကိုလည်း ရှေးဟောင်းခေါင်းလောင်း ကမ္မည်းစာတို့ တွင် တွေ့ရှိလာရသည်။ အင်းဝညောင်ရမ်းခေတ်မှသည် ကုန်းဘောင်ခေတ်၊ ရတနာပုံခေတ်တို့အထိ မြန်မာစာပေ၊ မြန်မာ အက္ခရာတို့၏ အရေးအသား၊ ထုံးစံလေ့ အနုပညာများ၊ လူမှု စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာစုံကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရေးသားကာ ကမ္မည်းစာတင်ခဲ့ကြပေသည်။

အချုပ်ဆိုရသော် ကမ္ဘာလုံးကလေးကို “သံပိုင်း”၊ “မှတ်တမ်းစာ”၊
 “မော်ကွန်းစာ”၊ “ကမ္ဘာလုံးမှတ်တမ်း” ဟု ရှေးခေတ်စာပေကဗျာ
 အများအပြား တွေ့ရပါသည်။ တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူဆို
 စစ်ကိုင်းမင်း မင်းနန်စည်ချောင်း-၂၉ တွင် “သုံးတန်ပိဋကတ်၊
 ပရိယတ်ထုံ၊ မိန့်ရွက်ဟောတိုင်း သံပိုင်းမယွက်၊ မင်အက္ခရာ၊
 ရွှေရေးစာလည်း၊ တရာထပ်မေး၊ တည်းဖြတ်ဆေး၏။” ဟု ဖော်ပြ
 စပ်ဆိုရေးသားကြောင်း မှတ်သားရပေသည်။

ကျောက်စာဟူသည်

ရာသီမသိ ပန်းနှင့်ညှိဆိုသကဲ့သို့ ရှေးခေတ် လူ့သမိုင်းဆိုင်ရာ
 အုပ်ချုပ်ရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးအခြေအနေမှန်တို့ကို မသိလျှင်
 ဖြစ်စေ၊ မတိကျလျှင်ဖြစ်စေ ရှေးဟောင်းကမ္ဘာလုံးစာများနှင့် ညှိ၍
 အတိအကျ ဖော်ထုတ်ယူရပေသည်။ ထို့ကြောင့် ခေတ်သစ်သမိုင်း
 သုတေသီတို့သည် ကမ္ဘာလုံးစာ၏ အကျိုးကျေးဇူးနှင့် တန်ဖိုးကို
 အလေးဂရုထား၍ စုဆောင်းရှာဖွေကြသည်။ မပျောက်ပျက်ကြ
 အောင် ထိန်းသိမ်းကြသည်။ ယင်းသို့ သမိုင်းအထောက်အထား
 အတွက် အဖိုးတန်လှသော ရှေးဟောင်းကမ္ဘာလုံးစာများအနက်
 ကျောက်ထက်တွင် ကမ္ဘာလုံးတင်သော ကျောက်စာများသည်လည်း
 အပါအဝင် ဖြစ်ပေသည်။

ကျောက်စာဟူသည်မှာ ကျောက်ပေါ်တွင် ကမ္ဘာလုံးတင်ရေးထိုး
 ခဲ့သော မှတ်တမ်းစာကို ခေါ်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ လူသားတို့သည်
 ခေတ်ကာလအလိုက် မိမိတို့ပြောဆိုရေးသား သုံးစွဲနေကြသည့်
 ဘာသာစာပေဖြင့် မိမိတို့လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသော

အကြောင်းအရာများကို ကျောက်ပေါ်တွင် ရေးထိုးမှတ်တမ်းတင် ခဲ့ကြရာမှ ကျောက်ထက်စာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ကျောက်ထက်အက္ခရာတင်ခြင်း သို့မဟုတ် ကမ္ပည်းစာရေးထိုး ခြင်းကို အိန္ဒိယနိုင်ငံမောရိယမင်းဆက်တွင် အထူးကျော်စောသော အသောကမင်းတရားကြီးလက်ထက်တွင် အစောဆုံးတွေ့ရပါသည်။ အသောကမင်းကြီးသည် မြတ်စွာဘုရား ဖွားသန်စင်တော်မူရာ ဒေသ၊ ဓမ္မစကြာတရားဟောတော်မူရာဒေသ၊ ပရိနိဗ္ဗာန်စံလွန်တော် မူရာဒေသ စသည်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားနှင့် စပ်ဆိုင်ရာဒေသများစွာ တွင် ဘုရားဟောဒေသနာတို့ကို ကျောက်စာရေးထိုး စိုက်ထူခဲ့ပါသည်။ ထိုကျောက်စာတိုင်တို့မှာ အိန္ဒိယပြည်အနှံ့အပြားတွင် ရှိသည်။ ထိုအသောက ကျောက်စာများကို ရေးသားသော အက္ခရာတို့မှာ လည်း ဗြာဟ္မီမှ ဆင်းသက်လာခြင်းပင် ဖြစ်လေသည်။ အသောက မင်းကြီးလက်ထက်ထိုး ကျောက်စာပါ လက်ရေးတို့ကို အသောက လက်ရေးဟု ခေါ်တွင်လေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းတွင် ကမ္ပည်းကျောက်စာရေးထိုးခြင်းလေ့ မှာ သမိုင်းတင်ခေတ်ဦးကာလဖြစ်သော ဟန်လင်းပျူ သရေခေတ္တရာ ပျူ ဗိဿနိုး ပျူတို့လက်ထက်တွင် အစောဆုံး စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ ကြောင်း သမိုင်းအထောက်အထားအရ သိရှိရသည်။ ယင်းသို့ ကျောက်တုံးကျောက်ပြားပေါ်တွင် ကမ္ပည်းစာများရေးထိုး မှတ်တမ်း ပြုခဲ့ခြင်းအလေ့အထပေါ်ပေါက်လာသည်မှာလည်း မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာတော် ပြန့်ပွားရောက်ရှိလာခြင်းနှင့် ဆက်စပ် နေသည်ဟု အခိုင်အမာဆိုနိုင်ပေသည်။

မြန်မာပြည်၏ ပထဝီအနေအထားအရ ရှေးမြန်မာတို့သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး စသည့် ကိစ္စများ တွင် ကူးလူးဆက်ဆံခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ထိုနည်းတူ အိန္ဒိယ ပြည်နှင့် အရှေ့အိန္ဒိယကျွန်းစု၏ စပ်ကြားရှိ မြန်မာနိုင်ငံသည် ပင်လယ်ရေကြောင်းလမ်း၊ ခရီးစခန်းထောက်တစ်ခုအဖြစ် တည်ရှိပေသည်။ ထိုကြောင့် တိုင်းခြားကုန်သည်တို့နှင့် မွန်မြန်မာ ပျူတို့စီးပွားရေးအရ ကူးလူးဆက်သွယ်ကြရာမှ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ စတင်အခြေတည်ခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိလာသော ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် ရာမညတိုင်း မွန်တလင်းတို့၏ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိတွင်လည်းကောင်း၊ ပျူမြန်မာတို့၏ သရေခေတ္တရာ၊ ဗိဿနိုးသို့လည်းကောင်း အသီးသီး ပျံ့နှံ့ခိုင်မာလာ သည်ဟူသော အဆိုကို အခိုင်အမာပြနိုင်သော ရှေးဟောင်းကမ္ပည်း စာများကြောင့်ပင် ဖြစ်လေသည်။

ပျူသင်္ချိုင်းကျောက်စာမှ လက်ရေးကမ္ပည်းစာကို ကျောက်စာ ဝန်ဟောင်း ဦးမြက သူ၏ “ရှေးဟောင်းမြန်မာ့အက္ခရာစာတမ်း” တွင် တောင်ပိုင်းအိန္ဒိယမှ ဆင်းသက်လာသော ၄ ရာစုမှ လက်ရေးဟု ဆုံးဖြတ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ ထို့အတူ ရခိုင်ပြည် ကျောက်တော်ရွာမှ တူးဖော်ရရှိခဲ့သော ကျောက်စာတွင် အိန္ဒိယ မြောက်ပိုင်း ဂုပတ္တအက္ခရာဖြင့် ယေဓမ္မာ ဘုရားဟောဂါထာကို ကမ္ပည်းတင်ခဲ့ကြောင်း လေ့လာရသည်။ တချို့သော ကျောက်စာ တို့တွင် သက္ကတအက္ခရာအသက်မကင်းသော ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးထိုး မှတ်တမ်းပြုထားလေသည်။

ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် အိန္ဒိယမှမြန်မာနိုင်ငံသို့ ဆက်စပ်ပျံ့နှံ့ ရောက်ရှိသည်ဟု အက္ခရာရေးထုံးများအရ ထောက်ချင့်၍ ယူဆ နိုင်သကဲ့သို့ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်လာ ဒေသနာတရား၏ အနှစ်များ၊ ကောက်နုတ်ချက်များကို ကျောက်ချပ်၊ ဖုတ်ချပ်များပေါ်တွင် ကမ္မည်းတင်ခဲ့ကြောင်းလည်း အထောက်အထားတွေ့ရပြန်ပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၉၁၀ ခုနှစ်ခန့်က ပြည်မြို့အနီး ဘောဘောကြီး ဘုရား၏ ခြေရင်းမြေကြီးအတွင်းမှ တွေ့ခဲ့ရသော အပိုင်း (၃) ပိုင်းကျီးနေသည့် ကျောက်ချပ်လွှာတွင် စာသုံးကြောင်းဖြင့် ကမ္မည်း တင်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ ယင်းကမ္မည်းစာကို လေ့လာရာ (သမ္မုသနာ သမ္မုသိတက္က) အစချီ၍ “ပရမသော မုဗ္ဗဂေါ” အစရှိသော အဘိဓမ္မပိဋကတ် ဝိဘင်းပါဠိတော်လာဗုဒ္ဓ၏ ဒေသနာ တော်ဖြစ်ကြောင်း ပြန်ဆိုဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ကြပေသည်။ ထိုနည်းတူပင် ဘဲဘဲဘုရားအတွင်းမှ ရရှိသော ကျောက်ရုပ်ကြွဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော် အောက်၌ ရေးထိုးသော ကမ္မည်းစာ၊ မှော်ဇာ ခင်ဘကုန်းမှ ရရှိသော ကျောက်စာချပ်တို့တွင်လည်း ဗုဒ္ဓဒေသနာတော်များကိုပင် ရေးထိုး မှတ်တမ်းပြုခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ဤကဲ့သို့ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာတရားတော်လာ ကောင်းနိုးရာရာ အဆီအနှစ်တရားများကို အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း၊ မြောက်ပိုင်းအက္ခရာများ သုံးစွဲလျက် ကျောက်ချပ် ကျောက်ပြား ပေါ်တွင် ကမ္မည်းတင်ခဲ့ကြသော ကျောက်ထက်ကမ္မည်းစာများ အား အခိုင်အမာ တွေ့ရှိရပေသည်။ ကျောက်စာကမ္မည်းတင်ခြင်း

အလေ့အထသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံမှသာ ဆင်းသက်လာခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိခြင်းနှင့် ဆက်နွယ်နေသည်ဟု အခိုင် အမာဆိုနိုင်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ မည်သို့ဖြစ်စေ ယင်းအက္ခရာ ရေးထုံးအသုံးအစွဲတို့အကြားဝယ် ပုံမျှ မြန်မာ၊ မွန်တို့၏ အက္ခရာ တစ်လုံးစ နှစ်လုံးစကို တွေ့ရှိရခြင်းကြောင့် အက္ခရာဘာသာမူ ဖလှယ်မှုနည်းစနစ်အရ ပျူ မြန်မာ၊ မွန်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်စာပေ အက္ခရာများသည် အညွန့်အညွှောက်အဖြစ် ပြုထွက်စပြုလာပြီဟု ဆိုရပေတော့မည်။

ကျောက်စာအစ ပျူခေတ်က

မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းတွင် တွေ့ရှိရသော အထောက်အထားများ အရ ကမ္မည်းကျောက်စာ ရေးထိုးခြင်းကို ပျူခေတ်တွင် အစောဆုံး စတင်တွေ့ရပါသည်။

ပျူသင်္ချိုင်းကျောက်စာမှ အက္ခရာရေးထုံးနှင့် လက်ရေး လက်သားများသည် အေဒီ ၄ ရာစုက ဖြစ်မည်ဟု သုတေသီတို့က မှန်းဆကြသည်။ ထို့အတူ ဘဲဘဲဘုရားမှရသော ကျောက်ချပ်လွှာ ကမ္မည်းစာများတွင်လည်း အိန္ဒိယပြာဟီအက္ခရာ ရေးထုံးများဖြင့် တွေ့ရှိရခြင်းကို ထောက်ဆ၍ ကမ္မည်းကျောက်စာ ရေးထိုးခြင်း ကို ပျူခေတ်က စတင်ခဲ့သည်ဟု ကောက်ချက်ချနိုင်ခဲ့ပေသည်။ ထိုမျှမကသေး။ ပျူခေတ်ကမ္မည်းစာများဖြစ်သော အရိုးအိုးစာ၊ ရွှေလွှာများတွင်လည်း ရှေးဟောင်း အိန္ဒိယနိုင်ငံတောင်ပိုင်း၊

မြောက်ပိုင်းတို့မှ ဆင်းသက်လာသော ဗြာဟ္မီ ဂုတ္တအက္ခရာများကို ပျူစာ၊ သက္ကတ၊ ပါဠိဘာသာများနှင့် ရောပြွမ်းလျက် တွေ့ရှိရပါသည်။

ဟန်လင်းပျူမြို့ဟောင်းမှ တွေ့ရသော ရှေးဟောင်းကျောက်ချပ် နှစ်ချပ်အနက် တစ်ချပ်မှာ ပျူစာကြောင်းနှစ်ကြောင်းနှင့် ဗြာဟ္မီ အက္ခရာနှစ်ကြောင်းကို တစ်ကြောင်းကျော်စီရေးထိုးပါရှိပြီး ကျန် ကျောက်စာချပ်တွင် ပျူစာကြောင်းနှင့် ကြားညှပ်ဗြာဟ္မီအက္ခရာ စာကြောင်းများပါရှိလေသည်။ ဟန်လင်းမှ နောက်တွေ့ကျောက်စာ နှစ်ချပ်တွင်မူ ကျောက်စာကမ္မည်းတင်၌ အရေးအသား၊ အဖွဲ့အနွဲ့ ရှည်များ ပါဝင်လာကြောင်း တွေ့ရသည်။

အဆိုပါ ကျောက်စာနှစ်ချပ်အနက် တစ်ချပ်မှာ ဟန်လင်းမြို့ တွင် နန်းတော်ရာ၏ မြောက်ဘက် ၂ ဖာလုံအကွာတွင် တွေ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းပျူကျောက်စာ ကျောက်ချပ်ကြီးတွင် ရေးထိုးထားသော ကမ္မည်းစာတန်းမှာ အလျား ၅၃ လက်မအထိ ရှည်လျား၍ စာကြောင်းရေ (၇) ကြောင်း အစအဆုံး ပြည့်စုံစွာပါရှိပေသည်။ ပျူစာတန်းတို့အကြားတွင် ဗြာဟ္မီအက္ခရာများ ညှပ်၍ ရေးထိုးထား ခြင်းဖြစ်ပြီး မည်သည့်အကြောင်းအရာတို့ကို ရေးထိုးမှတ်တမ်းပြု သည်ကို မသိရသေးကြောင်း ဦးအောင်သော် (ရှေးဟောင်းသုတေ သန) မှ သူ၏စာတမ်းတစ်စောင်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

သို့သော် ကျောက်စာ၏ အစတွင် (သိဒ္ဓမ) ဟူသော စကားလုံး နှင့် စာကိုယ်တွင် (တြိတြိဝိကြမ) ဟူသော အမည်နှစ်ကြိမ်ပါရှိ သောကြောင့် ကျောက်စာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို မဖော်နိုင်သော်လည်း

မင်းတို့၏ ဘွဲ့နာမည်များဖြစ်နိုင်စရာရှိပြီး သရေခေတ္တရာပျူတို့နှင့် လည်း ဆက်နွယ်နေမည်ဟု ယူဆရကြောင်း ဆက်လက်ဖွင့်ဆိုပါ သည်။ ဤကျောက်စာချပ်ကြီး၏ လက်ရာကို ၇-ရာစုထက်စောမည် ဟု ခန့်မှန်းကြသည်။ ဟန်လင်းမှ နောက်တွေ့ပျူကျောက်စာမှာ မင်းရွာတုန်းရှိ မောင်အောင်ငြိမ်း၏ ခြံအတွင်းရေတွင်းဘေးမှ ရသော ကျောက်ပြားဖြစ်လေသည်။ ပျူစာတစ်ကြောင်းနှင့် ဗြာဟ္မီ စာတစ်ကြောင်းပါရှိပြီး အကြောင်းအရာကို အနက်ဖော်မရသေး ကြောင်း၊ ပျူစာမှာ လူအမည်များဖြစ်နိုင်ကြောင်း ယူဆရသည်ဟု ဆိုလေသည်။

သရေခေတ္တရာပျူတို့လက်ထက်တွင် ရေးထိုးမှတ်တမ်း ပြုသော ကျောက်စာနှစ်ချပ်ကိုလည်း နောက်တွေ့ အထောက် အထားအဖြစ် လေ့လာနိုင်ပေသည်။

ကျောက်စာနှစ်ချပ်အနက် တစ်ချပ်မှာ သရေခေတ္တရာ ရွှေတံခါးမြို့ပေါက်အဝင်၌ စိုက်ထူထားခဲ့သော ကျောက်စာဖြစ်ပြီး စာကြောင်းရေ (၂၈) ကြောင်းခန့် ပါရှိသည်။ ကျောက်ချပ်၏ မျက်နှာအလယ်ပိုင်းမှာ ပျက်စီးကွာကျသွားပြီဖြစ်၍ စာကြောင်းများ ၏ ဝဲယာအစွန်းပိုင်းသာ ကျန်ရှိတော့၏။ ယင်းစာတန်းများသည် လည်း လွန်စွာပြုန်းတီးမှေးမှိန်နေသဖြင့် လက်ယာအစွန်းအောက် ပိုင်းစာကြောင်း (၇) ကြောင်းမှ အစိတ်အပိုင်းတို့ကိုသာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖတ်ရှုနိုင်သည်။

- စာကြောင်းရေး၁။ . . . ပထဝီပွ ဘာသော တံ တံန
- စာကြောင်းရေး၂။ . . . အပေတယံ စက္ခုမ ဧက
- စာကြောင်းရေး၃။ . . . ဝိမုတ္တိယာ ဣမံသော
- စာကြောင်းရေး၄။ . . . အနာထပိ
- စာကြောင်းရေး၅။ . . . သာ ဒေဝတာ ဘဂဝန္တံ ဂါထာယအ
- စာကြောင်းရေး၆။ . . . အတ္တ သမ္မာ ပနိမိစ ဧတံမင်္ဂလ မုတမံ

စာကြောင်းရေး၇။ . . . ဇာနိ ကမ္မာနိ ဧတံမင်္ဂလ မု
 အထက်ပါ စာကြောင်းများကို ဆန်းစစ်ရာ မောရသုတ်နှင့်
 မင်္ဂလသုတ်ဂါထာများ ပါဝင်နေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အက္ခရာ
 အရေးအသားကို ထောက်ချင့်၍ ၅ ရာစုနှင့် ၆ ရာစု အရေး
 အသားများဖြစ်နိုင်ကြောင်း သုတေသီတို့က သုံးသပ်ထားပေသည်။
 တစ်ဖန် သရေခေတ္တရာမြို့ရိုး၏ အနောက်မြောက်ထောင့်
 ကုန်းရိုးရွာအနီးရှိ မြို့ဝင်ပေါက်မှ တွေ့ရသော ကျောက်စာမှာ ပါဠိ
 စာလေးကြောင်း ပါရှိလေသည်။ ကျောက်ပြားမှာ တစ်ပိုင်းကွီးလျက်
 ရှိပြီး အောက်ပိုင်းမှစာကြောင်းအဆက်များ ရှိဦးမည်ဟု ခန့်မှန်း
 ရသည်။ အက္ခရာရေးသားမှုကို ထောက်ရှု၍ အေဒီ ၅ ရာစုနှင့်
 ၆ ရာစုအတွင်းလောက်က ကမ္ဗည်းတင်ခြင်းဖြစ်ပြီး ဗုဒ္ဓ၏
 ဒေသနာတော်များအနက်မှ ရတနာသုတ်ပရိတ်တော် ကောက်နုတ်
 ချက်များဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။

ပျူတို့နှင့် ခေတ်ပြိုင်ကာလဖြစ်သော ရခိုင်၊ မွန်တို့နေထိုင်ရာ
 ဒေသမှာလည်း အိန္ဒိယထောင်ပိုင်း၊ မြောက်ပိုင်းအက္ခရာများ ပါရှိ

သော ကျောက်စာချပ်များကို တွေ့ရပါသေးသည်။ ယင်းကျောက်ချပ်
 ကမ္ဗည်းစာများကို ထောက်ဆ၍ မြန်မာလူမျိုးတို့မှာ မိမိတို့ ကိုယ်ပိုင်
 အက္ခရာများ ပြုစုပျိုးထောင်ခါစကာလ ဖြစ်မည်ဟု
 မှန်းဆရလေသည်။ မည်သို့ဆိုစေ ကျောက်ထက်ကမ္ဗည်းစာများ
 ပေါ်ပေါက်လာခြင်းမှာ အေဒီ ၄ ရာစု၊ ၅ ရာစုကာလခန့်က
 ဖြစ်နိုင်ပြီး ပျူခေတ်ကပင် စတင်ပေါ်ထွန်းခဲ့ပြီဟု ဆိုရပေတော့မည်။

ကျောက်စာအမျိုးမျိုး

ကျောက်ထက်ကမ္ဗည်းတင်သော မှတ်တမ်းစာတို့ကို လှေလာ
 သောအခါ လူမျိုးစုအလိုက် မိမိတို့နေစဉ်နှင့်အမျှ ပြောဆိုသုံးစွဲ
 ကြသည့် ဘာသာစာပေများဖြင့် မိမိတို့လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြ
 သော အကြောင်းအရာများကို ကမ္ဗည်းအက္ခရာတင်ခဲ့ကြသည်
 ဖြစ်ရာ ရေးထိုးခဲ့သော ဘာသာစာပေကို လိုက်၍ ကျောက်စာ
 အမျိုးအမည်များ ကွဲပြားခဲ့ပါသည်။

မြန်မာဘာသာသက်သက်ဖြင့် ရေးထိုးသော ကျောက်စာကို
 မြန်မာကျောက်စာ၊ မွန်အက္ခရာဘာသာဖြင့် ကမ္ဗည်းတင်ခဲ့သော
 ကျောက်စာကို မွန်ကျောက်စာဟု ခေါ်ကြပေသည်။ ထိုနည်းတူပင်
 ပါဠိကျောက်စာ၊ ပျူကျောက်စာ အစရှိသဖြင့် ကျောက်စာအမျိုးမျိုး
 ရှိလေသည်။

တစ်ဖန် ကျောက်စာရေးထိုးသူ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အမည်နာမများကို
 အစွဲပြု၍ ကျောက်စာအမည်အမျိုးမျိုး ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြသည်လည်း

ရှိပေသည်။ ဥပမာ-ရာဇကုမာရ်ကျောက်စာ၊ ရှင်ဒိသာပါမောက်
 ကျောက်စာ၊ မနုဟာကျောက်စာ၊ ဓမ္မစေတီကျောက်စာ အစရှိ
 သည်တို့ ဖြစ်ကြလေသည်။ ထို့ပြင် ကျောက်စာရေထိုးထားခဲ့သည့်
 နေရာအဆောက်အအုံတို့ကို အစွဲပြု၍ ကျောက်စာအမည်အမျိုးမျိုး
 ကွဲပြားခဲ့သည်လည်း ရှိ၏။ ဥပမာ-ပဲခူးကလျာဏီသိမ်ကျောက်စာ၊
 သရေခေတ္တရာအရိုးအိုးစာ၊ မလုံးပစ်ဘုရားအတွင်းရှိ ကျောက်စာ၊
 မြောက်ကူနီဘုရားကျောက်စာ စသည်တို့ ဖြစ်လေသည်။

ထိုမျှမကသေး။ ကျောက်စာပါ အကြောင်းအရာများကို အစွဲ
 ပြု၍ အမည်အမျိုးမျိုးလည်း ရှိပေသည်။ ဥပမာ-စောရဟန်းသိမ်
 ကျောက်စာ၊ ပိဋကတ်ကျောက်စာ၊ ကျစွာမင်းအမိန့်ပြန်တမ်း
 ကျောက် စာစသည်တို့ဖြစ်သည်။ ကျောက်စာအများစု
 စုဝေးတည်ရှိရာ နေရာဒေသကိုလိုက်၍ ယင်းကျောက်စာအများစု
 ကို ကိုယ်စားပြုခေါ်ဝေါ်ကြသည့် အမည်များလည်း ရှိသေးသည်။
 ဥပမာ-မန္တလေးနန်းတွင်းရှိ ကျောက်စာများ၊ မဟာမြတ်မုနိ
 ဘုရားအတွင်းရှိ ကျောက်စာများ၊ ပုဂံပြတိုက်ရှိ ကျောက်စာများ
 အစရှိသည်တို့မှာ ယင်းအမျိုးအစား၌ ပါဝင်ကြလေသည်။
 ထိုမှတစ်ဖန် ခေတ်ကာလကိုလိုက်၍လည်း ကျောက်စာများကို ခြံငုံ
 ပိုင်းခြားပြီး ပုဂံခေတ်ထိုးကျောက်စာ၊ အင်းဝ ခေတ်ထိုးကျောက်စာ၊
 ကုန်းဘောင်ခေတ်ထိုးကျောက်စာဟု ခေါ်ဝေါ်သညာထားကြသည်
 လည်း ရှိပေသည်။

ကျောက်စာများကို လေ့လာလျှင် ရှေးဦးကာလက သဘာဝ
 ပင်ကိုကျောက်တုံးကြီးများပေါ်တွင် ထုဆစ်ထွင်း၍ ကမ္ဘာဦးတင်
 ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ နောင်သောအခါတွင် သဘာဝပင်ကို
 ကျောက်တုံးကြီးများကို မိမိတို့လိုအပ်သလို ဖြတ်တောက်ပုံဖော်၍
 ၎င်းကျောက်တုံးပေါ် အက္ခရာကမ္ဘာဦးတင်ခဲ့ကြပေသည်။ ထို့ပြင်
 ကျောက်ချပ်လွှာအဖြစ် လိုအပ်သော အတိုင်းအထွာအထိ အပါး
 ခတ်၍ မှတ်တမ်းတင်ရေးထိုးကြသည်လည်း ရှိ၏။ အတွေ့ရများ
 သော ကျောက်သားတို့မှာ ဝပ်ကျောက်၊ ထုံးကျောက်အမာစားနှင့်
 ကျောက်သားကြမ်းအမာစားတို့ ဖြစ်ကြပေသည်။ ယင်းကျောက်သား
 တို့၏ အမာခံမျက်နှာပြင်ကို အကြမ်းမှချောမွေ့အောင် ပွတ်တိုက်
 ပြီးမှ လိုအပ်သော ကမ္ဘာဦးစာကို ထုဆစ်ထွင်းခြင်းဖြစ်သည်ဟု
 ဆိုနိုင်လေသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်သို့ ရောက်သောအခါ ရိုးရိုး
 ကျောက်များအစား စကျင်ကျောက်သားဖြူဖြူဖွေးဖွေးပေါ်တွင်
 ထုဆစ်လျက် ကမ္ဘာဦးတင်လာကြောင်း တွေ့ရသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မြန်မာတို့သည် မိမိတို့လှူဒါန်းကြသော
 အလှူဒါနအကြောင်းအရာ အပြည့်အစုံကို ကျောက်ထက်အက္ခရာ
 တင်ခဲ့ကြပြီး လှူဒါန်းရာနေရပ်ဒေသတွင် စိုက်ထူခဲ့ကြပါသည်။
 သို့သော် နှောင်းလူတို့က ရွှေပြောင်းထားရှိခြင်း၊ တစ်ဒေသမှ
 တစ်ဒေသသို့ သယ်ယူပြောင်းရွှေ့ခြင်း စသည်တို့ကြောင့် မူလ
 နေရာများတွင် မတွေ့ရတော့ပေ။ ရေမြေဒေသသစ်များသို့ ရောက်
 ရှိသွားကြကြောင်း တွေ့ရပေသည်။

ထိုနည်းတူ ကျောက်စာတစ်ခုကို လေ့လာလျက် မူလထိုးဖြစ်သည်။ ဆင့်ထိုးဖြစ်သည်ဆိုသော အချက်ကိုလည်း စေတနာရှိရာ ရန်လိုအပ်ပေသည်။ အချို့သော ကျောက်စာတို့မှာ ခေတ်ကာလအားဖြင့် စောသော်ငြားလည်း အရေအသား၊ အထုံးအဖွဲ့တို့မှာ ခေတ်နောက်ကျဟန် ရှိသည်။ မူရင်းကျောက်စာကို သုတ်သင်တည်းဖြတ်၍ နှောင်းလူတို့ထပ်ဆင့် ကမ္မည်းတင်ခဲ့သော ဆင့်ထိုးကျောက်စာဖြစ်ကြောင်းပိုင်းခြား တတ်စွမ်းရှိရပေမည်။ သုတေသီတို့အဖို့ ကျောက်စာတစ်ခုကိုတွေ့တိုင်း ကျောက်စာပါအကြောင်းအရာအချက်အလက်ကိုချည်း အားကိုးအားထားပြု၍ စောကြောသုံးသပ်ရန် မသင့်ဟု ဆိုချင်ပါတော့သည်။

ကျောက်စာ အရေးအသား

ကျောက်စာကိုဖတ်သောအခါ ရှင်းလင်းလွယ်ကူစွာ ဖတ်ရှုနားလည်နိုင်ရန် ကျောက်စာရေးပုံကိုလည်း သိထားရန်လိုသည်။ ကျောက်စာတွင် စာကြောင်းများကို ကြောင်းရေအလိုက် ရေးထားပြီး တစ်ညီတည်း တိတိရီရီ ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဤသို့ စာကြောင်းများ တစ်ညီတည်း တိတိရီရီဖြစ်နေစေရန်အတွက် တစ်ခါတစ်ရံစာကြောင်းအဆုံးရှိ အကွရာစာလုံးကို အပြည့်အစုံ မရေးဘဲ နောက်တစ်ကြောင်းအစသို့ ဆက်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

စလေမြို့အရှေ့မြောက် အေးစေတီကုန်း မျှော်တော်စွန်းဘုရား လိုက်မုခ်အတွင်းရှိ သက္ကရာဇ် (၇၅၃) ခုနှစ်ထိုး လက်ယာဖရစ် ကျောက်စာကြောင်းရေ ၁၃ တွင်-

“ဗွေဇီ အပိုင်အခြာကာ အရှေကာ မန်နှောင်တေ။ ဗွေကြက္ကာသိ
 ရက္ကန်၊ အနောက္ကာ နေမည်သပေါ”- ဟု ရေထိုးရာ အဆုံး၌ ရှိသော (ပေါင်)ကို အပြည့်အစုံရေးလျှင် စာကြောင်းမညီဘဲ ပိုနေမည် ဖြစ်သောကြောင့် (ပေါင်) တွင် (ပေါ) ကိုသာရေးပြီး (င်) သေတ်ကို နောက်စာကြောင်းရေ ၁၄ မှစ၍ ရေးခြင်းမျိုးဖြစ်ပါသည်။ ထိုနည်းတူပင် ပခုက္ကူမြို့မဆုတောင်းပြည့်ဘုရားတံတိုင်းအတွင်း မူလရှိခဲ့ရာ သက္ကရာဇ် ၁၁၉၀ ပြည့်နှစ်ထိုး သမန္တကျော်ခေါင် နော်ရထာသိမ်ကျောက်စာကြောင်းရေ (၁၆) ၏ အစတွင် “ရွာပိုင်စား။ ခန့်ထားသနား ခြီးမြောက်တော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဆုလပ်တော်အထူးရှိသဖြင့်၊ မင်းသမန္တကျော်ခေါင်နော်ရထာဟူသော ဘွဲ့အမည်ရှိသော စေတီဒါယကာ၏။ ပ” ဟု အဆုံးစာလုံးသတ်ပြီး နောက်ထပ်စာကြောင်းရေ (၁၇) တွင် “ထုပ်ရွာအမည်ရှိသော။ နိဂုံးကြီးနယ်အတွင်းတွင်။ သိမ်သမုတ်ရမူကား။ ကောင်းမြတ်သင့်တင့်၏ဟု ဆုံးဖြတ်ဆင်ခြင်ပြီးသော်။ သီတင်းသုံးတော်မူရာ ကျောင်း၏” ဟု ရေးသားထားပေသည်။ စာကြောင်းရေ (၁၆) ၏ အဆုံးစာလုံး (ပ) ကို စာကြောင်းရေ (၁၇) ၏ အစ၌ (ထုပ်ရွာ) ဟုရေးထုံးကိုကြည့်လျှင် (ပထုပ်ရွာ) ဟူသော ကျေးရွာတစ်ခုခုမည်ကို တိကျမှန်ကန်စွာ တွေ့ရပေသည်။ (ဤ ပထုပ်ရွာ ဟူသော ရွာသည် ထို့ထက်ပို၍စောပြီး ထိုစဉ်ကရွာအိမ်ခြေ ၂၅၀ ခန့် ရှိကြောင်း၊ တချို့သော သမိုင်းအထောက်အထားများ၌ ပထုပ်ကူရွာ ဟု ဖော်ပြလေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။)

အထက်ပါဆိုချက်အတိုင်း ကျောက်စာ စာကြောင်းရေတွင် နေရာလပ်မရှိဘဲ စာကြောင်းများ တိတိရိရိ ဖြစ်နေစေရန် အထူး ဝရပြုရေးသားလေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရပေသည်။ ထို့ပြင် ကျောက်စာ ၌ ရေးသောစာလုံးများကို အကျဉ်းချုံ့၍ ရေးခြင်း၊ ဆင့်ထက်ရေး ထိုးခြင်း၊ တချို့စပ်ထိုးခြင်းများလည်း ရှိကြောင်း သိရသည်။

ကျောက်စာဖတ်ရာ၌ အကျဉ်းချုံ့ရေးနည်း၊ ဆက်စပ်ရေးနည်း၊ ဆင့်ထပ်ရေးနည်းများကို သိမထားလျှင် ထိုစာလုံးမျိုးကို တွေ့သော အခါ မဖတ်တတ်သဖြင့် အဓိပ္ပာယ်နားမလည် ဖြစ်တတ်လေသည်။ ထို့အတူ ဆင့်ထပ်ရေးနည်း၌ပင် လုံးတူနှစ်လုံးဆင့်၊ လုံးကွဲနှစ်လုံး ဆင့်၊ ဝဂ္ဂန္တ နှစ်လုံးဆင့်ဟူ၍ ကွဲပြားသေးသည်။ စလေမြို့ငါးမာရ် အောင်ဘုရားကုန်းရှိ သက္ကရာဇ် ၅၇၉ ခုနှစ်ဟုပါရှိသော မိဖွာအိုဝ် တန်လိုင်သင် ကျောက်စာကြောင်းရေး-၃ တွင် “ န်လိုင်သင်။ ပုရှာ လွတ်သောကျွန် ။အိုဝ် ညိုဝ်” ဟူ၍ ပါရှိရာ (အို ။ ညို) တို့ကို ရေးသားရာတွင် (ဝ်) ဝသတ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

အချို့သော ကျောက်စာများတွင် (ချောင်း) ကို (ရွှောင်)၊ (ကျောင်း) ကို (ကျောင်း) ဟု လုံးဆင့်ဖြင့် (ချ+အောင်း+ချောင်း) ဟူသော ဗျည်းသရတွဲစပ်ပုံစံမျိုးကို ယူ၍ ရေးကြောင်း တွေ့ရသည်။ အခြားရေးထုံးများမှာ-

- မြေ ကို မြေ
- မြစ် ကို မြစ်
- ပြည့်စုံ ကို ပြည့်စုံ

အစဉ် ကို နှိစည်

မြို့ ကို မြို့

ကြီး ကို ကြီး

မြောက် ကို မြောက် . . . ဟူ၍ တွေ့ရသည်။ (ကသတ်) အရေးအသားနေရာတွင် သေးသေးတင်ဖြင့် ရေးထုံးပြုသည်။ ပုဂံ ခေတ် ကျစွာမင်း အမိန့်တော်တမ်းကျောက်စာတွင်မူ-

“အမုန့်စာတွင် အကြင်ဘုခိုင်သည် ဣမည်သော အပ္ပစ်တေ ဖွစ်မူကာ၊ ဣမည်သော ကန်ပိယ် တေပိယ် အပ်ဇော် ဟူပိယ် ဇော်” ဟု ဖော်ပြကမ္ဘာ့စာတင်ရာတွင် အပြစ်ကို (အပ္ပစ်)၊ ဖြစ်ကို (ဖွစ်) ဟူ၍ ရေးသားပြီး (ဤ) ကို (ဣ) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပေးကို (ပိယ်)၊ (၏) ကို (ဇော်) ဟူ၍လည်းကောင်း ရေးထိုးပြု ကြောင်း လေ့လာရသည်။ ဂဏန်းအရေးအသားများမှာလည်း ဗေဒင်သုံးအက္ခရာများဖြင့် အတိုချုံးရေးခဲ့ကြပေသည်။ ဥပမာ သောကြာနေ့ဆိုလျှင် (၆နေ့) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ကို (ပုတ္တဟူး) သို့မဟုတ် (၄ ဟူး) ၍လည်းကောင်း ရေးထိုးမှတ်တမ်း ပြုခဲ့ပေသည်။ ရံဖန်ရံခါတွင် နေ့ရက်အမည်များကို စာလုံးပေါင်းဖြင့် ပေါင်းစပ်မှတ်တမ်းပြုကြောင်းလည်း တွေ့ရပေသည်။ သို့ရာတွင် ဝေါဟာရတစ်ခုတည်းကိုပင် ကျောက်စာတစ်ခုနှင့်တစ်ခု ရေးထုံး သတ်ပုံမတူညီကြကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

ဥပမာ ပုဂံခေတ်ထိုးကျောက်စာတစ်ခုတွင် (စေသတည်း) ကို (စိယ်သတေ) ဟု ရေးထိုးကမ္ဘာ့စာပြုပြီး အခြားကျောက်စာတစ်ခု၌ မူ (စိယ်သတုံး) ဟု တွေ့ရပါသည်။ (တေ) နှင့် (တုံး) သည် (တည်း)

ဟူသော အနက်သဘောကို ဖော်ဆောင်ပေးသည်။ (တေး) ကို (တည်း) ဟု အသံယူသကဲ့သို့ (လေး) ကို (လည်း) ဟု ဖတ်ရမည် ဖြစ်ကြောင်းလည်း တွေ့ရသည်။

ကျောက်စာရေးထိုးရေးနည်းနှင့်ပတ်သက်၍ စွယ်စုံကျော်ထင် အမေးအဖြေကျမ်းတွင် ဖော်ပြထားရာ အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရပါသည်။

- တော် = ဧကို တသတ်သော် တော်
- သတ် = သကို ဝသတ်သော် သောတ်
- နတ် = နကို ဝသတ်သော် နောတ်
- ခွတ် = ခွကို ဝသတ်သော် ခေါ်
- ရယ် = ကို ၍
- မိယ် = ကို မည်၊မေး
- ငိယ် = ကို ညည်၊ငေး
- ဧယ် = ကို ဧည်
- ကိယ = ကို ကွယ်
- စိယ် = ကို စွယ်

ဤနေရာတွင် (စိယ်) ကို စွယ်စုံကျော်ထင်၌ (စွယ်) ဟု ဖတ်ရကြောင်းပြဆိုထားပြီး အထက်ဖော်ပြခဲ့သည့် (စိယ်သတေ) တွင် (စေ) ဟု ဖတ်မှ အနက်မှန်ကြောင်း ကွဲပြားစွာ လေ့လာသိရှိရပြန်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာအက္ခရာတို့၏ ရင်းမြစ်၊ အသံအနက် ပြောင်းလဲလာပုံတို့မှာ များစွာပင် ကျယ်ဝန်းရှုပ်ထွေးမှု ရှိခဲ့လေသလောဟု ယူဆရပါသည်။

မည်သို့ဖြစ်စေ ရှေးမြန်မာကြီးများသည် ကျောက်စာရေးနည်း အမျိုးမျိုးကို လက်ဖြင့် ဖော်ပြခဲ့ရာ အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရပါသည်။

“ဂူကျောင်း ဘုရား၊ တည်ထား ကျောက်စာ၊ ကမ္ဘာ့စာကို ဘတ်ခါ လွယ်ကူ၊ သိစိမ့် ဟူ၍၊ ထုတ်ယူဘော်ငင် လင်္ကာ ဆင်အံ့၊ ချလျှင် ၁ စီး၊ လုံးကြီး ၂ တင် ၃ လျှင် ဆံခတ်၊ ထက်ရပ် စီးတင်၊ တချောင်း ငင်မူ ၄ လျှင် အမြ၊ အောက်က ဆွဲလော့၊ တကွဲ ၂ ချောင်း ငင်ပြန် ရှောင်းမူ၊ ၅ လျှင်ဟူ၏၊ ၆ မှာ သဝေ သတ်လေ သမ္မ၊ အောက်က အမြ၊ ရ ဆွဲထည့်၊ ပင့်မြ မုချ၊ ရစ်ထ လိမ်ကွေး၊ အောက်ပင့် ဧတည်း ရေးလေ အမြ၊ ဝဆွဲ လုံးကြီး၊ တင်တုံ ပြီးမှ လုံးကြီး ဝဆွဲ၊ ဟဆွဲ လဆွဲ၊ နောက်ပစ်ကလော့ ပစ်မြ နောက်ထိုး၊ ခေါ်ရိုး စဉ်ပင်၊ ကျောက်တွင် ရေးနည်း ဤနည်း ပုံယူ၊ နှလုံး မူ၍၊ ဘတ်သူ ပညာ ရေးထည့် မှာသည်၊ နောင်လာ လူများ- မှတ်ဘို့ထား။ ။”

တစ်ဖန် ယင်းစွယ်စုံကျော်ထင်ကျမ်း - မျက်နှာ (၂၅၅) တွင် မေးသော-၃၀၅။ (ဟထိုး တစ်လုံး၊ စွဲလက်သုံး၊ ယူကျုံး ဘယ်သို့ ဘယ်မည်နည်း) ဟူသော အမေးပုစ္ဆာ၏ အဖြေမှာ (နှစ်တင်၊ နောက်ပစ်) ဖြစ်ကြောင်း ရှေးဆရာတို့က -

“ကျောက်စာကမ္မည်း၊ ရေးထုံးနည်း၊ သိပ်သည်း မှတ်ကုန်ရာ၊ ၊
ချလျှင် တစ်၊ လုံးကြီး နှစ်တင်၊ ဆံခတ်လျှင်၊ ထက်ခွင်
သုံးခုလာ။

တချောင်း ငင်လေး၊ နှစ်ချောင်းရေ၊ ယှဉ်ပေး ငါးသင်္ချာ။
သဝေ မှာခြောက်၊ သတ်တုံ မြောက်၊ အောက်ဝယ် ခုနှစ်လာ။
သေးသေးတင် ရှစ်၊ ဝိသန္ဓနီ၊ ကိုးဟူပြီ၊ အညီ ရေးအပ်စွာ။
ပင့်လျှင် မောက်ချ၊ ရစ်ကာ ဇတွံ၊ ဝလျှင် ဆွဲ၊ ရေးမြ
လုံးတင်က။

ဟဆွဲ ဆိုလျှင် နောက်ပစ်ပင်၊ ပစ်လျက် ဟဆွဲကာ။

ကျောက်စာရေးနည်း၊ နိဿရည်း၊ ကမ္မည်း မော်ကွန်းစာ။”

... ဟူ၍ လင်္ကာဖြင့် ဖော်ပြစပ်ဆိုခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ထိုမှတစ်ပါး ကျောက်စာများတွင် ထူးခြားသော အရေးအသား
များကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ပုဂံခေတ်ကျောက်စာများတွင်
အက္ခရာရေးထုံး တည်ငြိမ်စနစ်ကျမှု မရှိသေးဘဲ မြန်မာစာလုံးပေါင်း
ဖြစ်စဉ်သို့ ပြောင်းရွှေ့ရန် အားယူစဉ်ကာလ ဖြစ်မည်ဟု မှန်းဆရ
ပါသည်။ ရေးထုံးအတော်များများသည် အကြောင်းအရာအချက်
အလက် တစ်ခုတည်းကိုပင် စာလုံးပေါင်းပုံစံ အသွင်အမျိုးမျိုးဖြင့်
ကွဲပြားခြားနားစွာ တွေ့ရပေသည်။ ဥပမာ-သောကြာနေ့ကို
(သောကြ)၊ (၆ကျ)၊ (သုကြာ) ဟု အမျိုးမျိုးတွေ့ရပြီး (၍) ကိုလည်း
(ရွှေ)၊ (၍) ဟု လေ့လာရမိသည်။ အချို့နေရာများတွင် မောက်ချ
ကို သုံးရမည့်အစား မောက်ချအသုံးမရဘဲ ရေးချာသက်သက်ဖြင့်
အောက်ပါအတိုင်း သုံးစွဲခဲ့ပါသည်။

နမူနာအားဖြင့် - သောအခါ - ၆ အခါ
ရှစ်ကိုပင်ငါးယောက် - ယှစ်ကိုပင် ငါးယောက်
သတ္တဝါ - သတ္တိတ

အချုပ်ဆိုရသော် ကျောက်စာသုံးကမ္မည်းစာ အရေးအသား
များသည် ပျူခေတ်တွင် ပျူ မွန်၊ မြန်မာဘာသာတို့ကို ပါဠိဘာသာ
နှော၍လည်းကောင်း၊ ပြာဟိတိအက္ခရာဖြင့်လည်းကောင်း ရောစပ်
သုံးစွဲကြသည်။

ပုဂံခေတ်ကျောက်စာတွင် ကိုယ်ပိုင်အက္ခရာရေးထုံးများကို
ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ရယူသုံးစွဲနိုင်ရန် စမ်းတမ်းတမ်း လျှောက်နေရသည်နှင့်
တူသည်။ သို့သော် အရေးအသားဝါကျများ တိုတောင်းပြတ်သား
၏။ အကျယ်ချဲ့၍ ဖွဲ့နွဲ့စီကုံးကမ္မည်းတင်ခြင်း မရှိပေ။ ဖော်ပြလိုသော
အချက်အလက်၊ အကြောင်းအရာများကို အပိုအလိုမရှိ အတိအကျ
ပြဆိုလေသည်။ အက္ခရာပုံစံတို့မှာ လေးထောင့်ဆန်ဆန်ဖြစ်သည်။
အင်းဝခေတ်ထိုး ကျောက်စာများမှသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်ထိုး
ကျောက်စာများအထိမှာ အက္ခရာအဝန်းအဝိုင်းဘက်သို့ ရောက်ရှိ
လာပြီး ဝါကျရှည်များဖြင့် တန်ဆာဆင်ဖွဲ့နွဲ့သည်။ အက္ခရာအရေး
အသား စနစ်တကျ ခိုင်မာတည်တံ့ခဲ့ပြီဟု ဆိုနိုင်လေသည်။

ကျောက်စာ စုဆောင်းရေး

ဤကဲ့သို့ ခေတ်သမိုင်းသုတေသီများအတွက် အကျိုးကျေးဇူး
များ၍ အဖိုးထိုက်တန်လှသော ရှေးဟောင်းကျောက်စာများသည်
တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်သည်များလည်း ရှိကြသည်။ နှစ်ပရိစ္ဆေဒ

ကြာမြင့်သည်နှင့်အမျှ ရာသီဥတုဒဏ်ကြောင့် အက်ကွဲကြေမှုကာ အပိုင်းအစစဖြစ်လျက် ပျောက်ပျက်ရသည်လည်း ရှိပေသည်။ ကျောက်စာတွင် စာသားများ မှေးမှိန်ပျက်စီး၍ ဝှက်တဝါး ကြွင်းကျန်ရစ်သည်လည်း ရှိသည်။ လူအများ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထားသဖြင့်သာ အကောင်းပကတိ ရှိကြသည်လည်း တွေ့ရသည်။ မည်သို့ဆိုစေ သမိုင်းတန်ဖိုးကြီးမားလှသော အနုပညာပစ္စည်းဟူသည် ကြီးသည်ငယ်သည် အိုမင်းဟောင်းနွမ်းသည် သစ်လွင်သည်မဟု တန်ဖိုးရှိကြသည်ချည်းပင် ဖြစ်သည်။

လက်တွေ့သာခက တစ်ခုကို တင်ပြပါအံ့။ ၁၉၈၉ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလအတွင်းက ရန်ကုန်မြို့၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ မြန်မာစာကော်မရှင်အဖွဲ့မှ စာတည်းမှူး ဦးတင်မောင်ဝင်း ဦးဆောင်သော အဖွဲ့နှင့် စာရေးသူတို့ ရေစကြိုမြို့တစ်ဖက်ရှိ မြောင်နယ်၊ ပရိမ္မရွာ သို့ အလေ့အလာရောက်ခဲ့ကြပါသည်။ ထိုစဉ်က စာရေးသူတို့ တစ်သိုက်သည် ကျန်စစ်မင်းကောင်းမှုတော်ဖြစ်သော ဘုရားတန်ဆောင်တွင် လိုအပ်သော အထောက်အထားများကို မင်လိမ့်ကူးယူခိုက် ရွာသားတစ်ဦးက ကျောက်ချပ်အကျိုးအပဲ့လေးတစ်ခုကို ယူလာတင်ပြပါသည်။

ယင်းကျောက်ချပ်မှာ မူလကျောက်တုံးမှပဲ့ထွက်လာသော အပိုင်းအစတစ်ခုဖြစ်ပြီး မြစ်ဆိပ်ကမ်းခြေမှ အဖိုးသမီးတစ်ယောက် အဝတ်လျှော်ဖွပ်ရာ၌ သုံးသော ကျောက်ပြားအဖြစ် ရရှိခဲ့ကြောင်း၊ ကျောက်ပြားတွင် စာများပါသဖြင့် အသုံးဝင်လိုဝင်ငြား ယူလာခဲ့

ကြောင်း ပြောပြခဲ့သဖြင့် သိရပါသည်။ ကျောက်ချပ်မှစာကို အသေအချာကြည့်သော် အလွန်အဖိုးတန်သော အထောက်အထားတစ်ခု ရသဖြင့် ဝမ်းသာကြောင်း ဆရာဦးတင်မောင်ဝင်းပြော၍ သိရပေသည်။ ထိုကြောင့် ကျောက်ချပ်အပိုင်းမှ စာတန်းများကို မင်လိမ့်ကူးယူရင်း အဘယ်ကြောင့် တန်ဖိုးကြီးမားကြောင်း ဆရာက ရှင်းပြမှ သိခွင့်ရပါသည်။

ကျောက်ချပ်ပါ စာတန်းမှာ ခေတ်အရေးအသားနှင့် ပြန်ဆိုသော် “ငရဲငယ် ငရဲကြီးရှစ်ထပ်၌ စည်းစိမ်ခံပြီး ငရဲပြိတ္တာ သတ္တဝါ” ဟူသော ကျိန်စာတစ်ခုပင်ဖြစ်လေသည်။ စာတန်းမှ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အငွေ့အသက်များရှာမရသော်လည်း အဓိကထား လေ့လာနေသော မြန်မာအက္ခရာပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ်မှ (ရကောက်) အက္ခရာ၏ အနေအထားကို ပြက်ပြက်ထင်ထင် မြင်တွေ့ရသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

မြန်မာအက္ခရာတွင် (ရကောက်)အက္ခရာ၏ ပြောင်းလဲမှု အဆင့်ဆင့်တွင် အင်းဝညောင်ရမ်းခေတ်ကာလ အထိ (၁) ပုံစံ ပြင်သာရေးလေ့ရှိကြောင်း အထောက်အထား ရရှိလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦးတွင် ဤအရေးအသားမျိုး အနည်းအကျဉ်း တွေ့ရသော်လည်း (၁) နှင့် (၇) ကို ဆက်စပ်၍ (၁) မှ (၇) ပုံသဏ္ဍာန်ဖြင့် ရေးဆွဲလာခဲ့ပြီး ကုန်းဘောင်ခေတ်လယ်တွင် သိသိသာသာပင် (၇) ဆက်စပ်သွားပြီဖြစ်ကြောင်း ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့ရလေသည်။

ထိုကြောင့် ကျောက်စာမျှသာ မဟုတ်။ ရှေးဟောင်းကမ္ဘာပွန်း
 စာ အမျိုးမျိုးသည် အဖိုးတန်သော သမိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်
 အထားများပင် ဖြစ်ကြောင်း သိသာလေသည်။ ခေတ်သစ် သမိုင်း
 သုတေသီတို့သည်လည်း ကမ္ဘာပွန်းစာအကျိုးကျေးဇူးနှင့် တန်ဖိုးကို
 အလေးဂရုထား၍ ရှာဖွေစုဆောင်းကြခြင်း ဖြစ်လေသည်။ မပျောက်
 ပျက်အောင်လည်း ထိန်းသိမ်းကြပေသည်။ နိုင်ငံတော်အဖိုးရမ
 လည်း ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းသင့်သော ရှေးဟောင်း အမွေအနှစ်များ
 ကို ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းပြီး ရှာဖွေစုဆောင်းသင့်သမျှကို တစ်နေရာတည်း
 တွင် စုဆောင်းသိမ်းထားကြသော လုပ်ငန်းကို ပံ့ပိုးကူညီမှုပေးခဲ့
 ပေသည်။ ထိုကြောင့်ပင် ပြတိုက်များ၊ ကျောက်စာတိုက်များ၊
 တည်ရှိ ပေါ်ပေါက်လာရသည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

ယင်းသို့ ရှေးဟောင်းကျောက်စာများ၏ တန်ဖိုးကို သိရှိရာ
 တွင် ရှေးခေတ်မြန်မာမင်းများသာမက ခေတ်နှောင်းလူတို့ကပင်
 နားလည်သဘောပေါက်ကြကြောင်း တွေ့ရသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၅-ခု ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက်တွင် နိုင်ငံတော်
 အရပ်ရပ် မြို့ရွာနယ်ပယ်တို့ကို စစ်တမ်းစာရင်းကောက်ယူ
 ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ စစ်တမ်းစာရင်းတွင် ရှေးမင်းအဆက်ဆက်
 တို့ လှူဒါန်းခဲ့သည့် ဝတ်မိုးဝတ်မြေ၊ မင်းမြေ၊ သူရဲမြေစသည်တို့ကို
 ကွဲပြားစွာ ခွဲခြားရန် သိသာရှင်းလင်းခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ ယင်းနယ်မြေ
 အပိုင်းအခြား ပြဿနာနှင့်ပတ်သက်၍ ရှေးမင်းတို့၏ အလှူဒါနကို
 မှတ်တမ်းပြုစိုက်ထူခဲ့သော ကမ္ဘာပွန်းကျောက်စာများကသာ သိသာ

ခြားနားစေနိုင်ကြောင်း နားလည်ခဲ့သည်။ ထိုကြောင့်ပင် ဘိုးတော်
 ဘုရားမင်းသည် နိုင်ငံတော်အရပ်ရပ်ရှိ ကမ္ဘာပွန်းကျောက်စာတို့ကို
 အသစ်ရေးကူးခြင်း၊ ရှာဖွေစုဆောင်းခြင်းပြုရန် အကြံရခဲ့သည်။
 တိမ်ကောပျောက်ပျက်ခြင်း မရှိစေရန်လည်း တစ်နေရာတည်းတွင်
 စုဆောင်းထားရှိလိုသော ဆန္ဒပြင်းပြခဲ့ပေသည်။ ဤအရေးကိစ္စနှင့်
 ပတ်သက်၍ ဆောင်ရွက်ရန် သင့်မသင့်ကို သာသနာပိုင်ဆရာတော်
 ထံသို့ တင်လျှောက်မေးမြန်းလေသည်။ ယင်းအကြောင်းကို အမေး
 တော်ဖြေကျမ်းတွင် ဤသို့ တွေ့ရသည်။

“ရှေးမင်းဧကရာဇ်တို့ ကမ္ဘာပွန်းကျောက်စာစိုက်ထောင်၍
 လှူဒါန်းသည့် ဝတ်မိုးဝတ်မြေတို့မှာ မသိသာမခြားနား ရှိသည်များ
 ကို သိသာခြားနားအောင် မြေတိုင်စချီတို့ကို စစ်ကြောမေးမြန်း၍
 အသစ်ကျောက်စာ တင်လိုပါသည်။ ကမ္ဘာပွန်းကျောက်စာတိမ်မြုပ်
 ၍ မိဘပဝေဏီနှင့် သားအစဉ်ထိန်းသိမ်းသည့်အရာလည်း ရှိသည်။
 ဗုထိုးကျောင်းကန်ထိန်းသိမ်းပြုပျက်၍ အရပ်ဌာနကိုမျှ မသိ။
 မည်သည့်ကျောင်းမြေ၊ မည်သည့်ဘုရားမြေဖြစ်သည်ဆို၍ အမှတ်
 နှင့်၊ သညာနှင့်သာ စွဲလမ်း၍ သိမ်းခံကြသည့်အရာလည်း ရှိသည်။
 ကမ္ဘာပွန်းကျောက်စာ မရှိ၊ သမိုင်းလက်စွဲနှင့်သာ ဝတ်မိုးဝတ်မြေ
 အဟန့် ယိုးကိုး၍ ရေစစ်သိမ်းခံကြသည့်အရာလည်း ရှိသည်။
 သည်ဘုရားများကို သိမ်းဆည်းသော် သင့်မည်၊ မသင့်မည်ကို
 မိန့်ဆိုတော်မူပါ ဆရာတော်ဘုရား...”

(၁၁၄၇ ခု၊ ဒုတိယဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၁၃ ရက်နေ့ ကျီဝန်မင်း မဟာသင်္ခယာကို စေ၍ လျှောက်လှာသည်တွင် အမိန့်ရှိ လိုက်သည်ကား...)

“ကမ္ပည်းကျောက်စာတိမ်မြုပ်၍ မိဘပဝေဏီနှင့်သာ အစဉ် ထိန်းသိမ်းသည့် ဆရာလည်း ရှိသည်။ အမိန့်တော်မှာ ကျောင်းဘုရား ပုထိုး ဝတ္ထုကံမိုးမြေမှန်ကန်လျက် တိမ်မြုပ်သည်ဖြစ်မည်။ မမှန် မကန် ယိုယိမ်းခါမျှကိုလည်း တိမ်မြုပ်သည်ဆိုသည် ဖြစ်မည်ကို သိနိုင်ခဲ့သည်။ ရှေးအစဉ်က ကျောက်စာကမ္ပည်း မည်မှာရှိသည်၊ မည်မှာထားသည်ဟူ၍ ကြားဖူးသည် မကြားဘူးသည်ကို မေးဆေး ၍ မည်မှာထားသည်ရှိသည်ဟူ၍ ကြားစဖူးသည်။ ထွက်ဆိုသူ ရှိလျှင်လည်း မှန်ကောင်းပေသည်။ ရှိသည်ကိုပင် ကြားစဖူးသူမရှိ လျှင် မှန်ကန်သည်မဆိုသာ။ ကျောင်းဘုရား ပုထိုးဝတ္ထုကံမိုးမြေ ဟူ၍ ယိုယွင်းခါမျှသာဟု သိသာတော့သည်။”

“ကျောင်းဘုရားတို့ကို လျှာရင်း ဝတ္ထုကံမှန်သည်ဖြစ်လျှင် ကျောင်းဘုရားပင်မရှိသော်လည်း သံယသန္တက၊ စေတီယသန္တက သာဖြစ်သင့်သည်။ ရာဇသန္တကမဖြစ်သင့်။ ထိုကြောင့် ကျောင်းဘုရား တိမ်းယိမ်းပြုပျက်သည်မှာ သာသနာတော် စီးပွားများအောင် တရားမင်းမြတ်က သိမ်းခံ၍ သင့်ရာလှူဒါန်းပူဇော်သင့်သည်။ ကမ္ပည်းကျောက်စာတင် မရှိသော်လည်း နှစ်သက္ကရာဇ်ဒေသဌာနေ အနေအသွားတော်လျော်၍ သဘောအရ ခိုင်ခံ့သည့်သမိုင်း လက်စွဲဖြစ်ချေက ယိုးကိုးသည် မဆိုသာပြီ။ သမိုင်းလက်စွဲ စာအရကို

ထောက်ရှုဆင်ခြင်၍ ယိုးကိုးသည်၊ မယိုးကိုးသည်ကို သိတော်မူပြီ။ မယိုးကိုးသည်မှန်လျှင် ရာဇသန္တကဖြစ်၍ တရားမင်းမြတ်သာ ပိုင်ထိုက်သောကြောင့် အသစ်ကျောက်စာ ကမ္ပည်းတင်မှတ် ကပ်လှူခြင်းငှာ မသင့်ပြီ။”

ဤသို့ သာသနာပိုင်၏ ဖြေရှင်းပေးချက်ဖြင့် ဘိုးတော်ဘုရား သည် ရှေးမင်းတို့လှူခဲ့သည့် အရပ်ရပ်ရှိ ကျောင်းဘုရားဝတ္ထုကံ မိုးမြေများကို အသစ်ထပ်မံ၍ ကျောက်စာကမ္ပည်းစိုက်ထူလှူဒါန်း ခဲ့လေသည်။ ကျောက်စာသစ်တွင် သာသနာပိုင် ဆရာတော်ရေး သားဖွဲ့စီသော ဂါထာပဗ္ဗပါဠိအနက်ကို ရှေးဦးစွာရေးတင်ပြီးမှ မူလကျောက်စာရင်းပါ နယ်ပယ်အမှတ်အသားကို အသေအချာ ရေးကူးရသည်။ ဝတ်မိုးဝတ်မြေ၊ မင်းမြေစသည်ကို ကွဲပြားအောင် ခွဲခြား၍ စာရင်းတင်စေသည်။ သမိုင်းမော်ကွန်းလက်စွဲမြေတိုင် သူကြီးတို့ အစစ်ခံထွက်ဆိုချက်ကို မူသေမထားဘဲ ကျောက်စာထွက် အတိုင်း ဖြစ်စေခဲ့သည်။ အာရပ်စောင့်အကြီးများ၊ ကျွန်သီးတော်စားရှိ သည်များကို နဂိုမူလအတိုင်းဖြစ်စေ၍ မရှိလျှင် မြေစားရှိ-မရှိ ညှိနှိုင်းစစ်ဆေး ခွဲခြားစေခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ကျောက်စာကမ္ပည်း သစ်နှင့် ကျောင်းဘုရားဝတ္ထုကံမိုးမြေများကို သီးသန့်ရှင်းလင်းတော် မူရာ၌ မရှင်းမလင်းဖြစ်၍ အတွင်းဝန် သက်ပန်းစား ဗလရာဇာကို စေလွှတ်လျှောက်ထားလာသည်တွင် သာသနာပိုင် ဆရာတော်က ဤသို့ အဖြေပေးတော်မူပြန်သည်။

“ကျောက်စာမပျက် ကျောက်စာထွက်နှင့်ညီသည့်မြေမှာ ကျောက်စာရှိတိုင်းဖြစ်စေသင့်သည်။ မညီသည့်မြေမှာ ကျောက်စာ ထွက်တိုင်းသာဖြစ်စေသင့်သည်။ ကျောက်စာပျက်မသိသာသည့် မြေမှာ အခြားထောက်ထားနိုင်၍ သိရန်အကြောင်းမရှိလျှင် အထူး မဆိုသာပြီ။ ထောက်ထားနိုင်၍ သိရန်အကြောင်း ရှိမူကား ရှိတိုင်း ဖြစ်စေသင့်သည်။ ကျောက်စာသမိုင်းမရှိ အခြားကျောင်းဘုရား မြေကပယ်နယ်ခိုင်း၍ ထွက်သည့်မြေမှာ အခြားကျောင်းဘုရား ကျောက်စာထွက်လျှင် နဂိုကျောက်စာကဲ့သို့ အခိုင်ပင်ဖြစ်သည်။ ယုံကြည်လောက်သည့် သမိုင်းထွက်မြေမှာ နယ်ပယ်အမှတ် နိမိတ်နှင့် အစဉ်သိမ်းခံပေးခြင်းမြဲအရပ်ဖြစ်လျှင် သမိုင်းအထွက် အတိုင်းပင် ဖြစ်စေသင့်သည်။ မယုံကြည်လောက်သည့် သမိုင်း ထွက်မြေမှာ သမိုင်းစာစောင် အရာသည် မဆွကပင် တင်လွှားသည့် အရာလည်း ရှိရာသည်။ နောက်မှ တိုးပွားသည့်အရာလည်း ရှိရာသည်ဖြစ်၍ နယ်ပယ်အမှတ် နိမိတ်မရှိ ပေးခြင်းမြဲအရပ် မဟုတ်သောကြောင့် မယုံကြည်လောက်လျှင် သမိုင်းထွက်သည် ဟူ၍ အခွန်မယူသာ။ ကျောက်စာသမိုင်းမရှိ၊ ကျောင်းဘုရားမြေမှာ နယ်ပယ်အမှတ် နိမိတ်နှင့်ပေးခြင်းမြဲဖြစ်လျှင် ကျောက်စာသမိုင်း ယိုယွင်းသည်ယူရန် ရှိသည်။ ကျောက်စာသမိုင်းမရှိ၊ မင်းမြေက ပယ်နယ်ခိုင်း၍ ထွက်သည့် ကျောင်းဘုရားမြေမှာ နယ်ပယ် အမှတ်အသေအချာ ရှိ၍ အစဉ်ထင်ရှားသည်ဖြစ်မှ အမှန်ယူ သင့်သည်။ ကျောက်စာ သမိုင်းသာထွက်၍ အရပ်ကိုမသိသာသည့်

မြေမှာ ကျောက်စာ သမိုင်းထွက်တိုင်း တည်စေရန်မရှိပြီ။ ကုသိုလ် တော်ပွားများမည့် အကြောင်းနှင့် ကျောက်စာသမိုင်းထွက် နယ်ပယ် သမိုင်း အရှည်အတိုင်းရော်ရမ်း၍ လဲလှယ်မှုသင့်မည်။ ကျောက်စာ သမိုင်းထွက် မြေသာရှိ၍ ကျောင်းဘုရားမရှိသည့်မြေ၊ ရှာမတွေ့ သည့်မြေများမှာ ၎င်းမြေဆီမြေခွန်နှင့် ကျောင်းဘုရားအစား တည်၍ဖြစ်စေ၊ အခြားကျောင်းဘုရားမှာဖြစ်စေ ရည်မှတ်၍ လှူဒါန်းသင့်သည်။ သမိုင်းထွက်မြေကျယ်၍ အစဉ်အသိမ်းအခံ ကျဉ်းသည့်မြေမှာ သမိုင်းထွက်ကို ဆင်ခြင်သင့်သည်။ ကျောက်စာ နဂိုမရှိ လက်ခံသာရှိသည့်မြေမှာ နယ်ပယ်အမှတ်ပေးခြင်းမြဲ အရပ်နှင့်ညီလျှင် လက်ခံအတိုင်း ဖြစ်စေသင့်သည်။”

ယင်းသို့ဝတ္ထကမြေ၊ မင်းမြေကွဲပြားရန် သာသနာပိုင်ဆရာတော် ၏ အကူအညီဖြင့် သိသာရှင်းလင်းစေပြီး နယ်ပယ်အရပ်ရပ်ရှိ ကျောက်စာဟောင်းတို့ကို စုဆောင်း၍ အသစ်ရေးကူးစေခဲ့သည်။ ကျောက်စာထွက်ပယ်နယ်စာရင်းကို ကျောက်စာထွက်တိုင်း ရေးကူး၍ လွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းရသည်။ ဤသို့ ရေးကူးတင်ဆက် ရသူမှာ တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူဖြစ်လေသည်။ လွှတ်ရုံး မှ ဘုရားကျောင်းဝတ်မိုးဝတ်မြေ၊ မင်းမြေစသည်တို့ကို ခွဲခြားကာ ကျောက်စာသစ်တွင် ထွင်းထုရေးစေသည်။ အသစ်မွမ်းမံရေးထိုး ပြီးသော ကျောက်စာများကို မဟာမုနိအရံတံတိုင်းအတွင်း၌ ကောင်းမွန်စွာ သိမ်းဆည်းထားစေသည်။ ကျောက်စာတွေ့ရှိရာ မူရင်းဒေသ၌လည်း အသစ်ရေးထိုးသော ကျောက်စာများကို

ူတွင်ထား၍ စိုက်ထူစေခဲ့သည်။ ၎င်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပခန်းငယ်ဘက်မှ စာရေးသူစုဆောင်းရှာဖွေရရှိသော ပုရပိုက်မှတ်တမ်းများတွင်-

“ဘိုးတော်ဘုရားပြန်တမ်း အမိန့်တော်” အမည်ရှိ ကျောက်စာစုဆောင်းရေး အမိန့်တော်တစ်ရပ်ကို ဤသို့ တွေ့ရှိရပေသည်။

“နိုင်ငံတော်အတွင်းတွင် အရပ်ရပ် ကျောင်းဘုရားကျောက်စာဝတ်မိုးဝတ်မြေကျွန်သီးတော်များမှာ တွင်းသင်းဝန်မဟာစည်သူကလွတ်သို့စာရင်းတင်၍ စာဆက်သည်။ ရွှေမြို့တော်နယ်တွင်းရှိ ကျောက်စာထွက်ဂူကြီးဘုရား၊ ရွှေကြက်ယက်ဘုရား၊ ရှင်ဖြူရှင်လှဘုရား၊ စစ်ကိုင်းမြို့စည်းခုံကြီးဘုရား၊ ထူပါရုံဘုရား၊ ရတနာစေတီဘုရား၊ ရာဇဝမဏိစူဠာဘုရား၊ ပုညစေတီဘုရား၊ စူဠာမဏိဘုရား၊ မင်းအိုချမ်းသာဘုရား၊ ရွှေသာလျောင်းဘုရား၊ လယ်ကိုင်းသရက္ခကျောင်းတော်ရာဘုရား၊ ရွှေစာရံဘုရား၊ ရွှေအင်းတိန်ဘုရား၊ ရှင်မာလဲဘုရား၊ ရှင်မဟာကဿပအလောင်းတော် ပုဂံတန်ကြည်ဘုရား၊ သီဟတောဘုရား၊ ရွှေရင်မွှော်ဘုရား၊ ကျောင်းမြေများကို အထက်အမိန့်တော်ရင်းအတိုင်း မြေပယ်လဲလှယ်သီးသန့်ရှင်းလင်း၍ ကျောက်စာအသစ်ထိုးမှတ်စေ။ ကျောက်စာကိုလည်း မဟာမုနိအရံတွင် ကောင်းမွန်အောင် သွင်းထားစေ။ ဘုရားကျောင်းရှိရာမှာလည်း ကျောက်စာထု၍ အသီးသီးဂူနှင့်ထားစေ။ ကျံသည့် ကျောက်စာများမှာ အမိန့်တော်ရင်းအတိုင်း ကိုစင်အောင်သိမ်း။ ။”

(သက္ကရာဇ် ၁၁၅၆ ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ၅ ရက်နေ့ နာခံဇေယျ နော်ရထာ ပြန်တော်)

ယင်းအမိန့်တော်ပြန်တမ်းတွင် တွင်းသင်းဝန်မဟာစည်သူစာရင်းကူးတင်ဆက်သော ဝတ်မိုးဝတ်မြေကျွန်သီးတော်စာရင်းပါ နိုင်ငံတော်အရပ်ရပ်ရှိ ကျောင်းဘုရားများစွာကို တွေ့ရပေသည်။ ကျောင်းဘုရားရှိ ကျောက်စာထွက်မြေပယ်များကို သန့်ရှင်းလင်း၍ ကျောက်စာအသစ် ရေးထိုးစိုက်ထူသည်။ ကျန်ရှိသမျှ ကျောက်စာမှန်သမျှကိုလည်း ကုန်စင်အောင် သိမ်းယူစုဆောင်းရန် အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ သက္ကရာဇ်-၄၁၉ ခု၊ အနော်ရထာမင်းကြီးတည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့သော စက္ကလံပဘုရား ဆင့်ထိုးကျောက်စာကို ပုရပိုက်တွင် ဤသို့ တွေ့ရသည်။

“သက္ကရာဇ်-၄၁၉၊ အနော်ရထာမင်းကြီး ပင်းချောင်းအရပ်နှိုက်စက္ကလံပဘုရားတည်ထား၍ လှူဒါန်းခဲ့သော မြေထန်းကို လှူရင်းတိုင်း မြဲမြံစွာတည်စိမ့်သောငှာ ကျောက်စာမော်ကွန်းနှင့် ဆင့်၍ လှူဒါန်းတော်မူပြန်သတည်း။ လှူသောမြေခြားကား တောင်ကား ဘောင်ကားတောညောင်ပင်တို့ ကျောက်မဆင်အစပ်တည်း။ မြောက်ကားရာ ဖွဲ့ချောင်း၊ အရှေ့ကား နတ်အိမ်ကန်၊ အရှေ့တောင်ကား ကျောက်တံခါးတည်း။ အနောက်ကား မြစ်ဝါလတိုင်နက် လှူတော်မူသည်။ ကန်ဘော်တစ်ခု၊ ကန်ကြီးကန်ငယ် ၇ နှင့်အလံဖော်ကြီး ၆၀၀၊ အရှေ့လည်ထောင့်-၃ ခုလျှင် မဲတီခင်ရိုးပန္နက်စိုးသော ထန်းနှင့်တကွ ၁၈၀၊ ကုန်းသာယာ ၂၈၀၊ အနောက်ကိုချောင်း၊ တောင်ကိုသံလယ်အောက်ချောင်း၊ မြောက်ကို ငလိုင်ချောင်း၊ အရှေ့တောင် ပင်းတိုင် ကျောက်ပုထိုး၊ သမန္တရာဇ်တိုင်နက် ကူးခန်း

ကြီးတွင် အရှေ့ကားအမြစ်၊ အနိမ့်ကားအပင်၊ အမြင့်ကား အရွက်၊ တောင်ဘက်ကို တစ်ဖက်သည်၊ အနောက်ကို ထောက်ရှာပင်စည်၊ မြောက်ကို ချသော်မော်အစပ်တည်း။”

ယင်း စက္ကလံပဘုရား ဆင့်ထိုးကျောက်စာတွင် ဘိုးတော်ဘုရား လျှောက်ထားချက်ဖြင့် သာသနာပိုင်ဆရာတော်ဘုရား ရေးသား စီကုံးဒေသာဂါထာပန္နပါဠိအနက်ကို ရှေးဦးစွာ ရေးတင်ပြီးမှ မူရင်းကျောက်စာကို ရေးကူးလေသည်။ ယင်းဂါထာပါဠိအနက်ကို အမေးတော်ဖြေကျမ်း-စာမျက်နှာ (၁၃၁) တွင် ကြည့်ရှုနိုင်သဖြင့် အကျယ်မဖော်ပြတော့ပြီ။ ဆင့်ထိုးကျောက်စာတွင် ကြောင်းရေ အချို့ ပျက်ယွင်း၍ ဖတ်ရှုရေးကူး မပြုနိုင်သည်များလည်း ရှိသည်။ စက္ကလံပဘုရားသည် ပင်းမြို့၊ ပခန်းကြီးနယ်များတွင်ရှိပြီး အရပ် တစ်ဒေသစီ၏ ဘုရားမြေပယ်အပိုင်းအခြားကို ကွဲပြားစွာစာရင်းတင် ရေးထိုးကြောင်း တိကျစွာ တွေ့ရသည်။ မူလကျောက်စာ စာရင်းကို တစ်ဆင့် ကူးယူရသောကြောင့် သတ်ပုံသတ်ညွှန်း၊ ဝါကျအထား အသို စသည်တို့ တချို့နေရာများတွင် မှားနေကြလေသည်။ ဆင့်ထိုးထိုးစဉ်က ကြပ်ကြပ်မတ်မတ် စစ်ဆေးပြင်ဆင်မှု မရှိသော ကြောင့် ဖြစ်မည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။

ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် ကျောက်စာများကို စုဆောင်း၍ အသစ်ရေးကူးစိုက်ထူခြင်း၊ ရွှေပြောင်းထားရှိခြင်းတွင် အကြောင်းရင်း နှစ်ချက်ရှိသည်ဟု ဆိုရမည်။ ကျောင်းဘုရားမြေပယ်တွင် ဝတ်သိမ်း၊ သယ်ဇာစသော အထိန်းအသိမ်းမရှိ လွတ်လပ်သောမြေ၊ ရတနာ

သုံးပါးနှင့်စပ်သောမြေများကို အရာတော်မြေပြုလုပ်လိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းကြံရွယ်ချက်မှာ ဆရာတော်၊ သံဃာတော်၊ မှူးမတ် ပညာရှိတို့သဘောမတူ၊ လက်မခံသည့်အတွက် ပျက်ပြယ်ခဲ့ရသည်။ လောကီပိဋကတ်၊ စာပေများစုဆောင်းရန် ကိစ္စတွင် ကိုယ်ပိုင်ငွေကို မသုံးလိုဘဲ ရတနာသုံးပါးနှင့်စပ်သော ရှေးရှိရင်းစွဲ မြေယာခွန်တို့ကို သုံးစွဲလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မည်သို့ဖြစ်စေ ဘိုးတော်ဘုရား၏ ရည်ကြံချက်အတိုင်း ပြီးမြောက်သည်လည်း ရှိ၏။ မြို့တော်သို့ ပို့ပေးရမည်ကို ဝန်လေး၍ ဖျက်ဆီးကြသဖြင့် ကျောက်စာအချို့ ဆုံးရှုံးရသည်လည်း ရှိပေသည်။ ဘိုးတော်ဘုရား၏ ကျောက်စာရွှေ့ပြောင်းရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ပုဂံ ဝန်ထောက်မင်း ဦးတင်၏ “မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း” တတိယ ပိုင်းတွင် ဤသို့ ဝေဖန်ထားကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

“ထိုကဲ့သို့ ကျောက်စာများကို စုဆောင်းစစ်ဆေးအရေးယူ၍ အသစ်လျှင်ခြင်းမှာ ရည်ရွယ်ရင်း ကောင်းသော်လည်း (ရှေ့ပိုင်း ကောင်းသည့်အလျောက် နောက်ပိုင်းမပါလျှင် အောက်ဟာသည်) ဟူသော သူ့ဟောင်းတို့ ဥဒါန်းစကားအတိုင်း အချို့ကျောက်စာများ မှာ ဆုံးပါးပျက်စီးကုန်သည်။ ရွှေမြို့တော်သို့ ပို့ရမည်ကို ဝန်လေး သည့်အတွက် ဖျက်ဆီးပစ်ကြသည်။ . . . ယူလွယ်ပို့လွယ်၍ မပျောက်မပျက်ဘဲ ပို့တန်သမျှ အဝေးမြို့ရွာက ရာဇဌာနီသို့ ပို့ရသော ကျောက်စာများမှာလည်း နေရာရင်းသို့ ပြန်၍မရောက်၊ မဟာမုနိ ဘုရားမှာ အချို့ ဆင်ကြိုးရွှေဂူဘုရားမှာ အချို့ ရောက်နေသည်။

အချို့ ကျောက်စာများလည်း ရှိရင်းမြို့ရွာအရာရှိတို့က ကူးပေးသမျှသာ ပါကာဖတ်ရှုကြရသည်။ ရာဇာဌာနီသို့ရောက်လာသော ကျောက်စာများမှာလည်း ကျောက်စာရုံးတော်တွင် စုထား၍ တွင်းသင်းတိုက်ဝန်နှင့် သက်ပန်းအတွင်းဝန်တို့ရှေ့ ရမ္မသီရိကျော်ထင်က ဖတ်၍ ရာဇကျော်ထင်က ကူးယူရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ကူးယူကြသော်လည်း ယခုအခါကဲ့သို့ ကိရိယာမစုံ၍ ယထာဘူတမကျဘဲ အလွဲလွဲဖြစ်နေသည့်အရာ မကြာမကြာ တွေ့ရပေသည်။

ကျောက်စာက သမိုင်းကိုပြောသည်

မြန်မာ့ရိုးရာအမွေအနှစ်ဖြစ်သော ရှေးဟောင်းကမ္ဘာဦးစာများကို လေ့လာရာတွင် ဘက်စုံထောင့်စုံအသွယ်သွယ်မှ ရှုမြင်သုံးသပ်တတ်ရန်လိုပေသည်။ ယခင်ဖော်ထုတ်ခဲ့သမျှကို ထပ်မံဖြည့်စွက်၍ အသိပညာပေးခြင်း၊ ဝေဖန်ပိုင်းခြားခြင်း၊ စိစစ်ခြင်းပြုတတ်ရန်လည်း လိုအပ်ပေသည်။

ကမ္ဘာဦးစာဆိုသည်မှာ ရှေးခေတ်အခါက မြန်မာတို့သည် မိမိတို့ပြုခဲ့သမျှသော အလှူဒါနအကြောင်းအရာ အချက်အလက်စုံတို့ကို ကျောက်၊ ကြေး၊ ခေါင်းလောင်း၊ ပေ၊ ပုရပိုက်များပေါ်တွင် မှတ်တမ်းသဖွယ်ရေးခဲ့သည်ဖြစ်ရာ ၎င်းကမ္ဘာဦးစာများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ထိုခေတ်က လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံသမိုင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို သိရှိအကဲခတ်ခွင့် အကျိုးကျေးဇူးကို ရရှိနိုင်စွမ်းလေသည်။ ဤသို့ သမိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အထားတစ်ရပ်အဖြစ် သက်သေခံနိုင်၍လည်း ရှေးဟောင်းကမ္ဘာဦး

စာများသည် အလွန်အဖိုးထိုက်တန်သော ရိုးရာအမွေအနှစ်များဖြစ်ပေသည်။ ယင်းမြန်မာ့ရိုးရာအမွေအနှစ် ရှေးဟောင်းကမ္ဘာဦးစာများကို မပျောက်ပျက်မတိမ်ကောစေရန် ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ မတွေ့ရှိရသေးကံ ရှာဖွေဖော်ထုတ်လေ့လာခြင်း စသည်တို့ကို ဆောင်ရွက်ရန်မှာ အထူးအရေးကြီးလှပေသည်။

ကမ္ဘာဦးစာတို့အနက် ကျောက်စာသည်လည်း မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ဖော်ထုတ်ညွှန်းပြလေသည်။ ကျောက်စာတစ်ခုကို လေ့လာပြုဆိုလျှင် ကျောက်ထက်ကမ္ဘာဦးစာတင်ခဲ့သော ထိုခေတ်အပိုင်းအခြားကာလ၏ အချက်အလက်စုံကို သိနိုင်မည်ဖြစ်၏။ အထူးသဖြင့် ခေတ်အလိုက် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ကျောက်ထက် ကမ္ဘာဦးစာများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာပြီး တစ်ခေတ်မှတစ်ခေတ် ပြောင်းလဲလာသော အသွင်သဏ္ဍာန်များကို ဖော်ထုတ်ယူနိုင်သဖြင့် သမိုင်းအတွက် အထူးတန်ဖိုးကြီးမားလေသည်။

ပျူခေတ်ထိုးကျောက်စာများတွင် မှတ်တမ်းပြုခဲ့သော အက္ခရာအသုံးအစွဲတို့ကို လေ့လာခြင်းဖြင့် မည်သည့်ခေတ်ကာလနှင့် အပြိုင်ဖြစ်သည်။ မည်သည့်ဒေသမှ ကူးစက်ပျံ့နှံ့လာသည် စသည့် အရင်းခံအကြောင်းအချက်များကို ဖော်ထုတ်နိုင်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ဘာသာဗေဒ အက္ခရာ အရင်းအမြစ် ကူးလူးဆက်နွှယ်မှုဖြင့် ပြောင်းလဲခြင်းသဘော၊ အခေါ်အဝေါ်၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်များမှ အခ အက္ခရာတစ်လုံးစီကိုလည်းကောင်း၊ စကားလုံးဖြစ်စဉ်ကိုလည်းကောင်း ဆက်စပ်တွေးခေါ်သိရှိခြင်းဖြင့် အချက်အလက်စုံ

ကို သိနိုင်လေသည်။ ထို့အတူ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု၊ စာပေအဆင့် အတန်း စသည်တို့ကိုလည်း အကျဲဖြတ်နိုင်ပါသည်။

ပုဂံခေတ်သို့ရောက်သောအခါ ပုဂံခေတ်ထိုး ကျောက်စာများကို တွေ့ရှိလေ့လာရပါသည်။ ယင်းကျောက်စာများ၌ တွေ့ရှိရသော အက္ခရာပုံစံများ၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာဝေါဟာရများ၊ သမိုင်း ဆိုင်ရာ အဖြစ်အပျက်များ၊ ခုနှစ်သက္ကရာဇ်များကို အသေးစိတ် လေ့လာနိုင်လေ သမိုင်းအတွက် အဖိုးတန်သောအချက်များကို ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်လေ အကျိုးပွားရပေသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် နှောင်း ခေတ်ကာလဖြစ်သော အင်းဝညောင်ရမ်း၊ ကုန်းဘောင်ရတနာပုံ စသည့်ခေတ်အလိုက် တွေ့ရှိရသော ကျောက်စာများကို ဖတ်ရှု လေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာ့သမိုင်းဖြစ်စဉ်မှ လစ်ဟာနေသာ ဟာကွက် အချို့ကို အတိအကျဖော်ထုတ်ဆက်စပ်ပေးနိုင်စွမ်း ရှိလေသည်။

ဥပမာ-ပုဂံခေတ်ထိုးကျောက်စာတစ်ခုတွင် “အမော်ကွန်တင်၏၊ လက်ပံကျွံ အထပ်ကြောလန်ရွက်စာဟိ၏” ဟု ဖော်ပြသည်ကို ထောက်ဆ၍ ထိုခေတ်ကမ္မည်းမှတ်တမ်းကို ထန်းရွက်တွင်ရေး ၍ သစ်သားပြားနှစ်ချပ်နှင့်ညှပ်ကာ ကောင်းစွာသိမ်းဆည်းသော အလေ့အထရှိခဲ့ပြီဖြစ်ကြောင်း ကောက်ချက်ချနိုင်ခဲ့သည်။

ထို့အတူ ပုဂံခေတ် နရပတိစည်သူမင်းလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၅၅၂ ခုနှစ်တွင် အမတ်ကြီး သိယံသူရ ရေးထိုးသော ကျောက်စာတွင် ၎င်း၏ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို မှတ်တမ်းတင်ရာ၌-

“လယ်အပယ် ၃၀၀။ ရမက်ကျွန်အဖြစ်မှတည်း တော်လှန်လို ရကား...” ဟု ရေးထိုးပါရှိရာ ရမက်ကျွန်ဟူသည်မှာ လိုချင်

တပ်မက်မှုကိလေသာ၊ လောဘ၊ မောဟ၊ ဒေါသတို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းနေ သည့်လူ့ဘဝမှ လွတ်မြောက်ရခြင်းအတွက်ဟု ဆိုလိုကြောင်းသိရ သဖြင့် ထိုခေတ်အလှူရှင်များ၏ သံသရာဆုတောင်းပုံများကို မြင်တွေ့ခံစားနိုင်ပေသည်။ ထိုမျှ မကသေး။ ထိုခေတ်ကာလ အလှူ ရှင်များ၏ သံသရာဝင်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်၍ နိဗ္ဗာန်ရလိုကြောင်း ဆုတောင်းတတ်ကြပုံ အမျိုးမျိုးကိုလည်း ဖတ်ရှုမငြီးဖွယ် တွေ့နိုင် ပေသည်။

တစ်ဖန် ရှေးမြန်မာမင်းများလက်ထက်က အခွန်ကောက်ခံရာ တွင် ရေမှာကောက်ခံရသော အခွန်ကို အစွတ်၊ ကုန်းမှာ ကောက်ခံ ရသောအခွန်ကို အခြောက်ဟုခေါ်ပြီး အခွန်ကောက်ခံပုံစံစနစ်ကို တိတိကျကျ သတ်မှတ်ဖော်ပြခဲ့ကြောင်းကို အင်းဝခေတ်ထိုး ကျောက်စာတစ်ခုတွင် ဤသို့တွေ့ရသည်။

“လှည့်ခွန်ယဉ်ခွန် ကန်နာခွန် ခိန်ခွင်ခွန် ဖျင်ခွန် ဓနီစီ ဆိတ် အကွံဘို ခိုင်စစ် တောင် စည် တည်ခွန် ကျွန်တည် ကျယ်တည် နွာတည် အိုင်ကော်နှစ်လုပ် ဝါတစ်နှစ်လုပ်ကော် အရေအနံ အကောက်အစာ...”

ကျောက်စာမှပြောသော လူမှုရေးဆိုင်ရာ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာအချက်အလက်ကား များပြားလှစွာ၏။ အထက်ဖော် ပြချက်များမှာ အကျဉ်းမျှကောက်နုတ်ဖော်ပြခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ဝင်စစ် ကျောက်စာများကို ဖတ်ရှုလေ့လာခြင်းဖြင့် ထိုခေတ်ကာလ နှင့် သက်ဆိုင်သော အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ နယ်မြေဒေသ၊ စည်းမျဉ်း

စည်းကမ်း၊ အခွန်အကောက် စသည့် အချက်များကို သိရသည်။ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သမိုင်းများကို ရေးသားပြုစုရာတွင် လည်း အထိုက်အလျောက် အထောက်အကူရရှိနိုင်ပေသည်။ ထို့အတူ ယဉ်ကျေးမှု၊ စာပေအနုပညာ၊ ဘာသာရေးကိစ္စရပ်များကို လည်း အလေးကဲဖော်ပြခဲ့ကြသဖြင့် ရှေးခေတ်ကာလအခြေအနေကို မျက်ဝါးထင်ထင် သိမြင်ခံစားနိုင်သည်မှာ မလွဲပေ။

ထို့ကြောင့် ကျောက်စာများသည် သမိုင်းကိုပြောနေကြသည် ဟုဆိုက မှားအံ့မထင်ပါ။

ပုရပိုက်စာ

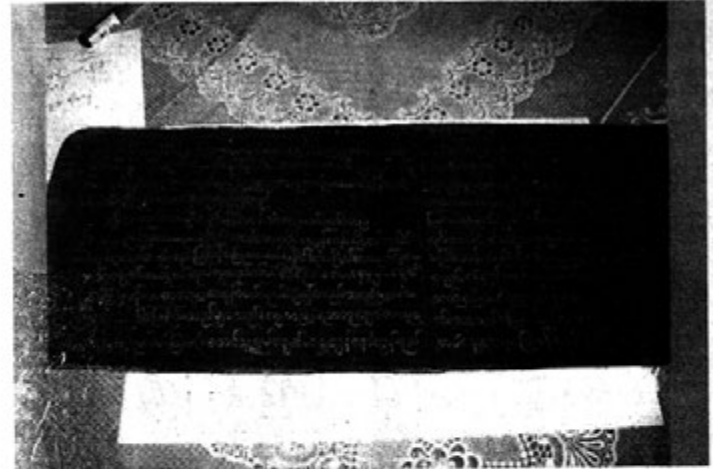
ပုရပိုက်သည် ရှေးခေတ်မြန်မာတို့၏ မှတ်တမ်းစာအုပ်များဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ရှေးခေတ် မြန်မာဘုရင်များလက်ထက်က ပုရပိုက် များတွင် နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများ၊ မြို့ရွာစစ် တမ်းများ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ မှတ်စာများ စသည်တို့ကို ရေးသား လေ့ရှိကြသည်။ ရဟန်းတော်များကလည်း ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ကျမ်းများ၊ တရားစာများ၊ နက္ခတ်ဗေဒင်ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများ ကို ပေထက်သို့မတင်မီ မူကြမ်းအဖြစ် ပုရပိုက်ထဲတွင် ရေးသားထား ကြသည်လည်း ရှိလေသည်။

ပုရပိုက်ကို လူတိုင်းမမြင်ဘူးကြပေ။ မသိရှိကြပေ။ ရှားပါးသော ကြေးပုရပိုက်၊ ဆင်စွယ်လွှာချင်း ပုရပိုက်မျိုးဆိုလျှင် ထို့ထက်ပို၍ပင် တွေ့ဖူးမြင်ဖူးသူရှားပါးကြခြင်းမည်။ ရှေးဟောင်းစာပေနှင့် ပုရပိုက် များကို စိတ်ဝင်စားသူများကသာ ပုရပိုက်ကို မြင်ဖူးကြသိရှိကြပေ မည်။ ယခုခေတ်ကာလ လူငယ်လူရွယ်များအဖို့ ပုရပိုက်များကို မြင်ဖူးတွေ့ဖူးကြရန်မှာ အလွန်ပင် မလွယ်ကူလှချေ။ ထို့ထက် ပုရပိုက်ချုပ်ကို မည်သို့ပြုလုပ်သည်။ မည်သို့ရေးသားသည်မှအစ အခေါ်အဝေါ်အသုံးအနှုန်းများကိုလည်း မသိကြတော့ချေ။

ယင်းရှေးခေတ်မှတ်တမ်းစာအုပ်များ၏ ပုရပိုက်ဟူသော အမည်သည် သက္ကတဘာသာ(ပရိပန္န) မှ ပရိပသို့ ပြောင်းလဲလာပြီး နောက်ဆုံး ယင်းပရိပမှ ရွှေ့လျောကာ ပုရပိုက်ဖြစ်လာသည်ဟု ယူဆရပေသည်။ ဘုရားဟော ဘာသာရေးစာပေများတွင် သစ္စက ပရိဗ္ဗာဇကကို သစ္စကပုရပိုဇ်၊ ဘေရိပရိဗ္ဗာဇကကို ဘေရိပုရပိုဇ်၊ ဇနပဒကို ဇနပိုဒ်ဟု ရှိခေါ်ဝေါ်ကြသော ဝေါဟာရကဲ့သို့ ဖြစ်ဟန် ရှိသည်။ မွန်ဘာသာ (ဗပိုက်) အသံထွက်ပုံ (ဗေယပေါ) ကို မြန်မာ ဘာသာ (ပုရပိုက်) ခေါ်ဝေါ်သင့်သော်လည်း မူလနှင့်ရှိရင်း သက္ကတ ဘာသာနှင့် ရောနှောကာ ပုရပိုက်ဟု ခေါ်ဆိုကြဟန်ရှိကြောင်း ပုဂံဝန်ထောက်မင်းဦးတင်၏ မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း (ပဥ္စမပိုင်း) တွင် လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

အချို့ပညာရှင်များကမူ “ပါဠိ ဘာသာမှာ စာရေးနိုင်သမျှ ပေါ်ဌကဟုခေါ်သည်။ ပေါ်ဌကသဒ္ဒါကို မြန်မာပြန်သည့်အခါပေ၊ ထန်းဖူး၊ ပုရပိုက်စက္ကဟူ၍ ရှေးဆရာများ စာရေးသားကြသည်။ စာရေးရသော အထည်ဝတ္ထုဟူသမျှ ပေါ်ဌကတွင် ပါဝင်သည်။” ဟု ဆိုပေသည်။

မစ္စတာတော်စိန်ခိုကမူ “ပုရပိုက်များကို အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် သုံးစွဲ လေ့မရှိ။ သို့ဖြစ်၍ သက္ကတဝေါဟာရ မရှိနိုင်။ ရှမ်းပြည်နှင့် တရုတ် ပြည်တို့တွင် မိုင်းကိုင်စက္ကဖြင့် ချုပ်လုပ်သော ပုရပိုက်ဖြူများကို သုံးစွဲလေ့ရှိသည်။ ပုရပိုက်အဖြူပေါ်တွင် စုတ်တံကို အသုံးပြု၍ မင်မဲနှင့် ရေးလေ့ရှိသည်။ ရှေးအခါက စာလုံးအက္ခရာများကို ပိုးဖျင်

ပေါ်တွင် ရေးလေ့ရှိသည်။ ထို့နောက် ချည်ဖျင်ပေါ်တွင် ရေးကြသည်။ ချည်ဖျင်နှင့် ပိုးဖျင်ကို တရုတ်ဘာသာဖြင့် (ပုပိုက်) ဟု ခေါ်သည်။ (စာအုပ်) ကို ရှမ်းဘာသာဖြင့် (လိဂ်) ဟူ၍ ခေါ်သည်။ မူလက ရှမ်းပြည်တွင် (ပု-လိဂ်-ပိုက်) ခေါ်ဟန်ရှိသည်။ ထိုနောက် (ပုလပိုက်) သို့ ရွှေ့လျော့သည်။ (ပုယပိုက်တစ်ဆူ) ဆိုသည်မှာ (ဆူ) သဒ္ဒါသည် တရုတ်စကားဖြစ်သည်။ တရုတ်ဘာသာမှာ (ရှု) ဟု ခေါ်သည်။ ထိုသဒ္ဒါသည် (စာအုပ်) ဟု အနက်ဟောသည်။” ဟူ၍ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ ဆင်းသက်လာသည် ဆိုခြင်းထက် ရှမ်းတရုတ်တို့ထံမှ ဆင်းသက်လာခြင်းကို အလေးထားကြောင်း ဆိုမိန့်ခဲ့သည်ဟု မှတ်သားရမိသည်။

အချို့ပညာရှင်များကလည်း ပါဠိဘာသာ(ပုရ)နှင့်(ပတ္တ)ပေါင်း ထားရာမှ (ပုရပိုက်) ဖြစ်လာကြောင်းဖြင့်လည်း အဆိုအမိန့်ရှိ ခဲ့ကြပေသည်။ ပေပေါ်သို့မတင်၊ မရေးမီ ရှေးဦးစွာရေးသားရသည့် စာဟု အဓိပ္ပာယ်ရလေသည်။ သို့သော် ယင်းပုရပိုက်ဟူသော ဝေါဟာရသည် မည်သည့်ခေတ်က စတင်ပေါ်ပေါက်လာ၍ မည်သည့်ဘာသာမှ ဆင်းသက်လာသည်ဟု အတိအကျပြောရန် ကား ခဲယဉ်းလှပေသည်။

ပုရပိုက်ကို ပုဂံခေတ်ကတည်းက စတင်အသုံးပြုနေကြပြီဟု ယူဆရပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပုဂံပြည့်ရှင် အနော်ရထာမင်းက သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သထုံပြည်ကို မသိမ်းပိုက်မီ ရှိခဲ့ပြီးဟု ဆိုကြပေသည်။ ခရစ်ဆယ်ရာစုနှစ် ကာလ၌ ပုဂံအရည်းကြီးတို့သည် ဘုရင်မင်းမြတ်အနော်ရထာ၏ အကြည်ညိုကို ခံယူလိုကြသော

ခံကြာင့် ကြေးနီပုရပိုက်တွင် မိမိတို့ဘာသာ စာရေးပြီး သခွတ်ပင်ထဲ သို့ ထည့်သွင်းကာ အိပ်မက်စာအရအဖြစ် လူသိရှင်ကြားကြေညာ ခဲ့ လူတို့၏ အယူဝါဒသည်သာလျှင် မှန်ကန်ကြောင်း လုပ်ပြခဲ့ကြ ဖူးသောအဖြစ်အပျက် နောက်ကြောင်းရာဇဝင် ရှိခဲ့ဖူးပေသည်။

ပုရပိုက်ကို ရွှေငွေ၊ ကြေးနီ၊ ကြေးဝါ၊ သားရေ၊ သစ်ပင်ဝါးပင်၊ ကောက်ရိုး စသည်တို့ဖြင့် ပြုလုပ်ကြပေသည်။ ရွှေငွေနှင့် ကြေးနီ ပုရပိုက်များကို ဘုရားဌာပနာသွင်းရာ၌သာ အချပ်အလွှာလိုက် ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ သားရေပုရပိုက်ကိုမူ စာထဲ၌သာ တွေ့ရ၍ အပြင်တွင်တွေ့မြင်ဖူးခြင်း မရှိဟုအဆိုရှိကြပေသည်။ အများအား ပြင်ပ အသုံးပြုကြသည်မှာ သစ်ပင်၊ ဝါးနှင့် ကောက်ရိုးတို့ကို ပြုလုပ်ထားသော စက္ကူပုရပိုက်များပင် ဖြစ်လေသည်။ ဆင်စွယ်ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော လွှာချင်းပုရပိုက်မျိုးကိုမူ ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင် မြန်မာစာ ကော်မရှင်အဖွဲ့နှင့်အတူ ပခုက္ကူ၊ ရေစကြို၊ မြိုင်သုံးမြို့နယ်သို့ တွင်းဆင်းလေ့လာစဉ်က ရေစကြိုဘုန်းနွယ်(ဆရာတော်ဦးဇေယျက) ထံတွင် ရှားရှားပါးပါး တွေ့မြင်ခဲ့ရဖူးပေသည်။

မည်သို့ဖြစ်စေ ပုရပိုက်တွင် အဖြူအနက်ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ထိုနှစ်မျိုးတွင် ပုရပိုက်ဖြူထက် ပုရပိုက်နက်ကသာ ပို၍ အသုံးများ သည်။ ပုရပိုက်နက်သည် ပုရပိုက်ဖြူလောက် ခိုင်ခံ့သန့်ရှင်းခြင်း မရှိ။ အဖိုးမတန်သော်လည်း ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ခွဲစိတ်ခြင်းပြုလုပ်ရန် ငိုလွယ်၏။ ရေးသားရာ၌လည်း ပို၍ လွယ်ကူသောကြောင့် လူသုံး များဟန် ရှိလေသည်။ ပုရပိုက်ဖြူသည် အဖြူဟုဆိုသော်လည်း ထိုအဖြူအဖြူမဟုတ်ဘဲ ဝါကြန့်ကြန့်အရောင်ရှိပြီး ကြာရှည်ခံသည်။

ထိုကြောင့်ပင် နန်းစဉ်မှတ်တမ်းစာများကို အများအားဖြင့် ပုရပိုက် ဖြူထက်တွင် ကမ္ဘာ့တင်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ပုရပိုက်နက်ကို ခေါ်ဝေါ်ရာ၌ အစိတ်အပိုင်းအားဖြင့် ခွဲခြား ခေါ်ဝေါ်ပုံ၊ ပါရှိသော အလွှာအထူအပါးကိုလိုက်၍ ခေါ်ဝေါ်ပုံ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးရှိပေသည်။ ပုရပိုက်ဖြူတွင်မူ လွှာချင်း၊ အလွှာ ထပ်ဖြတ်ခွဲသုံးစွဲခြင်းနည်းပါးပြီး ဆူဝက်တစ်ဆူကို သုံးစွဲသည်က များလေသည်။ မည်သို့ဆိုစေ ပုရပိုက်လွှာတစ်လွှာတည်းကို လွှာချင်း (သို့မဟုတ်) တစ်ရေစီးဟု ခေါ်သည်။ အမျိုးအစား ခွဲခြားလိုက်သော်-

- (က) လွှာချင်း တစ်ရေစီး
- (ခ) အလွှာတစ်လွှာ
- (ဂ) လွှာထပ်ကလေး
- (ဃ) လွှာထပ်ကြီး
- (င) ဆူဝက်
- (စ) တစ်ဆူ
- (ဆ) ဆူထပ် . . . ဟူ၍ (၇) မျိုး ကွဲပြားပါသည်။

လွှာချင်းတစ်ရေစီးဟု ခေါ်ဝေါ်သော်လည်း လွှာချင်းနှင့် ရေစီး သည် အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ များသောအားဖြင့် တစ်ရေစီးမှာ နှစ်မျက်နှာ၊ စာတစ်မျက်နှာလျှင် (၁၂) ကြောင်း ရေးရိုးထုံးစံ ရှိလေ သည်။ ယင်းလွှာချင်းတစ်ရေစီး ပုရပိုက်မျိုးကို ဘုရင်၏ အမိန့် တော်များ ရေးမှတ်ရာ၌ အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ ရာဇဌာနီမှချခေါ်

သော ဆင့်စာချစာအတွက်သာ သုံးစွဲသည်။ ရံဖန်ရံခါ ထန်းဖူးစာကို လည်း တွဲ၍ အသုံးပြုကြသည်။

နှစ်ရေစီးပါသော ပုရပိုက်ကို အလွှာတစ်လွှာဟု ခေါ်သည်။ အလွှာတစ်လွှာ ပုရပိုက်ကို အစီရင်ခံစာများ၊ သာမန်တရားစွဲ ဆိုသော အဆိုလွှာများကို ရေးသားရာ၌ အသုံးပြုသည်။ လွှာ ထပ်ကလေး ပုရပိုက်တွင် သုံးရေစီးမှ ငါးရေစီးထိပါဝင်ပြီး ရှည်လျား သောအဆိုလွှာ၊ အချေလွှာများကို ရေးသားရာ၌ သုံးစွဲလေ့ရှိပေ သည်။

လွှာထပ်ကြီးတွင် ခြောက်ရေစီးမှ ဆယ့်တစ်ရေစီးအထိ ပါရှိပြီး ဆူဝက်တွင် ဆယ့်နှစ်ရေစီးမှ ဆယ့်ခြောက်ရေစီးအထိ ရှိလေသည်။ ပုရပိုက်တစ်ဆူလုံးတွင် သုံးဆယ့်နှစ်ရေစီး ရှိပေသည်။ ရှေးကျသော ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ၌ တွေ့ရှိရသော ပုရပိုက် များတွင် မြေစာရင်း၊ ကြွေးစာရင်းများ၊ မြို့ရွာစစ်တမ်းများ၊ အပေါင် အနှံ့စာချုပ်စာတမ်းများ (ရှေးက သတ္တရာဇ်ဟု ခေါ်ပါသည်)၊ နက္ခတ်ဗေဒင်ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများ၊ ဆေးနည်းတို့များကို မှတ်တမ်းတင်တတ်ကြောင်း လေ့လာသိရှိရပါသည်။

တစ်ဖန် ပုရပိုက်ဖြူကို အမျိုးအစားအားဖြင့် ခွဲခြားမှတ်သား လေ့မရှိခဲ့သော်လည်း ပုရပိုက်နက်ကိုမူ အောက်ပါအတိုင်း ခွဲခြား ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ယင်းတို့မှာ (က) ရှမ်းပုရပိုက် (ခ) သရက်ချဉ် ပုရပိုက် (ဂ) ဝါးရွာထိုးပုရပိုက်နှင့် (ဃ) ဝါးရိုးရိုးပုရပိုက်တို့ ဖြစ်လေသည်။

ရှမ်းပုရပိုက်မှာ ရှမ်းစက္ကူဖြင့် ပြုလုပ်ထားသည်ကို အစွဲပြု၍
 ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဝါးကောက်ရိုးပုရပိုက်များနှင့် ခြားနားခြင်း မရှိ
 လှပေ။ မြန်မာရှမ်းတိုင်းရင်းသားအများအပြားပင် ပြုလုပ်တတ်ကြ
 သော ရှမ်းပုရပိုက်သည် အခြားပုရပိုက်များထက်သာလွန်၍
 ကြာရှည်ခံနိုင်ခဲ့သည်။ သရက်ချဉ်ပုရပိုက်မှာ သရက်ချဉ်သစ်ပင်ဖြင့်
 ပြုလုပ်သည်ကို အစွဲပြု၍ ခေါ်သည်။ ရှမ်းပုရပိုက်လောက် မခိုင်
 ခံသော်လည်း အခြားအမျိုးထက်ပို၍ ကောင်းမွန်သည်။ ယခုခေတ်
 ကာလ အတွေ့ရများသော ပုရပိုက်များမှာ - ဘိုးတော်ဘုရား
 လက်ထက် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၀ ကျော်က သရက်ချဉ်ပုရပိုက်အမျိုး
 အစားများ ဖြစ်လေသည်။

သရက်ချဉ်ပုရပိုက်ကိုပင် ယွန်းထိုးခြင်း၊ အပြောက်တပ်ခြင်း၊
 သစ်စေးသုတ်ခြင်း၊ ဟင်္သာပဒီးသုတ်ခြင်း၊ မှန်စီရွှေချခြင်း စသည်ဖြင့်
 လှပခိုင်ခံ့အောင် လုပ်ဆောင်ကြသေးသည်။ ယင်ပုရပိုက်မျိုးကိုပင်
 ယွန်းပေါင်ပုရပိုက်ဟု ခေါ်ဝေါ်ပြီး အရာတော်မြေစာရင်းများကို
 ရေးထိုးမှတ်တမ်းပြုလေ့ရှိပေသည်။ ရှာထိုးပုရပိုက်မှာ ဝါးကို
 လုပ်ဆောင်သည်မှန်သော်လည်း ဝါးပုရပိုက်ရိုးရိုးထက် ပို၍ခိုင်ခံ့
 သည်။ လုပ်ပုံလုပ်နည်းလည်း အနည်းငယ်ကွဲပြားသည်။ ဝါးရိုးရိုး
 ထက် ရှာထိုးကချောသည်။ ပို၍ချောမွတ်အောင် မျက်နှာပြင်ကို
 ဂုံညင်းဖြင့်သေချာစွာ ပွတ်တိုက်ပေးရသည်။ ပုရပိုက်အဖုံးတွင်
 အလွှာနှစ်ထပ် သပ်ရပ်စွာ လျှာသဏ္ဍာန် အလယ်က အကြောင်း
 ကလေးချန်၍ လုပ်ရသည်။ ဝါးရိုးရိုးပုရပိုက်မှာ ဝါးကိုလုပ်သော်

လည်း လုပ်ပုံကြမ်းသည်။ အချောအညက် မရှိပေ။ ရေး၍
 မကောင်းလှ။ ဝါးရိုးရိုး ပုရပိုက်ကို လက်ခံစာကြမ်းရေးရန်၊ အလွှာ
 ဖြတ်ရန်သာ သုံးစွဲလေ့ရှိလေသည်။

ပုရပိုက်ဖြူပေါ်တွင် စာရေးမည်ပြုသောအခါ ရှေးဦးစွာ
 စာမရေးမီ ဂုံညင်းနှင့် ချောမွတ်အောင် တိုက်ရ၏။ ထိုနောက်တွင်
 မှ အနက်၊ အနီ၊ အဝါ၊ အပြာ၊ အစိမ်း စသော ဆေးရောင်များနှင့်
 ရွှေမင်ငွေမင်များရှိသည်တွင် မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာဖြင့် ချောမွတ်
 အောင်တိုက်ထားပြီးသော ပုရပိုက်ဖြူပေါ်တွင် စာရေးရသည်။
 အနက်ရောင်ကို အသုံးပြု၍ စာရေးသားသောအခါ မီးသွေးဖြင့်
 လည်းကောင်း၊ မင်ဖြင့်လည်းကောင်း ရေးသားကြသည်။

ဤတွင် မီးသွေးဆိုသော်လည်း ချက်ပြုတ်ရာ၊ ပန်းတိမ်ပန်းပဲ
 ပြုလုပ်ရာ၌ အသုံးပြုသော မီးသွေးမျိုး မဟုတ်ပေ။ လက်သန်းခန့်
 တုတ်၍ မာသော သစ်ကိုင်းလေးများကို မီးသွေးချောင်းများဖြစ်
 အောင် ဖုတ်ကြရသည့် မန်ကျည်းသားမီးသွေးချောင်းသည်
 အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်။ အချို့က ရေနံမင်၊ ဆီမင်တီဖြင့်လည်း
 ရေးကြသည်။ အချို့က ဝါကြန့်ကြန့်ဖြစ်သော ပုရပိုက်ဖြူကို ဖြူသည်
 ထက်ဖြူအောင် မြေဖြူသုတ်၍ ဂုံညင်းတိုက်ပြီးမှ မီးသွေးနှင့် ရေးကြ
 သည်လည်း ရှိလေသည်။ ရွှေမင်ငွေမင်ရေးပုရပိုက်များကိုကား
 ဘုရင်၊ မှူးမတ်များနှင့် မင်းဆရာတို့သာ အသုံးပြုရေးသားကြသည်။

ပုရပိုက်နက်ပေါ်တွင် ရေးသားရာ၌ကား အနက်ရောင်မှတစ်ပါး
 ကျန်အရောင်အားလုံးကို ရေးသားအသုံးပြုနိုင်ပေသည်။ အထူး

သဖြင့် အဖြူရောင်ဖြစ်သော ကံကူဆံဖြင့်သာ အရေးများကြလေသည်။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ရှေးကျသော ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ၌ တွေ့ရတတ်သော ပုရပိုက်များမှာ များသောအားဖြင့် ကံကူဆံရေးပုရပိုက်များကိုသာ တွေ့ရလေသည်။

အခြားသော အရောင်များကို ပုရပိုက်အနက်ထက် ပုရပိုက်ဖြူတွင် အသုံးများသည်။ အဝါရောင်မှာ ဆေးဒါန်း၊ အပြာရောင်မှာ မဲနယ်၊ အစိမ်းရောင်မှာ ဆေးဒါန်းနှင့် မဲနယ်နှစ်မျိုးစပ်ရော၍ ရေး၏။ အနီရောင်မှာလည်း နှစ်မျိုးရှိသည်။ ဝွေနီနှင့်ဟသံပဒါးကို ရေးကြသည်။ အချို့ကို ဝွေနီကို သင်္ဘောမြေနီဟု ခေါ်သည်။ ၎င်းဆေးများကို ရေးခြယ်ရာတွင် အရောင်စိုလွင်တောက်ပပြီး ခိုင်ခံ့စေရန် တမာစေးထည့်ရသည်။ မင်တွင်မူ ငါးသည်းခြေ ထည့်စပ်ရသည်။

ပုရပိုက်အရွယ်အစားသည် ခေါက်ထားလျှင် အလျားအရှည် ဆယ့်ကိုးလက်မ၊ နှစ်ဆယ်လက်မခန့်ရှိ၍ အနံ့ခနစ်လက်မ၊ ရှစ်လက်မခန့်ရှိပေသည်။ အရွယ်အစားအကြီးဆုံး ပုရပိုက်သည် အလျားလေးပေ၊ အနံ့တစ်ပေခွဲရှိ၍ အထူလေးဆယ့်ရှစ်ရေစီးရှိပြီး ကိုးဆယ့်ခြောက်မျက်နှာရှိသည်။ ယခုခေတ်တွင် ထိုပုရပိုက်အရွယ်အစားမျိုး မတွေ့ရတော့ပေ။ အငယ်ဆုံး ပုရပိုက်အရွယ်အစားသည် အလျားအရှည်သုံးလက်မ၊ အနံ့တစ်လက်မခွဲရှိ၍ အထူနှစ်ဆယ့်လေးရေစီးရှိပြီး လေးဆယ့်ရှစ်မျက်နှာ ရှိသည်။ ယခုခေတ်တွင် ရှေးဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ၌ တွေ့ရတတ်သော ပုရပိုက်အရွယ်

အစားမှာ များသောအားဖြင့် အလျားအရှည် ဆယ့်ငါးလက်မ၊ ဆယ့်ခြောက်လက်မနှင့် အနံ့ငါးလက်မ၊ ခြောက်လက်မအရွယ်အစားတို့သာ များပါသည်။ သို့တစေ အချို့သော ရှေးကျောင်းများ၌ အလျားအရှည် (၂၁) လက်မနှင့် အနံ့ (၈) လက်မအထိရှိသော ပုရပိုက်များကိုလည်း တွေ့ရတတ်ပါသည်။ စလင်းမြို့ ကုသိန်နာရုံဘုရားအနီးရှိ မုန်ကင်းကျောင်းတိုက်၌ တွေ့ရှိရသော ပုရပိုက်မှာ (၂၁ လက်မ) နှင့် အနံ့ (၈ လက်မ) ရှိလေသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ မြန်မာ့ရှေးဟောင်းပုရပိုက်များပေါ်တွင် ကမ္ဘာဦးထိုးမှတ်တမ်းပြုသော စာများကား အလွန်အဖိုးတန်သော သမိုင်းအထောက်အထားများပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းမှတ်တမ်း ကမ္ဘာဦးစာများတွင် ရှေးခေတ်မြန်မာကြီးများ၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုစာပေအနုပညာဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးစံများကို ထင်ရှားစွာ လေ့လာခွင့်ရနိုင်ပေသည်။ ရှေးဟောင်းခေတ်ကာလတွင် စာအုပ်စာတမ်းများ မပေါ်ထွန်းသေးသည့်အလျောက် မိမိတို့ရေးသားလိုရာ အချက်အလက်များ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများကို ရေးသားခဲ့ကြ၍လည်း ပုရပိုက်စာတွင် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံသော အကြောင်းအရာကို လေ့လာအကဲခတ်ခွင့် ရနိုင်ပေသည်။

ယခုခေတ်တွင် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို မြတ်နိုးတတ်ပြီး ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းရှိကြသော ရှေးကျသည့် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ၌သာ အများအားဖြင့် ပုရပိုက်များကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ မည်သို့ဆိုစေ ဆွေးမြည့်ပျက်စီးခြင်းဘေးဒဏ်မှ ကင်းလွတ်စေရန်

အတွက် အတတ်နိုင်ဆုံး မှတ်တမ်းမှတ်ရာများကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရန်မှာ ကျွန်ုပ်တို့၏ အမျိုးသားရေးတာဝန်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေတော့သည်။

ယခုဆက်လက်၍ စာရေးသူစုဆောင်းထိန်းသိမ်းထားသော ပုရပိုက်မှတ်တမ်းများအနက်မှ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ မှတ်တမ်းအချို့ကို ကောက်နုတ်တင်ပြပါမည်။

ပခန်းကြီးမြို့ အစိုးရစစ်တမ်း

ခေတ်သစ်သမိုင်းသုတေသီတို့အတွက် ရှေးခေတ် မြန်မာ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးတို့ကို တိတိကျကျ သိခွင့်ရအောင် အကျိုးပြုဖန်တီးပေးသော သမိုင်းအထောက်အထားတစ်ရပ်မှာ မြန်မာမင်းများလက်ထက် ကောက်ခံခဲ့သော စစ်တမ်းများပင် ဖြစ်သည်။

မြန်မာသမိုင်း၌ စစ်တမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ မင်းကြီးစွာစော်ကဲ လက်ထက်မှစတင်ကာ စစ်တမ်းများ ကောက်ခံခဲ့သည်ဟု သိရသည်။ သို့သော် မင်းကြီးစွာစော်ကဲလက်ထက် စစ်တမ်းများမှာ တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်သွားဟန် ရှိသည်။ အထောက်အထား ရှာဖွေ မတွေ့ရတော့ပေ။ ဆင်ဖြူရှင်မင်းလက်ထက် ၁၁၂၆ ခု စစ်တမ်းများ၊ ၁၁၂၇ ခု စစ်တမ်းများနှင့် ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် ၁၁၄၅ ခု စစ်တမ်းများ၊ ၁၁၄၆ ခု စစ်တမ်း၊ ၁၁၆၄ ခု စစ်တမ်းများကိုသာ တွေ့ရှိရသည်။ အလောင်းမင်းတရားလက်ထက်မှ တစ်ပါး ကုန်းဘောင်ခေတ် မင်းအဆက်ဆက် လက်ထက်တွင် စစ်တမ်း

များကောက်ယူခဲ့ကြောင်း ပုဂံဝန်ထောက်မင်းဦးတင်က “မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း” ဒုတိယတွဲတွင် ဖော်ပြထားသည်။

“စစ်တမ်း” ဟုဆိုရာ၌လည်း “စီးပွားရေးစစ်တမ်းနှင့် အစိုးရစစ်တမ်း” ဟု နှစ်မျိုးကွဲပြားသည်။ စစ်တမ်းများမှ အစိုးရစစ်တမ်းဟူသည် ရှေးခေတ်မြန်မာမင်းများလက်ထက် နယ်မြေအပိုင်းအခြား ပြဿနာများ၊ အခွန်အကောက်အခံ မရှင်းလင်းမှုများ၊ ထမ်းရွက်ရန် အစီအစဉ်ခက်ခဲမှုပြဿနာများ တွေ့ကြုံရသောအခါ ဒေသဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်ခံတို့ကို စစ်မေးသောမှတ်တမ်းများ ဖြစ်လေသည်။ စစ်တမ်းများတွင် မြို့ရွာသမိုင်း၊ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေး၊ အခွန်ကောက်ခံပုံ၊ နယ်မြေအပိုင်းအခြား အမှုကြီးငယ်စီရင်ပုံ စသည့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးအကြောင်းအရာစုံ ပါဝင်လေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၂၉ ခု မင်းတုန်းမင်းတရားလက်ထက် “ကူးသန်းရွာအစိုးရစစ်တမ်း” ဟု ခေါ်ဆိုရမည့် မှတ်တမ်းပုရပိုက်အချို့သည် ရှေးဟောင်းစာပေ စုဆောင်းရှာဖွေလေ့လာသူ စာရေးသူလံသို့ အမှတ်မထင်ရောက်ရှိလာပါသည်။ ယင်းပုရပိုက်နှင့်အတူ (၃၇) မင်းနတ်သံပစ်လင်္ကာ၊ လယ်မြေပေါင်နှံမှု စာချုပ်များ၊ မြေယာအငြင်းပွား ပြဿနာများ၊ ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် ကျောက်စာများ စုဆောင်းစိုက်ထူ၍ အမိန့်တော်ပြန်တမ်းနှင့် အမည်မသိစာဆိုတို့၏ တေးထပ်၊ ဖုံးချင်းများအကြောင်း ရေးထိုးမှတ်တမ်းပြုထားသော ပုရပိုက်တို့လည်း ပါဝင်ပါသည်။ အချို့မှာ ဟောင်းနွမ်းစုတ်ပြတ်

လျက် မွေးမှိန်စပြုနေပြီဖြစ်သောကြောင့် ထင်လင်းစွာ ဖတ်ရှု
မရပါတော့ချေ။ ယင်းပုရပိုက်ပါ အကြောင်းအရာများအနက်
“ကူးသန်းရွာစစ်တမ်း” ၏ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ အချက်အလက်များ
ကို တင်ပြပါသည်။

ကူးသန်းရွာစီရင်စုတွင် ကူးသန်းရွာကြီး (ပခန်းကြီး) နှင့်
ကူးသန်းရွာလေး (ပခန်းငယ်) ဟု နှစ်ရွာ ကွဲပြားပါသည်။ ပခန်းကြီး
မှာ ပခုက္ကူ-ရေစကြိုသွား ကားလမ်းပေါ်တွင် တည်ရှိပြီး ပခန်းငယ်
ရွာမှာ ချင်းတွင်းမြစ်၏ အနောက်ဘက်ခြမ်း ပခန်းကြီးမှ သုံးလေး
မိုင်အကွာတွင် တည်ရှိလေသည်။

ပခန်းကြီးမြို့ရွာကို ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် ၁၁၄၅ ခုနှစ်
တွင် တစ်ကြိမ်၊ ၁၁၆၄ ခုနှစ်တွင် တစ်ကြိမ် စစ်မေးပါသည်။ ၁၁၄၅
ခု၊ နတ်တော်လပြည့်ကျော် ၆ ရက်နေ့တွင် တင်ဆက်သော
စစ်တမ်း စာရင်းတွင် ပခန်းကြီးမြို့၏ အကျယ်အဝန်း၊
အရှေ့အနောက်တာ (၂၀၀၀)၊ တောင်မြောက်တာ (၂၀၀၀)
အတွင်း ဝတ္တကမြေ၊ မင်းမြေ၊ သူရဲမြေ၊ အင်းမြေ စသည်တို့ကို
ခွဲခြား၍ စစ်တမ်းတင်ဆက် ထားပေသည်။ စစ်မေးခြင်းခံရ၍
စာရင်းတင်ဆက်ရသူမှာ ပခန်း ကြီးမြို့သူကြီး ငရွှန် ဖြစ်သည်။
မြေယာနှင့် စာရင်းနှင့် ပတ်သက်၍-

“သက္ကရာဇ် ၁၁၄၅ ခု၊ နတ်တော်လပြည့်ကျော် ၆ ရက်နေ့
တွင် ပခန်းကြီးမြို့သူကြီး ငရွှန်။ နံ၀။ အသက်-၁၅ နှစ်ရှိသူကို
မေးသော် ထွက်ဆိုသည်မှာ မြို့ဥပစာမြေသည် အရှေ့အနောက်
တာ-၂၀၀၀၊ တောင်မြောက်တာ-၂၀၀၀၊ အတွင်းအလယ်ကျောင်း

ဝတ်မြေပယ် ၂၀၊ ပုပ္ပါရုံကျောင်းမြေပယ်-၈။ ညောင်လှဘုရားဝတ်
မြေပယ် ၁၀။ ဆင်ဖြူကျောင်းဝတ်မြေပယ် ၂၀။ စူဠပန်ဘုရားဝတ်
မြေပယ် ၃၀။ ကဿပဘုရားဝတ်မြေပယ်-၂၀။ ရွှေစောင်းတင်
ဘုရားဝတ်မြေပယ်-၂၀။ ဝါရာကျောင်းဝတ်မြေပယ် ၂၀။ တက်ကောင်း
ဟံသားတို့ကို ချပေးသည့်ပယ် ၁၀၀။ အနောက်ဘက်တိုက် ရွာသာ
တည်နေသည့်ပယ် ၁၀။ မင်းမြေပယ် ၂၀။ ဆော်ပြော်ပယ် ၁၀၂။
နဂါးချိုင့်အင်းပယ် ၈၀။ မြို့အနောက်ကုန်းမြေမှာ သိမ်တော်ဘုရား
ဝတ်မြေ မရှိ. . . .” ဟူ၍ ထွက်ဆိုပါသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦး ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက်တွင် ပခန်း
ကြီးမြို့ စီရင်စု ကူးသန်းရွာရှိ အိမ်ခြေလူနေဦးရေ စာရင်းကောက်
ယူတောင်းခံခဲ့ကြောင်းကိုလည်း တွေ့ရှိရသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၆၄ ခု
ဝါဆိုလဆန်းတစ်ရက်နေ့ ကူးသန်းရွာသူကြီး ငစို၏ အစစ်ခံ
ချက်တွင် အိမ်ခြေလူဦးရေ စာရင်းဇယားအတိအကျကို ပုရပိုက်
တွင် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပေ။ ယင်းကို ထောက်ဆလျှင် သီးခြား
စာရင်း တင်ဆက်လိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ထိုအစစ်ခံချက်နှင့်
ပတ်သက်၍-

“ပခန်းကြီးမြို့အဝင် ကူးသန်းရွာသူကြီး ဘတ္တဝတ္တနာ-သေ၊
သားအရာခံငပြေ-သေ၊ သားအရာခံ ငစို-ချက်၊

ကျွန်တော်ကြီးစိုးစီရင်သည့် လေးရပ်ရှစ်ရပ်အတွင်း နေထိုင်
သမျှ အိမ်ခြေဦးရေစာရင်းကြမ်း ရေးသားတင်ဆက်ပါသည်။
ကျွန်တော်ရေးသားတင်ဆက်သည့်အပြင် တစ်အိမ်တစ်တဲမျှ မကျွန်

စေရပါ။ နောက်ကြွင်းကျန်ပေါ်ရှိလျှင် ရာဇဝတ်တော်ကို ကျွန်တော် သူကြီးခံပါမည် အစစ်ခံသည်။” . . . ဟူ၍ တွေ့ရှိရသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၂၉ ခုနှစ်၌ ကူးသန်းရွာသူကြီး ရိုးရာမျိုးရိုး စဉ်ဆက်ထမ်းရွက်ပုံနှင့် ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားစကားများမှု ပြဿနာကို ပုရပိုက်တွင် တိကျစွာ တွေ့ရှိရသေးသည်။ သူကြီးရိုးရာ အမှုပါ ပြဿနာတွင် သုံးဦးသုံးဖလှယ်အမှုဆိုင် ဖြေရှင်းအစစ်ခံ ထားပါသည်။ အဆောင်တော်မြဲဇယာလှက ဘိုးတော်ဘုရား လက်ထက် ၄၅ ခု၊ ၆၄ ခု စစ်တမ်းစာရင်းပါ ရိုးရာစဉ်ဆက် ကြီးစိုး ဆက်ခံသူစာရင်းကို တင်ပြလျက် မိမိသာ သူကြီးရိုးဖြစ်ပါကြောင်းနှင့် သွေးသောက်ကြီးသူကြီးအရာ ဆက်ခံထမ်းရွက်ပါရမည့် အကြောင်း အရေး ဆိုလေသည်။ ထိုစဉ်က ကူးသန်းရွာတွင် ၈၆ ခု စစ်တမ်း စာရင်းပါသူကြီးရိုးရာ စဉ်ဆက်စာရင်းအရ သူကြီးသွေးသောက်ကြီး ဖြစ်သူ ငရွှေရည်၏သား ငဘိုကြီးက ဆက်ခံတိုင် ဆော်လျက်ရှိသည်။

ဤအရေးပြဿနာနှင့်ပတ်သက်၍ သက္ကရာဇ် ၁၂၂၉ ခုနှစ်၊ နယုန်လပြည့်ကျော် ၇-ရက်နေ့ ရေနံချောင်းမြို့စားမင်းကြီး၏ မိန့်ချက်ကို ဝန်ထောက်တော် မဟာမင်းလှသင်္ခရာ မှတ်သားထုတ် ပြန်ပုံမှာ - “လျှောက်ချက်အတိုင်း အရိုးသားမြေး မှန်မမှန်အရေး တော်အတွင်း အမှုတော်ကို ထမ်း၊ မထမ်း လက်ရှိသူကြီး ရှိ၊ မရှိ များကို မေး၍ လျှောက်။” ဟူ၍ စစ်ဆေးထွက်ရှိစေခဲ့သည်။

ဤသို့ အငြင်းပွားကြသော အဆောင်တော်မြဲ ဇယာလှနှင့် ကူးသန်းရွာလက်ရှိသူကြီးရိုးဖြစ်သူ ငဘိုကြီးတို့ သူကြီးရိုးရာမှုစကား

တွင် ရှေ့မျက်နှာထောင်စချီ ငရိုန်းခို ဆိုသူက ဝင်ရောက်နှောင့် ယှက်အရေး ပြန်ဆိုလေသည်။ ငရိုန်းခိုက ၆၄ ခုနှစ် စာရင်းပါသူကြီး ရိုးစဉ်ဆက်တွင် အဆောင်တော်မြဲ ဇယာလှ ဘိုးဘနှင့် မသက် ဆိုင်။ မိမိဘိုးဘစဉ်ဆက်သာ ကြီးစိုးဆက်ခံခဲ့ကြောင်းနှင့် ယခုလက် ရှိ သူကြီးရိုး ငဘိုကြီး ဘိုးငခွေးက မိမိဘိုးဘလက်မှသူကြီးရာထူးကို လုယူနှောင့်ယှက်ကြီးစိုးခဲ့ကြောင်း စာရင်းတင်ဆက်လေသည်။ ယင်းအငြင်းကျယ်ပွား ပြဿနာကို ကန့်အတွင်းဝန်မင်း၏ ကောက်ချက်အရ လဘက်လှမ်းစားကြပြီးဆုံးဖြတ်ရာ ၄၅-ခုနှစ်၊ ၆၄-ခုနှစ်စစ်တမ်းစာရင်းအတိုင်း အဆောင်တော်မြဲ ဇယာလှသာ လျှင် ရိုးရာသူကြီးဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိလေသည်။

ယင်းအမှုစစ်တမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ သက္ကရာဇ် ၁၂၃၀ ခုနှစ် ပြာသိုလပြည့်ကျော် ၄ ရက်နေ့၊ ဝန်ရှင်တော် ရေနံချောင်းမြို့စား မင်းကြီး၊ ခန်းပတ်မြို့စားမင်းကြီး ကောက်တော်မူချက်ကို ဝန်ထောက်တော် ကင်းဝန်မင်း မှတ်သားချက်အရ ပုရပိုက်တွင် ကမ္ဘာဦးတင်ခဲ့သည်မှာ-

“အဆောင်တော်မြဲ ဇယာလှ၊ ငဘိုကြီး၊ ထောင်စချီငရိုန်းခိုတို့ ကူးသန်းရွာ ရိုးရာမှုစကား။ ကန့်အတွင်းဝန်ဟောင်းစီရင်ချက်၊ လဘက်စားဖြတ်စားအရ ဇယာလှကျမ်းကျိန်ဆိုပုံ၍ ငရိုန်းခိုနှင့် ရိုးရာပြတ်ကင်းရှိသည်။ ငဘိုကြီး ဝေးရွာတွင် ရှိမရှိ မြို့ခံကိုမေး၊ ရှိလျှင်အပ်စေ။ မရှိလျှင် မည်သည့်အကြောင်းနှင့် မရှိသည်၊ မည်သည့် အရပ်သို့ သွားသည်များကို မြို့ခံက အစစ်ခံစေ၍ အစစ်ခံချက်နှင့် သွင်းဦး။” . . . ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် သက္ကရာဇ် ၁၂၄၆ ခုနှစ်၌ ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် ၄၅ ခု၊ ၆၄ ခု စစ်တမ်းစာရင်းကို အခြေခံ၍ ပခန်းကြီးမြို့ မြေတိုင် မြို့သူကြီး မင်းလှသီရိဇေတဝိုလ်နှင့် ကူးသန်းရွာသူကြီး ရန်နိုင် သမန္တနော်ရထာတို့၏ နယ်မြေအပိုင်းအခြား ပြဿနာအငြင်းပွား မှုကို ကောက်ချက်အစုံအညီနှင့်တကွ လဘက်စားဖြတ်စာအရ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြောင်း အစုံအလင် တွေ့ရပါသည်။

အမှုကို စစ်ဆေးစီရင်သူမှာ ပခန်းကြီးမြို့ဝန်-သင်းသေနတ်ဗိုလ် မဟာမင်းထင်မင်းကျော်သူရိန်ဖြစ်၍ မြို့အစီရင်ခေါင်လုပ်က နှစ်ဦးနှစ်ဖက် လဘက်လှယ်စားစေသည်တွင် လဘက်ပေးသူ အဆောင်ကိုင်ငမ္မာဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ တစ်ဖန် သက္ကရာဇ် ၁၂၃၄ ခုနှစ် ပခန်းကြီးမြို့သူကြီးနှင့် ကူးသန်းရွာသူကြီးတို့၏ အိုမဲ မှောက်ခေါ်လယ်မြေမှုပြဿနာစုံနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုလည်း ပခန်း ကြီးစစ်ကဲတော်မင်းကောက်ချက်အရ လဘက်လှယ်စား ဆုံးဖြတ် ကြောင်း ဤသို့ တွေ့ရှိရပါသည်။

“ပခန်းကြီးမြို့ မြေတိုင်မြို့သူကြီးနှင့် ကူးသန်းရွာသူကြီးတို့ လယ်မြေစကားမှုမှာ။ ။ပခန်းကြီးမြို့ မြေတိုင်မြို့သူကြီးက မြို့သူ ကြီး အဆက်ဆက်အခွန်တော်ကို ထမ်းဆောင်လုပ်ကိုင်ခဲ့ထား။ ။ အိုမဲမှောက်ခေါ်လယ်မြေစိုက်လုပ် ကောက်ပင်များကို ကူးသန်း ရွာသူကြီး အတင်းဖျက်ဆီးကြောင်း အစစ်ခံကို ကူးသန်းရွာသူကြီး က ၄၅ ခု၊ ၆၄ ခု စစ်တမ်းပါနယ်မြေအတွင်း အရာတော် အိုမဲ မှောက်ခေါ်လယ်မြေကို ၃၂ ခုနှစ် ကျွန်တော်စိုက်လုပ်သီးပင်များ

ကို ပခန်းကြီးမြို့သူကြီးအတင်းရိုက်သိမ်းခံနေရ၍ အရေးဖြစ်ပွား တရားမခံရှိကြောင်းမှာ စစ်မေးသိသာသည်။ ပညတ်စီရင်သာအောင် ၄၅ ခု ၆၄ ခု စစ်တမ်းစာရင်းများကို ရွှေတိုက်တော်မှာ နှစ်ဦးထုပ်ဖွင့် ကူးယူတင်ပြစေ။ တင်ပြစစ်တမ်းစာရင်းများကို ကြားနာရမှ အချင်း ဖြစ်လယ်မြေသီးနှံရိတ်သိမ်းစိုက်လုပ် ကောက်ပင်ဖျက်ဆီး အဆို စကားကို ပိုင်းခြားစီရင်သာမည်။”

အခွန်ကောက်ခံပုံနှင့်ပတ်သက်၍ ပခန်းကြီးမြို့စီရင်စု မြို့ရွာ နယ်ပယ်နေ လုပ်သားပြည်သူတို့အပေါ် ဆယ်ဖို့တစ်ဖို့ ကောက်ခံ၍ မြို့စားရှိလျှင် မြို့စားမှာ ဆက်သွင်းရသည်။ မြို့သူကြီးက နယ်ရှစ်ရပ် သတ်မှတ်သည်အတွင်း အင်းအိုင်ထုံးချောင်း ဆည်မြောင်းမှစ၍ လယ်ယာခွန်၊ ဆိပ်တည်ပွဲကင်း ကူးတို့၊ တရားကွမ်းဖိုးခွန်၊ ဘုရား ပွဲနတ်ပွဲခွန် စသည်တို့ကို စစ်ဆေးကောက်ခံ ဆက်သရသည်။

(ဆိပ်တည်ပွဲကင်းကူးတို့) စသည့် ဝေါဟာရတို့မှာ စစ်တမ်းများ ၌ အစဉ်အဆက်တွေ့ရသော အခွန်အခမျိုး ဖြစ်လေသည်။ (ဆိပ်) မှာ မြစ်ဆိပ်၌ ကောက်သောအခွန်ဖြစ်၍ တစ်နည်းအားဖြင့် မြစ်စဉ် ရေပွဲခွန်ဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။ (တည်နှင့်ပွဲ) မှာ ရောင်းဝယ်ခွန်များ ဖြစ်ပြီး (ကင်း) မှာ ကင်းကိုင်၊ ကင်းရေးတို့ကောက်စားသော ကင်းခွန် ဖြစ်သည်။ (တရားကွမ်းဖိုး) ဆိုသည်မှာ တရားမှုတန်ဖိုး၏ ဆယ်ခိုင်တစ်ခိုင်ဖြစ်ပြီး ယင်းကို မြို့သူကြီးက သိမ်းခံ၍ တစ်ဝက်ကို အရာတော်မြို့စား ရွာစားရှိသူအား ပေးသွင်းရသည်။ ကျန်တစ်ဝက် ကို တရားရေးစီရင်သူက စားရသည်။ သဿမေမေအခွန်တော်

ကောက်ခံသည်အတွင်းတွင် ရာဇဝတ်မှုတရားစကားမူများကို ခေါ်ငင် အစစ်အမေးမရှိစေရကြောင်း လေ့ထုံးစံကိုလည်း ဤသို့ ထုတ်ပြန်ဆင့်ဆိုထားကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

“နိုင်ငံတော်အတွင်း အရပ်ရပ်မြို့ကျေးရွာများတွင် သဿမေမဆယ်ဖို့တစ်ဖို့ အခွန်တော်ကောက်ခံသည်အတွင်း မြို့ရွာသူကြီးကြေးထိမ်းရွာအုပ်တို့မှာ အပိန့်တော်မြတ်နှင့် စစ်ဆေးရသည့် အမှု၊ ရာဇဝတ်မှုနှင့် စပ်ဆိုင်သည့်အမှုများအပြင် အရပ်ရပ်တရားစကား အခွန်တော် ကောက်ခံသည့်အတွင်း ရပ်ဆိုင်းစေ။ ။

(တရားရာဇဝတ်ဌာန၊ သဿမေမဌာန...)

(ချုပ်) အတွင်းဝန် ပင်းမြို့စားမင်း မိန့်ချက်။

ဝန်ထောက်တော်ဝက်မစွတ်မြို့စား မင်းမှတ်။)

ပုရပိုက်လာ ကုန်းဘောင်ခေတ်မြို့မတစ်ရပ်

ရှေးခေတ် မြန်မာ့ကျေးလက်နေ လယ်သမားများမှာ စားဝတ်နေရေးကျပ်တည်း၍လည်းကောင်း၊ သာရေးနာရေးကိစ္စအဝဝကြောင့်လည်းကောင်း ငွေလိုအပ်လျှင် ငွေချေးငှားလေ့ ရှိကြသည်။ ငွေချေးငှားကြရာ၌ ငွေရှင်နှင့် ငွေချေးသူတို့ အသိသက်သေစုံညီရှေ့တွင် စာချုပ်ချုပ်ဆို၍ လက်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။ သက္ကရာဇ်ကို အဓိကထား၍ ချုပ်ဆိုကြသဖြင့် ရှေးက စာချုပ်ကို (သက္ကရာဇ်) ဟု ခေါ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

သက္ကရာဇ်စာချုပ်ရာတွင် ငွေချေးရသော ခုနှစ်၊ သက္ကရာဇ်၊ မြို့စား၊ ချေးငွေရင်း၊ ငွေရှင်အမည်၊ စာစီ၊ စာရေးသူအမည်နှင့် သိရှိသူသက်သေအမည်များကို ဖော်ပြချုပ်ဆိုလေ့ရှိသည်။ ငွေချေးငှားရာ၌ ငွေသားဖြင့်ပြန်လည်ပေးဆပ်ခြင်း၊ လယ်ပေါင်နှံထားရှိခြင်း၊ ငွေဝယ်ကျွန်ကိုယ်ဖိုးစာချုပ်ခြင်း၊ စပါးပေးစာချုပ်ခြင်းဟူ၍ အမျိုးမျိုးရှိသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ငွေချေးငှားရာ၌ ပစ္စည်းတစ်စုံတစ်ခုကို အာမခံအဖြစ် အပေါင်ထား၍ ငွေချေးငှားရသော စနစ်သည် ခေတ်စားလျက်ရှိခဲ့သည်။ ပေါင်နှံပစ္စည်းတွင် လယ်ယာ၊ ကိုင်း၊ ကျွန်း၊ မြေ စသည့် မပြောင်းရွှေ့နိုင်သော ပစ္စည်းနှင့် ဝတ်စားတန်ဆာ စသည့် ရွှေ့ပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိပေသည်။ ယခု စာရေးသူစုဆောင်းရှာဖွေရရှိသော ရှေးဟောင်းပုရပိုက်စုစုများမှ လယ်ပေါင်ငွေချေးစာချုပ် မှုခင်းတစ်ရပ်ကို ထုတ်နုတ်တင်ပြပါသည်။

“၁၂၁၄ ခု၊ နတ်တော်လဆန်း ၁၅ ရက်နေ့ အထက်မိဘုရားရွာသူကြီး ငကျားက နတ်စုလက်ယာသေနတ်ဗိုလ် မိုးပြဝန်ကြီးကတော်ထံ ချေးယူသွားသည့် ငွေဒင်္ဂါး ၁၀၀ လျှင် တလ ၁၀ တိုးနှင့် ငွေဒင်္ဂါးပြား ၁၂၀၀ ကို တောင်းခံရာ ယခုမဆပ်ပေးနိုင်ပါ။ ပေါင်ရင်း သက္ကရာဇ်စာချုပ်အတိုင်း မိဘုရားရွာနယ်မြေကျေးရွာကို... မိဘုရားရွာတောင်ကုံးနေ သူကြီးအဖေ ဇရပ်တကာဦးကျော်ဇံက ၁၂၁၅ ခု တပေါင်းလတိုင်ရောက်လျှင် ချေးရင်းငွေ ၁၂၀၀ ကို

ရင်းညွန့်ပါပြေကုန်အောင်ပေးဆပ်ပါမည်။ မပေးဆပ်နိုင်ပါက ကျွန်တော်စိုင်းသလဲဦးခေါ် လယ်မြေကွက်ရေ ၄၊ ပျိုးဝင် ၉၅၀၊ ကျေထန်း ၄၅၀၊ ကန်တော်ခေါ် လယ်မြေကွက်ရေ ၂၊ ပျိုးဝင် ၄၀၀၊ ကျေထန်း ၂၅၀၊ ဇလုပ်ခေါ် လယ်မြေကွက်ရေ ၃၊ ပျိုးဝင် ၆၀၀၊ ကျေထန်း ၃၀၀၊ တန်ဆောင်လယ်မြေကွက်ရေ ၂၊ ပျိုးဝင် ၈၀၀၊ ကျေထန်း ၄၀၀ များကို ပေါင်ရိုးကျအတိုင်း ထပ်မံခံဝန် စာချုပ်စေပြီးလျှင် တပေါင်းလတိုင်ရောက်၍ မဖောက်မပြန် မကပ် မခိုရပါ။ တိမ်းရှောင်ပေးဆပ်မရှိလျှင် မိဘုရားရွာလယ်မြေနှင့် တကွ စာချုပ်ပါလယ်မြေကို (စုတ်ပြတ်နေပါသည်) ဆို၍ စာချုပ် ထားသည့်ကာလ သိရှိသူ ဘုရားတကာဦးရိန်နှင့်ကိုပေါ။ မြစ်ခုတ် ရွာဇရပ်တကာ ဦးအို၊ ရွှေမြို့တော်နေ စာရေးဦးပြိုင်။ ။

ယင်းသက္ကရာဇ်စာချုပ်ကို လေ့လာလျှင် ပစ္စည်းဟူ၍ တစ်စုံ တစ်ရာမျှမထားဘဲ ငွေချေးငှားခဲ့ရာမှ ချုပ်ရက်စေ့ချိန်တွင် ချေးခဲ့ ရသော ငွေကို ကျေလည်အောင် မပေးဆပ်နိုင်ခဲ့ပေ။ မတတ်နိုင် သည့်အဆုံး ဘိုးဘဝိုင်လယ်ယာမြေကို ပေါင်နှံချုပ်ဆိုခဲ့ရသော သက္ကရာဇ်စာချုပ်ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ယင်းမြီစားမြီရှင်၏ ရှေးဦးငွေချေးစာချုပ်ကိုမူ ပုရပိုက်မှတ်တမ်းတွင် မတွေ့ရှိရပါ။ ငွေရင်း ၁၀ဝိ လျှင် ၁ဝိ တိုးနှင့်ချေးငှားခဲ့သဖြင့် အတိုးနှုန်း ၁၀ ရာနှုန်း ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ချေးရင်းငွေ ၁၂၀၀ ကို တိုးရင်းပွားပါ မပေးဆပ်နိုင်သောကြောင့် ယောက္ခမဖြစ်သူ ဦးကျော်ဇံက ထပ်မံ၍ လယ်ပေါင်ထား သက္ကရာဇ်ထားခြင်း ဖြစ်လေသည်။

အပေါင်ထားသော လယ်ခင်း၏ အကျယ်အဝန်းကို ပျိုးဝင်ကြ တင်းပေါင်း၊ စပါးထွက်တင်းပေါင်း၊ ပျိုးဝင်ပေါင်း၊ စိုက်မြေကွက် ဦးရေတို့ဖြင့် ဖော်ပြထားလေ့ရှိသည်။ ရှေးခေတ် ငွေချေးသက္ကရာဇ် များကို လေ့လာသောအခါ ဖော်ပြရင်း အချက်အလက်များကို ပြည့်စုံစွာ ဖြည့်သွင်းလျက် စာချုပ်ချုပ်ဆိုကြကြောင်း တွေ့ရပြီး ရေးသားသည့် ပုံစံမှာလည်း တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူညီကြကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ သက္ကရာဇ်စာချုပ်ပါ ဝေါဟာရအသုံးအစွဲများသည် လည်း ကွဲပြားခြားနားမှု မရှိကြောင်း လေ့လာရသည်။ ယင်းတို့ကို အောက်ပါအချက်အလက်များကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် တင်ပြပါမည်။

(ပေါင်ရင်း) ဆိုသည်မှာ ငွေချေးသူ၊ ငွေအသုံးပေးသူနှစ်ဦးတို့ စာချုပ်ရာတွင် မူလက ချေးငှားသောငွေကို ခေါ်ဝေါ်သည်။ (ရင်းညွန့်) ဆိုသော ဝေါဟာရမှာ မူလချေးရင်းငွေနှင့် နှစ်၊ လပါ အတိုးအညွန့်တို့ကို ပေါင်းစည်း၍ ပြောခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်နည်း ခေါ်ဝေါ်လျှင် (ရင်းပွား) ဟု ခေါ်ပါသေးသည်။ ချေးငွေပမာဏ ကို တစ်လလျှင် ကျသင့်သော အတိုးနှုန်းနှင့် တွက်ချက်၍ ရရှိသော အတိုးကို ပုံဂခေတ်က (အစီး) ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသည်။ တချို့ သော ကျောက်စာများတွင် အပွားဟူ၍ တွေ့ရသည်။ ဘိုးတော် ဘုရားလက်ထက်တွင် ချုပ်ဆိုသော ငွေချေးသက္ကရာဇ်များတွင်မူ (အညွန့်) ဟူ၍ သုံးစွဲကြသည်။ သို့ဖြစ်ရာ မူလချေးငွေကို အရင်း၊ ငွေရင်းပေါ်ပွားစီးလာသော ငွေကြေးကို အတိုး၊ အစီး၊ အပွား၊

အညွန့် စသည်ဖြင့် ခေါ်ပေသည်။ ရင်းပွား (ရင်းညွန့်) ဆိုသည်မှာ မူလချေးငှားငွေအရင်းနှင့် ၎င်းအပေါ်ပွားစီးသော ငွေကြေး နှစ်ရပ်ပေါင်းကို ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။

လယ်မြေကိုပေါင်ရာ၌ (ပေါင်ရိုးကျအတိုင်း) ဟူသော စကား အသုံးအနှုန်းအရ အချိန်ကာလကန့်သတ်၍ ရွေးနုတ်ရကြောင်း သိရပေသည်။ ပေါင်ရိုးကျဆိုသည်မှာ တစ်ဒေသနှင့်တစ်ဒေသ မတူညီကြသော်လည်း သာမန်အားဖြင့် သုံးနှစ်သုံးသီးစားကို ဆိုလိုသည်။ (အပြီး) ဆိုသည်မှာ ပြီးပြေခြင်း၊ အပြေပေးဆပ်ခြင်း သဘောအဓိပ္ပာယ် သက်ရောက်ပါသည်။ (ပြေ) ဟူသော ဝေါဟာရကို အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင် “တာဝန်ပြီးပြတ်ကျေကုန်သည်။ အခွန်တော် မပြေကျန်ငွေကို” ဟူ၍ မြန်မာအဘိဓာန် အကျဉ်းချုပ်အတွဲ (၃) တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထို့အတူ (ပြီးပြေ) ဆိုသော စကားကို တစ်စုံတစ်ရာတာဝန်ရှိခြင်း လွတ်စင်အောင်ပြီးစီးသည်၊ ရှင်းလင်းပြီးပြတ်သည်ဟု အနက်ပေးပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် (အပြေ) ဆိုသော အခါ ဝေါဟာရ၏ သုံးစွဲမှုအနက်မှာ ငွေကို အပြီးတိုင် အကျေပေးဆပ်ခြင်းဟု ခေါ်ပါသည်။

(နှောင်ချုပ်နေ့) ဆိုသည်မှာ ငွေချေးငှားသောအခါ မည်သည့် အချိန်အခါကာလတွင် ရင်းပွားနှစ်ရပ်လုံး အပြီးပြတ်ပေးဆပ်ပါမည်ဟူသော ခံဝန်ချက်ဖြင့် ချေးငွေကြေးရရှိရာ ၎င်းနေ့ရက်ကိုပင် နှောင်ချုပ်နေ့ သို့မဟုတ် ကတိခံဝန်ချက်ပြုသော နေ့ဟု ခေါ်ဆိုကြောင်းသိရသည်။ (မင်းရွှေစိုက်) ဆိုသည်မှာ ငွေချေးငှားသူက

မိမိချေးရင်းသည့်ငွေပမာဏကို အတိုးရင်းအရောပါ ကတိခံဝန်ချက်ပြုသည့် နေ့ရက်ကာလရောက်သည့်တိုင်အောင် မပေးဆပ်ပါလျှင် မြီရှင်သူက အုပ်ချုပ်သူမင်းကေရာဇ် နယ်စားပယ်စားရုံး၊ ကနွားရွှေရောက်သည့်တိုင် တရားစွဲဆိုတောင်းခံမည်ဟု ဆိုလိုသည်။ အကယ်၍ မင်းရွှေစိုက်တောင်းခံရလျှင်လည်း တရားတပေါင်ရင်ဆိုင်သည့်အတွက် ကုန်ကျသော ကုန်ကျစရိတ်ကို မြီစားသူကသာ အကုန်အကျခံရမည်ဟု သက္ကရာဇ်စာချုပ် ထည့်သွင်းခြင်းမျိုး ဖြစ်လေသည်။

အထက်ပါ လယ်ပေါင်သက္ကရာဇ်စာချုပ်အရ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၅ ခုနှစ်၊ တပေါင်းလတိုင်ရောက်သော်လည်း တိုးရင်းပွားနှစ်ရပ်လုံး မပေးဆပ်နိုင်ခဲ့ပေ။ ရက်လကြာပြီဖြစ်၍ ငွေရှင်တို့မှာ ဆိုင်းငံ့လိုခြင်းမရှိတော့ရကား သက္ကရာဇ်ခံဝန်ပါ ငတုပ်မှ တစ်ဆင့် တောင်းခံလေသည်။ ငတုပ်သည် ဘုန်းကြီးအမှုရွာပတ်ဆိုသည်သို့ ချေးရင်းသူငကျား၏ ချေးငွေမပေးဆပ်နိုင်မှုကြောင့် အမှုပတ်မည်ရွံ့စိုး၍ တရားရုံးသို့တိုင်တန်းရန် ကြံလေသည်။ သို့သော် ငကျားက တရားရုံးတော်သို့ မသွားအပ်စေသေးဘဲ မင်းကတော်ကြီးထံသို့ ကျေအေးအောင် လျှောက်ထားတောင်းပန်ကာ လက်ဖက်လှမ်းစားကြသည်။

လက်ဖက်လှမ်းစားကြသည့် အလေ့အထသည် မည်သည့် အချိန်ကာလကပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြောင်း ခန့်မှန်း၍ မရပါ။ သို့သော် မြန်မာ့တရားစီရင်မှုတွင် (လက်ဖက်စား၍ ပြီးပြေသည်) ဟူသော

စကားကို ဖြတ်ထုံးများတွင် မကြာခဏ တွေ့ရသည်ကို ထောက်၍ ရှေးကာလကပင် ရှိပြီးဖြစ်သည်ဟု မှန်းဆရသည်။ လက်ဖက်လှမ်းစားခြင်းဆိုသည်မှာ ပြည်သူတို့အတွင်း ဖြစ်ပွားသော မှုခင်းများကို နှစ်ဖက်အမှုသည်တို့ ပြေငြိမ်းအောင် စီရင်ရာ၌ ပြေငြိမ်းသည့် အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် တရားသူကြီးရှေ့မှောက် နှစ်ဖက်အမှုသည်တို့ လက်ဖက်စားကြခြင်း ဖြစ်သည်။

အမှုသည်တော်နှင့် ငကျားတို့နှစ်ဦးသည် ၁၂၁၆ ခုနှစ်၊ ဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၄ ရက်နေ့တွင် မြို့သူကြီး ဦးလူကြီး၊ မောင်မောင်ကလေး၊ မြို့ခံမင်း ဦးစံဦးတို့၏ ဆုံးမဖျန်ဖြေမှုဖြင့် လက်ဖက်လှမ်းစားကြရာ လက်ဖက်ပေးအကျပ်မှာ ငဆယ်ဖြစ်သည်။ ပုရပိုက်ပါ ဖြတ်စာတွင်-

“ငကျော်ခံ စာချုပ်ခံလျှင် ကာယကံရှင် ငကျားနှင့် မင်းကတော်ကြီးတို့ သဘောတူအသွင်းခံသည့် လယ်ယာမြေတို့ကို ငကျော်ခံ မဖောက်မပြန်ရှိ၍ ချေးရင်းသက္ကရာဇ်တွင် ပါဝင်သူ နတ်စုလယ်ယာသေနတ်ဗိုလ်ကတော်ကြီးတို့ မြို့သူသက္ကရာဇ်စာချုပ်ခံ စကားများကို ကင်းလပ်စေ။ ငကျားသွင်းပေးသည့် လယ်ယာမြေများကို ယောက္ခမ ငကျော်ခံက မသွင်းမပေးလို၊ ခုခံပြောဆိုလျှင် ငတုပ်က ငကျားကို တရားခွင်သို့ သွင်းပေး၍ ချေးရင်းငွေ ၁၂၀၀၊ တိုးသင့်ငွေ ၆၀၀၊ ၂ စုငွေ ၁၈၀၀ များကို ငကျား၊ ငတုပ် တို့က မင်းကတော်ကြီးသို့ တွက်စစ်ရှင်းလင်း ပေးဆပ်ကြစေ။” . . . ဟူ၍ သဘောတူညီကြကြောင်း တွေ့ရသည်။

ငကျား၏ ယောက္ခမဖြစ်သူ မဖောက်ပြန်ရှိမှသာ ရှေးဦးငွေချေးသက္ကရာဇ်ပါ ခံဝန်သူ ငတုပ်တွင် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကြီး လျော့သွားမည်ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ငကျား၏ ယောက္ခမက သက္ကရာဇ်ပါ လယ်ယာမြေများကို မသွင်းမပေးရှိလျှင် ခံဝန်သူ ငတုပ်မှာ သူများအတွက် ငဝက်ကဒဏ်ခံရသည့် ကိန်းဆိုက်နေပေသည်။ ချေးရင်းငွေ ၁၂၀၀၊ တိုးသင့်ငွေ ၆၀၀၊ တိုးရင်းပွားနှစ်ရပ်လုံးကို ငကျားနှင့် ငတုပ်တို့မျှ၍ မင်းကတော်ထံ ရှင်းလင်းပေးဆပ်ရမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ငကျားမှာ ခံဝန်သူ ငတုပ်အား ငွေချေးမြို့မှုမှ ကင်းလွတ်စေရန် မိမိပိုင် လူဆယ်ဦးစိုက်မြေကွက်ကို ထပ်မံပေးသွင်း ပေါင်နှံရလေသည်။ ၎င်းလယ်ပေါင်သက္ကရာဇ်ကို ဤသို့တွေ့ရပါသည်။

“ . . . ၎င်းအပြင် ယခုထပ်မံ၍ ကျွန်တော်ပိုင် ဇာတိခေါ် လယ်မြေကွက်ရေ ၅၊ ပျိုးဝင် ၄၀၀၊ ကျေထန်း ၃၀၀ များကို လည်းကောင်း၊ ငွေတိုးရင်း ၁၈၀၀ များနှင့် ထပ်မံ၍ သွင်းပေးပေါင်နှံပရစေ။ နောင် ယခုသွင်းပေးလယ်မြေ ၅ ရပ်ကို မလုပ်မစားရ၊ မင်းချုပ်စိုးသူ အရှင်သူကြီး လယ်ရှင်ဟောင်းပေါ်တွင် မလုပ်မစားရ။ တားဆီးနှောင့်ယှက်ဖျက်လုပ်ခဲ့လျှင် ပေါင်ကြေးငွေ ၁၈၀၀၊ လုပ်ခွန်ထွက်ခုနှစ်ပေါင်း၊ ကုန်သမျှစရိတ်များနှင့် ကျွန်တော် ငကျားက တလုံးတဝတည်း ကျခံဆပ်ပေး ရွေးရုတ်ပါရမည်ဆို၍ စုံညီသော လယ်ပေါင်သက္ကရာဇ် စာချုပ်ထားကြသည့်ကာလ သိရှိသူ မြို့ခံ ဦးစိုးဦး၊ အကျပ် ဦးသက်ရှည်၊ မြို့သူကြီး ဦးလူကြီး။ ”

မိဘုရားရွာသူကြီးငကျားမှာ ချေးငွေအကြွေးကိုလည်း ပြေလည်အောင် မဆပ်နိုင်။ ပေါင်နှံလယ်မြေကိုလည်း မရွေးနိုင် ဖြင့် ကြွေးလည်ပင်းခိုက်ရရှာသည်။ ဘိုးဘပိုင်နှင့် ကိုယ်ပိုင်လယ် ယာမြေများကို ပေါင်နှံလိုက်ရသဖြင့်လည်း လုပ်ကိုင်စားသောက် စရာမြေယာဟူ၍ အလျဉ်းမရှိတော့။ မိမိ၏ မိသားစု စားဝတ် နေရေးအတွက် လယ်မြေ ၅ ရပ်အပေါင်ခံငွေရှင်ဖြစ်သူထံ အပူ ကပ်ပြန်လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဆိုးရွားနိန့်ကျလှသည့် တစ်ပါးသူ၏ သီးစားချ လယ်ကျွန်ဘဝအဖြစ် ခံယူရတော့သည်။ ငကျားသည် လယ်ကျွန်ဘဝ၏ ခေါင်းပုံဖြတ်သွေးစုပ်ခံရမှုကို မသိမမြင် ရှိလိမ့် မည်မဟုတ်။ သိလျက်နှင့် ဝိပါတ်ကြမ္မာငင်ဆိုဘိသို့ ငွေကြေးမန မပြည့်စုံမှုကို မလွန်ဆန်နိုင်ရကား လှော်ရင်းနစ်သည့်ဘဝသို့ ရောက်ရလေသည်။ ယင်းသို့ လယ်ယာသီးစားချထားရေးအတွက် မင်းကတော်မိမိုးထံ အာမခံချက်၊ ခံဝန်ချက်စကားတို့ဖြင့် လျှောက် ထားရသည်ကို ဤသို့တွေ့ရသည်။

“ကျွန်တော်ပေးသွင်း ပေါင်နှံသည့် ပခန်းကြီးမြို့စီရင်စု မိဘုရားစုရွာနယ်တွင်ရှိ သက္ကရာဇ်ပါ လယ်မြေ ၅ ရပ်ကို ကျွန်တော် သို့ ချထားပါ။ တစ်နှစ်လျှင် လုပ်ရ မလုပ်ရ ခုနှစ်ပေါး ၅၀ အိတ်ကို ပို့ပါမည်။ နောင် ၁၆ နှစ်ကောက်ကြီးတက် တပို့တွဲလတိုင် ရောက်၍ မြေစုစပါးကို မပေးမပို့ လျှောက်ထား တောင်းစာရလျှင် ကုန်သည့်စရိတ်နှင့် ခုနှစ်ပေါးကို ကျွန်တော်ငကျားက ကျခံဆပ်ပေး ပါမည်။”

ယခင်က မိမိပေါင်နှံခဲ့သော လယ်မြေ ၅ ရပ်ကို အစုသေ နှင့်ချထား လုပ်ဆောင်ခွင့် တောင်းရာတွင် သမက်၏ဖြစ်အင်ကို မရှုစိမ့်သူ ယောက္ခမ ဦးကျော်ဇံကလည်း တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ ကတိခံဝန်ချက် ပေးရလေသည်။

“ဦးကျော်ဇံ ခံဝန်ချက်

ယခု ကျွန်တော်သမက် ငကျားပေးသွင်းသည့် ၅ ရပ်လယ်မြေ ကို သမက်ငကျား သွင်းပေးပေါင်းနှံသည့်အတိုင်း မဖောက်မပြန် တည်ငြိမ်ပေးသွင်းပါမည်။ နောင် ဖောက်ပြန်ပြောဆိုလျှင် နတ်စု လက်ယာသေနတ်ဗိုလ်ကတော်ကြီး သမီး ခင်ပွန်းတို့ထံသို့ ငကျား ချေးရင်းငွေ ၁၂၀၀ ကို တိုးရင်းပွားပါ ကျခံပေးဆပ်ပါမည်။ ဇရပ် တကာ ငကျော်ဇံ ခံဝန်ရှိ ၁၆ နှစ် ၅ ရပ်လယ်မြေကို အစုသေနှင့် ငကျားကို ချထားလုပ်ဆောင်စေသည်။”

မိဘုရားရွာသူကြီးငကျားသည် နတ်စုလယ်ယာသေနတ်ဗိုလ် ကတော် မိမိုးထံ စာချုပ် သက္ကရာဇ်ပါ ငွေကို အမှုဖြစ်ဆဲကာလ အတွင်း အလီလီဖဲဆပ်ခဲ့ခြင်း၊ ချေးငွေတောင်းခံသူတို့၏ သွားလာ စရိတ်၊ စားစရိတ်များ ကုန်ကျခံရခြင်းတို့ ရှိခဲ့ကြောင်းကို ပုရပိုက် မှတ်တမ်းတွင် တွေ့ရသည်။ အလီလီဖဲဆပ်ရငွေ၊ လက်ဆောင် ပေးရငွေနှင့် အခြားကုန်ကျစရိတ်များ ပေးချေခြင်းမှာ အကြိမ် များစွာရှိသဖြင့် ရှည်နေမည်စိုးသဖြင့် ချန်လှပ်ပါမည်။

မည်သို့ဆိုစေ ချေးငွေကို မပေးဆပ်နိုင်၍ လယ်ပေါင်သက္ကရာဇ် စာချုပ်ထားရာမှ ကြွေးတင်ကျန်ဖြစ်ဘဝသို့ ရောက်ရှိခဲ့ရသည့်

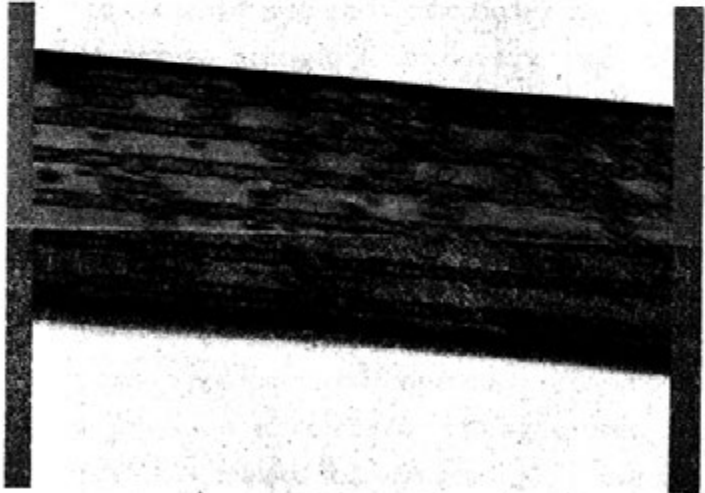
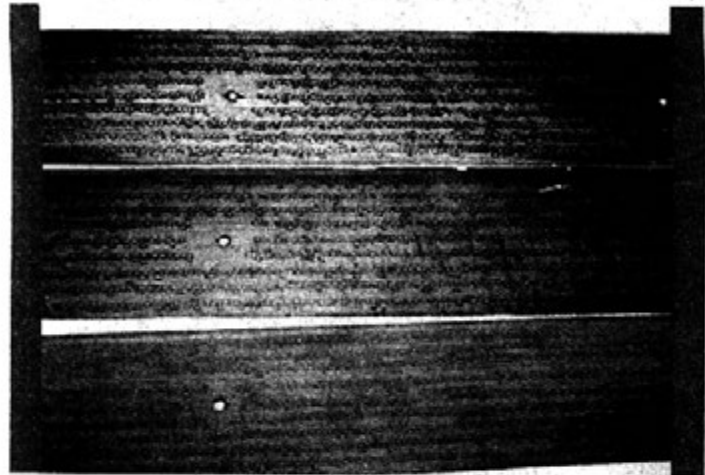
မိဘုရားရွာသူကြီး ငကျား၏ဘဝမှာ ရင်နင့်ဖွယ်ရာပင် ကောင်းလှပါသည်။

အထက်ပါ အချက်အလက်များသည် ရေစကြိုမြို့နယ်၊ မိုးကွဲရွာ၊ ဦးကျော်စိန် ဒေါ်တင်လှတို့ထံမှ ရရှိသော ပုရပိုက်မှတ်တမ်းတွင် လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ ဖြစ်ပါသည်။ ပုရပိုက် အမည်နှင့် ခုနှစ်သက္ကရာဇ်များကို ရေးထိုးထားသော်လည်း ဖတ်ရှုမရအောင် ပျက်စီးနေပါသဖြင့် ပုရပိုက်အမည်နှင့် ရေးထိုးခုနှစ်များကို တိကျစွာမတွေ့ရပါ။ တစ်ဖန် ကဗျာဆရာတင်မောင်အေး(ပခုက္ကူ) ထံမှ ရရှိသော ထီးလင်းမြို့ပါ ဗေရပိုက်မှတ်တမ်းစုများတွင် “အရပ်ရပ် ခုံးချင်း” တို့ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ အောက်ပါမူရင်း ပုရပိုက်စုအတိုင်း တင်ပြပါသည်။

“ရွှေငွေဖန်ရောင် ပြောင်ပြောင်လင်းလို့
သပြေပင်မင်း တန်းအပေါ်၊
နှစ်သိမ့်ပေါင်းလို့ လေးသောင်းသာ
ဤမြေကမ္ဘာ နယ်တလျှောက်မှာ
မြင့်တဲ့တိုင်း ကြောံတဲ့ဂုဏသရေ
တောက်တဲ့ဘိုးအေ ရန်ပုံခွဲ၊ သဲသိမ့်သိမ့်ကျော်
မြို့ရွာ မကြိုက်၊ တော့စရိုက် အလိုက်အလိုက်လျှော်ရာပြောင်း
လှိုင်ညိုဆင်း သခင်ခေါင်းပြော်
ရွှေပြည်တော် တပုံလုတ်ကဲ့၊ ဖြူဖြူတုပ်မဲ့ ရွှေရင်
ဘယ်ထီမထင် ကပ်ချည်ပြားပြား၊ ငရဲမင်းမှ မခွာနိုင်

သံရောင်စိန် တိုင်မြဲတဲ့လက်ဝါး၊ အမိပတိ ဘုန်းတော်ကျွန်
ကံချွန်ညံချွန် ကြီးတဲ့ခွန်အား၊ လှိုင်ညိုပြား တောသားလုပ်လို့
ရဲတုအုပ်နှင့် တောမှာပြော၊ သစ်ပင်ပေါ် အိပ်မက်ပေး၊
အစ်ဒွေသည် ဟိန္ဒူပါ။ သက်တော်တရာ နှစ်ဆယ်မြတ်မဲ့၊
ပြည်ကြီးဥဂြိုဟ် ပွဲတော်မှီး၊ ဘုံဌာန လှိုင်ဦး
ပူးလာကြ မပမ်း၊ ကံချွန်ညံချွန် ရွှေနန်ရှင်ကျွန်
စိန်စွယ်ချွန် အံသွားနှင့်၊ နံကြားကို ချိုင့်ရော့မယ်
ရွှေကူလှိုင် ဂုဏ်ရှိ၊ ရဲဇာတိ လျှမ်းလျှမ်း။ ။”

တွင် စာရေးမှတ်တမ်းပြုသဖြင့် ပေစာဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။
 ထို့အတူ အုတ်ခွက်၊ ခေါင်းလောင်း၊ အရိုးအိုး၊ ကျောက်သား
 စသည်တို့ပေါ်တွင် ကမ္ဘာဦးစာမှတ်တမ်း ရေးထိုးကြသောကြောင့်
 အုတ်ခွက်စာ၊ ခေါင်းလောင်းစာ၊ အရိုးအိုးစာ၊ ကျောက်စာ ဟု
 မှတ်ယူရန် ရှိပေသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ပေစာပေါ်ပေါက်လာခြင်း အကြောင်း
 ရင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဗုဒ္ဓသာသနာတော် စတင်ပြန့်ပွားလာခဲ့
 ခြင်းနှင့် နီးစွယ်ဆက်စပ်နေသည်ဟု အခိုင်အမာပြောနိုင်ပေသည်။
 မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြန်မာစာအက္ခရာ အရေးအသား၊ အထုံးအဖွဲ့များ
 ၏ ဇာစ်မြစ်ကိုကြည့်လျှင် သက္ကတ၊ ပါဠိစာပေများမှ ဆင်းသက်
 ပေါက်ဖွားခဲ့သည်ဟု လေ့လာရမိသည်။ သက္ကတ၊ ပါဠိစာပေတို့သည်
 ဗုဒ္ဓသာသနာတော် ပြန့်ပွားလာခြင်းသမိုင်းနှင့် အနီးကပ်ဆုံး
 ဆက်စွယ်နေပေသည်။ ထို့အတူ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ၊
 သာသနာအစောဆုံးပျံ့နှံ့ထွန်းကားရာ မွန်တို့၏ သုဝဏ္ဏဘူမိ၊
 ပျူတို့၏ အရပ်ဒေသများအကြောင်းကိုလည်း တစေ့တစောင်း
 လေ့လာကြည့်ရှုသုံးသပ်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာအမျိုးသားတို့သည် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၏ အမွေအနှစ်
 များကို ပုဂံပြည့်ရှင် အနော်ရထာမင်းလက်ထက်သို့ရောက်မှ စတင်
 ဆက်ခံ ရရှိကြောင်းကို သမိုင်းတွင် လေ့လာမှတ်သားရသည်။
 သို့သော် ဆရာကြီးပါမောက္ခ ဦးသန်းထွန်းကမူ (ပုဂံရှိ ဖက်လိပ်ဘုရား
 နှစ်ဆူသည် ရှေးဟောင်းသုတေသနဆရာတို့ အယူအားဖြင့်

အနော်ရထာခေတ်ထက်စောသည်ဟု ဆိုသောကြောင့် ဗုဒ္ဓသာသနာတော် ပြန့်ပွားလာခြင်းမှာ အနော်ရထာမင်း သထုံကို မသိမ်းယူမီကပင် ပုဂံ၌ ဗုဒ္ဓဘာသာ အခိုင်အမာရောက်ရှိနေပြီ ယူဆရပေမည်) ဟု ခေတ်ဟောင်းမြန်မာရာဇဝင်တွင် ကောက်ချက်ချပါသည်။

မည်သို့ပင် ဖြစ်စေ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပျူ မွန်၊ မြန်မာတို့၏ ဘာသာ သာသနာကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုကြောင့် ဘုရားဟောကျမ်းဂန်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဂါထာများကို ကျောက်အုတ်တို့တွင် ကမ္မည်းတင်ရေးထိုးခြင်းအလေ့သည် ရှင်သန်လာခဲ့ရသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ယင်းအဆိုကို မှော်ဇာပျိုးခင်းကြီးကုန်းမှ ရသော အုတ်ချပ်၊ မောင်းမကန်ရွှေပေချပ်များ၊ ဘောဘောကြီးကျောက်ချပ်လွှာ၊ ခင်ဘကုန်းရွှေပေချပ်များ၊ ပျူခေတ်အုတ်ခွက်စာ၊ အရိုးအိုးစာများက သက်သေခံလျက် ရှိပေသည်။ မူလက ပါဠိစာများဖြင့် ရေးထိုးမှတ်တမ်းပြုကြသော်လည်း နှောင်းကာလတွင် မိမိတို့အမျိုးသားပိုင် အက္ခရာရေးထိုးများနှင့် ပြောင်းလဲတီထွင်ရေးသားလာခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်မှ ကောင်းနိုးရာရာပါဠိတော်စာပိုဒ်များကို ရွေးထုတ်ကောက်နုတ်၍ အုတ်ထက်၊ ကျောက်ထက်၊ ရွှေပေထက် အက္ခရာတင်ပြီးလျှင် ပရိယတ္တိသာသနာတော်၏ ဝိဇယျိုးစေ့ကို ပျိုးကြဲခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ပုဂံခေတ်မတိုင်မီက ပေပေါ်တွင် စာရေးသားခြင်း အလေ့အထမရှိခဲ့သေးဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ပုဂံခေတ်သို့ ရောက်သောအခါ ပါဠိပိဋကတ်တော်များကို ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ၌

သင်အံ့နာယူခြင်း၊ ရေးသားဖတ်ရွတ်ခြင်းများ ရှိလာခဲ့၏။ ထို့အတူ စာရေးကိရိယာအဖြစ် တာရှည်ခံရန် ပေ သို့မဟုတ် ထန်းရွက်၊ ကညစ်၊ သံချွန်တို့ကိုလည်း တွင်ကျယ်စွာ သုံးစွဲခဲ့ကြပြီ ဖြစ်သည်ဟု ခေတ်ဟောင်းမြန်မာရာဇဝင်တွင် ဖော်ပြထားလေသည်။ ပိဋကတ်ကို ပေရွက်ပေါ်တွင် ရေးသည်။ ပေရွက်တို့ကို သစ်သားကျမ်းနှစ်ခုဖြင့် ညှပ်၍ထုပ်သည်။ ပေထုပ်ကို သစ်တလားတွင်ထည့်၍ လျှာခဲ့သည်ဟုလည်း ပုဂံခေတ်ကျောက်စာတချို့တွင် တွေ့ရသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ပုဂံခေတ်တွင် ပေရွက်ပေါ်တွင် စာရေးကူးကမ္မည်းတင်ခြင်း အလေ့အထပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီဟု ပြောနိုင်လေသည်။ သို့သော် ပုဂံခေတ်ရေး ပေချပ်များကို အထောက်အထားအဖြစ် ယခုထက်တိုင် ရှာဖွေတွေ့ရှိရခြင်း မရှိသေးပါချေ။

အင်းဝညောင်ရမ်းခေတ်ကာလများ၌ ပေရွက်ပေါ်တွင် သံစူးချွန်ကညစ်မင်တို့ကို သုံးပြီး ရေးသားကမ္မည်းတင်ခြင်းမှာ ပိုမိုခိုင်မာထင်ရှားခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။ မင်ကိုရှေးကမင်သေ့၊ မံဟုခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြဟန် ရှိသည်။ သာလွန်မင်းတရားကြီးလက်ထက် ပိဋကတ်တော်လျှာစဉ်က ပေရွက်တွင် မင်ရေးကညစ်ဖြင့် ရေးသားပြုစုပုံကို ကောင်းမှုတော်ကြီးကျောက်စာ၌ ဤသို့ တွေ့ရလေသည်။

“ရွှေချိုညောင်ရွက်ဆွဲသော ကြာယပ်ဝိတာန်ကြက်ခြင်း၊ အစရှိသော တန်ဆာတို့ဖြင့် တန်ဆာအပ်သော မဏ္ဍာပ်ဝယ် ရွှေစာထောက်ငွေစာထောက်တို့၌ စိန်ပြည်ဖြစ်အထည် ကမ္မလာတင်၍ ရွှေမံခွက်ငွေမံခွက်တို့၌ မွှေးပေါင်းနှင့် ရည်ဖျော်၍ ရွှေစုတ်ငွေစုတ်

တို့ဖြင့် ရှစ်နှစ်ပတ်လုံး ပိဋကတ်တော်ကျမ်းအပေါင်းတို့ကို ရေးစေ၏။”

ထိုနည်းတူ တံတားဦး မင်္ဂလာစေတီကို ဌာပနာရာတွင် ရွှေပေငွေပေချပ်တို့အား ထည့်သွင်းလျှိုခြားကြောင်းကို ဒုတိယဘုရင်မင်းခေါင် လက်ထက်တွင် ပေါ်ထွန်းသော စာဆိုအရှင်-ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရက ဤသို့ ဖွဲ့ဆိုခဲ့ပေသည်။

“ရွှေစာထောက်ထက်၊ ရွှေပေရွက်နှင့်
သင့်လက် သင့်လျောက်၊ ငွေစာထောက်တွင်
ငွေပေ တင်လျက်။”

ပေတွင် ကညစ်ရေး၊ မင်္ဂလာတို့အပြင် ရွှေရေးပေတို့လည်း ရှိသေးသည်။ ပေတွင် ရွှေဖြင့် ရေးသော ထုံးစံကို ဝမ်းပဲအင်းစံမင်းစတင်တီထွင်ခဲ့ပေသည်။ ဤအချက်ကို သာသနလင်္ကာရစာတမ်း၌ ဤသို့ တွေ့ရပါသည်။

“ထိုမင်းလက်ထက်ကစ၍ ပေကို သားရိုးသဇွေးကိုင်ပြီးမှ ဆေးဒန်းနှင့် အကွရာရေး၍ ရွှေချလုပ်သော ရွှေစာရေးသည့် ထုံးစံဖြစ်သည်။ အထက်ကမှာ ကညစ်အကွရာ၊ မင်္ဂလာအကွရာရေးသော ကညစ်စာ၊ မင်္ဂလာသာ ရှိသည်။”

ထိုမင်းလက်ထက်ရေးသော ပေစာအချို့ အင်္ဂလန်ပြည်တွင် ရှိကြောင်း၊ တွေ့ရသမျှသော ရှေးအကျဆုံးပေစာများဖြစ်ကြောင်းကို ဆရာကြီးမင်းသုဝဏ်၏ “ပေဖူးလွှာ” ဆောင်းပါးတွင် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့ဆိုလျှင် ၎င်းပေတို့၏ သက်တမ်း

မှာ ယခုအချိန်ဆိုလျှင် နှစ်ပေါင်းသုံးရာကျော်မျှ ရှိလောက်ပြီဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရှေးဟောင်းအမွေအနှစ်ဆိုင်ရာ အထောက်အထားတစ်ရပ်သည် တစ်ပါးနိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိနေသည် မှာ အလွန်ပင် မနှစ်မြို့ဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။ မြန်မာတို့၏ သမိုင်းအမွေအနှစ် အထောက်အထားတစ်ရပ် ဆုံးရှုံးခြင်းဟုလည်း ဆိုနိုင်လေသည်။

မည်သို့ဆိုစေ ထို့ထက်ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာကပင် ရှိနိုင်သော ပေတို့ကိုလည်း မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်းတွင် ရှာလျှင်တွေ့နိုင်ဖွယ်ရာ အကြောင်းရှိပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လှေသင်းအတွင်း ဝန်မင်းဦးချိန်သည် ၁၁၉၂ ခုနှစ်တွင် အပြီးသတ်ရေးသော သူ၏ ဝေါဟာရလီနတ္ထိဒီပနီကျမ်း၌ ဤသို့ တွေ့ရပါသည်။

“ပေရေး၊ ကညစ်ရေး အကွရာစုမှာလည်း ဟံသာဝတီဆင်ဖြူများရှင် မင်းတရားကြီးလက်ထက် သားတော်ငါးဆူဒါယကာ တောင်ငူရောက် မင်းတရားလက်ထက်ဆီက ရေးသားခဲ့သည့် ပေစာများကိုသာ တွေ့မြင်ရချေသည်။”

လှေသင်းအတွင်းဝန် တွေ့ဖူးသော ဟံသာဝတီဆင်ဖြူများရှင် (ဘုရင့်နောင်) လက်ထက်က ပေများသာဆိုလျှင် သက်တမ်းအားဖြင့် နှစ်ငါးရာခန့်ပင် ရှိရောမည်။ မည်သို့ဆိုစေ ယခုအခါ မြန်မာနိုင်ငံတွင်တွေ့ရသော ပေစာများမှာ ကုန်းဘောင်ခေတ်ရေးပေစာသာ အများဆုံးဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ပေစာများကို စနစ်တကျ မထိန်းသိမ်းနိုင်ခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းပါသော်လည်း အလေးမထား၊

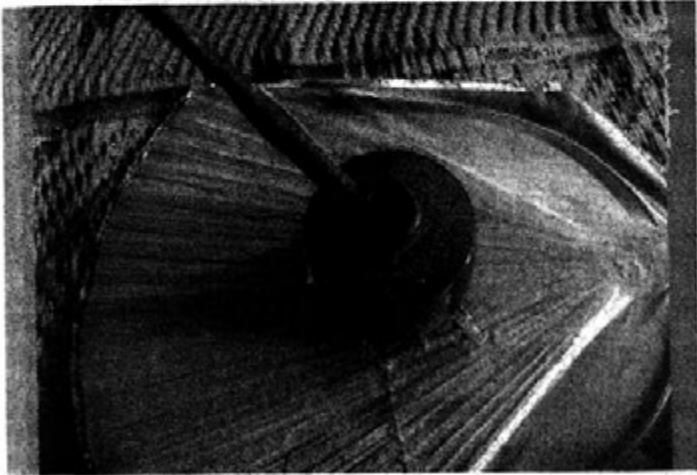
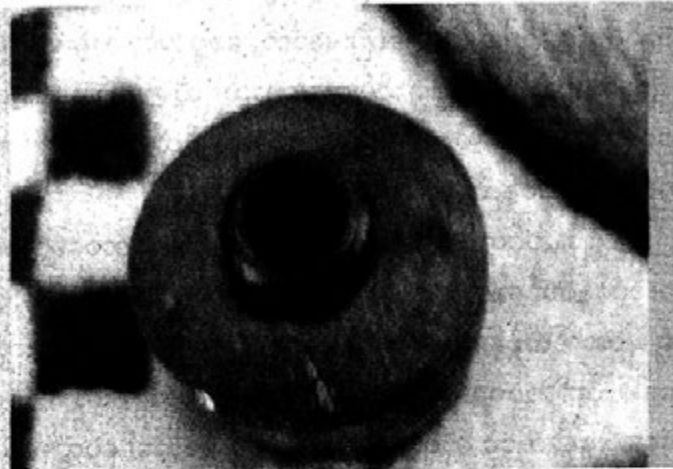
ဝရမစိုက်ကြခြင်းတို့ကြောင့် ခြစားပိုးကိုက်ဘဝဖြင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးရသည်က များလေသည်။

ထို့ကြောင့် တွေ့ရသမျှသော ပေကမ္ဘည်းစာများကို စနစ်တကျ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် အထူးလိုအပ်လှပေသည်။ အမျိုးသားအမွေအနှစ်ဖြစ်သော ရှေးဟောင်းပေစာများကို အနုပညာ မြတ်နိုးသူတိုင်းက ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ကြပါဟု ဆိုချင်ပါတော့သည်။

ပေစာပြုလုပ်နည်း

ပေရွက်ကို စာရေးစာကူးပြုနိုင်သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်အောင် ပြုပြင်ယူပြီးမှသာ ကမ္ဘည်းတင်ရပါသည်။ ဤသို့ ပေရွက်စာရေးနိုင်သောအဆင့်သို့ ရောက်အောက် ပြုလုပ်ယူနည်းကို မြန်မာပြည်သားတို့သည် သီဟိုဠ်တိုင်းရင်းသားတို့ထံမှ နည်းယူပြီးလျှင် ထိုစနစ်အတိုင်း ပြုလုပ်ကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဆာအီမာဆင်တင်းနှင့် ရေးသော “သီဟိုဠ်နိုင်ငံသမိုင်း” အမည်ရှိစာအုပ်၌ သီဟိုဠ်သားတို့ ပေရွက်၊ ထန်းရွက်တို့ကို စာရေးစာကူးနိုင်သည့် အခြေရောက်အောက် ပြုလုပ်နည်းကို ဖော်ပြထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ လက်ဖ်တင် ဂျင်နရယ်အောဖိုက်၏ “အတိတ်နှင့်ပစ္စုပ္ပန်မြန်မာပြည်” စာအုပ်တွင်လည်း ပေရွက်ပြုလုပ်နည်းကို အောက်ပါအတိုင်း ပြုလုပ်ယူရကြောင်း ဖော်ပြထားသည်ကို မြန်မာစွယ်စုံကျမ်းတွဲ-၆(ပေစာ) တွင် တွေ့ရလေသည်။

“ပေရွက်နုများကို ခုတ်ယူ၍ အလယ်ကြောမကြီးကို ဖယ်ရသည်။ ထိုမှရသော ပေလွှာများကို စမ်းရေတွင်ပြုတ်ရသည်။

အရိပ်တွင် ဦးစွာ သွေ့စေပြီးနောက် နေပူတွင် လှန်းရသည်။
ခြောက်သောအခါ ခွေ၍ သိမ်းထားရသည်။ သို့မဟုတ် ရောင်းရန်
ဈေးသို့ပို့ရသည်။ စာရေးရန်သင့်သောအချိန်သို့ ရောက်အောင်
ဒုတိယ ပြုပြင်နည်းဖြင့် ပြုပြင်ရသေးသည်။

ဤအဆင့်တွင် ကွမ်းသီးပင် အသားချောချောတစ်ချောင်းကို
သစ်ပင်နှစ်ပင်အကြားတွင် တန်းလုပ်ရသည်။ ပေရွက်ကို ရေဆွတ်
၍ အောက်အစွန်းတွင် အလေးတစ်ခုကို ချည်ဆွဲကာ ထိုတန်းတွင်
ဒေါင်လိုက်တင်ရသည်။ ထို့နောက် အထက်အစွန်းကို ကိုင်၍
ရှေးတိုးနောက်ငင် ဆွဲရသည်။ ထိုသို့ ဆွဲသောအခါ ပေလွှာသည်
ပြန်၍ ချောလာသည်။ ခြောက်သွေ့လျှင် ရေဆွတ်ပေးရသည်။
ပေတစ်လွှာကို ၁၅ မိနစ်မှမိနစ် ၂၀ လောက်အထိ ဆွဲမှ အပြီးသို့
ရောက်သည်။”

ဆရာဦးမြတ်ကျော်ရေးသားပြုစုသော “ရှေးဟောင်းမြန်မာ
ပေစာ၊ ပုရပိုက်စာ” စာအုပ်ပါ ပေစာပြုလုပ်နည်းများမှာ-

“ပေရွက်ကိုခူးပြီး အလယ်ကြောကိုသင်၍ အရင်းအဖျားကို
ဖြတ်ကာ နေပူလှန်းရသည်။ ခြောက်လျှင် ခွေထားသောပေရွက်ကို
ဆန့်၍ အရွက်ခပ်များများ ထပ်ပြီး ခွေကာ စဉ့်အိုးကြီးထဲထည့်ပြီး
ပေများမြှုပ်အောင် ရေထည့်၍ ထမင်းအနည်းငယ်ထည့်ကာ
နေပူတွင် ရက်သတ္တပတ်တစ်ပတ်ကျော်ကျော် ထားရသည်။ ပေရွက်
ညှိုးလာမှ စဉ့်အိုးကြီးထဲမှ ဆယ်ယူပြီး ရေစင်စင်ဆေး၍ အရိပ်

တွင် အခြောက်ခံရသည်။” ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ပြင်
နောက်တစ်နည်းမှာ-

“ပေရွက်အခွေများကို ရာဝင်အိုးကြီးများတွင်ထည့်ပြီး ဆန်တစ်
ပြည်ခန့်ထည့်ကာ ရေအပြည့်လောင်းထည့်၍ တစ်လနှင့်တစ်ရက်
ထားရသည်။ တစ်လနှင့်တစ်ရက်စေ့ရောက်လျှင် ထုတ်ယူပြီး
သုံးရက်နေပူလှန်းရသည်။ ဆန်ရည်စိမ်ခြင်းမှာ ချောမွတ်ပျော့ပျောင်း
စေရန် ဖြစ်သည်။” ဟု ဆိုပါသည်။

ဤသို့ ပေနုကိုပျော့ပျောင်းနူးညံ့အောင် လုပ်ပြီးနောက် ပေချပ်
အများကိုထပ်ပြီးလျှင် အရွက်ညီအောင် ဓားနှင့်လှီး၍ ညှိရသည်။
ညှိပြီးသောအခါ ပေခေါင်းကို ဟင်္သာပဒါးအနီသတ်သတ်သုတ်၍
သုံးစွဲသည်။ ၎င်းကို မျှင်းနီဟုခေါ်သည်။ အလယ်ပိုင်းကို ချန်လှပ်၍
ရွှေတစ်ဝက်တစ်ပြက်ချကာထားလျှင် ကြံဆစ်ဟု ခေါ်ပြီး ရွှေအပြည့်
ထည့်လျှင် ရွှေမျှင်း (သို့မဟုတ်) ရွှေပိန်းဟု ခေါ်လေသည်။ သစ်စေး
အနက်သုတ်ထားက မျှင်းနက်ဟုခေါ်လေသည်။

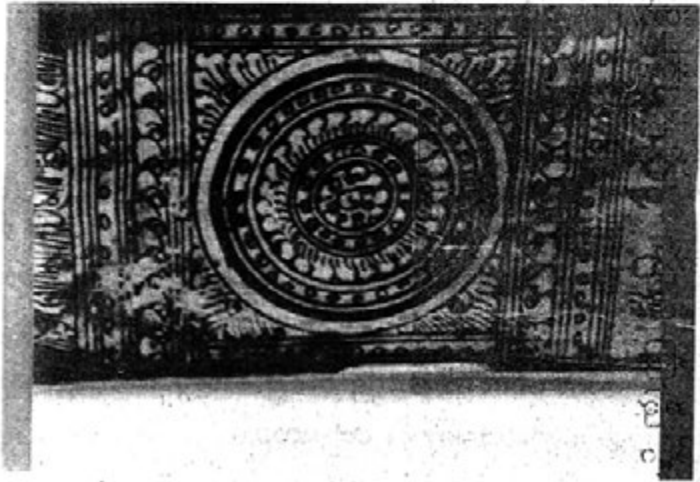
ဤသို့ ပေနုကိုပိတ်ချောကဲ့သို့ ပျော့ပျောင်းအောင် လုပ်ခြင်း၊
မျှင်းကိုခွင်းလုပ်ငန်းနှစ်ရပ်ကို ပေလုပ်မျှင်းကိုခင်ဟု ခေါ်သည်။
ပေတွင် ကမ္ဘာ့စာရေးတင်သူတို့ကို စာရေးဟုခေါ်ပါသည်။
ကောင်းမှုတော်ကြီးကျောက်စာတွင် တောင်ဖီလာဆရာတော်
ရေးထိုးကမ္ဘာ့စာရေးတင်ခဲ့သည့်အတိုင်း စာရေးတို့သည် အက္ခရာတတ်ရ
သည်။ မြဲမြံသော သတိရှိရသည်။ သို့မှလည်း အကျအပေါက်၊
အမှားအယွင်းကင်းနိုင်သမျှ ကင်းခြိမ့်မည်။ ဘိုးတော်ဘုရား

လက်ထက်က မောင်းထောင်သာသနာပိုင်ဆရာတော်လောင်း ပိဋကတ်ပြုစုရာတွင် ဝိုင်းဝန်းလုပ်ဆောင်ကြရသော ပုဂ္ဂိုလ်စာရင်းကို သာသနာလက်ရစာတမ်းတွင် ဤသို့ တွေ့ရပေသည်။

“မောင်းထောင်ပဋ္ဌင်းငယ်ကိုလည်း အမရပူရရွှေမြို့တော်အတွင်း ဆင်ကြိုးရွှေဂူသုဓမ္မာစရပ် ပိဋကတ်တိုက်အနီးအပါးတွင် ယာယီကျောင်းနှင့် ကိုးကွယ်တော်မူ၏။ ပိဋကတ်ကိုအပ်၍ စာရေး ၁၀၀၊ ပေလုပ်မျဉ်းကိုင် ၅၄၊ စာကြည့်စာတည်းဆရာတော် ၅၀၊ အပါးသယံလည်း ၅၀ နှင့် ရွှေရေး၊ မင်ရေး၊ ကညစ်ရေး အကွရာ သုံးပါးဖြင့် ရေးသားတည်းဖြတ်ရာ စောင်မစီရင်ရ၏။”

ရတနာပုံခေတ်ကာလတွင် ပေလုပ်မျဉ်းကိုင်သူ (၁၁) ယောက်ကို ခန့်ထားပြီး တစ်လလျှင် လစာတော်ငွေ (၁၁၅) ကျပ် သနားတော်မူသည်ဟု ရွှေနန်းသုံးဝေါဟာရအဘိဓာန်တွင် ဖော်ပြထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် ပိဋကတ်တော်ဆိုင်ရာ လုပ်သားများသည် မင်းတိုင်း (၁၂) မှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရရှိကြောင်းကိုလည်း ဘိုးတော်ဘုရား၏ အမိန့်တော်တမ်းတစ်ခုတွင် ဤသို့ တွေ့ရသည်။

“ပိဋကတ်တော်ရွှေရေး၊ မင်ရေး၊ ကညစ်ရေး ပေလုပ်မျဉ်းကိုင် ဖွဲ့စည်းထမ်းရွက်စေသည့် လူတို့ကို အရပ်ရပ်မြို့ရွာလူကြီးစုထိန်းစုအုပ်တို့က စစ်လက်နက်ကိုင်မှုမှစ၍ မင်းမှုမင်းခင်း စရိတ်ကြေးငွေ၊ အသေးအဖွဲ့၊ အခွဲအခန့် အတောင်းအခံ မရှိစေနှင့်၊ အခြားအစုသို့ စာရင်းဖွဲ့ရာတွင် ပါလျှင် စာရင်းကိုနုတ်သိမ်း၍ ပိဋကတ်အစုမှာ ငြိမ်ဝပ်စွာ ထမ်းရွက်စေ။ ။”

ပေစာထုပ်၏ အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများ

ရှေးဟောင်းပေစာကို တစ်ရွက်ချင်း အတွေ့ရနည်းပြီး အထုပ်လိုက်တွေ့ရသည်က များပါသည်။ ထိုကြောင့်ပင် ပေစာထုပ်ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းက ပို၍သင့်နိုးအံ့ထင်သည်။ ပေစာတစ်ထုပ်ကို လေ့လာလျှင် အောက်ဖော်ပြပါအင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများဖြင့် ပြည့်စုံနေသည်ဟု ဆိုရပေမည်။

စာထုပ်ကြီး

ပေစာတစ်ထုပ်ကို လေ့လာလျှင် ရှေးဦးဆုံးတွေ့ရမည်မှာ ပေစာထုပ်ကို အထပ်ထပ်ရစ်ပတ်၍ စည်းထားသောကြီးပင်ဖြစ်သည်။ အချို့ပေစာထုပ်များကို ဘုန်းတော်ကြီးများ သုံးစွဲလေ့ရှိသော ခါးပန်းကြိုးဖြင့် ရစ်ချည်ထုပ်နှောင်ထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ အချို့ပေထုပ်များတွင် ဗြဲကတစ်လက်မနီးပါးခန့်ရှိသည့် ဂျပ်ခုတ်ထားသော အဝတ်ကြိုးပြားဖြင့် စည်းပတ်ထားကြောင်း လေ့လာရမိပါသည်။ ၎င်းကြိုးကို စာထုပ်ကြီး (သို့မဟုတ်) စာစည်းကြိုးဟု ခေါ်လေသည်။ စာထုပ်ကြီးတွင် အလှူရှင်တို့၏ အမည်၊ နေရပ်အလုပ်အကိုင်ကိုလည်းကောင်း၊ နေ့ရက်စွဲများ၊ တချို့က ကဗျာတေးထပ်၊ လေးချိုးများကို စာလုံးပုံဖော်ထားတတ်သည်။ တချို့သော ကွက်လပ်နေရာများတွင် အပြောက်အမွမ်းလက်ရာတို့ကို ရက်ခတ်ပုံဖော်ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။

ပေခွာသန်လျက်

အချို့သောပေစာထုပ်များတွင် ပလ္လင်တိုင်စိုက်ရာ ကျမ်းနှစ်ဖက်ညှပ်ပြီး ကွင်းလျှောလုပ်ထားသော ကြိုးရိုးရိုးဖြင့် ချည်ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုကြိုး၏အဖျားတွင်မူ ဆင်စွယ်ကိုဖြစ်စေ၊ ဝါးသစ်သားဖြင့်ဖြစ်စေ သန်လျက်ပုံပြုလုပ်ထားသော တုတ်ချောင်းငယ်တစ်ခုကို ကြိုးနှင့် ဆက်စပ်ထားသည်။ ၎င်းကို ပေစာဖတ်သောအခါ တစ်ချပ်နှင့်တစ်ချပ် ထပ်နေခြင်းအား ခွာရာ၌ သုံးစွဲသဖြင့် ပေခွာသန်လျက်ဟု ခေါ်လေသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ကမ္ဘာ့စာတံဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။

ကျမ်း

ကျမ်းဆိုသည်မှာ ပေရွက်အကျယ်အရှည်နှင့် ထပ်တူဖြစ်သော သစ်သားထူထူနှစ်ချောင်းဖြစ်ပါသည်။ တစ်လက်မခန့်ထူ၍ ပေရွက်လောက်ပင် ဗြဲကရှိသော သစ်သားပြားနှစ်ချောင်းဖြစ်သည်။ ပေထုပ်ကို ၎င်းကျမ်းနှစ်ချောင်းဖြင့် အဝင်ခွင်ကျ ညှပ်ထားရသည်။

ပလ္လင်ပေါက်

သစ်သားပြားဖြင့် ပြုလုပ်သော ကျမ်းနှင့် ပေစာ၏ ဘယ်ပြန်ညာပြန်သုံးချိုးတစ်ချိုးစီလောက်တွင် အပေါက်ကလေးနှစ်ပေါက်ဖောက်ရသည်။ ထိုအပေါက်လေးများကို ပလ္လင်ပေါက်ဟု ခေါ်သည်။

ပလ္လင်တိုင်

အောက်ခံကျမ်းပေါ်တွင် ပေရွက်သင့်လျော်သလောက်ကို ညီညာစွာထပ်၍ တင်ပြီး အပေါ်က ကျမ်းဖြင့်ဖိကာ ကျမ်းတွင် ရှိသော ပလ္လင်ပေါက်မှနေ၍ စူးဖြင့်ဖောက်ရသည်။ ထိုအပေါ်ကို အစွန်အစွာ၍ မနေစေရန် စူးကိုမီးဖုတ်၍ ထိုးပေးရသည်။ ကျမ်းနှင့် ပေစာတို့ပေါ်တွင် ဖောက်ထားသော ပလ္လင်ပေါက်နှစ်ခုကို ညီညာစွာထပ်ပြီး ချောမွေ့အောင် သပ်ထားသော ဝါးတံက လေးနှစ်ချောင်းဖြင့် ထိုအပေါက်တွင် စိုက်ထားရသည်။ ၎င်းစိုက် ထားသော ဝါးတံလေးနှစ်ချောင်းကို ပလ္လင်တိုင်ဟု ခေါ်ပေသည်။

ပလ္လင်ခံ

ပေထုပ်၏အပေါ်ကျမ်းကိုခွာ၍ ကြည့်လိုက်လျှင် ပလ္လင်တိုင်၌ အဝင်ခွင်ကျစွပ်ထားသော ပေချပ်အလွတ်များကို လေးငါးရွက် ထပ်လျက် ချုပ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ၎င်းပေရွက်ထပ်ကို ပလ္လင်ခံဟု ခေါ်သည်။ ၎င်းပလ္လင်ခံပေရွက်များအနက် အထက်ဆုံး အချပ်ပေါ်တွင် ပေထုပ်၏ ခေါင်းစဉ်၊ ရေးသားသူအမည်၊ စာပြီးနှစ် ကို ရေးသားလေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။

ရှေ့ပလ္လင်

ပေထုပ်ပါ ပေချပ်အလွတ်ဖြစ်သည့် ပလ္လင်ခံ၏အောက်၌ ပလ္လင်ပေါက်နှစ်ခုအတွင်း၌သာ စာရေးသားထားသော ပထမဆုံး ပေရွက်ချပ်ကို ရှေ့ပလ္လင်ဟု ခေါ်သည်။

နောက်ပလ္လင်

ပလ္လင်ပေါက်နှစ်ခုအတွင်း၌သာ စာရေးသားထားသော အောက်ဆုံးပေချပ်လွှာကို နောက်ပလ္လင်ဟု ခေါ်သည်။

ပေစာရေးနည်း

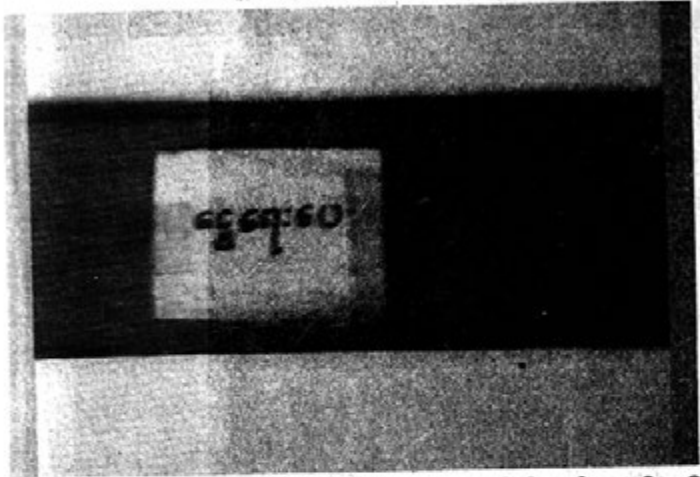
ပေရွက်ပေါ်တွင် သံချွန် (သို့မဟုတ်) ကညစ်တံဖြင့် ရေးသား ရသည်။ ရေးသားရာ၌ လက်ညှိုးလက်မမကျန် လက်ဆယ်ချောင်း လုံး အရေးပါစွာ သုံးစွဲရသည်ဟု ဆိုပါသည်။ အထူးသဖြင့် လက်မ မှားသည် အရေးအပါဆုံးဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။

ပေရွက်ပေါ်တွင် စာရေးသားရာ၌ နှစ်ဖက်အဖျားတွင် နှစ် လက်မခွဲခန့်ချွန်ပြီးမှ ရေးသားရပေသည်။ ပေလွှာသည် ခပ်ခုံးခုံး ဖြစ်ပြီး ခုံးနေသောဘက်ကို ကျောဘက်ဟုခေါ်သည်။ အခြား တစ်ဖက်ကို ဝမ်းဘက်ဟု ခေါ်သည်။ ပေချပ်တိုင်းရှိ ကျောဘက် ၌ လက်ယာဘက်အဖျားတွင် ကျမ်းအမည်ကို ရေးပြီး လက်ဝဲဘက် နေရာလွတ်တွင် စာချက်နာကို ရေးမှတ်သည်။ သို့သော် ယခုခေတ် တို့သို့ ဂဏန်းနံပါတ်စဉ်ဖြင့် မရေးမှတ် အက္ခရာစဉ်နည်းဖြင့် “က တာ၊ ကိ ကီ၊ ကူ ကူး၊ ကေ ကဲ၊ ကော ကော်၊ ကံ ကား” စသည် ဖြင့် ရေးပေသည်။ က အက္ခရာဆုံးလျှင် ခ အက္ခရာမှ ပြန်စပြီး ဥည်း ၃၃ လုံးကို သင်ရိုးသရစဉ်အထက်ပါ (၁၂) လုံးဖြင့် တွဲကာ ရေးမှတ်ရလေသည်။

ဤသို့ (က-ကာ) မှစ၍ (ကား) အထိ သင်ရိုး (၁၂) လုံးဖြင့် ရေးမှတ်ထားသောပေချပ် (ကျော၊ ဝမ်းဘက်) ပါ ၁၂ ချပ်ကို

တစ်အင်္ဂါဟု ခေါ်ပေသည်။ တစ်ဖန် ပေရွက်တွင် စာရေးသော အခါ ခြောက်ကြောင်းမှ တစ်ဆယ့်တစ်ကြောင်းထိ အတန်းလိုက် ရေးရသည်။ ခြောက်ကြောင်းရေးပေရွက်ဖြစ်လျှင် ခြောက်ကြောင်း ပေဟု ခေါ်သည်။ ဆယ့်တစ်ကြောင်းရေးလျှင် ဆယ့်တစ်ကြောင်း ပေဟု ခေါ်ရလေသည်။

ပေစာရေးရာ၌ ဘယ်ဘက်လက်ဖြင့် ပေရွက်ကို ထိန်းပြီး ညာဘက်လက်ဖြင့် ကညစ်ကိုကိုင်လျက် ရေးရပါသည်။ ပေစာရေး ရန် သီးသန့်ပြုလုပ်သော ခုံတွင်သာ တင်လျက် ရေးရသည်။ ၎င်းခုံ ကို စာစင်ခုံဟု ခေါ်သည်။ မင်းဧကရာဇ်တို့၏ ရွှေနန်းတော်သုံး စာစင် ခုံကိုမူ ရွှေစာထောက်ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း သိရသည်။ ကညစ်ကိုင် သောညာလက်ညှိုးထိပ်တွင် လက်ကိုနှိပ်၍ ရေးသောအခါ လက်မနာစေရန် လက်စွပ်ကလေးစွပ်ထားရသည်။

ပေတွင် စာစရေးသောအခါ ပထမပေချပ်၏ ဝမ်းဘက်တွင် ပလ္လင်ပေါက်နှစ်ခုအတွင်း၌သာစ၍ ရေးရသည်။ ဝမ်းဘက်ကိုရေး ပြီးမှသာ ကျောဘက်သို့ ဆက်ရေးရသည်။ ဒုတိယပေချပ်မှစ၍ နောက်ပေချပ်များအတိုင်း ဟိုဘက်သည်ဘက်နှစ်လက်မခန့်ချန်ပြီး အပြည့်ရေးရသည်။ ကျမ်းပြီးဆုံးသောအခါ အဆုံးသတ်ပေချပ်၌ လည်း ပလ္လင်ပေါက်နှစ်ခုအတွင်း၌သာ ရေးလေ့ရှိပေသည်။ ပေ၌ စာရေးသောအခါ စက္ကူတွင်ရေးသကဲ့သို့ ဆွဲ၍မဖျက်ရချေ။ မှားသော အကွရာစာလုံးအတွင်း၌ ဝတ်ဆံရေးထည့်ရသည်။ ပေစာပါ စာကြောင်းများကို လေ့လာလျှင် တစ်ညီတည်းတိတိရိရိဖြစ်နေ သည်ကို တွေ့ရသည်။ ယင်းသို့ တစ်ညီတည်း တိတိရိရိ ဖြစ်စေရန် အတွက် စာကြောင်းအဆုံးရှိ စာလုံးကို အပြည့်အစုံ မရေးဘဲ နောက်တစ်ကြောင်းအစသို့ ဆက်ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။

တချို့သော စာလုံးများကို ရေးသားရာ၌ စာလုံးအကျဉ်းချုံးခြင်း၊ ဆင့်ထပ်ရေးထိုးခြင်းဖြင့် ရေးကြောင်း တွေ့ရသည်။ ပေစာ၏ နိဂုံးတွင်မူ “ပုဒ်အာ” ဖြင့် အဆုံးသတ်ရေးလျက် ဆုတောင်းတတ်ကြောင်း လေ့လာရမိသည်။

ပေတွင် ကညစ်နှင့်ရေးပြီးသောအခါ စာလုံးများ ကောင်းစွာ မထင်သေးချေ။ အင်တွဲနှင့်ရောကြိတ်ထားသော မီးသွေးမှုန့်နှင့် ပွတ်ပြီး ရေနံ့သုတ်ပေးရလေသည်။ ဤသို့ဖြင့် စာရေးပြီးသော ပေတို့ကို မျဉ်းကိုင်ပြီးနောက် ကျမ်းခေါ်သော သစ်သားချပ်နှစ်ခု အကြားတွင် ထည့်သည်။ ထို့နောက် ပိုးဖဲကတ္တီပါတို့ဖြင့် လှပကောင်းမွန်စွာ ချပ်လုပ်ထားသည့် စာထုပ်ပဝါဖြင့် ထုပ်ရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ကမ္မလွေနှင့်ထုပ်ကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ ကမ္မလွေဆိုသည်မှာ ဝါးချောင်းငယ်များကို နေရောင်ကာရင်းကဲ့သို့ ပိုးချည်သိုးမွှေးချည်တို့ဖြင့် ရက်လုပ်ထားသော အရာဖြစ်သည်။ စာပလွေဟုလည်း ခေါ်ကြသေးသည်။ ထို့နောက်မှ စာထုပ်ကြိုးဖြင့် ချည်နှောင်ထားလေသည်။

ကမ္မည်းစာများရေးသားထားသော ပေချပ်ကိုကြည့်၍ မည်သည့်ပေအမျိုးအစားဖြစ်ကြောင်းကို သိနိုင်ပါသည်။ ဘေးနှစ်ဖက်၊ ထိပ်နှစ်ဖက်အားဖြင့် လေးဖက်စလုံးတွင် ဟသံပဒါး သုတ်ထားသော ပေမျိုးကို မျဉ်းနီဟု ခေါ်သည်။ ဟသံပဒါးသုတ်ပြီး အလယ်တွင် လေးလက်မခန့်ချန်ကာ ရွှေချထားသော ပေကို ကြံဆစ်ဟုခေါ်သည်။ လေးဖက်စလုံး သစ်စေးသုတ်ထားသောပေကို မျဉ်းနက်၊

လေးဖက်စလုံး ဘာမျှမသုတ်ဘဲ အဖြူထည့်ထားသောပေကို မျဉ်းဖြူဟု ခေါ်သည်။ လေးဖက်စလုံး ရွှေအပြည့်ချထားသောပေကို ရွှေပိန်းဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရွှေမျဉ်းဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်လေသည်။

ပေစာသည်ထန်းဖူးစာ ရေးသားသောပုံစံနှင့် တူညီပါသည်။ ထန်းဖူးစာအတွေး ရနည်းသလောက် ပေစာကို နေရာဒေသအန့်အပြား တွေ့ရများပါသည်။ ပေစာအရေးအသားတို့အနက် ရှေးခေတ်လွတ်တော်မှ ထုတ်ပြန်သော အမိန့်ပြန်တမ်းတချို့ကို တွင်ပြလိုပါသည်။

လွတ်တော်မှထုတ်ပြန်သော အမိန့်ပြန်တမ်းများကို စာချွန်တော်ဖြင့်သာရေးရကြောင်း ဖော်ပြပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ယခုတင်ပြမည့် အမိန့်စာချွန်တော်မှာ လွတ်တော်ရုံးမှ မြန်မာ့အမြောက်တစ်သို့ ထုတ်ပြန်သော အမိန့်ဖြစ်လေသည်။

ရှေးခေတ်မြန်မာ့တပ်မတော်သို့ ဘုရင်၏ ဆန္ဒသဘောတူညီချက်အရ လွတ်တော်မှ အမိန့်များ ထုတ်ပေးရသည်ဟူသော မဟာသုတကို ပိုမိုခိုင်မြဲစေပါသည်။ သို့ရာတွင် တချို့စာချွန်တော်ပုဒ်အမိန့်များမှာ စစ်မှုရေးရာအတွက် ထုတ်ပြန်သော အမိန့်များမဟုတ်ပါ။ သဘင်အခင်းအနားအတွက် ထုတ်ပြန်သည့် အမိန့်တော်များသာ အများစုဖြစ်ပါသည်။

ဤအမိန့်စာချွန်တော်မှာ ပေရွက်နုဖြစ်ပြီး အလျား- ၂.၅၀ ၀၀ လက်မခွဲရှည်၍ ဇာဝှမ်း-၁.၂၀ လက်မ ရှိသည်။ အနှောင့်ပါသော ပေရွက်ရှည်ကို အပြားလိုက်ဖိထား၍ ပုံမပျက်ဘဲ နှစ်ထပ်အကြော

ကို တွေ့ရသည်။ တစ်ဖက်တစ်ချက်စွန်းတွင် အနှောင့်ဘက်သို့ တစ်ဖက်စောင်းသွယ်၍ ချွန်သွားကြောင်း တွေ့ရသည်။ အစွန်း၌ ၂ လက်မခွဲလောက် အကွာတွင် အပေါက်ငယ်လေး တစ်ခုရှိသည်။ ထိုအပေါက်နှင့် ၃ လက်မအကွာလောက်တွင် ဖောင်းကြွနေသော နိုင်ငံအစိုးရတံဆိပ်ကို ညှပ်ပုံဖြင့် ညှပ်ထားဟန် ပုံဖော်ထားသည်။ စက်ဝိုင်းမှာ နှစ်ထပ်ဖြစ်ပြီး ကြားတွင် ဝိဇ္ဇာပြောက်များ ပါဝင်သည်။ စက်ဝိုင်း၏အတွင်း၌ ကဒေါင်းရုပ်ပုံကို လှပစွာ ပုံဖော်ထားသည်။ ယင်းစာချွန်တော်တွင်ပါသော ကမ္ဘာဦးစားများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

မျက်နှာဘက်

“စာကြောင်းရေး-၁ ။ ။ အမြောက်ဝန် အမြောက်စာရေးတို့ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၄ ခု သီတင်းကျွတ် လပြည့်ကျော် ၁ ရက်နေ့ကစ၍ ၃ ရက်နေ့တိုင် ဝါကျွတ်ကန်တော့ခံ တော်မူမည် ဖြစ်သည်။ မြေနန်းတော် ရှေ့ ခင်းကျင်းရန် မင်္ဂလာ အမြော် ၂။ အမြော် အစုသားလူ ၁၀။ တံခါးနီတော်ပြင်ဝဲယာ ခင်းကျင်းရန်

စာကြောင်းရေး-၂ ။ ။ လှည့်စကြာတင် အမြော် ၁၂။ အမြော်အစုသား လူ ၃၀ ကို ထိုတံခါး စာကော်အစုံနှင့် ဆင်ဆို၍ ၎င်း

လပြည့်ကျော် ၁ ရက်နေ့ကစ၍ အခါ ၃ ရက် နံနက်စောစော အမြော် အစုရေ တို့ကိုယ်နှင့် တပ်ခင်ရပ်သို့ ရောက်စေ။ ဆင် ဆို ရာ နာခံ ခင်ကျင်မြ ဆင်ခါ ၃ ရက်ခင်ကျင်

ကျောဘက်

စာကြောင်းရေး-၁ ။ ။ စေရမည်
စာကြောင်းရေး-၂ ။ ။ ဝန်မင်းများစာ”

အထက်ပါစာချွန်အလိုအရ သီတင်းကျွတ်လတွင် မြန်မာမင်း တို့ပြုမြဲဖြစ်သော ဝါကျွတ်ကန်တော့ခံပွဲ သဘင်ရှိကြောင်း သိရသည်။ ၎င်းပွဲသဘင်ကို ခင်းကျင်းချိန်၌ မြေနန်းတော်ရှေ့တွင် မင်္ဂလာအမြောက် ၂ လက်နှင့် အမြောက်အစုသား ၁၀ ယောက် နေရာချထားရကြောင်း၊ တံခါးနီတော်၏အပြင် ဝဲယာတွင် လှည်းစကြာတင်အမြောက် ၁၂ လက်ကို အမြောက်အစုသား ၃၀ ဖြင့် နေရာချထားရကြောင်း သိရှိရသည်။ အမြောက်ခင်းကျင်းရာ၌ ထိုးတံ၊ မီးစာကောက်အစုံအလင်နှင့် ရှိရမည်ဖြစ်ပြီး သုံးရက် တိုင်တိုင် တပ်တာအခင်းအကျင်း အသင့်ရှိနေရမည်ဟု ဆိုလေသည်။

အထက်ဖော်ပြပါ စာချွန်တော်ကို ဗိုလ်မှူးဉာဏရေး မြဝတီ မဂ္ဂဇင်းပါ “ရှေးမြန်မာအမြောက်တပ် အမိန့်များ” ဆောင်းပါးတွင်

ဖော်ပြထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ၎င်းစာချွန်တော်ကို လန်ဒန် ဗြိတိန် ဦးတက်ထွင်ထံမှ လက်ခံရရှိပြီး မြန်မာ့တပ်မတော်သမိုင်း တွင်း အလွန်အဖိုးတန်သော သမိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အထား ဖြစ်သဖြင့် တပ်မတော်မော်ကွန်းတိုက်သို့ ပေးပို့လှူဒါန်းကြောင်း ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

အခြားတွေ့ရှိရသော ပေစာချွန်တို့မှာလည်း အလယ်တွင် ကျယ်ပြီး အစွန်းနှစ်ဖက်သို့ သွယ်ချွန်သွားကြောင်း တွေ့ရသည်။ သာသနာပိုင်တို့၏ အမိန့်စာချွန်တော်ဖြစ်လျှင် သာသနာပိုင်ဆရာ တော်၏ ဘွဲ့အမည်နှင့် တိုးနယားရုပ်တံဆိပ် ခတ်နှိပ်ကြောင်း သိရသည်။ ဒေါင်းတံဆိပ်ခတ်နှိပ်ပြီး ဘုရင်မင်းမြတ်က ထုတ်ပြန် သော သာသနာရေးဆိုင်ရာ စာချွန်တစ်ခုတွင်မူ-

“ဘုန်းတော်အလွန်ကြီးမြတ်တော်မူလှသော ရေမြေ့အရှင် ဆန္ဒနိဆင်မင်းသခင် ဆင်ဖြူဆင်များရှင် လက်နက်စကြာသခင်အရှင် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးဘုရား။ သက္ကရာဇ်-၁၂၃၀။ ။ တပေါင်း လပြည့်ကျော် ၁၁ ရက် ၁ ရက်နေ့ ရဟန်းသံဃာတော်တို့ ဥပုသ် ပဝါရုဏ ကံကြီးကံငယ်ဆောင်ရွက်ရန် ၃၀ မြိုင်စီရင်စုတောင် တလမ်းတိုင်နက် နောင်သခေါရွာ ကျောင်းရံအတွင်း စတုရန်းရီ စီမြေကိုဝံ ငတရုပ်က ဝိသုမိဂါမမြေစားသနားတော်မြတ်ခံ၍ ကုသိုလ်တော်ပွား ခဏ္ဍာသိမ်သမုတ် လှူဒါန်းစေ။ ။... ဟု ဖော်ပြကမည်းတင်ကြောင်း တွေ့ရလေသည်။

တစ်ဖန် ထီးလင်းပေမှတ်တမ်းတစ်စောင်ကို ကဗျာဆရာ တင်မောင်အေး (ပခုက္ကူ) ထံမှ ကူးယူဖတ်ရှုလေ့လာခဲ့ပါသည်။

သက္ကရာဇ်-၁၁၂၀ ပြည့်နှစ်မှစ၍ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခုနှစ်အထိ ထီးလင်းနယ်ပယ်ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ မြင်ကြားတွေ့ရှိရသမျှ မှတ်တမ်း ဘင်ထိုက်သည်ဟု ယူဆသော အကြောင်းအရာများကို ရေးသား ထားခဲ့ပါသည်။ မှတ်တမ်းတင်ပေကမ္ဘာ့စာပေများမှာ ဖုန်းတွဲရွာ ဝင်းပြည့်ဆိုသူ ဖြစ်လေသည်။ မင်းပြည့်သည် နက္ခတ်ဗေဒင် နှစ်ကျမ်းကျင်ပြီး လောကီလောကုတ္တရာစာပေတတ်မြောက်သူ ဖြစ်ကာ အခါပေး၊ ဗေဒင်ဆရာ၊ စာသင်ဆရာအဖြစ် ထင်ရှားခဲ့သူ ဖြစ်ပါသည်။ အခါတော်ပေးမင်းပြည့်၏ ထီးလင်းပေမှတ်တမ်းမှာ ထီးလင်းနယ်တစ်ဝန်းရှိ သာရေးနာရေးကိစ္စအဝဝပါမက နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးကိစ္စများကိုပါ သိကျွမ်းမြင်တွေ့ခဲ့ရသော နေ့စဉ် မှတ်တမ်းစု တစ်ခုဖြစ်ပေသည်။

အဆိုပါ ထီးလင်းမြို့ပေမှတ်တမ်းစာတစ်ခုတွင် မြန်မာနိုင်ငံ ဘုရင်အစိုးရတော်၏ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ တတိယစစ်ပွဲအခြေအနေ အရ နောက်ဆုံးကာလဖြစ်သည့် သီပေါပါတော်မူနေ့ကို အကျဉ်းမျှ နေ့စဉ်ရေးသား တင်ပြထားကြောင်းကို ဤသို့ တွေ့ရသည်။

စာကြောင်းရေး-၄။ ။ “သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခု တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၆ ရက် ၆ နေ့ည တကောင်းကင်လုံး ကြ

စာကြောင်းရေး-၅။ ။ ယ်ပြန်သည်။ ၇-ရက် စနေနေ့နံက် မိစ္ဆာလူမျိုး ကုလားတို့သင်္ဘောအစင်း ၂၀ ကျော်နှင့် ဆံတက်၍ သရက်မော်ဆိတ်ကန်းမှာ ဆိုက်သည်။ လပြည့်ကျော် ၈ ရက် ၁ နေ့နေ့ နန်းတော်သို့ဝင်၍ ဧကရာဇ်မင်းမြတ်ကို ဖ

စာကြောင်းရေး-၆။ ။ န်းသည်။ ၎င်း ၈ ရက်နေ့ ၃ ချက်တီး
ကျော်အချိန်တွင် ရထားနှင့်တင်၍ သင်္ဘောသို့ ဆင်းရသည်။ ၎င်း
၈ ရက် ၁ နေ့နေ့ညပင် မရပ်မဆိုင်း သင်္ဘော နှင့်တင်၍ ကုလား
ပြည်သို့ပို့သည်။ သီပေါမင်း ယောက္ခမ ဆင်ဖြူမ

စာကြောင်းရေး-၇။ ။ ယ်မိဘုရားကြီး၊ သမီးတော်အလုပ်
မိဘုရားကြီး၊ သမီးတော်အငယ်မင်းလေးပါး ပါသည်။”

အဆိုပါပေကြောင်းမှာ (၉) ကြောင်းရေး ပေဖြစ်သည်။ ပေစာ
ပါတချို့သော အက္ခရာစာလုံးပေါင်းသတ်ပုံများကြောင်း တွေ့ရ
သည်။ (ဆန်တက်) ကို (ဆံတက်)၊ (ဆိပ်ကမ်း) ကို (ဆိတ်ကမ်း)။
စသော ရေးသားသတ်ပုံများနေကြပေသည်။ ပေစာတွင် သက္ကရာဇ်
၁၂၄၅ ခုနှစ် မိုင်းနောင်ကြောင်း အရေးတော်ပုံကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍
ဤသို့ တွေ့ရပါသည်။

“စာကြောင်းရေး-၇။ ။ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၅ ခု မိုင်းနောင်
ကြောင်း အရေးတော်ပုံပေါ်၍ ၄ မြို့တိုက် ၇ ရွာမှာ အိမ်ချေ ၂၀
လျှင် တစ်ယောက်ကျသင်းဖွဲ့ရာ ထီးလင်းမြို့က လက်နက်ကိုင်
လူ ၅၀ နှင့် ၄ ယောက်ကျသည်။ ၁၂၄၅ ခု သတင်းကျွတ်လပြည့်
ကျော် ၅ ရက်နေ့

စာကြောင်းရေး-၈။ ။ ချီထွက်ရသည်။ မြို့သူကြီးကိုယ်စား
မောင်သုံးကြီး လိုက်ရသည်။”

တစ်ဖန် ထိုစဉ်ခေတ်ကာလ ထီးလင်းပတ်ဝန်းကျင်ရှိ တချို့
ဒေသများတွင် (ကျောက်ကြီးရောဂါ) ဖြစ်ပွားခဲ့ကြောင်း၊ ကျဆုံး

ကြသော မိမိနှင့်ဆွေမျိုးအပါအဝင် ကွမ်းစည်းရွာမှ သေဆုံးသူ
များကြောင်း ရှိကြောင်း မှတ်တမ်းပေစာအရ တွေ့ရသည်။ တချို့
သော ကျေးရွာများတွင် ကျေးရွာလူနေအိမ်ခြေ ပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့
ရသော မီးလောင်ဖြစ်ပွားမှုကို မကြာမကြာ တွေ့ရသည်။

တချို့မှာ အိမ်ခြေဥစ္စာအားလုံး ကျွတ်အောင်ပြောင်တလင်း
ဖြစ်ခဲ့ကြောင်းကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ထိုမျှမကသေး။ သတို့သားနှင့်
သတို့သမီးတို့ ထိမ်းမြားလက်ထပ်မင်္ဂလာပြုကြသည်ကို တွေ့ရပြီး
လက်ဖက်စားလှမ်းကြသည်ကို မှတ်တမ်းအရ သိရသည်။ မင်္ဂလာ
လက်ဖက်သည် သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့ အကြင်လင်မယား
အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပါရန် ခိုင်လုံသော အထောက်အထားအရ
တွေ့ရသည်။ မင်္ဂလာလက်ဖက်မှတ်တမ်းတွင် လက်ဖက်ထုပ်နှင့်
လက်ဖက်တွန့်ဟူ၍ ခွဲခြားသိရကြောင်း တွေ့ရ၏။ လက်ဖက်ထုပ်ဟူ
သည်ကားချက်ချင်း လက်ငင်းသုပ်စားနိုင်ရန် တစ်ခါသုပ်၊ တစ်ခါ
စား အလွန်ဆုံးရှိုမှု နှစ်ကျပ်ခွဲကျပ်သားပမာဏ လက်ဖက်ကို
ဖက်စိမ်းဖြင့် ထုပ်ထားသည်ကို ခေါ်ပါသည်။ လက်ဖက်တွန့်မှာ
တစ်ခါသုပ် တစ်ခါစားထက်ပိုများသော လက်ဖက်ကို အနည်းဆုံး
ငါးကျပ်သားလောက် ထားပေးရပေသည်။ ဤသို့ လက်ဖက်စားလှမ်း
ခလေ့ကြောင်းကို

“စာကြောင်းရေး-၅။ ။ ၁၁၅၈ ခု တပို့တွဲလ၊ ကွမ်းစည်း
ငမိုး။ မိငြိမ်းကောင်း မင်္ဂလာရောက် တွဲ ချီ အထုပ်။ ၎င်းတူး
လဆန်း ၁ ရက် ၆ နေ့တွင် အုန်းတွဲး ငဇ ငဆင်း မြူလွှနေမြ

သာသနာရေးဆိုင်ရာကိစ္စများ၊ မင်းကေရာဇ်နှင့်ဆိုင်ရာ ထုတ်ပြန်
ဆင့်ဆိုမှုများနှင့် အခြားသောလူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးအချက်
အလက်တို့ကို များပြားစွာ တွေ့ရပါသည်။ ယျက်ပျောက်ဆုံးရှုံး
မှုမရှိကြစေရန် စနစ်တကျ ထိန်းသိမ်းကြရန် လိုအပ်ပေသည်။
သို့မှသာ ရှေးဟောင်းသမိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အထားတစ်ရပ်
အဖြစ် ကြာရှည်တည်တံ့ကြမည် ဖြစ်သည်။ ။

ခေါင်းလောင်းစာ

သမိုင်းအမွေအနှစ်သည် လူမျိုးတစ်မျိုးအတွက် ဂုဏ်ယူစရာ
ပစ္စည်းဖြစ်၏။ အတိတ်ဖြစ်စဉ်၏ အမှတ်အသားများကို အထင်
အရှား လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြနိုင်သည်နှင့်အမျှ ထိုပြနိုင်သူလူမျိုးစု၏
ဂုဏ်အရှိန်အဝါသည် မြင့်မားထည်ဝါလေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် သမိုင်းအမွေအနှစ်ပစ္စည်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှု
အနုပညာလက်ရာပစ္စည်းများ ပေါများလှသော နိုင်ငံဖြစ်ပေသည်။
ဤသို့ပေါများစွာ ကြွင်းကျန်ရစ်ခဲ့ခြင်းမှာလည်း ရှေးမြန်မာတိုင်းရင်းသား
တို့သည် အတိတ်ဖြစ်စဉ်၏ အချက်အလက်တို့ကို မော်ကွန်းမှတ်
တမ်းရေးထိုးရန် လက်နွေးခဲ့ကြသူများ မဟုတ်သောကြောင့်ပင်
ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ကျောက်စာများသည်လည်းကောင်း၊ ပေပုရပိုက်
များသည်လည်းကောင်း ယခုအချိန်တိုင်အောင် အများအပြား
ရှိခြင်းက ဤအချက်ကို သက်သေခံနေလေသည်။

ရှေးခေတ်လူသမိုင်းဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး
အခြေအနေမှန်တို့ကို မသိလျှင်ဖြစ်စေ၊ မတိကျလျှင်ဖြစ်စေ သမိုင်း
ဝင်မှတ်တမ်းများ၊ ကြွင်းကျန်ရစ်သော အနုပညာပစ္စည်းများနှင့်

တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးကာ အတိအကျ ဖော်ထုတ်ယူရလေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ခေတ်သစ်သမိုင်း သုတေသီတို့သည် သမိုင်းဝင် ယဉ်ကျေးမှုမှတ်တမ်းများ၊ ရှေးအနုပညာလက်ရာများ၏ တန်ဖိုးကို အလေးထား၍ စုဆောင်းရှာဖွေကြသည်။ မပျောက်ပျက်ကြစေရန် ထိန်းသိမ်းကြသည်။ လူ့သမိုင်းစဉ်ကို လေ့လာဖော်ထုတ်ကြလေသည်။

ဤသို့ လေ့လာဖော်ထုတ်ပေးနိုင်စွမ်းရှိသော သမိုင်းဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းများအနက် အရေးပါသော သမိုင်းမှတ်တမ်း၊ ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာလက်ရာတစ်မျိုးမှာ မြန်မာ့ခေါင်းလောင်းများ၏ ကိုယ်ထည်တွင် ရေးထိုးမှတ်တမ်းပြုခဲ့ကြသော “ခေါင်းလောင်းစာ” များပင် ဖြစ်လေသည်။

ခေါင်းလောင်းစာဟူသည်မှာ ခေါင်းလောင်း၏ ကိုယ်ထည်ပေါ်တွင် မော်ကွန်းတင် ကမ္မည်းထိုးထားခဲ့သော မှတ်တမ်းစာဟု ဆိုနိုင်သည်။

ရှေးခေတ် မြန်မာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသည် ဘုရား စေတီ၊ ကျောင်းကန် ဇရပ်များ၌ ခေါင်းလောင်းများကို သာသနိကဒါနအဖြစ် သွန်းလုပ်ချိတ်ဆွဲ ကုသိုလ်ပြုလေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ မိမိတို့၏ ကုသိုလ်ဒါနကို ခိုင်ခံ့ကြာရှည်စွာ တည်မြဲစေရန်လည်းကောင်း၊ နှောင်းလူတို့သိရှိစေရန်လည်းကောင်း ရည်ရွယ်၍ ခေါင်းလောင်း၏ ကိုယ်ထည်တွင် မော်ကွန်းစာရေးထိုးခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ခေါင်းလောင်းစာများကို အကြမ်းအားဖြင့် နှစ်မျိုးနှစ်စား ခွဲခြားနိုင်သည်။ တစ်မျိုးမှာ မူရင်းခေါင်းလောင်းစာဖြစ်ပြီး၊ အခြားတစ်မျိုးမှာ ဆင့်ထိုးခေါင်းလောင်းစာ ဖြစ်သည်။

မူရင်းခေါင်းလောင်းစာဆိုသည်မှာ ခေါင်းလောင်းသွန်းလုပ်လျှင်စဉ်က ခေါင်းလောင်းကိုယ်ထည်ပေါ်တွင် ပတ်ဝိုက်၍ ဖြစ်စေ၊ အတန်းလိုက်စဉ်၍ဖြစ်စေ ရေးထိုးကမ္မည်းတင်ခဲ့သော ခေါင်းလောင်းနှင့် ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်သည့် မော်ကွန်းစာများ ဖြစ်လေသည်။ ဆင့်ထိုးခေါင်းလောင်းစာမှာကား နှောင်းကာလများတွင်မှ ခေါင်းလောင်းကို ပြုပြင်မွမ်းမံသူတို့ ရေးထိုးခဲ့သော စာတန်းများ ဖြစ်လေသည်။ အချို့သော ခေါင်းလောင်းများတွင် မူရင်းနှင့် ဆင့်ထိုးမော်ကွန်းစာများကို ပူးတွဲ၍ တွေ့ရတတ်လေသည်။

ခေါင်းလောင်းစာကို အေဒီ ၅ ရာစုမှစတင်၍ ယခုခေတ်ကာလအထိ ရေးသားခဲ့ကြသော အထောက်အထား ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ပဒေသရာဇ်မင်း အဆက်ဆက်တို့၏ ခေတ်အခေါ်အဝေါ်အားဖြင့် ပုဂံ၊ ပင်းယ၊ စစ်ကိုင်း၊ အင်းဝ၊ တောင်ငူ၊ ညောင်ရမ်းနှင့် ကုန်းဘောင်ခေတ်တို့တွင် ခေါင်းလောင်းစာများ ရေးထိုးမှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြသည်။ ခေါင်းလောင်းစာရေးသားကမ္မည်းတင်ရာတွင် ဘာသာရေးအကြောင်းများသာ အများဆုံး တွေ့ရပေသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ခေါင်းလောင်းစာတွင် ထင်ဟပ်သော ရေးသားမှု၊ စကားအသုံးအနှုန်း စသည်တို့မှ ထိုခေတ်ကာလ၏ ဘာသာရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို အကဲခတ်ခွင့် ရပါသည်။

ခေါင်းလောင်းစာမှတ်တမ်းများတွင် သာသနာတည်တံ့ခိုင်မြဲ စေရန် သွန်းလုပ်လှူဒါန်းခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်၊ ကုသိုလ်ရှင် အမည်၊ နေရပ်၊ သွန်းလုပ်လှူဒါန်းသည့် သက္ကရာဇ်၊ ခေါင်းလောင်း ၏ ကြေးချိန်ပိဿာ၊ သံသရာ ဆုတောင်းများကို အပြည့်အစုံ တွေ့ရတတ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် သိုင်းဝိုင်းခွဲထွင်လျက် စိတ်ဝင် စားဖွယ်ကောင်းအောင် ရေးသားကမ္မည်းတင်ခြင်းလည်း ရှိတတ် ကြောင်း တွေ့ရ၏။ ညောင်ရမ်းခေတ်ထိုး ခေါင်းလောင်းစာ တချို့တွင် ခေါင်းလောင်းကို ဖျက်ဆီးသူအား ကျိန်စာတိုက်ခဲ့သည့် မှတ်တမ်းများကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ပုဂံခေတ်၏ ဘာသာ ရေးဆိုင်ရာ အငွေအသက်ဖြစ်သော မိမိအလှူဒါနအား ဖျက်ဆီး သူကို ကျိန်စာတိုက်ခဲ့ခြင်းအလေ့အထ လွှမ်းမိုးနေဆဲ ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။

အချို့ခေါင်းလောင်းစာများ၌ ကုသိုလ်ပြုသူ၏ ဆွေစဉ်မျိုး ဆက်စာရင်း၊ မင်းပေးဘွဲ့အမည်နှင့် အစီးအနင်းအဆောင် အယောင်များ၊ မြန်မာ့အစဉ်အလာတစ်ရပ်ဖြစ်သော ဇာတာခွင်များ ကိုပါ တခမ်းတနား စီကုံးဖော်ပြတတ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဤသို့ ဖော်ပြထားခဲ့သဖြင့် သမိုင်းဆိုင်ရာကွဲလွဲချက်များ ကို အတိအကျ ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်သော အကျိုးကျေးဇူးများကို ရရှိလေသည်။ ထို့ပြင် ခေါင်းလောင်းသွန်းလုပ်ပုံ၊ ရှေးနည်းပုံသဏ္ဍာန်များပါ မော်ကွန်း ရေးထိုးထားသည်ကိုလည်း မှတ်သားဖွယ်ရာ တွေ့ရှိနိုင်သည်။

ခေါင်းလောင်းစာတွင် လက်ရေးလက်သားအမျိုးမျိုးကို လည်းကောင်း၊ ရေးသားစီကုံး ပုံအမျိုးမျိုးကိုလည်းကောင်း တွေ့ရှိ ရသည်။ လေးထောင့်မန်ကျည်းစေ့လက်ရေး၊ လက်ရေးဝိုင်း၊ ခရာဝန်း၊ နောင်တွင် အသတ်ရှည် စသည်ဖြင့် ခေတ်ကာလကို ခွဲခြားနိုင်သော အထောက်အထားပြယုဂ်များကိုလည်း တွေ့ရသည်။ အရေးအသားပုံစံတွင် လေးလုံးစပ်ကဗျာ၊ ရတုပုံစံ၊ အချို့က မော်ကွန်း ထိုးတင်ပါသည်။ အချို့မှာ စကားပြေသက်သက်ဖြင့် သရုပ်ဖော်သည်။ အချို့သော ခေါင်းလောင်းများတွင် လင်္ကာ စကားပြေ နှစ်ထွေရော၍ မှတ်တမ်းပြုရေးထိုးပါသည်။

ယနေ့ကာလ စံထားနေရသော ညောင်ရမ်းခေတ် ခေါင်းလောင်းအချို့တွင် ဝါကျဖွဲ့စည်းပုံ တိုတောင်းပြတ်သား၏။ အဖွဲ့အနွဲ့မရှိသလောက် နည်းသည်။ လိုရင်းကိုသာ ထိမိစွာ ရေးသားလေ့ရှိသည်။ အက္ခရာစာလုံးများမှာ မန်ကျည်းစေ့မှ လက်ရေးဝိုင်းသို့ မသိမသာ ကူးပြောင်းလာခဲ့ကြသည်။ ညောင်ရမ်း ခေတ်နှောင်းကာလသို့ ရောက်သောအခါ တဖြည်းဖြည်းနှင့် အက္ခရာဝန်းဝိုင်းဖွဲ့စည်း ရေးသားလာသည်။ ဝါကျဖွဲ့စည်းမှု မတို တောင်းတော့။ အဖွဲ့အနွဲ့များလာသည်။ အသတ်နှင့်ချောင်းငင်များ သိသာစွာ ရှည်လျားလာသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင်ကား ဝိုင်းစက်သော အက္ခရာ၊ ရှည်လျားသောအသတ်၊ ချောင်းငင်တို့နှင့် ရှိနေကြပြီဖြစ်သည်ကို တွေ့ရသည်။

ဤသို့ ကမ္ဘာ့စာပေပါသော ရှေးကျသည့် ခေါင်းလောင်းအိုများကို မူလလှူဒါန်းထားရာ ဘုရားစေတီတို့တွင် တွေ့ရသကဲ့သို့ တချို့ကိုမူ မူလလှူဒါန်းရာ ဘုရားစေတီတို့၌ မတွေ့ရတော့ပေ။ နှောင်းခေတ်လူတို့၏ ပြောင်းရွှေ့သယ်ယူနေရာချထားမှုကြောင့် နေရာသစ်များသို့ ရောက်ရှိကြကုန်သည်။ အချို့မှာ မတိမ်မြုပ်သင့်ဘဲ တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်သွားရသည်။ အချို့မှာ ဖျက်ဆီးခြင်း၊ နှိပ်စက်ခြင်း ခံရသည်။ မည်သို့ဆိုစေ ဖော်ထုတ်ရရှိသမျှသော မော်ကွန်းစာရေးထိုးပါရှိသည့် ခေါင်းလောင်းများကြောင့် ရှေးခေတ် လူမှုရေး၊ ဘာသာရေး၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ သမိုင်းဝင်အချက်အလက် များကို သိရှိကြရသည်မှာ ခေါင်းလောင်းစာများ၏ တန်ဖိုးတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်လေသည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် ရှေးခေတ်ခေါင်းလောင်းစာများသည် ကျောက်စာများကဲ့သို့ သမိုင်းဖြစ်ကြောင်းတို့ကို ပြန်လည်ပြောပြသော ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာမှတ်တမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပေသည်။ ကျောက်စာများမှာ ရေမြေရာသီဥတု ဖျက်ဆီးမှုဒဏ်ကြောင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှု ရှိနိုင်သော်လည်း ခေါင်းလောင်းစာများမှာမူကား ကြေးရည်မဖြစ်သေးပါက နှစ်များစွာ ဆက်လက်တည်တံ့နိုင်သည်။ ဖတ်ရှုလေ့လာခွင့်ရနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ခေါင်းလောင်းစာ၏ တန်ဖိုးသည် မသေးလှချေ။

စင်စစ် မြန်မာ့ဘာသာရေးအဆောက်အအုံများ၏ ပရိဝုဏ်များတွင် မြန်မာ့သဘာဝ၊ ဓလေ့ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်အလာ ထုံးတမ်း

များနှင့် သမိုင်းကို ပြောနေသော ခေါင်းလောင်းစာများသည် မြန်မာစာပေ၏ အကိုင်းအခက်တစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာပစ္စည်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာ့သမိုင်းကြောင်းကို ပြန်လည်ပြောပြနေသည့် ခေါင်းလောင်းစာများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် လိုအပ်လှပေသည်။

လက်လှမ်းမီသမျှ ရှာဖွေလေ့လာထားသော ခေါင်းလောင်းစာများကို ကြည့်၍ မြန်မာစာပေအတွက် တန်ဖိုးရှိသော အထောက်အထားရပ်များ၊ ခေတ်ကာလ စကားလုံးအသုံးအစွဲ၊ အက္ခရာရေးထိုး

နှင့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးများအကြောင်းကို ဆက်လက်တင်ပြ သွားပါမည်။

ခေါင်းလောင်းစာ အရေးအသား

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှေးအကျဆုံးသော ကာလဖြစ်သည့် ပျူခေတ် နှင့် ပုဂံခေတ်တို့တွင် လှူဒါန်းခဲ့ကြသည့် ခေါင်းလောင်းများရှိ သော်လည်း ရှားပါးလွန်းပေသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတစ်ဝိုက် ခေါင်းလောင်းစာမှ အကွာရာရေးထုံး၊ စကားသုံး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးအကြောင်းရပ်များကို လေ့လာသုံးသပ်တင်ပြရန်မှာ ခက်ခဲလှပါသည်။ အစောဆုံးတွေ့ရှိရသော ခေတ်ကာလမှ ခေါင်းလောင်းစာကိုသာ အဓိကထား၍ ခေတ်အလိုက် တင်ပြခြင်း ပြုမှသာ ဖြစ်နိုင်ပေမည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓသာသနာတော် စည်ပင်ပွင့် လန်းစပြုခဲ့သည့် ပျူလူမျိုးတို့၏ ခေတ်ကာလမှစ၍ ဘုရားပုထိုး စေတီများကို တည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့ကြပါသည်။ မိမိတို့ တတ်စွမ်း သော စည်းစိမ်ဥစ္စာအသပြာငွေကြေးတို့ဖြင့် သာသနိကအဆောက် အအုံ၊ သာသနိကပစ္စည်းများကို စေတနာသဒ္ဓါတရား ထက်သန်စွာ ဖြင့် လှူဒါန်းလေ့ရှိကြသည်။ ထိုမှတစ်ပါးလည်း မိမိတို့ပြုသမျှသော ကုသိုလ်ဒါနအတွက် နောင်အရှည်သဖြင့် မှတ်တမ်းတည်ရစ် စေခြင်းငှာ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတစ်ဝိုက်ပေသည်။ အထူးသဖြင့် ပုဂံ ခေတ်တွင် ကျောက်စာ၊ မင်စာ၊ အုတ်ခွက်စာများဖြင့် ကမ္ဘာတစ် ခွဲရာ ကျောက်စာမှာ အတွေ့ရအများဆုံး ဖြစ်လေသည်။

ပျူခေတ်၊ ပုဂံခေတ်က ရေးထိုးခဲ့သော ကျောက်စာများတွင် ထိုခေတ်က မြန်မာစာပေ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ အကွာရာရေးထုံးပြောင်း လဲမှု၊ စကားအသုံးအနှုန်း စသည်တို့ကို တွေ့မြင်လေ့လာခွင့် ရနိုင် ပါသည်။ ကျောက်စာကို လေ့လာဖတ်ရှုရာတွင် အကျဉ်းချုံးရေးနည်း၊ ဆက်စပ်ရေးနည်း၊ ဆင့်ထပ်ရေးနည်းများကို သိမထားလျှင် ထိုစာ လုံးမျိုးကို တွေ့သောအခါ မဖတ်တတ်သဖြင့် အဓိပ္ပာယ်နားမလည် ဖြစ်တတ်လေသည်။ ထို့အတူ ဆင့်ထပ်ရေးနည်း၌ပင် လုံးတူနှစ်လုံး ဆင့်၊ လုံးကွဲနှစ်လုံးဆင့်၊ ဝဂ္ဂနှစ်လုံးဆင့်ဟူ၍ ကွဲပြားသေးသည်။ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာစာပေဖြစ်သော ပါဠိစာပေ၏ ဩဇာသက် ရောက်မှုဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

စလေမြို့ ငါးမာရ်အောင်ဘုရားကုန်းရှိ သက္ကရာဇ် ၅၇၉ ခုနှစ် ဟုပါရှိသော မိဖွားအိုဝ်တန်လိုင်သင်ကျောက်စာကြောင်းရေး-၃ တွင် “န လိုင်သင် ပုရာလွတ်တော်ကျွန်။ အိုဝ်ညိုဝ်” ဟူ၍ ပါရှိရာ (အိုညို) တို့ကို ရေးသားရာတွင် “ဝ်” ဝသတ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ အချို့သော ကျောက်စာများတွင် (ချောင်း) ကို “ဇ္ဇောင်း” ဟု လုံးဆင့်ဖြင့် ဗျည်းသရတွဲစပ်ပုံစံမျိုးကို ရေးကြောင်းတွေ့ရသည်။ မြေကို (ဇ္ဇေ)၊ မြစ်ကို (ဇ္ဇစ်)၊ မြောက်ကို (ဇ္ဇော) ဟူ၍ တွေ့ရာ ကသတ်အရေးအသားနေရာတွင် သေးသေးတင်ကြောင်း သိရ သည်။ ပုဂံခေတ် ကျောက်စာ၏ အဓိကတော်တမ်းကျောက်စာတွင်မူ-

“အမုနွန်စာတွင် အကြင်သူခိုင်သည် ဣမည်၆ အပ္ပစ်တေ ဖြစ်မူကာ ဣမည် ၆ တန်ပိယ် တေ ပိယ်အပ်အေ ဟု ပိယ်အေ”

ဟု ဖော်ပြရေးသားရာ အပြစ်ကို (လွှစ်)၊ ဖြစ်ကို (လွှစ်) ဟူ၍ ရေးသားပြီး (ဤ) ကို (ဣ) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပေးကို (ပိယ်)၊ ၎င်းကို (အိ) ဟူ၍ ရေးထုံးပြုကြောင်း လေ့လာရမိသည်။ ဂဏန်း အရေးအသားများမှာလည်း ပေဒင်သုံးအက္ခရာများဖြင့် အတိုချုံး ရေးခဲ့ကြပေသည်။

ကျောက်စာရေးထုံးရေးနည်းနှင့် ပတ်သက်၍ စွယ်စုံ ကျော်ထင် အမေးအဖြေကျမ်းတွင် ဖော်ပြထားရာ အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရပါသည်။

ဇတ်-တော်၊ သပ်-သော်၊ နပ်-နောင်၊ ခွပ်-ခေါ်၊ ဟုဝသတ် တွင် ရေးထုံးပြုပြီး ရှယ်-၍၊ မိယ-မည်၊ ကိယ-ကွယ်၊ စိယ- စွယ် ဟု ဖော်ပြသည်။ စိယကို စွယ်စုံကျော်ထင်ကျမ်း၌ (စွယ်) ဟု ဖတ်ရကြောင်း ပြဆိုထားပြီး ကျောက်စာတစ်ခုမှ (စိယသတေ) တွင် (စေသတည်း) ဟု ဖတ်မှ အနက်မှန်ကြောင်း ကွဲပြားစွာ လေ့လာသိရှိရပြန်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာအက္ခရာတို့၏ ရင်းမြစ်၊ အသံအနက်၊ ပြောင်းလဲလာပုံတို့မှာ များစွာ ကျယ်ဝန်း ရှုပ်ထွေးမှု ရှိခဲ့သလောဟု ယူဆမိပါသည်။

မည်သို့ဖြစ်စေ ရှေးမြန်မာကြီးများက ကျောက်စာရေးနည်း အမျိုးမျိုးကို လင်္ကာဖြင့် ဖော်ပြခဲ့ရာ အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရ ပါသည်။

“ချလျှင် ၁ စီး၊ လုံးကြီး ၂ တင်၊ ၃ လျှင် ဆံခတ် ထက်ရပ်စီးတင်၊ တစ်ချောင်းငင်မှု၊ ၄ လျှင် အမြ

အောက်က ဆွဲလော့၊ တစ်ကွဲ နှစ်ချောင်း၊ ငင်ပြန်ရှောင်းမူ ၅ လျှင် ဟူ၏၊ ၆ လျှင် သဝေ၊ သတ်လေသမျှ အောက်က အမြ၊ ရ-ဆွဲတည့်၊ ပင်မြ မုချ ရစ်ထ လိမ်ကွေး၊ အောက်ပင့် ဇေတည်း၊ ရေးလေ အမြ ဝဆွဲ လုံးကြီး၊ တင်တုံ ပြီးမှ၊ လုံးကြီး ဝဆွဲ ဟဆွဲ လဆွဲ၊ နောက်ပစ် ကဲလော့၊ ပစ်မြ နောက်ထိုး ခေါ်ရိုးစဉ်ပင်၊ ကျောက်တွင် ရေးနည်း၊ ဤနည်း ပုံယူ နှလုံး မူ၍”

စင်စစ် ပုဂံခေတ်ကျောက်စာများတွင် အက္ခရာရေးထုံး တည်ငြိမ်စနစ်ကျမှု မရှိသေးဘဲ မြန်မာစာလုံးပေါင်းဖြစ်စဉ်သို့ ပြောင်းရွှေ့ရန် အားယူစဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ကျောက်စာကမ္ဘာ့စာ အရေးအသားများသည် ယူခေတ်တွင် ယူမွန်မြန်မာဘာသာတို့ကို ပါဠိဘာသာရောနှော၍လည်းကောင်း၊ ပြာဟို အက္ခရာဖြင့် လည်းကောင်း ရောစပ်သုံးစွဲခဲ့ကြသည်။ ကျောက်စာတွင် ကိုယ်ပိုင် အက္ခရာရေးထုံးများကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ရယူသုံးစွဲနိုင်ရန် စမ်းတဝါးဝါး လျှောက်နေရသည်နှင့် တူ၏။ သို့သော် အရေးအသားဝါကျများ တိုတောင်း ပြတ်သားသည်။ အကျယ်ချဲ့၍ ဖွဲ့နွဲ့စီကုံးကမ္ဘာ့စာတင်ခြင်း မရှိပေ။ ဖော်ပြလိုသော အချက်အလက် အကြောင်းအရာများကို အပို အလိုမရှိ အတိအကျ ပြဆိုလေ့ရှိပေသည်။ အက္ခရာ ပုံစံတို့မှာ မန်ကျည်းစေ့ပုံ လေးထောင့်ဆန်ဆန် ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရ၏။

ပုဂံခေတ်ကာလ ကျောက်စာများတွင် ကမ္ဘာ့မင်းတင်ရေးထိုးခဲ့သော အလေ့အထသည် တောင်ငူ၊ အင်းဝ၊ ညောင်ရမ်းခေတ်များသို့ ဆက်လက်တည်ရှိစေခဲ့ပါသည်။ ထို့အတူ ကုသိုလ်ဒါနအတွက် မှတ်တမ်းပြုခဲ့သော ကမ္ဘာ့မင်းစာရေးအသားများမှာလည်း ပုဂံခေတ်ကျောက်စာရေးထိုးရေးနည်းများနှင့် ဆက်နွှယ်ခဲ့သည်ဟု ပြောရပါမည်။ အင်းဝ၊ တောင်ငူ၊ ညောင်ရမ်း ခေတ်များတွင် ကျောက်စာရေးထိုးမှတ်တမ်း ပြုရုံမျှမက အခြားသော သာသနိက ဒါန အလှူများအဖြစ် ခေါင်းလောင်းများကိုပါ လှူဒါန်းလာကြရာ ခေါင်းလောင်းကမ္ဘာ့မင်းစာအဖြစ် ထင်ရှားစွာ တွေ့ရှိလာပါသည်။

ခေါင်းလောင်းကမ္ဘာ့မင်းစာတွင် ပုဂံခေတ်၏ အဋ္ဌေးအသက်များနှင့် ကင်းလွတ်ခြင်း မရှိခဲ့ကြပေ။ ပုဂံခေတ်အရေးအသား၊ အကွရာရေးထိုး၊ စကားအသုံးအနှုန်းများကို အမွေခံ၍ လာကြပေသည်။ အရေးအသားတိုတောင်း ပြတ်သားဆဲ၊ အကွရာ ရေးထိုးအနည်းငယ်မျှ ပြောင်းလဲစပြုလာသည်။ စကားအသုံးအနှုန်း ကြွယ်ဝရှည်လျားမှု မရှိခဲ့။ အကွရာလေးထောင့် မန်ကျည်းစေ့မှ အဝန်းအဝိုင်းသို့ ကူးပြောင်းရန် တာစူစ ပြုလျက်ရှိလေသည်။ အကွရာ၊ အသံကိုလိုက်၍ သံတူများဖြင့်ပင် ရေးထိုးကမ္ဘာ့မင်းတင်ကြဆဲ ရှိသေးသည်။ စ၊ဆသံများ၊ တ၊ထ၊သေံများတွင် စကားပြော၊ အရေးတို့ကို ရောထွေးယှက်တင် သုံးစွဲနေကြဆဲ ရှိသေးကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဝသဇ္ဇနီနှင့် အောက်မြစ်တို့ကို လိုအပ်သည့်နေရာများတွင် ဂရုတစိုက် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ စာလုံးပေါင်း သတ်ပုံ

သတ်ညွှန်းများကို ပေါ့ပေါ့တန်တန် သဘောထားကြပုံမှာ ပေါ်လွင်နေသည်။

ခေါင်းလောင်းစာတစ်ခုတွင် “ကြောင်းဆရာ ဦးမျတ်သာဦး” ဟု ဖော်ပြရာ ကျောင်းဆရာရေးရာ၌ ရရစ်ဖြင့်ကြောင်းထား၍ မြတ်ကို ယပင့်ဖြင့် မျတ်ဟုရေးထားသည်။ အထူးသဖြင့် ပင့်ရစ် မမှန်ဘဲ ရေးသားကမ္ဘာ့မင်းတင်ကြသည်ကို အတွေ့ရများပါသည်။ “ချုပ်ခညိန်ယာ နိဗ္ဗူတာ သို့ လျင်စွာပေါက်ရော်ယ စသော ဆုပန်ကြာ၍ များလှသတ်တဝါ” ဟူ၍ တွေ့ရှိခဲ့ရာတွင် (ငြိမ်းရာ)၊ ပေါက်ရောက်)၊ (ရ)၊ (သတ္တဝါ) စသော စာလုံးများတွင် အသံကိုသာ

အားထားခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဖတ်တော့အသံ၊ ရေးတော့ အမှန်ဟု သိကြဟန် မတူပါ။

တောင်ငူခေတ်၊ ညောင်ရမ်းခေတ်များတွင် တွေ့ရသော ခေါင်းလောင်းစာတို့တွင် ပုဂံခေတ်အက္ခရာပုံစံများ မပျောက်ပျက် သေးကြောင်း တွေ့ရသည်။ မြန်မာအက္ခရာ (ရကောက်) ၏ ပုံအဆင့်ဆင့်ပြောင်းလဲမှုတွင် အင်းဝညောင်ရမ်းခေတ်ကာလအထိ (၁) ပုံစံဖြင့်သာ ရေးလေ့ရှိခဲ့ကြောင်း တွေ့မိသည်။ ကုန်းဘောင် ခေတ်ဦးတွင် ဤအရေးအသားမျိုး အနည်းအကျဉ်းမျှ တွေ့ရ သော်လည်း (၇) နှင့် (၁) ကို ဆက်စပ်၍ (၁၂) မှ (၁၂) ပုံသဏ္ဍာန် ဖြင့် ရေးဆွဲလာခဲ့ပြီး ကုန်းဘောင်ခေတ်လယ်တွင် သိသိသာသာပင် (၈) ဆက်စပ်သွားပြီးဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရလေသည်။ (သော) ကို (၆)၊ (၂) ဝဏန်းကို (၃) မှာမူ ပြောင်းလဲမှု မရှိသေးကြောင်း တွေ့ရသည်။

ခေါင်းလောင်းစာပါ စကားအသုံးအနှုန်း

ပုဂံခေတ်၊ ပုဂံခေတ်တို့တွင် ခေါင်းလောင်းသွန်းလုပ်လျှုဒါန်း မှုပြုခဲ့မည်ဟု ခန့်မှန်းရသော်လည်း တွေ့ရှိသမျှမှာ အလွန်နည်းပါး ပါသည်။ ပြည်မှော်ဇာအရပ်မှ တွေ့ရှိရသော ခေါင်းလောင်းတွင် အမွမ်းအပြောက်များကိုသာ တွေ့ရသည်။ ပုဂံခေတ် စေတီပုထိုး ဂူကျောင်းဘုရားတို့ကို အထင်အရှား တွေ့ရသော်ငြားလည်း ယင်း ခေတ်မှ ခေါင်းလောင်းတစ်လုံးကိုမျှ မတွေ့ရချေ။ သို့ရာတွင် ခေါင်းလောင်းချိတ်ဆွဲရာ တိုင်ကြီးနှစ်တိုင်ကိုမူ ပုဂံသဗ္ဗညုဘုရား ပရိဝုဏ်တွင်း၌ ယခုထက်တိုင် တွေ့ရသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ခေါင်းလောင်းစာများအနက် အစောဆုံးတွေ့ ရသော တောင်ငူ၊ ညောင်ရမ်းခေတ်ကာလ ခေါင်းလောင်းများ၏ ကိုယ်ထည်ပေါ်ရှိ ကမ္ဘာဦးစာများကို လေ့လာ၍ ထိုခေတ်အခြေ အနေကို သုံးသပ်တင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

ခေါင်းလောင်းများပေါ်တွင် ရေးထိုးထားသော ကမ္ဘာဦးစာများ မှာ ခေါင်းလောင်းတစ်လုံးနှင့်တစ်လုံး မတူဘဲ ခြားနားလှပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ စာကြောင်းရေများခြင်း၊ နည်းခြင်းနှင့် အကြောင်း အရာ ကွဲပြားခြင်းရှိသည့်အပြင် ကမ္ဘာဦးစာမှာ ကြေးသားတိမ်တိမ် ထွင်းခြင်း၊ ကြေးသားနက်နက်ထွင်းခြင်းတို့ကြောင့် ထင်ရှားခြင်း၊ မေးမှိန်ခြင်းများရှိကြောင်းလည်း သိရသည်။ စာလုံးများ မညီညာခြင်း၊ ဝိုင်းစက်ခြင်း၊ ပြေပြစ်ခြင်း စသည်တို့ကိုလည်း ကွဲပြား စွာ တွေ့ရ၏။

မည်သို့ဖြစ်စေ တူညီသောအချက်များမှာ ခေါင်းလောင်းစာ တွင် သွန်းလုပ်လျှုဒါန်းသည့် သက္ကရာဇ်၊ ခေါင်းလောင်းဒါယကာ ၏ အမည်၊ ခေါင်းလောင်းလျှုဒါန်းရခြင်း အကြောင်းရင်း၊ ခေါင်းလောင်း၏ ကြေးချိန်၊ အဖိုးလက်ခ ဆုတောင်းစာများ ပါရှိ ခြင်းပင်ဖြစ်လေသည်။ သို့တိုင် ခေါင်းလောင်းတစ်လုံးနှင့်တစ်လုံး ကမ္ဘာဦးစာတင်သော အချက်အလက်များ မတူကြပေ။ ပြည့်စုံသော အချက်အလက်ရှိသကဲ့သို့ မပြည့်စုံသော အချက်အလက်များရှိ ကြောင်းလည်း တွေ့ရသည်။

ခေါင်းလောင်းသွန်းလုပ်ပြီးသော အချိန်ကာလကို ရေးသားရာ၌ (နှစ်) တစ်ခုတည်းကိုသာ ဖော်၍ ရေးသည့်အခါများ ရှိပါသည်။ ရေးရာတွင် ဂဏန်းသက်သက်ဖြင့် ရေးသည့်နည်းတူ လင်္ကာဖြင့် လှလှပပရေးခြင်းလည်း ရှိပါသည်။ ယင်းထက် စုံလင်သော အရေးအသားကို တင်ပြရပါက “သကြွမ် ၉၆၇ ခု နဖြူလပြည် စနေနေတွင်” ဟု လနှင့်နေ့ရက်တို့ကိုပါ ထည့်ဝင်၍ ရေးထိုးထားသည်ကို ပြရပါမည်။ အချို့အလှူရှင်များမှာ တိကျမှုကို နှစ်သက်ပုံပေါ်ပါသည်။ “၁၂၃၃ ခုကဆုန်လဆန်း ၁၄ ရက် ၃ အင်္ဂါနေ့ ၂ ချက်တည်းကျော်” ဟု နာရီကိုပါ ရေးထိုးခြင်းမျိုးကိုလည်း နှောင်းခေတ်ထိုး ခေါင်းလောင်းစာများတွင် တွေ့ရပါသည်။

ကမ္ဘာဦးစာများတွင် လကိုဖော်ပြကြသော်လည်း စာလုံးပေါင်း သတ်ပုံများမှာ အမှန်ဘက်သို့ မရောက်ကြသေးပေ။ တန်ဆောင်မုန်းကို တဝမ်းပူ၊ သဝေထိုး၊ ဇက္ခိရေးချသတ်သောကြောင့် (တဇောင်) ဟုရေး၍ (ဖိုး) ကို တစ်ချောင်ငင်၊ မဟတ်ထိုးရှေ့ဆီး ထည့်ရေးကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထို့အတူ တန်ခူးကို (တကျ)၊ ဈေးကြီးကို (ဇေကြီး) ဟု ရေးကြောင်းလည်း တွေ့ရသည်။ ရက်ကို ရေးရာတွင် ဗေဒင်အသုံးအနှုန်းများဖြင့် (၄ ဟူး။ ၅ တေး။ ၆ ကြာ) စသည်ဖြင့် ရေးပါသည်။

ကမ္ဘာဦးစာပါ (ဒီယ) ဟူသော ဝေါဟာရမှာ သက္ကရာဇ်အရှည် ဖြစ်ပြီး (ရဿ)မှာ သက္ကရာဇ်တိုအမှတ်အသားဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ကောဇာသက္ကရာဇ် (၁၀၇၁) ခုနှစ်သည် ပုဂံခေတ်

ပုပ္ဖား စောရဟန်းမင်းလက်ထက်တွင် ဖြိုသောသက္ကရာဇ်(၅၆၀) မှစ၍ ရေတွက်ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်၍ ဒီယသက္ကရာဇ်ဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်သည်။ မိုးညှင်းမင်းတရားလက်ထက်တွင် သက္ကရာဇ် (၈၀၀) ပြည့်ကို ၂ ခုကြွင်းထား၍ (၇၉၈) ခုကို ဖြိုခဲ့ရာ မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ သို့သော် ၎င်းမှစ၍ ၂ ခုကြွင်းဖြင့် ရေတွက်လာခဲ့သော ခုနှစ်အစဉ်ကို သက္ကရာဇ်တို (ရဿ) ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြပေသည်။

သက္ကရာဇ်ဟူသော ဝေါဟာရကို ရှေးဟောင်းကမ္ဘာဦးစာတွင် (သကြွမ်)၊ (စကရစ်)၊ (သက္ကရစ်) ဟူ၍ ရေးထုံးပြုကြောင်း တွေ့ရသည်။ နှစ်အမည်များကိုမူ ယခုအခါတွင် သင်္ကြန်စာမှတစ်ပါး အခြားနေရာများ၌ မသုံးစွဲကြတော့ပေ။ နှစ်တို့၏ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲမှုများကို ပုဂံခေတ်နှင့် အင်းဝခေတ်ညောင်ရမ်းခေတ်တို့၌သာ အများအားဖြင့် တွေ့ရပါသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦးသို့ ရောက်သောအခါ ယင်းအခေါ်အဝေါ်များသည် စာကြီးပေကြီးတို့၌သာ ကြွင်းကျန်ရစ်ပြီး လက်တွေ့၌မူ သုံးစွဲမှုမပြုတော့ကြောင်း လေ့လာသိရှိရသည်။ လအမည်နှင့် ပတ်သက်၍ နတ်တော်ကို (နတ္တဝ)၊ တော်သလင်းကို သစ်ဆင်းလ၊ (တစ်သလင်)၊ သီတင်းကျွတ်ကို (သန်တူ၊ သန္တူ၊ သီတင်ချွတ်) ဟုရေးသားခေါ်ဝေါ်ကြပါသည်။ ရှေးရေးလအမည်များမှာ သတ်ပုံရေးထုံးအရာ၌သာ ချို့ယွင်းကြောင်း တွေ့ရသည်။ နေ့အခေါ်အဝေါ်များမှာလည်း ယခုခေတ်စကားသုံးနှင့် ကွဲပြားမှု မရှိပါ။ သတ်ပုံရေးထုံးသာ ကွဲပြားပေသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ဗေဒင်သုံးသင်္ကေတဂဏန်းဖြင့် ရေးသားကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။

ဥပမာ-တနင်္လာနေ့ကို (၂ နေ့၊ ၂ နေ့ယ်။) သောကြာနေ့ကို(၆ နေ့ယ်၊ သုကြာ။) ဟု ရေးခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

ဝေါဟာရအသုံး

ခေါင်းလောင်းစာများအနက် အစောဆုံးတွေ့ရသော ခေါင်းလောင်းမှာ တောင်ငူခေတ်ထိုး ခေါင်းလောင်းဖြစ်ပါသည်။ ပုဂံခေတ်၏ လူမှုရေးထုံးစံလေ့ဟောင်းများ မကင်းစင်သေးကြောင်း တွေ့ရသည်။ အရေးအသားတိုတောင်းပြတ်သားပြီး ဆိုလိုချင်သောအချက်ကိုသာ အကျဉ်းချုံး၍ ဖော်ပြသည်။ ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်း ချဲ့ထွင်ရှည်လျားမှုမျိုး မတွေ့ရပေ။ ညောင်ရမ်းခေတ်ထိုး ခေါင်းလောင်းများတွင်လည်း ထူးခြားသော ပြောင်းလဲမှု မရှိခဲ့သေးပါ။ ကုန်းဘောင်ခေတ်သို့ရောက်သောအခါ ပြောင်းလဲသွားပါသည်။ ဝါကျများရှည်လျားဖွဲ့နွဲ့လာသည်။ စကားအဆင်တန်ဆာများ ပြည့်ဝလာသည်။ ဤသို့သော ခေါင်းလောင်းစာပါ အကြောင်းအရာများအနက် ထူးခြားသော ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းများကို တင်ပြပါမည်။

“ရွှေမြို့တော် ထီးပေါင်းကားအရပ်နေ ရေဖြေ ကျောင်းတကာ မောင်စို သမီးခင်ပွန်း”ဟု ဖော်ပြသော ခေါင်းလောင်းစာတွင် (သမီးခင်ပွန်း) ဟူသော ဝေါဟာရ ပါရှိ၏။

ရှေးခေတ်ကာလရေးထိုးမှတ်တမ်းပြုသည့် ကမ္ဘည်းစာများတွင် အတွေ့ရများသော ဝေါဟာရဖြစ်သည်။ တချို့သော ခေါင်းလောင်းစာတွင် (သမီးခင်ပွန်း ၂ ပါး) ဟု ရေးထိုးဖော်ပြတတ်ကြောင်း

တွေ့ရသည်။ မြန်မာ့လူမှုရေးနယ်ပယ်တွင် အိမ်ထောင်ဖက်ပြုသူ လင်ယောက်ျားနှင့် ဇနီးမယားတို့အနက် လင်ယောက်ျားက အသက်ကြီးလျှင် ၎င်းတို့ဇနီးမောင်နှံကို သမီးခင်ပွန်းဟု ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း၊ မယားမိန်းမက လင်ယောက်ျားထက် အသက်ပိုကြီးပါက သားခင်ပွန်းဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြောင်း ရှေးလူကြီးသူမ တို့ထံမှ တစ်ဆင့် စကားမှတ်သားရဖူးပါသည်။

“ကြေးစင်၊ ငွေစင်” ဟူသော ဝေါဟာရမှာ သန့်စင်အောင် ကျိုချက်ပြီးသော ကြေး၊ ငွေကို ဆိုပေသည်။ ရှေးခေတ်က ကြေးငွေများကို အတုံးအခဲများအဖြစ် ရောင်းဝယ်ဖောက်ကား သုံးစွဲခဲ့ပါသည်။ သန့်စင်မှုမရှိသေးဘဲ ကြေးရော၊ ငွေရော ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းကြေးရောကို ကျိုချက်သန့်စင်ပြီး ရရှိသော ကြေးကို ကြေးစင်ဟု ခေါ်သည်။

ကြေးခေါင်းလောင်းသွန်းလုပ်ခကို ပန်းတဉ်းဆရာအား ပေးချေရာ၌ (အဖိုးလက္ခ)၊ (သပျာလက္ခ) ဟု သုံးစွဲပါသည်။ ခေါင်းလောင်းတစ်လုံး၏ ကြေးသွန်းလုပ်အားခကို အမျိုးမျိုးတွေ့ရသည်။ သွန်းလုပ်သည့်ခေါင်းလောင်း၏ ကြေးချိန်၊ အရွယ်အစားကို လိုက်၍ ပေးချေရသဖြင့် ကွဲပြားခြားနားသည်ဟု ယူဆပါသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ငွေဒင်္ဂါးပြားဖြင့် သုံးစွဲပေးချေကြလေ့ရှိသည်။

(သဒ္ဓါ ဒါန) ဟူသော စကားသုံးမှာ မြတ်စွာဘုရားအား (သဒ္ဓါအသံ)၊ (ဒါန-အလှူ) ဟူသော ဖွင့်ဆိုချက်ပင် အသံဒါနပြုကြောင်း

ပေါ်လွင်ပါသည်။ (ဝသုဓရေကို ဝေပါ၏) ဟူသော အသုံးအဖွဲ့မှာ ဝသုဓရေမြေနတ်သမီးအား မိမိပြုသောကုသိုလ်ကို တိုင်တည်သစ္စာဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ညောင်ရမ်းခေတ်ထိုးခေါင်းလောင်းစာများတွင် အဆုံး၌ (တိပုဏ္ဏ) ဟူသော ဝေါဟာရသုံးကို အများဆုံးပင်တွေ့ရသည်။ ဘုရားဆုပန်စာဖြစ်၏။ အများအားဖြင့် ပုဒ်အာဟု နေထိုးမှတ်တမ်း ပြုကြသော်လည်း ညောင်ရမ်းခေတ် ခေါင်းလောင်းစာများတွင် တိပုဏ္ဏဟုနေထိုးကြောင်း လေ့လာရမိသည်။ ခေါင်းလောင်းစာပါ ဆုတောင်းအမျှဝေခြင်းကို ဖော်ညွှန်းရာတွင် (ကုန်းမှာနေ ကုဋေ၊ ရေမှာနေ ရေကုဋေ) ဟူသော သတ္တဝါအားလုံးကို ရည်ညွှန်းသည့် ဝေါဟာရသုံးကိုလည်း တစ်ခါတရံ တွေ့ရသည်။

ခေါင်းလောင်းအလှူရှင်တို့၏ အလုပ်အကိုင် အသက်မွေးမှုမှာ အမျိုးမျိုးတွေ့ရသည်။ ခေါင်းလောင်းစာတစ်ခုတွင် (ငမျာမင်သာသမက်) ဟု တွေ့ရှိရာ (ငမျာမင်) သည် ရာထူးဌာန နှစ်ခုအဆင့် မဟုတ်မူဘဲ ဒေသကို အုပ်စိုးတာဝန်ယူရသော သူကြီးဟု ယူဆပါသည်။ ထိုစဉ်က ကူးခန်းကြီး (ပခန်းကြီး) နယ်အဝင်အပါ ဖြစ်သော (ငါးမြာ-ငမြာရွာ)၏ သူကြီးဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ (စာတိုက်တကာ) ဟူသော ဂုဏ်ပုဒ်မှာ အလှူရှင်၏ အလုပ်အကိုင်ကို ရည်ညွှန်းခြင်း မဟုတ်ပေ။ ရှေးခေတ်ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများတွင် ပေ၊ ပုရပိုက်စာများ ထားသိုသိမ်းဆည်းရာ စာတိုက်ခေါ်သည့် ပိဋကတ်တိုက်လှူဒါန်းသော ဒါယကာကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ တချို့သော ခေါင်းလောင်းအလှူရှင်များမှာ မင်းညီမင်းသား

မင်းမှုထမ်းများ ဖြစ်ဟန်ရှိပါသည်။ ပန်းတိမ်မျှ၊ အမြောက်မျှဟု သုံးနှုန်းရေးထိုးကြောင်းကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ခေါင်းလောင်းသွန်းလုပ်သူကို (ပန်းသွန်းသမား။ ပန်းဓဉ်းသည်) ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ နှောင်းခေတ် ခေါင်းလောင်းများတွင် အလှူရှင်၏ မျိုးရိုးအဆင့်အတန်း၊ အလုပ်အကိုင်အမျိုးမျိုးတို့သာမက ဆွေမျိုးဉာဏ်စာရင်းများပါ ပါဝင်လာပေသည်။

အလှူရှင်တို့၏ ဆုတောင်း၊ အမျှဝေပုံမှာ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးမတူကြပေ။ သို့သော် အကြမ်းသဘောအားဖြင့် မင်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရလိုကြောင်းဆန္ဒမှာ တူညီကြပေသည်။ ညောင်ရမ်းခေတ်ဦးတွင် ကျိန်စာရေးထိုးခဲ့သည့်အလေ့ ပါရှိနေသေးကြောင်းကို ဖျက်ဆီလေ ၆ အပိုဒ်သို့ကြံဇာသော) ဟု ရေးသားခြင်းက သက်သေခံပါသည်။

ရှေးမြန်မာတို့သည် မိမိတို့လှူဒါန်းသည့် ကုသိုလ်ဒါနအတွက် နောင်သံသရာအကျိုးအဆက်ကို အလေးအနက်ထားကာ မျှော်မှန်းလေ့ရှိသည်။ မျှော်မှန်းသည့်အတိုင်းလည်း ဆုတောင်းတတ်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဆုတောင်းစာများတွင် “နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ရပါလို၏။ သဗ္ဗညုတဘုရားဆုကို ရပါလို၏။” ဟူသော ဓမ္မဆုတောင်းသံတို့ ဖွဲ့ထုံးထုံးခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ရှေးခေတ်ကျောက်စာ၊ ခေါင်းလောင်းစာများတွင် အလှူရှင်အမျိုးသမီးများပင် (သဗ္ဗညုတဘုရားရှင်) အဖြစ် ရပါလိုကြောင်း ဆုတောင်းတတ်ကြသေးသည်ကို လေ့လာရမိသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်ထိုးခေါင်းလောင်းစာများတွင် ဆုတောင်းအမျှဝေမှုကို စိကာပတ်ကုံးရေးဖွဲ့လာကြပေသည်။ မြတ်သော အမျိုးအနွယ်၌ဖြစ်လိုခြင်း၊ ပညာကြီးလိုခြင်း၊ အင်္ဂါကြီးငယ်များနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ ရဲရင့်ခြင်း၊ ရန်သူကို အောင်နိုင်လိုခြင်း စသော လောကုတ္တရာဆုတောင်းသံများသာမက အဆုံးစွန်သောဘဝ၌ ရဟန္တာဖြစ်ရပါလို၏ဟု တောင်းဆိုဟန်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ နိဗ္ဗာန်သို့မရောက်နိုင်သေးမီကာလ၌ သံသရာလည်နေခိုက် ဘဝဘဝဆက်တိုင်းတွင် သူတော်ကောင်းများ၏ တရားစကားကို အလွယ်တကူ ကြားနာရပါစေ၊ အဖန်ဖန်ကြားနာရပါစေ၊ သတိဝိရိယတို့နှင့်လည်း အမြဲပြည့်စုံနိုင်ပါစေ စသည်ဖြင့် ဆုတောင်းတတ်ကြသေးသည်။

ခေါင်းလောင်းတစ်ခုတွင်မူ “လောက၌ အံ့ဖွယ်လေးပါးဖြစ်သည့် အလောင်းတော်ယုန်မင်း မီးတွင်အေးမြခြင်း၊ ဆယ့်ခြောက်ပယ်တွင်း ငုံမင်းမီးရှောင်ကွင်းခြင်း၊ မျောက်မင်းထံတွင် ကျူပင်အဆစ်မရှိခြင်းနှင့် ယဇီကာရအိမ်ရာသည် မိုးမစွတ်ခြင်း စသည့် ကပ္ပဋိတိ ၄ ပါးတို့ ကမ္ဘာတည်သကဲ့သို့ ယင်းလှူဒါန်းသော ခေါင်းလောင်းသည်လည်း ကမ္ဘာပတ်လုံးမပေါက်မကွဲဘဲ အမြဲတည်ပါစေ။” ဟု ထူးခြားစွာ ဆုတောင်းခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဆုတောင်းရာတွင် ရိုးရိုးစင်းစင်းရှိသကဲ့သို့ ဖွဲ့နွဲ့စီကုံးသော ဆုတောင်း စာရှည်များလည်း ရှိကြရာ တချို့မှာ စကားပြေဖြင့် ရေးသည်။ တချို့မှာ ကဗျာဖြင့် ဖွဲ့သည်။ တချို့မှာ ကဗျာစကားပြေနှစ်ထွေရာစပ် ရေးသားကြောင်း တွေ့ရသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်း ခေါင်းလောင်းတစ်လုံးတွင် “မြတ်ကောင်းမှုကြောင့်၊ သုဂတိမှစွာ၊ လူ့ရွာနတ်ပြည်၊ ကြည်လည်သမျှ၊ ဖြစ်ကာလနှိုက်၊ မယ မသိ၊ မရှိစကား၊ နားမျှ လေသန့်၊ မပြန်သည်ကို ဖြစ်ရလို၏၊ ထိုထို ဘဝ၊ ဖြစ်သမျှလည်း၊ တေဇကတ်၊ တန်ခိုး ထင်ပေါ်၊ သဘောတရား၊ မမှား မှန်စွာ၊ တင်ပြီးသာ၊ မဟာ အတုလ၊ ခေမာကမ်း၊ ငြိမ်းချမ်းသာယာ၊ နိဗ္ဗူတာသို့၊ မကျာ ရောက်လို၊ ရည်ညွှန်းဆို၍” ဟု ကဗျာသံဖြင့် တောင်းဆိုကို စာစီရေးထိုးခဲ့ကြောင်း လေ့လာရမိသည်။ အမျှဝေမှုကိုစွဲတွင် မိဘဆရာ ဆွေမျိုးဉာဏာနှင့် လူ့ဘုံ၊ နတ်ဘုံ၊ ဗြဟ္မာ့ဘုံများ၌ ကျင်လည်ကုန်သော သတ္တဝါများ၊ (၃၁) ဘုံသားမှအဆုံး စကြဝဠာအနန္တထိ သာဓုခေါ်စေပေသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ခေါင်းလောင်းကမ္ပည်းစာတစ်ခုကို လေ့လာတိုင်း ကုသိုလ်ရှင်၊ ဆွေမျိုးဉာဏ်စာရင်း၊ ခုနှစ်သက္ကရာဇ်၊ ကြေးချိန်၊ အတိုင်းအတာ၊ အဖိုးလက်ခ၊ ဆုတောင်းအမျှဝေမှုတို့ကို ကျယ်ဝန်းစွာ သိရှိနိုင်ပေသည်။ ခေါင်းလောင်းများသည် အတိတ်ခေတ် သမိုင်းကြောင်းကို ပြောနေသည်ဟု ဆိုက မှားနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ရှေးခေတ်က ခေါင်းလောင်းကမ္ပည်းစာအချို့ကို ဆက်လက် တင်ပြပါမည်။

မင်းကွန်းပုထိုးတော်ကြီး ခေါင်းလောင်းတော်

မန္တလေးမြို့၊ မဟာသကျသီဟကန္တကုဋိပရိဝုဏ်အတွင်း တွေ့ရသော ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦးထိုး ခေါင်းလောင်းတစ်လုံး

တွေ့ရပါသည်။ ခေါင်းလောင်းတော် ကိုယ်ထည်မျက်နှာပြင် တွင်ရှိ ခေါင်းလောင်းကမ္ဘာဦးစားကြောင်းရေ (၇) ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ခေါင်းလောင်းစာတွင် “သင်္ချေယျကပ်၊ လေးကြိမ် ထပ်သံ၊ ဖက်စပ် မဟာ၊ ကံဘာ စတေ. . . ဟု အစချီ၍ မြင်ကောင်း မမြင်ကောင်း သော သတ္တဝါတို့အားလည်း အမျှပေပါစေဌ။” အမျှရကြသည် ဖြစ်စေသော။” အဆုံးထိရေးထိုးမှတ်တမ်း ကမ္ဘာဦးစားပေသည်။ ကမ္ဘာဦးစားခေါင်းလောင်းစာ အပြည့်အစုံမှာ အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိ ရပါသည်။

ဂေါတမဘုရားလောင်းတော်သည် ဤဘဒ္ဒကမ္ဘာမှ ပြန်၍ ရေတွက်သည်ရှိသော် လေးသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်းထက်၌ သုမေဓာရသေ့ ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ ဂေါတမဘုရားလောင်းတော်သည် ရှေးရှေးပွင့်တော်မူခဲ့ကြသည့် တဏှာကံရာ၊ မေစက်ရာ၊ သရဏကံရာ ဘုရားတော်တို့၏ ညီတော်ဒီပင်္ကရာဘုရားလက်ထက်၌ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ တည်းဟူသော ဘုရားဆုကို ဗျာဒိတ်ပန်ဆင်ခဲ့ပေသည်။ ဘုရား တော်သည် ကိုယ်တော်တစ်ဦးတည်း နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ရရှိနိုင်သော် လည်း ပါရမီဆယ်ပါး ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးခဲ့ပြီး စွန့်ကြီးငါးပါးကို ဖြည့်စွန့်တော်မူလျက် သစ္စာလေးပါးကို ပိုင်းခြားသိမြင်၊ သစ္စာဥေယျ ဓမ္မအပုံအလုံးစုံကို အကုန်အကျန် မြတ်ရွှေဉာဏ်ဖြင့် အမှန်ထိုးထွင်း သိမြင်တော်မူသောကြောင့် သုံးလူ့သခင်သဗ္ဗညုတဘုရားရှင် ဖြစ်တော်မူခဲ့ကြောင်းကို ခေါင်းလောင်းစာ ကြောင်းရေ (၁) တွင် ဤသို့ တွေ့ရပါသည်။

“ဇေယရုစိရဟူသော လေးသင်္ချေ၊ ထက်ပွင့်တော်မူသော တဏှာကံရာ၊ မေစက်ရာ၊ သရဏကံရာဟူသော သုံးဆူသု သိခင်တို့၏ ညီတော်ဒီပင်္ကရာဘုရား ရွှေစက်တောအောက် ညွှန်အပ်သော ဗျာထိတ်ဆုဟိသည် ဖြစ်၍၊ ဖြည့်အပ်သောပါရမီအပြီးရောက် သဖြင့်၊ သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင်တော်လျှင် မြင်တော် မူသော ငါတို့ဖုရားသိခင်၏ ကောင်းကင်ပြင်နှိုက် နေလစက်ဝန်း အစုံ ထွန်းသကယ့်သို့. . .”

မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ သာသနာတော်သည် နေလစက်ဝန်း ကဲ့သို့သော ပရိယတ္တိ၊ ပဋိပတ္တိ သာသနာနှစ်ပါးရောင်ကား ထွန်းလင်း ရှုန်းပြောင်ခဲ့လေသည်။ သို့ဖြစ်ရာ သာသနာတော် ထွန်းလင်းစည်ပင်ရာ သက္ကရာဇ် (၁၁၄၅) ခုနှစ်တွင် မင်းမင့်တစ်ရာတို့ဦးဆိုက်ညွတ်ရာ မဟာအမရပူရ နေပြည်တော်၌ ဘိုးတော် (ဗဒုံမင်း) မင်းတရားကြီး စိုးစံနန်းတက်ခဲ့ပေသည်။ ဆင်ဖြူများရှင် ခံယူတော်မှတ်လျက် “သီရိပဝရ ဝိဇယာနန္ဒယ သင်္ကြံဘဝနာဒဏှာဓိပတိ ပဏ္ဍိတမဟာ ဓမ္မရာဇာဓိရာဇာ” မည်ရှိ ဘိုးတော်မင်းတရားကြီးပင် ဖြစ်လေသည်။

ခေါင်းလောင်းတော် ဒါယကာမှာ ဘိုးတော်မင်းတရား၏ ရင်သွေးတော်ဖြစ်သည့် ပြည်မင်းသားဖြစ်လေသည်။ ငယ်နာမည် မှာ မောင်ရွှေပုံဟု ခေါ်ဝေါ်ပါသည်။ ပြည်မင်းသားအား လက်ဦး ရှေးထား၍ စကုမြို့ကို ကံကျွေးခံစားခြင်း ခံရစေသည်။ ထိုမှတစ်ဖန် ကျေးလက်နိုင်ငံ မြို့ရံမြို့ကြီး အသီးသီးတို့ကို ပိုင်စိုးအပ်နှံခြင်း

ခံရသော သရေခေတ္တရာအမည်ရ ပြည်မြို့ကို ကံကျွေးခံရပေသည်။ ခေါင်းလောင်းအလှူတော်ရှင် ဒါယိကာမဖြစ်သူမှာ “သီရိမဟာရတနာ မလ္လာဒေဝီ” ဘွဲ့ခံ ငယ်မည်မှာ မယ်အံ့ ဖြစ်လေသည်။ “ပြည်မင်း သီရိမဟာဓမ္မရာဇာသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၂၇ ခု နှစ်ဘွား၊ စကုမြို့ကို ကံကျွေးခံရသည်။ ရွှေတိုက်ဝန်သမီး ရှင်မင်းဦးနှင့် စုံဘက်တော်မူခံရသည်။ ထိုနောက် ဘိုးတော်မင်းတရား၏ သမီးတော်ဖြစ်သူ မြေဒူးမင်းသမီး မယ်အံ့အမည်ခံသီရိမဟာရတနာ မလ္လာဒေဝီနှင့် စုံဘက်တော်မူပြီး ပြည်မြို့ကို ဘုရင်ခံနှင်းအပ်ခြင်း” ခံရကြောင်းကို စာရေးတော်ကြီး ဦးရာကျော်၏ (မြန်မာမဟာမင်္ဂလာမင်းခမ်းတော်) စာအုပ်ပါ စာမျက်နှာ ၂၂၄ တွင် ဖော်ပြထားကြောင်း လေ့လာရမိပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ရည်၍ ခေါင်းလောင်းစာကြောင်းရေ (၂) ၃) တို့တွင် ဤသို့ ကမ္ပည်းစာမှတ်တမ်းရေးထိုးထားပေသည်။

“မဟာအမရပူရ မည်သပြည်ကြီးသိခင် ဆင်ဖြူသည်ကြီး အစီးစီးတို့သိခင် သီရိပဝရ ဝိဇယာနန္ဒယ သက္ကိဘဝနာဒိတျာမိ ပတိ ပဏ္ဍိတမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇာ အမည်တော်ဟိသော ဖုရားရှင်တရားမင်းမြတ်၏ ရင်သွေးတော်ဖြစ်သော၊ လက်ဦးစွာက စကုမြို့ကို စိုးတော်မူခယ့်ရယ် မင်္ဂလာသီဂီမဟာသမန်း စသော ခုနစ်တိုက်တို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော ကျွန်းဆုံပေါင်း တည်ပွတ်တည် စသော အလွန်တရာကျယ်ဝန်းစွာသော ကျေးလက်နိုင်ငံ မြို့ရံမြို့ကြီးအသီးသီးတို့” (စာကြောင်းရေ-၂)

“ဖြင့် ပြီးနိုင်စွာသော သီရိခေတ္တရာမတိုင်း ဧည့်ခွန်သဆက်ရာ၊ သရေခေတ္တရာမည်သော ရွှေပြည်မြို့ကို အစိုးရတော်မူသော သီရိမဟာဓမ္မရာဇာမည်သော ငါသည်၊ သီရိမဟာရတနာ မလ္လာဒေဝီ မည်သော ခမည်းတော်မင်းတရားဧည့်ရင်သွေးတော်ရင်း မိဖုရားမင်းနှင့် မကင်းမကွာ စည်လာနွယ်သက်” (စာကြောင်းရေ-၃)

ပြည်မင်းသားဇနီးမောင်နှံတို့သည် ရှေးအတိတေဘဝကပင် ပျိုးချရာကုသိုလ်ဒါနမျိုးစေတီ ရင့်သန်ပေါက်မြောက်ခဲ့သောကြောင့် မျက်မှောက်ကာလ မင်းကွန်းပုထိုးတော်ကြီး စေတီ၌ များလှ ဝေဏေယျ သတ္တဝါတို့အတွက် တီးခတ်ခြင်းတည်းဟူသော သဒ္ဓါဒါန-အသံအလှူကို ရည်မှတ်၍ ခေါင်းလောင်းတော်ကြီးတစ်လုံးကို ဆွဲထားလှူခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့အကြောင်းအချက်အပြည့်အစုံကို ခေါင်းလောင်းစာကြောင်းရေ (၄) တွင် အောက်ပါအတိုင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

“ကုသိုလ်တော်ပွားကိုယ်စားတော်မြတ်ဖြစ်စိမ့်သောငှာ မင်းကွန်းဒေသရပ်ဌာနနှိုက် သာသနာတော် ဆုံးသည်တိုင်အောင် နောက်နောင်အရှည်တည်ရစ်စေဟု ဓာတ်မွေရတနာ အများစွာဖြင့် ခပနာသောစေတီတော်ကြီးသို့ အဖူးအမြော်ပူဇော်သက္ကာရ နေ့ည မပြတ်ရောက်လာကုန်သော ပရိသတ်တို့ တီးခတ်ခြင်းဟူသော အသံပေးရယ့် ပဏ္ဍိဒါနကုသိုလ်အဖို့ကို ဝေငှရာဖြစ်စေဟု အသင်္ခါရိက ဉာဏသမ္ပယော တိကိတ်ဇောဖြင့် ချောမောပြေပြစ်စွာ စီရင်သွန်းလုပ်သော ခေါင်းလောင်းတော်ကြီးကို ဆွဲထားပါသတည်း။”

မင်းကွန်းပုထိုးတော်ကြီးခေါင်းလောင်းကို ပန်းတဦးသမားတို့ အား ငွေခွက် (၆၇) ပိဿာကျပ် ကြေးပိုးလက်ခပေးဖြင့် သွန်းလုပ် စေခဲ့သည်။ နှမြောတွန်းတိုခြင်းမရှိစေဘဲ စေတနာတန် သုံးဖြာကို ပြဋ္ဌာန်းပေးကမ်းလျက် အလှူဒါနပြုလေသည်။ ခေါင်းလောင်းတော်ကြီးကို ကိုးလတိုင်တိုင်ကြာမြင့်စွာဖြင့် သွန်းလုပ်ပြီးမှ ပြီးမြောက်ပေသည်။ ခေါင်းလောင်းပုစွန်ထုပ်ကြေးချိန်မှာ ကြေးခွက် (၄၃၀) ဖြစ်၏။ ခေါင်းလောင်းတော်၏ကြေးချိန်မှာ ပိဿာချိန် (၃၅၀၀)၊ သင်္ချာကျပ်အားဖြင့် (သုံးသိန်းငါးသောင်း) ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ (ကြေးချိန် ၅. ၈ တန်ရှိစီးလေးပါသည်။)

ခေါင်းလောင်းတော်၏ အတိုင်းအတာမှာ အနားရေးအချင်း (သုံးတောင်)၊ အဝန်း (ကိုးတောင်)၊ အစောက် (လေးတောင်)၊ ပုစွန်ကြေးပါထည့်တွက်လျှင် (ခုနစ်တောင်)၊ အရပ်တော် အလျားရှည် ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘည်းစာအရ ဖော်ပြထားသော ခေါင်းလောင်းစာမှာ စာကြောင်းရေ (၅) တွင် ဤသို့ တွေ့ရပါသည်။

“ငွေခွက် ခြောက်ဆယ်ခုနစ်ပိဿာကျပ်ကိုးဆဲ ကြေးပိုးလက္ခ စီရင်သွန်းလုပ်သော ပန်းတဦးလက်သမားတို့အား မတွန့်မတို လွတ်လွတ်သော သဒ္ဓါစေတနာပြဋ္ဌာန်းလျက် ပေးကမ်းရယူ ကိုးလတိုင်တိုင် သွန်းလုပ်အပြီးသို့တိုင်ရောက်သော ခေါင်းလောင်းတော်ကြီးကား ပုစွန်ထုပ်ကြေးလေးရာ ခွက်သုံးဆဲနှင့်သော် ပိဿာချိန်ဝန်သုံးထောင်ငါးရာသင်္ချာ ကျပ်ကိုး သုံးသိန်းငါးသောင်း၊ အနားအရေးအချင်း သုံးတောင်

အဝန်းကိုးတောင်၊ အစောက်လေးတောင်၊ ပုစွန်ထုပ်နှင့်သော် ခုနစ် အတိုင်းအရှည်ဟိသော . . .”

သဒ္ဓါဒါန ဖြစ်စိမ့်သောအလို့ငှာ ကုသိုလ်တော်ပွားဖြစ်သည့် ခေါင်းလောင်းတော်အား ဝသုန္ဒရေမြေနတ်သားကို သက်သေ တိုင်တည်ထား လှူဒါန်းခြင်းဖြစ်လေသည်။ ခေါင်းလောင်းတည်ထား သက္ကရာဇ်သည်ကား (၁၁၆၃) ခုနှစ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း - ၉ ရက်ဖြစ်ကြောင်း ရေးဆွဲမှတ်တမ်းတိုးထားပါသည်။

ခေါင်းလောင်းတော်အလှူရှင် ဒါယကာမောင်နှံတို့သည် သဒ္ဓါ ဒါနတည်းဟူသော ခေါင်းလောင်းတော်ကို သဒ္ဓါရုံသာရ ကောင်းသာမဟုတ်မူဘဲမက အဆင်းရွပ်ဒါန စသော အာရုံ (၆) ပါး တို့ ပြည့်စုံရကောင်းသည်မျှထိ စူးနစ်ရည်မှတ်လျက် ကုသိုလ်ပြုလေ သည်။ အလှူရှင်မောင်နှံတို့သည် ပြုပြုသမျှ ကောင်းမှုဒါန အကျိုး ကြောင့်ဖြစ်တိုင်းရာ ဘဝဘဝအဆက်ဆက်တွင် ဆင်းရဲကင်းရပါလို ၏။ ဝဋ်ဒုက္ခ ငရဲကင်းရပါလို၏။ သူတော်ကောင်းတို့ တောင်းသည့် ဆုနှင့် ပြည့်စုံရပါလို၏။ အဆုံးစွန်ဘဝ၌ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုရပါလို၏ဟူ၍ ဆုတောင်းသစွာ ပြုထားပေသည်။

တစ်ဖန် ခေါင်းလောင်းတော်အလှူရှင် ဇနီးမောင်နှံတို့သည် မိမိတို့၏ ဒါနကုသိုလ်အတွက် အဖို့ဘာဂကို အမျှရစေဟု ရည်ရွယ် လျက် နတ်လူသာဓုခေါ်စေလေသည်။ ဤသို့သမိုင်းမော်ကွန်း တည်ရစ်စေခဲ့သော မင်းကွန်းပုထိုးတော်ကြီးခေါင်းလောင်းစာကို-

“ဤကောင်းမှုအကျိုးစက်ကြောင့် ဖြစ်တိုင်းသော ကိုယ်အဖြစ်နှိုက် ဆင်းရဲနှင့်ငရဲကင်းသည် ဖြစ်ရယူသူတော်ကောင်းတို့ တောင်းသည့်

ဆုနှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် နိဗ္ဗာန်တရားတော်ကို မျက်မှောက်ပြုရ သည့်ဖြစ်သို့သော၊ ဤကုသိုလ်ဧည့်အဖို့ကိုလည်း ခမည်းတော် ဖုရားရှင် မင်းတရား... ”

(စာကြောင်း-၆)

“နန်းမတော်ဖုရား၊ မြောက်နန်းမတော်ဖုရား၊ နောင်တော် အိမ်ရှေ့မင်း၊ အိမ်ရှေ့မိဖုရားတို့အားလည်း အမျှဆက်သသည်။ စတိုင်း ငစည့်ကူးစသောမြို့ တောင်ဖက်ကိုးသင်း ဆယ်သျှစ်သင်း သောမြင်းစုတို့ကို အစိုးရသော ဆင်ဖြူသျှင်မယ်တော်၊ ဤသို့ မြေးတော်ချစ် မောင်တော်နုမတို့အား အမျှရကြသည် ဖြစ်စေ သော။ ။သည်မှတစ်ပါး မင်းညီမင်းသား မှူးကြီးမတ်ဖျား ပုဏား ပုဏား၊ သဋ္ဌေးသူကြွယ်တို့မှစ၍ သုံးဆယ်တဘုံနှိုက် ကျင်လည် ကုန်သော သက်ရှိသက်မဲ့၊ မြင်ကောင်း မမြင်ကောင်းသော သတ္တဝါ တို့အားလည်း အမျှ ဝေပါဧည့်။

အမျှရကြသည်ဖြစ်စေသော။”

(စာကြောင်း-၇)

ဤခေါင်းလောင်းတော်ပါ ကမ္မည်းစာရှိ အက္ခရာလေးထောင့် ပုံသဏ္ဍာန် မဟုတ်ပေ။ အက္ခရာစာလုံး အပိုင်းအဝန်းဘက်သို့ ရောက်ရှိခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ စကားပြေသက်သက် အရေးအသားနှင့် ရောစပ်လျက် လေးလုံးစပ်ကဗျာတို့ပါ နှစ်ထွေတွေ့ရပါသည်။ သို့သော် စာလုံးသတ်ပုံပေါင်းရေးသားမှု အမှားများတွေ့ရ၏။ အထူးသဖြင့် အက္ခရာစာလုံးရေးထုံးမျိုးမှာ ယခုခေတ်သုံးသတ်ပုံ များနှင့် မတူဘဲ ကွဲပြားကြောင်း တွေ့ရသည်။ (ခဲ။ ကဲ့) ဟူသော

အရေးအသားကို ရှေးကလက်ရေးသတ်ထုံးအတိုင်း (ခယံ။ ကယံ) ပုံဖြင့်ရေးသားထားသည်။ အက္ခရာ (ရှ်) ကို (ရယံ) ဟုလည်းကောင်း၊ (၏) ကို (ဧည့်) ဟုလည်းကောင်း ရေးထုံးပြုထားကြောင်း တွေ့ရ ပေသည်။ (ပုဏား။ ပုဏေး) ဟူသော ဝေါဟာရတို့ကို ပုဏ္ဏား၊ ပုဏ္ဏေးဟု ခေါ်ဝေါ်ရေးသားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

အခြားသော ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦးတွင် ရေးထုံးသော ခေါင်းလောင်းတစ်လုံးကို ထပ်မံတင်ပြပါမည်။

မုံရွာမြို့နယ်၊ မုံရွေးရွာ၊ ရွှေမြင်တင်ကျောင်းတွင် တွေ့ရသော ခေါင်းလောင်းတော်ပါ ကမ္မည်းစာဖြစ်သည်။ ခေါင်းလောင်းတော် ကမ္မည်းစာတွင် “စိရံတိဌတုသဒ္ဓမော” ဟူ၍ အစချီထားပေသည်။ သူတော်ကောင်းတရားသည် သာသနာတော်ငါးထောင် မဟာ သမယကာလတစ်ခုလုံးတွင် သာသနာတော် ပွင့်လင်းတောက်ထွန်း ပါစေသတည်းဟု မြန်မာအဓိပ္ပာယ် ရေးထုံးမှတ်တမ်းပြုထား ပေသည်။ ဆက်လက်၍ “သယံဘူခေါင် ငါးမာန်အောင်၍ ခြောက် ရောင်တော်ဦး” ဖြစ်တော်မူသော မုနိသမ္ဗဒ္ဓဘုရားရှင်ဂေါတမမြတ် ခွာသခင်သည် သက်တော်ရှစ်ဆယ်တွင် ကုသိန္နာရုံ အင်ကြင်းစုံ တော၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်တော်မူခဲ့ပေသည်။ ဤအကြောင်းအချက် အလက်ကို ခေါင်းလောင်းစာ စာကြောင်း-၈ (၀) တွင် အောက် ပါအတိုင်း ရေးထုံးမှတ်တမ်းတင်ထားလေသည်။

“စိရံတိဌတု သဒ္ဓမော သဒ္ဓမာ။ သူတော်ကောင်းတရားသည် စိရံစိရဿကာလံ ငါးထောင်မဟာသမယကာလ နဝမစစ်ပတ်လုံး။

ဒိပ္ပတု တော်ထွန်း ပွင့်လင်းစေသတည်း။ သယံဘူခေါင် ငါးမာန်
အောင်၍ ခြော်ရောင်တော်ညီး မုနိသမ္ပုဒ္ဓ ဂေါတမလျှင် အန္တုဒါန်
အစရှိသည့် ပါဠိသာယာ ဤဂါထာဖြင့် ကုသိန္နာရုံ အင်ကြင်းစုံ၌
ရွှေဘုံဗိမ္မာန် နိဗ္ဗာန်”

မြတ်စွာဘုရားသခင် ပရိနိဗ္ဗာန်တော်စံဝင်ခဲ့ပြီးနောက်
အဆက်ဆက်တည်ခဲ့ရာ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ၊ သရေခေတ္တရာ၊ ပုဂံပင်းယ၊
မြင်စိုင်း၊ စစ်ကိုင်း၊ အင်းဝမှစ၍ ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦးကာလသို့
ရောက်သည့် အချိန်ဖြစ်ပါသည်။ သာသနာတော်ပြန့်ပွား စည်ပင်
ခဲ့သောကြောင့် လူအများသည် သဒ္ဓါသီလ၊ စာဂ၊ သုတပညာ စွယ်စုံ
ရစေရန်အလို့ငှာ နေ့ညစုံမက် သံသရာစက်မှ လွတ်မြောက်ကြရန်
ကျင့်ကြံကုန်ပေ၏။ ထို့အတူ ခေါင်းလောင်းတော်ရှင်ဇနီးမောင်နှံ
တို့သည် နောင်သံသရာမှ လွတ်မြောက်ကင်းရပါလိုသော စိတ်ဆန္ဒကို
ထက်သန်ရည်ရွယ်၍ ကောင်းမှုကုသိုလ်များကို လှူဒါန်းခဲ့ပေသည်။
ခေါင်းလောင်းအလှူရှင်ဒါယကာမှာ မောင်ပုံနှင့် ဒါယိကာမကြီးမှာ
မယ်အိပ်တို့ဖြစ်ကြောင်းကို ကမ္မည်းစာ စာကြောင်းရေ (၂ နှင့် ၃)
တွင် ဤသို့တွေ့ရပါသည်။

“နော်နော်ဆက်သာသနာမူ။ လင်္ကာဒိပ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သီရိ
ခေတ္တရိမဒ္ဓမမု ပင်းယမြင်စိုင်း စစ်ကိုင်းအင်းဝဌာနကုန်းဘောင်
ထွန်းပြောင်ရှည်စွာ တည်ထွန်းရာတွင် သဒ္ဓါသီလ စာဂသုတပညာ
ရှေ့နော် ရှုမှည့် သဗ္ဗညုတဘုရားသာသနာ ကြည်စွာမူလ မြက်သီဝကို။
နေ့ညစုံမက် သံသာစက်မှ လွတ်ထွက်စေငှာ။ ကောင်းကြီးရှာသည်

တကာမောင်ပုံ ကျည်ဗိုမေတ္တာ သည်းလျာညီမျှ တကာမမယ်အုပ်
ဆောင်ချုပ်ပဏီဓိ။”

ခေါင်းလောင်းတော်အလှူရှင်နှစ်ဦးတို့သည် ကျမ်းလာနှင့်
ညီညွတ်စွာဖြင့် မြတ်စွာဘုရား၏ ကိုယ်ပွားတော်စား ဘုရားတွင်
ရွှေသားပိန်းချက်တော်ကို လှူဒါန်းခဲ့ပေသည်။ စေတနာသုံးတန်
ဖြတ်၍ သက္ကလပ်သင်္ကန်းတော်ကိုလည်း ကောင်းမှုဒါနပြု
လေသည်။ ထို့ပြင် ထူးခြားဆန်းကြယ် အံ့ဖွယ်ပေရှိသော
ဆင်စွယ်ရုပ် (၄) ရုပ်ကို ခြယ်ရံစီရင်သည့် ပိတန်မျက်နှာကြက်
ကိုလည်း တင့်တယ်စီရင်ပါသည်။ မှန်စီပလ္လင်၌ ဗောဓိညောင်ပင်
စိုက်ဆောက်လျက် မုနိဘုရားရှင်၏ ကိုယ်စားတော် ငါးပိဿာစွန်း
ကျော်မျှ မြတ်ဗုဒ္ဓဆင်းတုကိုလည်း တည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့ပေသည်။
သုတ်ပိနည်း အဘိဓမ္မာကျမ်းစာတစ်ရာကျော်ကိုလည်း စာတိုက်
သေတ္တာချောနှင့်တကွ လှူဒါန်းပြန်လေသည်။ တစ်ဖန် သံဃာတော်
မထေရ်မြတ်တို့ကိုလည်း အဖိုးတန်နှစ်ဆယ့်ငါးကျပ် ပေးရသော
သင်္ဘောကျွန်း ပိုးထည်ဖြစ်သည့် ဝါစီရံသင်္ကန်းတစ်စုံဖြင့် ရည်မှတ်
လှူပေသည်။ ထိုအကြောင်းအချက်တို့ကို ခေါင်းလောင်းစာကြောင်း
ရေ (၃ နှင့် ၄) တွင် အောက်ပါအတိုင်း မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့
ကြောင်း တွေ့ရ၏။

“ကျမ်းလာညီညွတ်စွာ ကွင်းဓမ္မိယာ လဒ္ဓယဖြင့် ဥဒ္ဓိဿထူး
ကြောင်း ဦးဘုရားရွှေသားတံကဲရုံ ရုံစိတ်လှူသည် မြင်မူလည်း

ကြည်ဖြူဆွတ်ဆွတ်။ သုံးတန်ဖြတ်၍ သတ္တလပ်သင်္ကန်း လှူဒါန်းသည်မှာ ရတနာသိင်္ဂီ ပြည်မုခ်စံ နိုင်ငံသခင် လက်ထက်တွင်တည်း။”

(စာကြောင်းရေး-၃)

“ထူးဆန်းအံ့ဖွယ် ဆင်စွယ်ရုပ်မွန် ၄ ပိတန်နှင့် မှန်စီပလ္လင်ညောင်ပင်ဗောဓိ စိုက်ဆောက်ရှိသည်။ မုဏိကိုယ်စား ဖြတ်စွာ ဘုရားကို ငါးပိလ္လာကျော် စွန်ရော်ကုန်အောင် တည်ဆောက်လှူခါ ကျမ်းပေစာလည်း တရာပြည့်မော စာတိုက်ချောနှင့် သာသာ ဆုယူထပ်ပုံလှူသည်။ ဆင်ဖြူများရှင်လက်ထက်တွင်တည် သံဃာတော်မြတ်သွာမှ တစ်ရံယည်မှန်လှူမှတ် ကျပ်နှစ်ဆဲ့ငါး ငွေသားပေးရ ဒါနရွှင်မော သင်္ဘောတကျွန်း ပိုးသင်္ကန်းလည်း ရွန်းရွန်းရောင်ချည်”

တစ်ဖန် အမရပူရရွှေနန်းတော်မှ တိုင်တာပေါင်းနှစ်သောင်း နှစ်တိုင်အကွာရှိ ဝံရွှေရွာ (ပန်စီရွာ) ၏ လက်ယာဘက်အလယ်၌ မြေစိုက်ဘုရားတစ်ဆူကိုလည်း တည်ထားကိုးကွယ်သည်။ အုတ်ချပ်ခုနစ်သောင်းဖြင့် ပြုလုပ်ခဲ့သော မဟာရာန်းနှင့်တကွ မုခ်၊ စိန်တောင်စီခြယ်လျက် လိုဏ်ဦးရှိဆင်းတုကိုလည်း သပ္ပာယ်အင့်တယ်စွာ စီရင်ဖန်တီးခဲ့ပြန်ပေသည်။ သံဃာတော်ငါးကျိပ်အား သင်္ကန်းပရိက္ခရာ စုံလင်စွာ လှူဒါန်းအနုမောဒနာ ပြုလေသည်။ ထိုကြောင့်ကို ခေါင်းလောင်းတော်စာကြောင်းရေး (၅) တွင် -

“အမရပူရပြည်မှ ကွာရှောင်းတိုင်တာပေါင်းဖြင့် ၂ သောင်း ၄ တိုင် ရိတ်မြိုင်ခန်းဝါ ဝံရွှေရွာ၏ လက်ျာလယ်၌ မြေစိုက်ဘုရား

တည်ထားသည်မှာ မဟာရာန်းနှင့်တကွ။ တွက်ဆမှန်ဟုပဲ အုတ်ခွဲနှစ်သောင်း မုတ်ပေါင်းယုက်ကူ။ လှိုင်ဦးဆင်းတု နတ်လူရှုလည်း လူလူစေတန် သဒ္ဓါခဘွယ် သပ္ပယ်တင့်လှ သင်္ကန်းပရိက္ခရာ စုံလင်စွာဖြင့် သံဃာငါးကျိတ် မဏ္ဍပ်ရိပ်တွင် စေ့ရိပ်စံညီ လှူလေပြီတည်း။”

ခေါင်းလောင်းတော်အလှူရှင်သည် ပုဗ္ဗမုဗ္ဗပရ သုံးတန်စေတနာရှေ့ထား၍ အလှူတော်ခေါင်းလောင်းကို ကြေးပေါင်း တစ်ရာနှင့် နှစ်ဆယ်ကျပ်သားစီးလေးဖြင့် ဘုရားပရိဂုဏ်အတွင်း၌ သွန်းလုပ်ချိတ်ဆွဲလှူခဲ့ပြန်ပေသည်။ ကြေးသွန်းပန်းတည်းတို့အား လက်ခက်ကျွေးပေးခဲ့ရသည်မှာ နှစ်ပိသာနှင့် ရှစ်ဆယ်ကျပ်သားပေးခဲ့ရလေသည်။ ထိုအကြောင်းကို “ခုတ္တုခေါင်းလောင်းကျေးပေါင်း ၁၀၀ ပိဿာ ၂ ဆယ် (စာသားများမှူးမှိုန်နေသည်) လက္ခကံကျေးချိမ်းပေးလျော်စွာ ၂ ပိဿာစီ ချိမ်ဝယ်ကား” ဟု ဖော်ပြမှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့လေသည်။

ကြေးခေါင်းလောင်း သွန်းလုပ်ချိတ်ဆွဲ၍ လှူဒါန်းကော်မူပြုခဲ့သည့်အချိန်ကား သာသနာတော် သတ္တရာဇ် (၂၀၄၆) ခုနှစ်ဖြစ်သည်။ ကောဇာသတ္တရာဇ်မှာ (၁၀၆၄) ခုနှစ် မိဂဿီနက္ခတ်ပေါ် နတ်တော်လပြည့်နေ့ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ခေါင်းလောင်းစာကြောင်းရေး (၉) တွင် “ဘုရားသာသနာ ၂ ထောင်သာ၍ နုရာကျူကယ် ၄၀ လွန်မြောက် ၆ နှစ်မှစွာ။ ကောဇာအပြောင်းတထောင်တရာ ၆ပိ သာ၍ သင်္ချာစီစစ် ၄ နှစ်မှညီ မိဂဿီဟုပုဏ္ဏမိ

ထွန်းပေါ် လနထွက်တွင် ကော်ရော်ကြည်ဖြူ ခေါင်းလောင်းလျှဟူ” ကမ္မည်းစာ ရေးတင်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ခေါင်းလောင်းတော် ဒါယကာဇနီးမောင်နှံ တို့သည် နောင်သံသရာဘဝအဆက်ဆက်တွင် ကောင်းကြီးကုသိုလ် မြင့်မိုမာမာ ခိုင်ခန့်စွာ ရရှိပါလိုကြောင်း တောင်းဆိုထားလေ၏။ လူ့ဘဝတွင် အာယုဝဏ္ဏ အသက်ရှည်ခြင်း၊ အဆင်းလှခြင်းနှင့် ပြည့်ရပါလို၏။ သုခဗလ-ချမ်းသာခြင်း၊ ခွန်အားကြီးခြင်းနှင့်လည်း ပြည့်ဝရပါလို၏။ ကြီးမြတ်သောကော်စောထင်ရှားဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံရပါလို၏။ လောကတွင် ကုစိတ် ပစ္စိတ် ပြည့်စုံလုံးဝ ကုံ့ငှရပါလို၏။ အပါယမေဏီ မရှိဝေးကွာ ဘေးရန်ကာလျက် ချမ်းသာရပါစေသတည်း- ဟု နောင်တော် ဘုရားအရှင်မေတ္တယျထံသို့ ဧဟိဘိက္ခုရလိုကြောင်း ဆုတောင်းထားခဲ့သည်ကို ဤသို့တွေ့ရပါသည်။

“ကျင့်ဘော်ဇနီး သွီးမောင်နှံ စိတ်တူကြန်န့သည်။ သံသရာ နောင်ဘို့ ဤကောင်းကြီးကြောင့် မြင့်မိုမာမာခိုင်ခန့်စွာလျှင် အာယုဝဏ္ဏ သုခဗလ ပဋုစာဂ။ မဟာယသဇေကိတ္တိ ကုဿရိတို့ ကုန္တိတတ္ထိ ပြည့်ကုံ့ငှလျက်။ အပါယမေဏီ မရှိဝေးကွာ ဘေးမြူး ကာလျက် ချမ်းသာစတေ။ တိဟိတ်နေ၍ မိတေဘုန်းမော် ပွင့်လတ်သော်လျှင် ရင်ရော်ကြူးဘိ၊ ဂုဏ်ထူးရှိသည်။ ဧဟိဘိက္ခု နိဗ္ဗာန်ဆုကို ဤကုသိုလ်အား ရစေသားတည်း။”

ခေါင်းလောင်းတော်အလှူရှင်တို့သည် မိမိတို့ကောင်းမှုအဖို့ ဘာဂကို မွေးမိမွေးဖ ဘိုးဘွားတို့အား အမျှဝေခဲ့ပါသည်။

သင်တတ်မြင်တတ်ကြားတတ်သော ဆရာမြတ်တို့အား သာဓု အမျှဝေခဲ့ပေသည်။ ပြည်ကြီးသခင် ဘဝရှင်မင်းတရားနှင့် တောင်ညာတင်မဟေသီကအစ သားတော်သမီးတော်၊ မှူးတော် မတ်တော်တို့အတွက်လည်းကောင်း၊ ညာတကာဆွေမျိုးသားချင်း ရပ်ဝေးရပ်နီးရှိ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက်လည်းကောင်း မိမိ၏ လှူဒါန်း ကောင်းမှုအဖို့ ဘာဂ အမျှဝေမှုကို သာဓုခေါ်သံ သောင်းသောင်း ညံရရှိပါစေသည်။ ထိုမှတစ်ဝ ကောင်းကင်ရေမြေ နေလသမျှ ဒေဝဗြဟ္မာ ကုန္ဒာသိကြားကအစ မနုဿသတ္တဝါ အဟိတ်တိရစ္ဆာန် အဆုံးထိ အမျှဝေသာဓုခေါ်ယူကြပါစေဟု မှတ်တမ်းရေးထိုးခဲ့ ပေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ခေါင်းလောင်းစာကြောင်းရေ (၈) တွင် ဤသို့ တွေ့ရပေသည်။

“များများကုသိုလ် အဖို့ကိုလည်း သဟိုနိုင်ဘိ ဖက်မရှိသည် မွေးမိမွေးဘ ဘိုးဘွားစ၍ တနသင်တတ် ဆရာမြတ်နှင့် နုသမုတိ။ ပြည်ကြီးသခင် စင်္ကြာရှင်က ညာတင်မဟေသီ ဒေဝီထွေပြား သား သမီးတော် မှူးတော်မတ်တော်။ ညာဟောင်းအဆွေ ကောင်းကင် ရေမြေ နေလသမျှ ဒေဝဗြဟ္မာ ကုန္ဒာသူရ မနုဿနှင့် တိရိစ္ဆာ သတ္တဝါတို့ သထာဆပွား နှစ်လိုထား၍”

ခေါင်းလောင်းတော်ကမ္မည်းစာတွင် လေးလုံးစပ်ကဗျာမျိုးနှင့် စကားပြေတို့ ရောစပ်ရေးထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဝေါဟာရ တချို့သော စကားလုံးများမှာ အကျအပေါက်တွေ့ရသည်။ လက်ရေးပိုင်းဘက်လှပြီး အသတ်ရှည်များ တွေ့ရ၏။ (နောက်)

(မြောက်) (မှန်) ဟု ရေးသားရာတွင် သေးသေးတင်ဖြင့် ရေးကြောင်း တွေ့ရသည်။ (ကြီးပို မေတ္တာ) ဟု ရေးသားထားရာတွင် (ကျည်ပို) ဟု ရေးကြောင်းဟုလည်းကောင်း၊ (ရည်မှန်း) ကို (သည်မှန်) ဟု အမှားသတ်ရေးထုံး အနည်းငယ်မျှ ပါဝင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

အချုပ်ဆိုရသော် "မုံရွေးရွာ၊ ပန်စီရွာနေ ဒါယကာမောင်ပုံနှင့် ဇနီးမယ်အုပ်တို့က သာသနာတော် သက္ကရာဇ် (၂၀၄၆)၊ ကောဇာ သက္ကရာဇ် (၁၀၆၄) ခုနှစ် နတ်တော် လပြည့်နေ့၌ ပန်စီရွာ ရွှေမြင်တင်ဘုရားတွင် ကြေးချိန်ပိဿာ တစ်ရာနှင့် နှစ်ဆယ် ကျပ်သား အချိန်လေးစီးသော ခေါင်းလောင်းတော်ကို သွန်းလုပ် ချိတ်ဆွဲလှူဒါန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

အခြောက်စာ

ရှေးခေတ် မြန်မာ့လူနေမှုစနစ်တွင် ဘာသာရေးနှင့်ပတ်သက် သော အလှူအတန်း၊ ကုသိုလ်ကောင်းမှုဒါနများ ပြုခြင်းခလေ့သည် ခိုင်မာစွာ တည်ရှိခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာထွန်းကား ပြန့်ပွား ခဲ့သည်နှင့်အမျှ ဘာသာသာသနာ၏ အဆုံးအမအောက်ဝယ် ဒါန မျိုးစေ့ချခြင်းအမှုကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ သာဓုအနုမောဒနာဆို လျက် ရွှင်ပျနှစ်လို့စွာ မျိုးချစိုက်ပျိုးခဲ့ကြပေသည်။ မိမိတို့လှူဒါန်း ရသော ဒါနကုသိုလ်အတွက် မှတ်ဖွယ်ရာရာအကြောင်းအရာ မှန်သမျှနှင့် ကောင်းမှုဒါနအတွက် အဖို့ဘာဂအမျှအတန်းဝေခြင်း၊ ဖျက်ဆီးသူတို့အတွက် ကျိန်စာတိုက်ခြင်းကိုလည်း ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ရေးထိုး ကမ္ပည်းတင်လေ့ရှိကြောင်း သိရပေသည်။

ကျောက်ပြားပေါ်တွင် အက္ခရာတင်ရေးထိုးမှတ်တမ်းပြုသည် ကို ကျောက်စာကမ္ပည်းထိုး မှတ်သည်ဟု ခေါ်၏။ ခေါင်းလောင်း ၏ အထည်ကိုယ်ဖြစ်ပေါ်တွင် တစ်စုံတစ်ခုကို ရည်စူး၍ လှူဒါန်းခဲ့ သည့်အကြောင်း ကမ္ပည်းမှတ်တမ်းတင်သည်ကို ခေါင်းလောင်းစာ ထိုးခြင်းဟုခေါ်ပေသည်။ အလှူအတန်းကိစ္စ၊ ဆုတောင်းဆုယူ၊

ကျိန်စာဆိုခြင်း၊ အမျှဝေခြင်းနှင့် အခြားသောလူမှုရေးမှတ်သားစရာ အချက်အလက်တို့ကို နောင်လာနောက်သားတို့ သိရှိခံစား နားလည်နိုင်စေရန် ရည်ရွယ်လျက် ရေးထိုးမှတ်တမ်းပြုခဲ့သော မင်စာ၊ ပေစာ၊ ပုရပိုက်စာ၊ စာစည်းကြီးစာ၊ ကြေးစည်စာ စသည်ဖြင့် ရှေးဟောင်း ကမ္ဘာ့စာအမျိုးမျိုးကိုလည်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

ယင်းတို့အနက် ရှေးခေတ်မြန်မာ့တပ်မတော်သုံး စစ်လက်နက် တစ်ခုဖြစ်သော အမြောက်လက်နက်ပေါ်တွင် ရေးထိုးမှတ်တမ်း တင်ခဲ့သော ကမ္ဘာ့မှတ်တမ်းစာကိုကား တွေ့ဖူးမြင်ဖူးသူ နည်းပေ လိမ့်မည်။ အမြောက်လက်နက်ပေါ်တွင် အက္ခရာတင်ရေးထိုး မှတ်တမ်းပြုသော ထိုကမ္ဘာ့စာများကို "အမြောက်စာ" ဟု ခေါ်ဆို ပေသည်။ ရှာဖွေတွေ့ရှိရသမျှသော အမြောက်စာအကြောင်းကို မဖော်ပြမီ ရှေးခေတ်မြန်မာတို့၏ စစ်လက်နက်သုံး အမြောက် လက်နက်တို့၏ သမိုင်းကြောင်းကို အနည်းငယ်မျှ ခြေရာကောက် တင်ပြလိုပေသည်။

အမြောက်အစ

"ဒိုင်း လွှား ကာလုပ်တတ်သသူ၊ အမြောက်သေနတ်လေး လုပ်တတ်သသူ . . . ဤသူတို့ကိုလည်း အခြားအခြားမရောစေဘဲ ဆောင်ယူတော်မူခဲ့၏။" (သုသောဓိတ ရာဇဝင်)

အထက်ဖော်ပြပါ (သုသောဓိတရာဇဝင်)အဆိုကို ထောက်ဆ ပါက ပုဂံခေတ်အနော်ရထာမင်းလက်ထက်တွင် သထုံကို သိမ်းယူ ခဲ့ရာမှ အပြန်တွင် အမြောက်သေနတ်လုပ်တတ်သူများကို

ခေါ်ယူဆောင်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ သို့ရာတွင် အနော်ရထာမင်း မှသည် ပုဂံမင်းအဆက်ဆက်လက်ထက်၌ အမြောက်လက်နက်ကို ပြည်တွင်းပြည်ပစစ်ပွဲများတွင် အသုံးချခဲ့သည်ဟု အထောက်အထား ရှာမရပါချေ။

ပုဂံ၊ ပင်းယ၊ စစ်ကိုင်းခေတ် မြန်မာပဒေသရာဇ်မင်းတို့သည် မိမိတို့၏ တပ်မတော်ကြီးကို ကြည်းတပ်၊ ရေတပ်ဟူ၍ ခွဲခြား ဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။ ကြည်းတပ်တွင် ဆင်မြင်းခြေသည် အင်အားစုများကိုသာ အဓိကထား၍ ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး လေးမြားလှံစားကာ စသည့် မြန်မာ့နို့ရာ လက်နက်များကိုသာ စစ်သည်တို့သုံးစွဲခဲ့ကြပါသည်။ ပေါက်ကွဲ စေတတ်သော ယမ်းမှုန့်ကို အသုံးပြုသည့် လက်နက်ကိရိယာဟူ၍ သုံးစွဲခြင်း မရှိခဲ့ကြသေးပေ။

ပုဂံခေတ် နရသီဟပတေ့မင်းလက်ထက်တွင် မွန်ဂိုတရုတ်တို့ နှင့် တိုက်ခိုက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ရသည်ဖြစ်ရာ တရုတ်တို့၏ မီးပေါက် အမြောက်များကြောင့် မြန်မာဆင်တပ်မှာ လန့်ပြေးကြသဖြင့် တပ်ပျက်ခဲ့ရဖူးသည်ဟု သမိုင်းတွင် ဖော်ပြပါရှိသည်။ မြန်မာတို့အဖို့ ပေါက်ကွဲစေတတ်သော ယမ်းမှုန့်၏ အစွမ်းအစ အာနိသင်ကို ရှေးဦးဆုံး မျက်မြင်ဒိဋ္ဌ ကြုံခဲ့ရခြင်း ဖြစ်လေသည်။

မြန်မာလူမျိုးတို့သည် တိုးတက်ခြင်းကို လိုလားနှစ်သက်သော စိတ်ဓာတ်အခံရှိရကား လက်ရှိအခြေအနေမှ ပိုမိုတိုးတက်လာအောင် မည်ကဲ့သို့ ပြုလုပ်ရမည်ကို အမြဲကြိုးစား အားထုတ်လေ့ရှိခဲ့ကြ သည်။ ထိုသို့ ကြိုးစားအားထုတ်ရာတွင်လည်း စည်းမဲ့ကမ်းမဲ့ ပုရမ်း

ပတာကြီးစားအားထုတ်ခြင်း မဟုတ်ကြပေ။ စည်းကမ်းစနစ်ဖြင့် စေ့စပ်သေချာစွာ ကြီးပမ်းအားထုတ်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ပေရာ ယင်းမှုန့်၏ အစွမ်းအာနိသင်ကို တွေ့မြင်ရပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင် စစ်လက်နက် များကို တိုးတက်တီထွင် ထုတ်လုပ်လာခဲ့ကြပေသည်။

ယမ်းမှုန့်ကို အသုံးပြုရသော စစ်လက်နက်များအနက် သေနတ်ကို မြန်မာသက္ကရာဇ် ၆၄၉ ခု မုတ္တမစား ပါရိဂ္ဂမင်းလက်ထက် ၌လည်းကောင်း၊ အမြောက်လက်နက်ကို အင်းဝခေတ်အနှစ်လေး ဆယ်စစ်ပွဲ၌လည်းကောင်း စတင်သုံးစွဲနိုင်ခဲ့ကြောင်း လေ့လာရမိ ပါသည်။

“သက္ကရာဇ် ၇၇၆ ခုနှစ်၌ ရာဇဓိရာဇ်လည်း ဟံသာဝတီကဆန် လာ၍ ပြည်မြို့သို့ရောက်လျှင် အကြိမ်ကြိမ်လုပ်ကြံသည်။ ပြည်မြို့ တွင်းက ပြောင်းသေနတ်၊ အမြောက်မြတပူနှင့်ပစ်ခတ်၍ မြို့ကို မတက်ဝံ့။ ထိုသို့ ပစ်ခတ်ရာတွင် ရာဇဓိရာဇ်၏ ကျွန် ယောက်ျား ကောင်းဥပါကောင်းဟူသော အမတ်သေနတ်မှန်၍လွန်လေသည်။” ဟုမဟာရာဇဝင်ကြီး (ပထမတွဲ) နှာ-၃၉၅ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့် အင်းဝခေတ်တွင် အမြောက်လက်နက် စတင်သုံးစွဲနေ ပြီဟု အခိုင်အမာဆိုနိုင်ပေသည်။

တစ်ဖန် အမြောက်လက်နက်ကိုသာမက စိန်ပြောင်းကိုလည်း အဝ ဟံသာဝတီပဒေသရာဇ်အချင်းချင်း စစ်ခင်းကြသော အနှစ် လေးဆယ်စစ်တွင် စတင်သုံးစွဲလာပြီဖြစ်ကြောင်း လေ့လာရမိ ပါသည်။ မင်းခေါင်-ရာဇဓိရာဇ်တို့၏ ဘားနံအရပ်တိုက်ပွဲတွင်

“သမိန်မြတ်စလည်း မြန်မာတို့က ဆင်ကူများသည်။ အမြောက်စိန် ပြောင်းမြတပူ ထူထပ်သောကြောင့် မတိုက်ဝံ့၍ တပ်ခိုင်တပ်လုံ တည်ကာနေတော်မူ၏” . . . ဟု မဟာရာဇဝင်ကြီးတွင် ဖော်ပြထား သည်ကို တွေ့ရသည်။

အထက်ပါ အထောက်အထားများအရ အင်းဝပဒေသရာဇ် ခေတ်တွင် ယမ်းကိုအသုံးပြုသော သေနတ်၊ အမြောက်၊ စိန်ပြောင်း စသည့် စစ်လက်နက် ကိရိယာများကို ရှေးခေတ်မြန်မာ့တပ်မတော် သားတို့ စတင်သုံးစွဲနေကြပြီဟု အတိအကျဆိုနိုင်လေသည်။ အမြောက်လက်နက်တွင် အမြောက်၏ အရှည်လုံးပတ်၊ ကျည်ဝ၊ ကျည်လုံး စသည့်အတိုင်းအတာများကိုမူတည်၍ အမြောက်ကြီး၊ အမြောက်လေးဟု ခွဲခြား၍ ဖော်ပြခဲ့ကြဟန်ရှိပါသည်။ မဟာရာဇဝင် ကြီးကို တည်းဖြတ်ပြုစုသူ ဆရာပွား၏ အဆိုအမိန့်အရ အမြောက် ကြီးကို (မြတပူ) ဟု ခေါ်ဆိုကြောင်း လေ့လာမှတ်သားရမိသည်။

စိန်ဟုခေါ်သော လက်နက်မှာ မြန်မာလူမျိုးတို့ စတင်တီထွင် သုံးစွဲခဲ့သော စစ်လက်နက်တစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ စိန်မှာ စစ်မြေပြင်သုံး စစ်အမြောက်အငယ်စားဖြစ်၍ ရှေးအခါက မြန်မာနှင့် ရခိုင်လူမျိုး တို့၏ ဟောင်းနွမ်း၍ လေးလံကြီးမားသော စစ်လက်နက်များထက် ရွှေ့ပြောင်းရာ၌ လွယ်ကူသည်။ အမြောက်ကြီးများမှာ သံဖြင့်ပြု လုပ်၍ထားသဖြင့် ခံတပ်များတွင် အမြဲထားရှိရန်အတွက်သော် လည်းကောင်း၊ ကြီးမားသော စစ်လေ့များတွင် တပ်ဆင်ရန် သော်လည်းကောင်း သင့်လျော်ပေသည်။

အင်္ဂလိပ်မြန်မာ ပထမစစ်ပွဲ နေပြည်တော်တွင် မြန်မာတပ်မတော် သားများ ကိုင်စွဲသုံးစွဲကြသော စိန် (Jingals) လက်နက်အကြောင်းကို ဗြိတိသျှစစ်မှတ်တမ်းတစ်ခုတွင် ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့ကြောင်း လေ့လာရမိပါသည်။

“မြန်မာတပ်သားအများအပြားတို့တွင် စိန်ပြောင်းငယ်များကို ကိုင်စွဲတပ်ဆင်ထားသည်။ ထိုစိန်ပြောင်းလက်နက်မှာ သေးငယ်သော်လည်း များစွာ အနှောင့်အယှက်ပေးနိုင်သော လက်နက်ဖြစ်သည်။ (၆) အောင်စမှ (၁၂) အောင်စအထိ လေးလံသော ကျည်းလုံးများကို ပစ်နိုင်သည်။ ဘီးတပ်ဆင်ထား၍ ၎င်းကို တပ်သားနှစ်ယောက်မျှဖြင့် လွယ်ကူစွာ ရွှေ့ပြောင်းအသုံးပြုနိုင်သည်။”

နတ်မောက်ဘုန်းကျော်၏ “ရှေးခေတ်မြန်မာ့တပ်မတော်မှတ်စုများ” စာအုပ်တွင်မူ စိန်ဟု ခေါ်သော စိန်ပြောင်းသည် ခံတပ်နံရံများပေါ်တွင် တင်၍ ပစ်ခတ်သော လက်နက်ကိရိယာဖြစ်၏။ ပေါင်ဝက်မှ နှစ်ပေါင်သုံးပေါင် အလေးချိန်စီးသည်။ ပြောင်းထဲတွင် သေးငယ်သော ခဲလုံးများထည့်၍ ပစ်ခတ်ရသည်ဟု အင်္ဂလိပ်တပ်မှူး ဗိုလ်မှူးကြီးလောရီက ဆိုသည်ဟု ဖော်ပြထား၏။

အင်းဝခေတ်မှစတင်သုံးစွဲခဲ့ကြသော အမြောက်၊ မြတပူ၊ စိန်ပြောင်းလက်နက်များသည် ရှေးမြန်မာကြီးများ၏ တိုးတက်တီထွင် ထုတ်လုပ်မှုကြောင့် စစ်ရေးတွင် အသုံးတွင်ကျယ်စ ပြုခဲ့ပါသည်။ တောင်ငူနှင့် အင်းဝညောင်ရမ်းဆက် မင်းများလက်ထက်

တွင် မြန်မာတပ်မတော်၏ စစ်ရေးစွမ်းရည်သည် ထူးခြားပြောင်မြောက်ခဲ့လေသည်။ နိုင်ငံခြားသား၊ ကုလားပန်းသေး၊ ပေါ်တူဂီ၊ ကြေးစားစစ်သည်များကို ခန့်ထား၍ အမြောက်သေနတ်များကို စွဲကိုင်စေကာ ပြည်တွင်းပြည်ပ တိုက်ခိုက်ရေးစစ်ပွဲများတွင် အသုံးချခဲ့ကြပါသည်။

တောင်ငူခေတ်က တပင်ရွှေထီးနှင့် ဘုရင့်နောင်တို့၏ မြန်မာတပ်မတော်ကြီးတွင် ကြည်းတပ်အတွက် တိုက်ဆင်များ၊ မြင်းများကို သုံးသည်။ ရေတပ်တွင်မူ သံလှေလှော်ကား၊ ရဲလှေ၊ တိုက်လှေ စသည့် များစွာသော လှေတပ်များနှင့် ရေကြောင်းဆိုင်ရာ ယာဉ်မျိုး ဖုံးပါဝင်လေသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ဖောင်သမ္ဗန်များတွင် စစ်လက်နက်ကိရိယာများတင်၍ မြစ်တွင်း ပိတ်မျှချီတက်စေသည်။ ထိုခေတ်က ဘုရင့်နောင်၏ တပ်မတော်တွင်-

“ဆင်တပ်သည် အင်အားအကြီးဆုံးနှင့် အထက်မြက်ဆုံးဖြစ်သည်။ ဆင်တပ်သားများ၊ မြင်းတပ်သားများ၊ အမြောက်တပ်သားများနှင့် လှံတပ်သားများသည် စနစ်တကျကောင်းမွန်သော တပ်များဖြစ်သည်။ အရေအတွက်အားဖြင့် မခန့်မှန်းနိုင်အောင် ရှိသည်။ အမြောက်များသည် အကောင်းဆုံးဖြစ်၏။ စစ်ပွဲများတွင် အမြောက်ရှစ်သောင်းခန့်သုံးသည်။ နေ့စဉ်လည်း တိုးပွားနေသည်။ အမြောက်ပစ်ခတ်မှုကို နေ့တိုင်းလေ့ကျင့်စေကာ ယင်းကဲ့သို့ အစဉ်မပြတ် လေ့ကျင့်စေခြင်းကြောင့်လည်း အကောင်းဆုံးပစ်မှတ်များကို ပစ်ခတ်နိုင်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဘုရင့်တပ်မတော်တွင်

အကောင်းဆုံးသတ္တုများဖြင့် ပြုလုပ်ထားသည့် အမြောက်ကြီးများရှိသည်။” . . . ဟု နိုင်ငံခြားမှတ်တမ်းတစ်ခုတွင် တအံ့တဩ ခိုးကျွေးဖော်ပြထားလေသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦးသို့ရောက်သောအခါ မြန်မာ့တပ်မတော်၏ စစ်ရေးစွမ်းရည်နှင့် စစ်လက်နက်ကိရိယာတို့မှာ အတိုင်းအဆမရှိ တိုးတက်လာကြပြီ ဖြစ်သည်။ “သက္ကရာဇ် ၁၁၁၈ ခုနှစ်၊ တပေါင်းလဆုတ် ၆ ရက်တွင် အလောင်းမင်းတရားသည် အချိန်တစ်ထောင်ရှိသော ဗုံးအမြောက်ကြီးကို သွန်းလုပ်နိုင်ခဲ့သည်” . . . ဟု ကုန်းဘောင်ဆက် မဟာရာဇဝင်- ၂၃၆ တွင် ဖော်ပြထားသည်ကို ထောက်ဆသော် စစ်လက်နက်ထုတ်လုပ်ခြင်း အတတ်ပညာကိုလည်း ကျွမ်းကျွမ်းကျင်ကျင် တတ်မြောက်စပြုခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ထို့အတူ ဟံသာဝတီသို့ အလောင်းမင်းတရား ချီတက်လုပ်ကြံသောအခါ ကြေးချိန်ခုနစ်ရာရှိသော ဗုံးအမြောက်ကို သွန်းပြီး “ကျည်ဝန်စစ်မိုက်၊ အလျားခုနှစ်တောင်၊ ကျည်စေလုံးပတ်နှစ်ထွာ အချိန်ငါးဆယ်၊ ထိုဗုံးအမြောက်နှင့် မီးဖြူမီးဝါသွတ်၍ ညနေ ညနေတိုင်း ဟံသာဝတီမြို့တွင်းသို့ ဆယ်လုံး ဆယ်လုံး မပြတ်ပစ်ခတ်” ကြောင်းကို ထောက်ဆလျှင် ထိုစဉ်ကပင် စစ်လက်နက်တစ်ခုဖြစ်သော အမြောက်ဗုံးဆန်ကြီးများကိုလည်း ကြီးစားသွန်းလုပ်နိုင်ခဲ့ကြောင်း သိသာထင်ရှားသည်။

ရှေးခေတ် မြန်မာ့တပ်မတော်တွင် ကြီးမားသော အမြောက်ကြီးများကို မိမိတို့၏ ခံတပ်တွင် မေးတင်၍ တိုက်ခိုက်ကြသည်။

အမြောက်ငယ်များကိုမူကြည်းကြောင်း ချီတက်များနှင့်အတူ လှည်းစကြာတင်အမြောက်၊ မြင်းတင်စိန် စသည်ဖြင့် တွဲဖက်သုံးစွဲကာ တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ကြပေသည်။ ရံဖန်ရံခါ တိုက်လှေကြီးများတွင် အမြောက်စိန်ပြောင်းများတင်လျက် စစ်ရေးပြခဲ့ကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရ၏။ အင်္ဂလိပ်မြန်မာ တတိယစစ်ပွဲတွင် အောက်မြစ်အစဉ်ကြောင်းချီ တပ်မတော်၌ အမြောက်တပ်ဖွဲ့ပါရှိပြီး ထိပ်ဝလေးလက်မရှိ အမြောက်ဆယ်လုံး၊ စကြာတင်အမြောက်ဆယ်လုံးနှင့် စိန်လုံးရေဆယ်လုံးတို့ ပါဝင်သည်ဟု ဆိုပါသည်။

ယင်းတတိယအင်္ဂလိပ်မြန်မာစစ်တွင် မြန်မာတို့သည် ခေတ်မီမီးသင်္ဘောများကိုပင် ထုတ်လုပ်နိုင်ရုံမျှမက တစ်ချက်ဖောက်နှစ်ဆင့်ကွဲအမြောက်၊ ဆုံလည်အမြောက်များကိုပင် တိုးတက်တီထွင်လုပ်ကိုင်နိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ထိုမျှမကသေး။ ရေတပ်မတော်တွင် အမြောက်တင်စစ်သင်္ဘောများကိုပါ စတင်သုံးစွဲခဲ့ကြပြီ ဖြစ်သည်။

၁၈၁၉ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် သာယာဝတီမင်းသည် နေပြည်တော်သို့ ရောက်လာသော ပြင်သစ်ကုန်သည်သုံးဦးနှင့် သဘောတူညှိနှိုင်းလျက် အမြောက်တင် သင်္ဘောငယ်အစင်း သုံးဆယ်ကို တည်ဆောက်ပေးရန် တာဝန်ပေးခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ပထမဆုံး အမြောက်တင်စစ်သင်္ဘောသုံးလေးစင်းကို စတင်တည်ဆောက်ခဲ့ရာ လေးလခန့်ကြာသောအခါတွင် ဗြိတိသျှလူမျိုးစတက်ဆိုသူ၏ သွေးတိုးမှုကြောင့် ပြင်သစ်ကုန်သည်များနှင့် သာယာဝတီမင်းတို့ သဘောကွဲလွဲခဲ့ကြပြီး ကုန်သည်များ နေပြည်တော်မှပြန်၍ ထွက်ခွာသွားကြလေသည်။

ထို့ပြင် သာယာဝတီမင်းလက်ထက်တွင် ဗြိတိသျှတပ်ပြေး ၁၄ ယောက်ကို ကြည့်ရှုထောက်ပံ့မှုများ ပေးခဲ့ပြီး နေပြည်တော်ရှိ ဘုရင့် အမြောက်တပ်များအားလုံး၌ ဦးစီးခန့်ထားလျက် မြန်မာစစ်သည် များကို အမြောက်ပစ်နည်း သင်ကြားပြသစေခဲ့သည်ဟု နိုင်ငံခြား မှတ်တမ်းတစ်ခုတွင် ဖော်ပြထားကြောင်း လေ့လာရမိပါသည်။ မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးလက်ထက်တွင် ခေတ်မီ၍ အဆင့်အတန်း မြင့်မားသော အမြောက်တင်မီးသင်္ဘောများ တိုးတက်ထူထောင် လာနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဗန္ဓုလအမည်ရှိ မီးသင်္ဘောသည် . . . “အင်ဂျင် စက်မှာ မြင်းကောင်ရေ (၇၅) ကောင်၊ ရေစူး (၆) ပေရှိ၍ (၈) ပေါင်ဒါနှင့် ၁၂ ပေါင်ဒါအမြောက်များ တပ်ဆင်ထားသည်။ တန်ချိန် ၂၀၀၊ ကိုယ်ထည်အလျား ၁၂၀ ပေ၊ အနံ ၂၀ ပေရှိ” ကြောင်းသိရပါသည်။ ထို့ပြင် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် မြန်မာ့ အမြောက်စစ်လက်နက်တို့၏ အခြေအနေကို အင်္ဂလိပ်သံအဖွဲ့ မှတ်တမ်းတွင် အောက်ပါအတိုင်း ရေးသားထားပါသည်။

“ထိုအခါ နန်းတော်ဝင်းအတွင်းရှိ လက်နက်တိုက်တွင် အမြောက်အကြီးအငယ်စုစုပေါင်း ၄၇၀ လက်ရှိသည်။ ယင်းတို့ အနက် ၂၇၀ မှာ ကြေးအမြောက်ကြီးများဖြစ်ပြီး ကျန်အလက် ၂၀၀ မှာ သံဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော အမြောက်ကြီးများဖြစ်လေသည်။ သို့ပြင် စိန်ပြောင်းလက်နက်ပေါင်း ၄၀၊ စိန်အမြောက်ကလေး လက်ပေါင်း ၅၆၀ ရှိလေသည်။ အမြောက်ကြီး ၅၃ လက်မှာ အောက်မှ တင်ခုံနှင့်တကွ ရထားလှည်းဘီးဆင်ထားသော စကြာ

တင်အမြောက်များ ဖြစ်သည်။ နန်းတော်ညီလာခံ ခန်းမဆောင်၏ ရှေ့တွင်လည်း အမြောက်ကြီး ၂၀ လုံးကို စီတန်းထားကြောင်း တွေ့ရသည်။”

မြန်မာ့တပ်မတော်သုံး အမြောက်လက်နက်များကို စစ်မြေပြင် ၌သာ သုံးစွဲခဲ့သည် မဟုတ်ချေ။ မြို့စောင့်တပ်အဖြစ် အမြောက် တပ်ဖွဲ့များကိုလည်း ပါဝင်နေရာယူစေခဲ့သည်။ မြန်မာ့တပ်မတော် ရှိ တိုင်း မြို့စောင့်၊ ကတုတ်ခံမြို့များတွင် မြို့စောင့်တပ်အဖြစ် ချထားစေခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် “Syme က An account of an embassy to the kingdom of Ava” စာအုပ်တွင် “ရန်ကုန်မြို့ ဆိပ်ကမ်းတွင် ၆ ပေါင်ဒါနှင့် ၉ ပေါင်ဒါ အမြောက် ၁၂ လက်ပါ ရှိသော အမြောက်တပ်စုတစ်စု ရှိသည်။” ဟု ဖော်ပြထားခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ယင်းအမြောက်တပ်မှာ မြို့စောင့်အမြောက်တပ်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းမြို့စောင့်အမြောက်တပ်ဖွဲ့၏ တပ်စွဲချနေရာနှင့်ပတ်သက်၍ (အာမေနီယံ ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၏အနီးတွင် အောင်လံတလူလူ လွှင့်ထားသော အမြောက်တပ်ကြီးရှိသည်။) ဟု Fwaylend က သူ၏ memoir of Judson တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုခေတ် ကာလက အာမေနီယံဘုရားရှိခိုးကျောင်းမှာ ယခုတရားရုံးချုပ်၏ တောင်ဘက် ဘားလမ်း၏အဆုံး ရန်ကုန်မြို့နှင့် မလှမ်းမကမ်းတွင် ရှိမည်ဟု ယူဆရပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြို့စောင့်အမြောက်တပ်ကို ၎င်းဘုရားရှိခိုးကျောင်း၏အနီး ဘုရင့်သင်္ဘောဆိပ်၌ချထားသည်ဟု ခန့်မှန်းသိရှိရလေသည်။

အချုပ်ဆိုရသော် ရှေးခေတ် မြန်မာ့တပ်မတော်တွင် အမြောက် မြတပူ စိန်လက်နက်ကိရိယာများကို အင်းဝခေတ်မှစ၍ သုံးစွဲခဲ့ကြပြီး ယင်းကာလနောက်ပိုင်းတွင် အမြောက်လက်နက်၊ ငှက်ဆန်များကို ခေတ်မီဆန်းသစ်စွာ ကျွမ်းကျွမ်းကျင်ကျင် ထုတ်လုပ် သုံးစွဲနိုင်ခဲ့ကြပေသည်။ ထိုမျှမကသေး။ အမြောက်တင်သင်္ဘော၊ စစ်မြေပြင်သုံးအမြောက်၊ မြင်းတင်စိန် စသည်တို့ကိုလည်း အမျိုးမျိုး ကိုင်တွယ်သုံးစွဲနိုင်ခဲ့ကြပေသည်။ သို့သော်လည်း ပရိယာယ်မာယာ များလှသော နယ်ချဲ့တို့၏ လှည့်ဖြားယုတ်မာမှု၊ သိမ်းပိုက်မှု တို့ကြောင့် တိမ်မြုပ်သွားခဲ့ရလေသည်။ သို့တိုင် နယ်ချဲ့တို့က မရွှေ့ မပြောင်းနိုင်သော၊ ဖျက်ဆီး၍မရနိုင်သော ရှေးခေတ်မြန်မာ့တပ် မတော်သုံးစစ်မြောက်ကြီးငယ် အများအပြားကိုမူ မန္တလေးမြို့၊ အင်းဝ ဘက်တွင် ယခုထက်တိုင် အထင်အရှား တွေ့မြင်နိုင်ပါသေးသည်။

မြန်မာ့အမြောက်တပ်

ရှေးခေတ်မြန်မာ့အမြောက်တပ်နှင့် ပတ်သက်၍ မှတ်တမ်း တင်ထားသော အချက်အလက်များဟူ၍ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ မရှိခဲ့ကြ ပေ။ မြန်မာစာပေနှင့် ရှေးခေတ်နိရုဆေးရေး ပန်းချီ၊ ပုရပိုက်ပါ ပန်းချီကားတို့ကို လေ့လာ၍ တတ်နိုင်သမျှ စုဆောင်းဖော်ထုတ် ရပါသည်။

ရှေးခေတ်မြန်မာ့ အမြောက်တပ်ကို အင်းဝမင်းများလက်ထက် ကပင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ဟန် ရှိပါသည်။ မည်သည့်မင်းလက်ထက်၌

စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြောင်းကိုမူ သမိုင်းမှတ်တမ်းတွင် အတိအကျ ရှာမရချေ။ အထောက်အထားများအရ အင်းဝခေတ် အမြောက် တပ်အမှုထမ်းတို့မှာ မဏိရကနတ်၊ လက်ယာသန်လျက်၊ လက်ဝဲ ပတ္တမြား၊ ကျောက်ကိုင်လည်ကုပ်မှာ ထိုး၍ ဆေးတော်မှတ်ခံရပါ ကြောင်း သိရသည်။ အင်းဝခေတ်ရေး နိရုဆေးရေးပန်းချီပုံများ ၌ ရှေးမြန်မာမင်းတို့ ထွက်တော်မူအခမ်းအနားတွင် အမြောက်တပ် သားများ၊ မုတ်ဆိတ်မွေးရှည်ပါ နိုင်ငံခြားသားအမှုထမ်းများ (ပေါ်တူဂီလူမျိုးများ ဖြစ်ဟန် ရှိပါသည်)၊ လှည်းစကြာတင် အမြောက်များ ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရ၏။ မြန်မာစာပေသမိုင်းတွင် ဟံသာဝတီတပင်ရွှေထီးမင်းလက်ထက်က ပေါ်တူဂီကြေးစား စစ်သည်များ အမှုတော်ထမ်းသည်ဟု ဖော်ပြရာ အမြောက်ပစ်ခတ် သူများကိုလည်း မြန်မာမင်းတို့က ခေါ်ယူခန့်ထားခဲ့သည်ဟု ယူဆ ရသည်။

ရှေးခေတ်မြန်မာ့အမြောက်တပ်တွင် အမြောက်ဝန်၊ အမြောက်မှူး၊ အမြောက်စာရေး၊ အမြောက်တပ်သားများဟူ၍ အမြောက်တပ် အမှုထမ်းများ ခန့်ထားသည်။ အမြောက်ဝန်သည် အမြောက်တပ်ဖွဲ့ တစ်ခုကို တာဝန်ယူကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ရသူဖြစ်သည်။ အမြောက် မျိုးမှာ အမြောက်ကိုပစ်ခတ်ရာ၌ ကြည့်ရှုစီမံကွပ်ကဲရသည်။ အမြောက်တစ်လက်တွင် အမြောက်မှူး တစ်ပါး ပါဝင်သည့် အမြောက်တပ်အစုသား (၃) ဦးမှ (၅) ဦးထိ ပါဝင်ကြောင်း တွေ့ရ သည်။ အမြောက်တပ်အစုသားတို့၌ လှည်းစကြာတင်အမြောက်

ကို ရှေ့မှဆွဲယူသူ၊ အမြောက်ပြောင်းသုတ်သူ၊ ထိုးတံသူ၊ ကျည်လုံးထည့်သူ စသည်ဖြင့် တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်ချက်အလိုက် ဦးရေသတ်မှတ်ပါဝင်လေသည်။

ရေစကြိုမြို့နယ်၊ ပခန်းကြီးရွာ၊ စည်သူရှင်ဘုရား ပရိဝုဏ်တွင် သက္ကရာဇ် ၁၀၂၁ ခုနှစ်ထိုးပါ ကမ္ဘည်းစာမှာ “ဘုရားတာယကာ ရွှေကြက်ယကာနေ အမြောက်မှူး ကောင်းမှု” ဟု ရေးထိုးမှတ်တမ်းတင်ကြောင်း တွေ့ရခြင်းအားဖြင့် အင်းဝညောင်ရမ်းခေတ်၌ အမြောက်တပ်များ အခိုင်အမာရှိနေပြီဟု သိရပေသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်သို့ ရောက်သောအခါ မြန်မာ့အမြောက်တပ်ဖွဲ့စည်းပုံမှာ ပိုမိုစနစ်ကျလာပြီဖြစ်သည်။ အမြောက်လက်နက်ကြီးများကိုပင် မြန်မာပညာရှင်တို့ကိုယ်တိုင် တီထွင်ထုတ်လုပ်လာနိုင်ကြသည်။

မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးလက်ထက်ရေး ထွက်တော်မူကြီး ပုရပိုက်ပန်းချီကားတွင် မြန်မာအမြောက်ကြီးငါးလက်ကို ရေးဆွဲထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဖော်ပြထားသော ကမ္ဘည်းစာတန်းအရ အမြောက် (၁၀) လက်အထိ ပါဝင်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ယင်းတို့အနက် တချို့ကို လှည်းစကြာတင်အမြောက်၊ မဟာသတ္တရုဇေယျအမြောက်၊ ခန့်တိုင်းရောက်အမြောက်၊ ရန်ပုံခွင်းအမြောက်ဟု စသည်ဖြင့် နာမည်ကိုပါ ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးအစား၊ အရွယ်ပမာဏ၊ ကျည်ဝအတိုင်းအထွာ၊ ကျည်အလေးချိန်မှစ၍ မည်သို့မျှ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပေ။

ယင်းအမြောက်ဆယ်လက်မှာ မြန်မာတပ်မတော်၏ အဓိကရပင်မအမြောက်ကြီးများဖြစ်ခဲ့ပေသည်။ အမြောက်ကြီးတစ်လုံးကို အခေါင်ပြု၍ အမြောက်တပ်တစ်တပ်ကျစီ ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါက အမြောက်တပ် (၁၀) တပ်ရှိမည်ဖြစ်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ကုန်းဘောင်ဆက်မဟာရာဇဝင်အလိုအရ သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် အမြောက်တပ်ပေါင်း (၈) တပ်ရှိ၍ အမြောက်လုံးရေ (၇၀) နှင့် အမြောက်အမှုထမ်း ကိရိယာကိုင် လူပေါင်း (၈၄၇) ယောက်ရှိကြောင်း သိရသည်။ ယင်းမှာ ရတနာပုံနေပြည်တော်ရှိ နန်းမြို့တွင်း အမြောက်တပ်ကိုသာ ဆိုလိုဟန်ရှိသည်။ ဒေသန္တရနယ်ပယ်များ (အထူးသဖြင့်-မင်းလှခံတပ်၊ သပြေတန်းခံတပ် စသော ခံတပ်များ) ၌ တပ်စွဲတပ်ခိုင်ထားသော အမြောက်လုံးရေ အမြောက်အမှုထမ်း ရေတို့ပါဝင်မည်ဟု မထင်ချေ။ အဝေးနယ်ပယ်မြို့ရွာများ၌ ၌ ကြက်တပ်စွဲထားသော အမြောက်လုံးရေနှင့် အမြောက်တပ် အစုသားများ နည်းလှမည်မဟုတ်ပေ။

အင်္ဂလိပ်မြန်မာ တတိယစစ်ပွဲတွင် ပခုက္ကူတပ်စခန်း (ယခင် ချောင်းတံတားအရှေ့ခြမ်း၏ တောင်ဘက်မြစ်ကမ်းထိပ်) တွင် အမြောက်တပ်ဖွဲ့တစ်စုသည် လည်းကောင်း၊ ကွန်းရွာ လက်ပံပင်ဆိပ်မှ ပခန်းကြီးဝန်နှင့် အမြောက်အမှုထမ်း (၃၀)၊ အမြောက်လုံးရေ (၅) လက်ဖြင့်လည်းကောင်း တိုက်ပွဲဝင်ရန် အသင့်စောင့်ဆိုင်းနေကြသည်များ ရှိ၏။ ဧရာဝတီမြစ်မကြောင်းဘက်မှ အင်္ဂလိပ်သင်္ဘောဆန်တက်ခဲ့သဖြင့် တိုက်ပွဲမဝင်ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့ အဝေးမြို့ရွာ အမြောက်တပ်ဖွဲ့များပါ စာရင်းအတိအကျ ကောက်ခံမှတ်တမ်းပြုစုခဲ့ရသော် အမြောက်တပ် လူအင်အား တို့မှာ နည်းမည်မဟုတ်ဟု ယူဆရပါသည်။

မင်းတုန်းမင်းခေတ်ရေး ထွက်တော်မူကြီး ပုရပိုက်ပန်းချီကား ပါ အမြောက်တပ်တွင် နိုင်ငံခြားသားများ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရ ပေသည်။ နိုင်ငံခြားသားအများစုမှာ အနောက်ဘက်လွန်မင်း လက်ထက်တော်မှစ၍ သို့ပန်းအဖြစ် ရရှိထားသော ပေါ်တူဂီ၊ ကုလားပန်းသေးများကို မြန်မာနိုင်ငံ ရွှေဘိုဒေသ၌ နေရာချထား ပေးခဲ့ရာမှ ဆင်းသက်ပေါက်ဖွားလာသော နိုင်ငံခြားသွေးပါ ကပြား တိုင်းရင်းသားများ ဖြစ်လေသည်။ နိုင်ငံခြားသားစစ်စစ်တို့မှာ လစာ ကောင်းကောင်းရရှိသောကြောင့် လာရောက်အမှုထမ်းကြသည့် ပြင်သစ်၊ အီတလီ၊ ဂျာမနီ၊ အာမေနီးယန်းလူမျိုးအနည်းစု ဖြစ်ပါသည်။

၎င်းပန်းချီကားတွင် အမြောက်သားတို့က အမြောက်ကို တွန်း ဆွဲကြရသည်။ အမြောက်ပစ်သူ နိုင်ငံခြားသွေးပါသူတို့မှာ သေနတ် စွဲကိုင်ထားကြသည်။ သူတို့၏ နောက်မှ ဗောင်း၊ စလွယ်၊ အဆောင် အယောင်နှင့် အမြောက်ဝန်က လိုက်ရသည်။ သူ၏နောက်တွင် ကွမ်းအစ်ကိုင်၊ ရေတကောင်းကိုင် စသည့် အမှုထမ်းတို့ ပါဝင်သည်။ အမြောက်မှာ လှည်းဘီးနှစ်စုံဖြင့် ဆွဲသော ခုံပေါ်တွင် တင်ထား ရသည်။

ရတနာပုံခေတ် မြန်မာ့အမြောက်အမှုထမ်းတို့မှာ ရန်ပုံခွင်း အမြောက်သားတို့ကို လက်ဖမိုးတွင် ထိုး၍ ဆေးတော်မှတ်ခံရသည်။

အမြောက်အမှုထမ်းတစ်ဦးသည် တစ်လလျှင် လစာတော်ငွေ ဆယ့်တစ်ကျပ်ခန့်ရရှိသည်ဟု ရွှေဘုံနိဒါန်းကျမ်း၌ ဖော်ပြထားပေ သည်။

မင်းတုန်းမင်းလက်ထက် ဘီလပ်သို့ စေလွှတ်ခံရသူ ပညာ တော်သင် ငရွှေသင်သည် “အမြောက်ပုံးပစ်နည်း” ကို ၁၂၂၀ ပြည့်နှစ်၊ တပို့တွဲလပြည့်ကျော် ၁၃ ရက်တွင် မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုခဲ့သည်။ ငရွှေသင်ပြန်ဆိုသော အမြောက်ပုံးပစ်နည်းမှာ စနစ်တကျတွက်ချက်ပစ်ခတ်နည်းများဖြစ်၍ ထိုခေတ်မြန်မာ့ တပ်မတော်အဖို့ အဖိုးတန်လှပေသည်။ ဘာသာပြန် အမြောက်ပုံး ပစ်နည်းပုရပိုက်၌-

“အမြောက်ပစ်နည်းသည် ၂ နည်းရှိ၏။ ၂ နည်းဟူသည်ကား အဖြောင့်အတန်းပစ်သော် နည်းလည်းတစ်ပါး။ မော်မို၍ စိုက်စိုက်ကျအောင်ပစ်သော် နည်းလည်းတစ်ပါး ဟူ၍ ပစ်နည်းအရင်း ၂ ပါးရှိသည်။” ဟုလည်းကောင်း-

“အမြောက်ပစ်ရာ၌ ဖျက်ဆီးဟန့်တားခြင်းမှာ လေသာဟန့်တား ဖျက်ဆီးမဟုတ်၊ ယံ (ယမ်း)လည်း မကောင်းလျှင် ဖျက်၏။ ကျည်လည်း မခိုင်ကွဲကြ၍ ဖျက်၏။ ထိုသို့ ဖျက်တတ်သော် လည်း လေလျှင် ဟန့်တားဖျက်ဆီးခြင်းအား ကြီးသည်ဟူ၍ သိရသည်။” . . . ဟုလည်းကောင်း အမြောက်ပစ်နည်း၌ ကြံ

တွေ့ရသော အဟန့်အတားများကို ဖော်ပြခဲ့လေသည်။ ထို့ပြင် အမြောက်ပစ်သင်တပ်သားသည် ယမ်းကို နည်းနည်းသာထိုး၍

ပစ်ရ၏။ ထိုမှတစ်စတစ်စ ယမ်းချိန်တိုး၍ အပစ်သင်သည်သာမက ကျည်ဆန်ကို ခြင်တွယ်၍ တွက်သောနည်း၊ အမြောက်အန်မဲ့ ဒီဂရီဖြင့် တွက်သောနည်း၊ ယမ်းချိန်နည်းများကို တွက်သောနည်း၊ လိုရပ်ခရီး ပေအရှည်အဝေးသို့ရောက်အောင် တွက်ချက်ပစ်နည်းများလည်း ပုရပိုက်၌ ဘာသာပြန်ဆိုရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

မည်သို့ဖြစ်စေ ရှေးခေတ် မြန်မာဘုရင်များလက်ထက်တွင် နိုင်ငံတော်ကို ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်လည်းကောင်း၊ အခြားနိုင်ငံများနှင့် ရင်ပေါင်တန်းနိုင်စေရန်လည်းကောင်း နိုင်ငံတော်၏ အရေးကိစ္စအဝဝကို ကြိုးစားပြုပြင် ထူထောင်ခဲ့ကြပေသည်။ နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေး ပြုပြင်တည်ဆောက်မှု၊ စစ်ရေးဖြည့်တင်းမှု၊ ကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် တီထွင် ကြိုးစားမှုများကို မဖြစ်မနေပင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ကြမြဲ ဖြစ်လေသည်။

အမြောက်စာ

ရှေးခေတ်မြန်မာတို့သည် ကြေးသွန်း၊ သံရည်ကျိုသွန်းလုပ်ငန်းများကို တတ်မြောက်ခဲ့ကြပေသည်။ ထိုကြောင့်ပင် ဘာသာရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးကဏ္ဍအသီးသီးတွင် အသုံးတည့်သော ကြေးထည်၊ သံထည်ပစ္စည်းများကို အများအပြား တွေ့ရှိရခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာတပ်မတော်သုံး စစ်မြောက်များကိုလည်း ကြေးသံတို့ဖြင့် သွန်းလောင်းပုံဖော်စေခဲ့သဖြင့် ကြေးအမြောက်၊ သံအမြောက်ဟူ၍ နှစ်မျိုးကွဲပြားစွာ တွေ့ရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

မည်သို့ ကွဲပြားစေကာမူ ယင်းအမြောက်များ၏ ကိုယ်ထည်ပေါ်တွင်ရှိ ကမ္ဘာဦးမှတ်တမ်းရေးထိုးထားရစ်ခဲ့သောစာကို "အမြောက်စာ" ဟု ခေါ်လေသည်။

မြန်မာစာပေသမိုင်းတွင် အမြောက်လက်နက်၏ အထည်ကိုယ်ခြပ်တွင် ကမ္ဘာဦးစာရေးထိုးခြင်းကို အင်းဝခေတ်တွင် စတင်ခဲ့ကြောင်း အထောက်အထားတွေ့ရသည်။ ဤသို့သော ကမ္ဘာဦးရေးထိုးထားသော ရှေးဟောင်းမြန်မာ့အမြောက်ဟူ၍ များများစားစား မတွေ့ရပါ။ အနည်းအကျဉ်းမျှသာ တွေ့ရဖူးပါသည်။ သရက်မြို့တွင် တွေ့ခဲ့ရဖူးသော အမြောက်ကြီးတစ်လက်မှာ အင်္ဂလိပ်တို့ အသုံးချခဲ့ဟန်တူသော လက်ရာအနေအထားမျိုး တွေ့ရသည်။ အမြောက်ပြောင်ခေါ် လက်တံပေါ်တွင် ဂျော့ဘုရင့် အထိမ်းအမှတ်ပါ စာတန်းရေးထိုးထားကြောင်း တွေ့ရသည်။

ထို့အတူ ဖောင်ကြီး၌ ဖွင့်လှစ်သော အခြေခံပညာဆရာ ဆရာမအထူးမွမ်းမံသင်တန်းအပတ်စဉ် (၈) သို့ စာရေးသူ တက်ရောက်ခဲ့စဉ်က သင်တန်းသူ သင်တန်းသားများအား တပ်မတော် စစ်သမိုင်းပြတိုက်သို့ လေ့လာရေးပို့ဆောင်သဖြင့် ရောက်ခဲ့ဖူးပါသည်။ စစ်လက်နက်ပစ္စည်းပြခန်းတွင် ပြသထားသော ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးအဖုံဖုံအနက် ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် ခေတ်တီရခိုင်သို့ သွားရောက်သိမ်းယူစဉ်က သိမ်းဆည်းယူဆောင်လာသော စစ်အမြောက်တစ်လက်ကို လေ့လာရမိပါသည်။

ယင်းအမြောက်ငယ်မှာ စိန်လက်နက်အမျိုးအစား ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ အမြောက်ပြောင်းကြေးအိုးလက်တံပေါ်တွင် မြန်မာသက္ကရာဇ် တစ်ခုတည်းကိုသာ ရေးထိုးကမ္ပည်းတင်ထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ရခိုင်မှသိမ်းယူခဲ့သော အမြောက်အများအပြားမှာ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၂၈ ခုနှစ်ကသာဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရ၏။ ရေးထိုးကမ္ပည်းတင်သော သက္ကရာဇ်သည်ပင် အမြောက်ငယ် သွန်းလုပ်ပြီးစီးသော ခုနှစ်သက္ကရာဇ်ပင် ဖြစ်မည်လော။ သို့မဟုတ် သိမ်းယူခဲ့သော ခုနှစ် သက္ကရာဇ်ကိုပင် ရေးထိုးခဲ့ခြင်း ဖြစ်မည်ပေလောဟု သေချာတိကျစွာ မသိရပါချေ။ အကြောင်းအချက် ပြည့်စုံစွာ မှတ်တမ်းမတင်ခဲ့သဖြင့် သမိုင်းကွင်းဆက်တချို့ကို ဝိုးတဝါးသာ သိရှိနိုင်ခြင်းမှာ အားနည်းခြင်းတစ်ခု ဖြစ်လေသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ရှေးဟောင်းမြန်မာ့အမြောက်များ ပေါ်တွင် မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့သော ကမ္ပည်းစာ၌ ဘာသာရေး အငွေ့အသက်များ သင်း၍မနေပါ။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးအတွေးအမြင်များကိုလည်း မတွေ့ရပါ။ အများအားဖြင့် အမြောက်သွန်းလုပ်ပြီးစီးခြင်းကို မှတ်တမ်းတင်သော ကမ္ပည်းစာများသာ အများဆုံးတွေ့ရပေသည်။

ထင်ရှားသောအမြောက်များ

- “ဝိရဇိန် နတ်ဆက်၊
- စကြာတော် လက်နက်နှင့်
- တစ်ချက်ဖောက် ဆယ်ချက်ဆင့်

ရန်ပုံခွင်း အသံလို
သောင်းဗိုလ်ထု ပြိုသည့်နှယ်”

(ဒေဝကုမ္ဘာန်ပြဇာတ်-၈၉)

မြန်မာရာဇဝင်သမိုင်းတွင် နာမည်ထင်ရှား လူသိများသော အမြောက်မှာ “ရန်ပုံခွင်း” အမြောက် ဖြစ်လေသည်။

ရန်ပုံခွင်းဟု အမည်တွင်မည့် အမြောက်တော်ကို ဟံသာဝတီဆင်များရှင်လက်ထက်တွင် သန်လျင်ရေဝန်မင်းက အရမဲသင်္ဘောသားတို့ထံမှ ဝယ်ယူခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အဖိုးငွေ ခုနစ်ပိဿာ ငါးဆယ်ပေးရသည်။ အမြောက်မှာ သံဖြင့် သွန်းလောင်းပြုလုပ်ထားသည်။ အမြောက်၏အတိုင်းအတာမှာ အရှည်လေးတောင်တစ်မိုက်လေးသစ်ကျည်ဝင် ခုနစ်ဆယ့်ငါးကျပ်၊ အမြောက်အချိန်ခုနစ်ရာငါး ဆယ်နှင့် အမြောက်ကျည်ဝလေးသစ်ခွဲဖြစ်သည်။ နှုတ်ခမ်းအထက် လက်ယာဘက်က လက်မခန့်အစဉ်းငယ်ပုံ၍ အမြောက်နားပေါက်မှာလည်း အတန်ငယ်တိမ်းယောင်ယောင် ရှိလေသည်။

သန်လျင်ရေဝန်မင်းကို ပြည်မြို့ဝန်ခန့်သောအခါ ၎င်းအမြောက်သည် ပြည်မြို့သို့တစ်ပါတည်း ပါလာခဲ့သည်။ မလွန်တိုက်ပွဲတွင် စတင်အသုံးပြုရာ တစ်ချက်ပစ်ဖောက်သည်နှင့် အသံ ျးချက်ဆင့်ကာ ပြင်းပြစွာပြည်ဟိန်းထွက်ရှိလေသည်။ ပစ်လေသမျှ တစ်ဖက်ရန်သူတို့ မထိမမှန်လွတ်သည် မရှိ။ လှေဦးကဝင်လျှင် လှေပဲ့တိုင်အောင် စင်းလုံးမှန်သည်ဟူ၍ ကျော်စောသောကြောင့် ခဲကျည်စေ့မှာ “ရန်ပုံခွင်း” ဟု စာရေး၍ ပစ်သည်။ အမြောက်ကိုယ်မှာလည်း

ရန်ပုံခွင်းဟု ကမ္မည်းရေးထားသည်။ အမြောက်ဦးတွင် ရွှေတစ်မိုက်ခန့်၊ ဆံထုံးတွင်လည်း ရွှေတစ်မိုက်ခန့် ထည့်သည်။ ထိုနောက် တစ်ခြမ်းကို ရွှေပိန်းထည့်ပြန်လေသည်။

ပြည်မြို့တွင်အတွင်းမီးထ၍ တလိုင်းတို့တပ်ပျက်သောအခါ ရန်ပုံခွင်းအမြောက်ကို ရေတွင် ချ၍ ဖျောက်ဖျက်သည်။ သို့သော် ရွှေတဝင်းဝင်းနှင့် ရေတွင်ပေါ်တုံငုပ်တုံ ထောင်လျက်နေသည်ကို မြန်မာတို့တွေ့မြင်ကြ၍ ရေမှသယ်ယူကာ ပြည်မြို့အတွင်းသို့ သွင်းထားလေသည်။ ရန်ပုံခွင်း အမြောက်၏ အဖြစ်သနစ်စုံကို အလောင်းမင်းတရားကြီး (ဘားသိလျှင် အမြောက်မှူးငထွန်းဖြိုးကို ခေါ်ယူစစ်မေးရာ အားရတော်မူ၍ ငထွန်းဖြိုးကို သူရိန်ဝေရကျော် အမည်နှင့် အမြောက်မှူးဘရာ ခန့်လေသည်။ ထို့ပြင် လှည်းစကြာ လေးဘီးတပ်ဆင်၍ အမြောက်လုံးနှင့် လွတ်ရုံခွာပြီးမှ အထက်က ယွန်းစက်လည်ပေါ် အမိုးနန်းပြောက်တင်လျက် ရှုချင့်စဖွယ် ဆင်ယင်မွမ်းမံရသည်။ ဘီးကစ၍ နေရာအလပ်မရှိအောင် ရွှေပိန်း ချလေသည်။

သာယာဝတီမင်းလက်ထက် “ဥက္ကလာပသို့ စုန်တော်မမူမီ ဝါခေါင်လအတွင်း ရန်ပုံခွင်းအမြောက်တော်ကို လှည်းစကြာခုံ အသစ် ပြင်ဆင်တင်ဆောင်ပြီးလျှင် အမိန့်တော်နှင့် စာတမ်းထွက် ထုံးစံအတိုင်း ဒေါကွန်း၊ ဒေါကနက်နတ်ကို ဖျင်ဖြူဖျင်နီ၊ နီးခေါက်၊ သင်ဖြူ၊ ငှက်ပျောပွဲစုံ၊ သေဖိုသေမ၊ ကြက်ဖိုကြက်မ၊ အမွှေးအထုံ၊ တက္ကန်းပုခိုး၊ ပန်းပုခိုး၊ ပန်းဆိုးခေါင်းပေါင်း အမြောက်တော် ဖူးရန်

ပုဆိုးဖျင်၊ အမြောက်လည်ရစ်ပန်းဆိုးပဝါ၊ အတီးအမှုတ် အက အခုန်များနှင့် နတ်အုပ်နတ်ထိန်းတို့ကို ပသသင်ကြားစေသည်။”

ရန်ပုံခွင်းအမြောက်သည် မန္တလေးမြို့ ရတနာပုံ ဒုတိယ နန်းစံမင်းတရားကြီး လက်ထက်တိုင်အောင် ဆက်လက်စင်တင် သုံးစွဲခြင်းခံခဲ့ရသည်။ သီပေါမင်းလက်ထက်၌ ရန်ပုံခွင်းအမြောက် ဝိုလ်မှာ မောင်ခဆိုသူဖြစ်ပြီး ၎င်းလက်အောက်တွင် အမြောက် အမှုထမ်းလူ (၁၁၃) ယောက်ရှိသည်ဟု သိရသည်။

အခြားထင်ရှားသော အမြောက်တို့မှာ လှည်းစကြာတင် အမြောက်၊ မဟာသတ္တရူဇေယျအမြောက်၊ ခန့်တိုင်းရောက်အမြောက် တို့ဖြစ်သည်။ ထိုမှတစ်ပါး ပြည်လုံးသိမ်းနှင့် ပြည်လုံးငြိမ်းဟူသော အမြောက်နှစ်လက်မှာ ရတနာပုံခေတ် 'မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး လက်ထက်တွင် နာမည်ရ ထင်ရှားပါသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၀၄ ခုနှစ်၊ ပြာသိုလတွင် မင်းတုန်းမင်းနှင့် ကနောင်မင်းသားညီနောင် နှစ်ဦး၏ တပ်များသည် နောင်တော်ပုဂံမင်းနန်းစံရာ အမရပူရ မြို့တော်ကို အပြင်းအထန် ဝိုင်းရံလုပ်ကြံကြသည်။ ထိုအတွင်း ရဲမက်အမှုထမ်းတို့သည် အဝမြို့မြောက်မျက်နှာ မာန်အောင်တံခါး ပြင်မြစ်ဆိပ် မြေလေးတောင်ခန့်တွင် ၎င်းအမြောက်ကြီးနှစ်လက်ကို တူးဖော်တွေ့ရှိသဖြင့် ကနောင်မင်းသားထံ လျှောက်ထားဆက်သံခံ ရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

အမြောက်ကြီးများမှာ လုံးပတ်နှစ်တောင်နှစ်မိုက်၊ အရှည်ငါး တောင်ငါးသစ်၊ ကျည်ဝနှစ်မိုက်ရှိလေသည်။ ကနောင်မင်းသားလည်း

ထိုအမြောက်နှစ်လက်ကို လှည်းစကြာခုံအသစ် လုပ်ဆောင်တပ်ဆင်စေ၍ အမရပူရမြို့သိမ်းတိုက်ပွဲတွင် အသုံးချခဲ့သည်။ အရေးတော်ပုံ ပြေငြိမ်းသောအခါ ပြည်လုံးသိမ်းနှင့် ပြည်လုံးငြိမ်းအမြောက်တော်ဟု ကမ္ဘာ့ဦးထိုးမှတ်၍ အမြောက်နှင့်တကွ ဆင်ယင်သော အမြောက်တင်လှည်းစကြာခုံပါ ရွှေပိန်းချပြီးလျှင် ကောင်းမွန်စွာ ထားရသည်။

ထို့အပြင် ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၈၇၁ ခုနှစ်၊ ရတနာပုံခေတ်တွင် ကြေးဖြင့် သွန်းလုပ်သော နောက်ထိုးကျည်မွှေ အမြောက်ကြီးတစ်လက် (နှစ်ချက်ဖောက် တစ်ဆယ့်နှစ်ချက်ထွက် မီးစာတောက် စကြာတင်ရိုင်ဘက် အမြောက်ကြီးဖြစ်သည်) ဆုံလည်အမြောက်တစ်လက်တို့မှာ မြန်မာ့တပ်မတော် အမြောက်စက်ရုံမှ အောင်မြင်စွာ တီထွင်ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့သော ခေတ်မီအမြောက်များအဖြစ် ထင်ရှားပါသည်။ အခြားနာမည်ထင်ရှားသော မှတ်တမ်းသမိုင်းမတင်ရသေးသော မြန်မာ့အမြောက်ကြီးများလည်း ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းရပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မန္တလေးနန်းမြို့တွင်း၌ ဧရာမအမြောက်ကြီးများရှိနေခြင်း ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ယင်းတို့၏ သမိုင်းကြောင်းကို ကမ္ဘာ့ဦးထိုးမတင်နိုင်သေးသည်မှာ တစ်ဖူနာသကဲ့သို့ ထင်မိပေသည်။

မည်သို့ဖြစ်စေ မြန်မာတို့ နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်ကို စစ်ရေးရှုံးနိမ့်ခြင်းမှာ ခေတ်မီလက်နက်များ မရှိသောကြောင့် မှန်းဆချက်ဖြင့် သုံးသပ်တင်ပြခြင်းကို မှားယွင်းကြောင်း မြန်မာ့အမြောက်ကြီးများက သက်သေခံလျက်ရှိသည်မှာ အထင်အရှား ရှိပေသည်။

မတရားမင်း အမြောက်စာ

ယင်းတို့အနက် ထူးခြားသော အမြောက်စာတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ရခိုင်ရာဇဝင် သမိုင်းကြောင်းပေါ်မှ “မတရားမင်း အမြောက်စာ” သည် အပြည့်အစုံဆုံးသော မှတ်တမ်းကမ္ဘာ့ဦးထိုးပါ သမိုင်းအုတ်ချပ်တစ်ခုဟု ဆိုနိုင်လောက်ပေသည်။ ယင်းကမ္ဘာ့ဦးထိုးစာပါရှိသော အမြောက်ငယ်ကို ရခိုင်ပြည်နယ် မြောက်ဦးမြို့၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနပြုတိုက်တွင် စုဆောင်းပြသထားလေသည်။

ဤအမြောက်ငယ်မှာ အလျား (၂၆ လက်မ)၊ အမြောက်ပြောင်းလုံးပတ်အရင်းဘက် (၁၈ လက်မ)၊ အဖျားပိုင်းတွင် (၁၄ လက်မ)၊ ပြောင်းဝအချင်း (၂ လက်မ) ရှိသည်။ အတိုင်းအတာမှာ လွန်စွာသေးငယ်လှသဖြင့် အမြောက်ဟု ခေါ်ဆိုသည်ထက် စိန်လက်နက်ဟုဆိုက ပို၍ သင့်လျော်မည်ဟု ထင်မြင်ယူဆရပါသည်။ ကမ္ဘာ့ဦးထိုးမှတ်တမ်းအလိုအရ “အနက်ပြောင်း” ဟု ဆိုသဖြင့် သံလုပ်သွန်း အမြောက်ပင် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ယင်းအမြောက်စာမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

“သက္ကရာဇ် ၁၁၀၃၊ ရွှေနန်းသခင် သျှင်ဘဝသျှင် မဒရာဇ် ရာဇာသည် အမတ္တော် သေနာပတိကိုပင် လှံ၍ စစ်ဒင်္ဂေါင်ကိုပင် မျက်တော်ထုပ်သောအခါ ဒဂါက စစ်ကူလာသည့် ဘင်ဘော ဂြုတ်လည်လျှင် ရေတက်၊ တောင်တက်ကိုပင် သတ်၍ ရသည့် အနက်ပြောင်း။”

အမြောက်စာ၏အလိုအရ သမိုင်းကြောင်းဖြစ်ပွားသည့် နောက်ခံကာလမှာ မြန်မာသက္ကရာဇ် (၁၁၀၃) ခုနှစ်၊ ရခိုင်ဘုရင် မဒရာဇ်ရာဇာအုပ်ချုပ်သော ကာလဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ညောင်တီရာဇဝင်သစ်တွင် ထိုမင်းကို (မတရာဇ်မင်း) ဟု (တဝမ်းပူ) ဖြင့် စာလုံးပေါင်း ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ရခိုင်ဆရာ တော်ဘုရား၏ “ညောင်တီအရေးတော်ပုံကျမ်း” တွင်မူ (မဒုရာဇ် ရာဇာ) ဟု ဖော်ပြပါရှိသည်။ မြန်မာစာတွင် (တ) နှင့် (ဒ) ကို အသံတူသုံးစွဲတတ်ကြောင်း တွေ့ရှိရသဖြင့် ရခိုင်တို့၏ ရေးထိုးသည့် မြန်မာရေးထုံးနှင့် ကွဲပြားမှုမရှိကြောင်း ခန့်မှန်း၍ ရပေသည်။

ညောင်တီရာဇဝင်သစ်အရ မတရာဇ်မင်းသည် စန္ဒဝိဇယာမင်း၏ ညီတော်ဖြစ်ကြောင်း၊ အမည်ရင်းမှာ ဝိဇယိဟု ခေါ်တွင်ကြောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၁၀၉၉ ခုနှစ် တန်ခူးလတွင် နန်းတက်ကြောင်း သိရသည်။ ထိုမင်းကား သီတင်းသီလ၌ မွေ့လျော်ပြီး ကုသိုလ် ကောင်းမှုများစွာ ပြုကြောင်း၊ ထိုမင်းလက်ထက်၌ မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော် လွန်စွာစည်ပင်ထွန်းကားခဲ့ကြောင်းလည်း ဖော်ပြထားသည်။

ထိုမတရာဇ်မင်းလက်ထက်၊ သက္ကရာဇ် ၁၁၀၄ ခုနှစ်တွင် အင်းဝနေပြည်တော်မှ ငစံဦး၊ ငရွှေကျော် ငပုညိတို့ သုံးယောက် ဦးဆောင်ပြီး လူပေါင်းယောက်ျားမိန်းမတစ်ထောင် မတရာဇ်မင်းထံ သို့ ဝင်ရောက်ခိုလှုံခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့က အင်းဝနေပြည်တော်အား တိုက်ခိုက်သိမ်းယူရန် လျှောက်ထားသော်လည်း မတရာဇ်မင်းက အမတ်ပညာရှိတို့နှင့် တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းပြီး လူသတ္တဝါတို့ သေကျေပျက်

စီးရာသော အကြောင်းများကို ထောက်ဆ၍ သွားရောက်တိုက် ခိုက်ခြင်း မပြုကြောင်းကိုလည်း ရေးသား ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ယင်းမှာ တိုင်းရင်းသားအချင်းချင်း ချစ်ကြည်ရင်းနှီးသော စည်းလုံးမှု၏ ပြယုဂ်တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ပေသည်။

တိုင်းရင်းသားပြည်ထောင်ချင်း မင်းများနှင့် စစ်ပြိုင်တိုက်ခိုက်ခြင်း မရှိခဲ့လင့်ကစား မတရာဇ်မင်းသည် ပြည်ပနိုင်ငံခြားသား နယ်ချဲ့ ကျူးကျော်သူများကိုမူ ရန်တုဖက်ပြိုင် အနိုင်ယူခဲ့ပါသည်။ အမြောက် စာတွင် ကမ္ဘည်းတင်ထားသည့်အတိုင်း မတရာဇ်မင်းလက်ထက် စစ်တကောင်းသို့သွားရောက် နှိမ်နင်းအောင်မြင်ခဲ့သည့် အကြောင်း များကို ရခိုင်ရာဇဝင်မှတ်တမ်းတို့တွင် မပါရှိပေ။ သို့သော် မတရာဇ် မင်းသည် စစ်တကောင်းသို့ သွားရောက်တိုက်ခိုက်အောင်မြင်ခဲ့ သည့်အကြောင်းကို မြောက်ဦးမြို့ပြတိုက်ရှိ အမြောက်ပေါ်မှ ကမ္ဘည်းစာက အခိုင်အမာသက်သေထူလျက် ရှိပေသည်။

အမြောက်ကိုယ်တည်ပေါ်တွင် မှတ်တမ်းတင်ရေးထိုးသော ကမ္ဘည်းစာအလိုအရ မတရာဇ်မင်းသည် အိမ်နီးချင်းဖြစ်သော စစ်တကောင်းကို အမျက်ရှိသည်ဟု သိရ၏။ မည်သည့်အကြောင်း ကြောင့်ဟု မဖော်ပြသော်လည်း စစ်တကောင်းစားသည် လက်ဆောင် ပဏ္ဏာမဆက်သခြင်း၊ ပုန်ကန်ခြားနားခြင်း သို့မဟုတ် ကျူးကျော် ထိပါးခြင်း စသည့်အကြောင်းတစ်ခုခုကြောင့် ဖြစ်မည်ဟု ယူဆ ရသည်။ သို့ဖြစ်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၀၃ ခုနှစ်တွင် အမတ်တော် သေနာပတိကို စစ်တကောင်းသို့ ချီတတ်စေလျက် သွားရောက်

နှိမ်နင်းစေသည်။ ဤတွင် စစ်တကောင်းစား၏ အကူအညီ တောင်းခံမှုအရ ဒဂါ (ဒက္ကာ) မှ စစ်ကူရောက်လာသည့် နိုင်ငံခြား စစ်သင်္ဘောတို့နှင့်တကွ ရေတပ်ကြည်းတပ်တို့ကို အမတ်တော် သေနာပတိဦးစီးသော တပ်များက အောင်မြင်စွာ နှိမ်နင်းနိုင်ခဲ့ သည်။ ထို့ကြောင့် ပြောင်းမီးပေါက်လက်နက်ခဲယမ်းတို့ကို သိမ်း ဆည်းရယူခဲ့ရာ ယင်းလက်နက်တို့အနက် ဤအမြောက်ငယ်သည် တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်ကြောင်းကို မော်ကွန်းကမ္ဘည်း တင်ထားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

သမိုင်းအတွက် အရေးပါသော အချက်အလက်များကို ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်သော ရှားပါးလှသည့် အမြောက်စာတစ်ခု ဖြစ်လေသည်။

ဘိုးတော်ဘုရား၏ အမြောက်စာ

ရှေးခေတ်ဟောင်း မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းကို လေ့လာလျှင် သံ အသုံးအဆောင်လက်နက်ပစ္စည်း ထွန်းကားသော သံခေတ်သို့ ဖြတ်ကျော်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ သံခေတ်အတွင်း အကျုံးဝင် သော ပျူတို့၏ ဝိဿနိုးမြို့ဟောင်းတွင် သံကိရိယာလက်နက် တန်ဆာအချို့ကို ကြေးကိရိယာတို့နှင့်အတူ ရောနှောလျက် တွေ့ရှိ ခဲ့သည်ကို ထောက်ဆလျှင် ပျူခေတ်ကပင် သံထည်လုပ်ငန်းများ ရှိနေပြီဟု အခိုင်အမာ ယူဆနိုင်လေသည်။

မြန်မာ့သံထည်လုပ်ငန်းကို ပန်းပဲ၊ သံဂဟေဆက်နှင့် သံရည် ကျိုချက်ခြင်းလုပ်ငန်းဟူ၍ သုံးမျိုး တွေ့ရသည်။ ပန်းပဲလုပ်ငန်း

သည် သံထည်ကို ပဲ့တင်ထပ်မျှ ထုရိုက်ပုတ်ခတ်ရသော လုပ်ငန်း ဖြစ်ပြီး ပျူခေတ်မှသည် ယနေ့ခေတ်ကာလအထိ မရိုးနိုင်သော မြန်မာ့လက်မှုပညာရပ်တစ်ခု ဖြစ်လေသည်။ မြန်မာတို့၏ သံဂဟေ ဆက်လုပ်ငန်းနှင့် သံရည်ကျိုချက်ခြင်း အတတ်ပညာရပ်များကိုမူ မည်သည့်ခေတ်ကာလက စတင်၍ ထွန်းကားခဲ့ကြောင်း ပြောပြ ရန်မှာ မလွယ်ကူပေ။ အေဒီ-၁၅၉၉ ခုနှစ် ဘုရင့်နောင်လက်ထက် ၌ ကသည်း ပြည်သို့ ချီတက်တိုက်ခိုက်ရာတွင် ၎င်းတို့ထံမှ ကြေးနီ၊ သံချက်လုပ်တတ်သူများကို ခေါ်ဆောင်လာခဲ့ပြီး သံချက်လုပ်ငန်း လုပ်စေခဲ့သည်ဟု ဟံသာဝတီဆင်ဖြူရှင်၏ အရေးတော်ပုံ၌ ဖော်ပြ ထားသည်။ ဤသမိုင်းမှတ်တမ်းအရ မြန်မာ့သံဂဟေဆက်လုပ်ငန်း နှင့် သံရည်ကျိုချက်ခြင်း လုပ်ငန်းများသည် တောင်ငူခေတ်တွင် ပိုမိုတိုးတက်ထွန်းကားခဲ့ပြီဟု အတိအကျ ဆိုနိုင်လေသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦးသို့ ရောက်သောအခါ မြန်မာ့သံရည် ကျိုလုပ်ငန်းသည် ငွားငွားစွင့်စွင့် ပွင့်လန်းခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ သံကို သန့်စင်အောင် ကျိုချက်ခြင်း၊ ကျိုချက်ပြီးသံရည်ဖြင့် လိုရာပုံကို သွန်းလောင်းနိုင်ခြင်း လုပ်ငန်းများကို ကျွမ်းကျင်နိုင်နင်းစွာ ကိုင်တွယ်အသုံးချတတ်လာလေသည်။ ရှေးကကဲ့သို့ မြန်မာ့အနု လက်ရာ သံထည်ပစ္စည်းများ၊ သံခေါင်းလောင်းများသာမက ကာကွယ်ရေးအတွက် မရှိမဖြစ်သော အမြောက်များနှင့် စက်လက်နက် ကိရိယာများကိုပါ သံဖြင့် သွန်းလုပ်နိုင်ခဲ့ခြင်းမှာ မြန်မာ့စက်မှု လက်မှုအခန်းကဏ္ဍ၏ အရေးပါသော သမိုင်းမှတ်တမ်းပင် ဖြစ်လေသည်။

ယင်းအဆိုမှန်ကန်ကြောင်းကို ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် သွန်းလုပ်၍ ယခုတိုင် ထိန်းသိမ်းထားရှိသော ရှေးဟောင်းသံ အမြောက်ကြီးတစ်လက်ပေါ်မှ အမြောက်ကမ္ပည်းစာက အခိုင်အမာ ပြဆိုလျက်ရှိပေသည်။ ယင်းသံအမြောက်ကို မန္တလေးမြို့၊ တက္ကသိုလ် အနုပညာပြတိုက်တွင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထားပြီး အမြောက် ကိုယ်ထည်ပေါ်၌ စာတန်းထိုးကမ္ပည်းတင်ထားသော အကြောင်း အရာမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်လေသည်။

“သကရာဇ် ၁၁၄၅ ခု၊ နယုန်လ အမရပူရ ရွှေပြည်ကြီး ချောပြီ ပွတ်တင် သံစင်ချိန်ဝင် ၁၂၈၊ သပြာကျပ်ပေါင် ၁၂၈၀၀ ပြကတေ အရည်ကျိ၍ မင်အဆက်ဆက် တရံတဆစ် မဖြစ်ပျံ့၍ သံအမြောက်ကြီး သွန်းလုပ်သည်ကာ သက္ကရာဇ် ၁၁၆၃ ခု၊ ပြာသိုလ် ရတုပေါမ ဆရာစန္ဒဂုဟဿ ၂၉ အံသာ၊ နံက် ၄ ချက်တီးကျော် ၆ နာရီတွင် ၂၀၆ ဖို ကျိချက်စေ၍ တပဟိုရ်ကျော် ၃ နာရီ ၃ ပတ်တွင် ပန်းပဲ သမား ၁၆ ယောက်သွန်းစေရ၏။ တနာရီနှင့် နှစ်ပတ်သော် ဆင်ဖြူ မျှာသီခင် လွက်စကြာသီခင် ဘဝရှင်မင်တရာကြီး၏ ရွှေဖုန်တော် ကြောင့် နတ်များသောင်သာ စောင်မလှာ၍ အနာအဆာ အပေါက် အမြဲ မဟိ ရည်တော်မူတိုင် ဩောင်ခြင်သို့ ရောက်စေရသ တည်း။”

အမြောက်စာပါ မှတ်တမ်းအလိုအရ သံတိုသံစများကို (ချောပြီးပွတ်တင်) လိုက်သဖြင့် သံရည်ကျိသန့်စင်ပြီးသား သံစင် သက်သက်အချိန် ၁၂၈ ပိဿာရရှိကြောင်း သိရသည်။ (သံစင်ချိန်

ဝင် ၁၂၈၊ သပြာကျပ်ပေါင် ၁၂၈၀၀) ဟူသော အမြောက်ပါ ကမ္ပည်း စာအရ သံ ၁၂၈ ပိဿာကို ငွေအသပြာကျပ်ပေါင်း ၁၂၈၀၀ ကုန်ကျသည်ဟုဆိုသဖြင့် သံတစ်ပိဿာလျှင် ငွေတစ်ရာတန်ကြေး ရှိလေသလောဟု တွေးဆဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။ သို့သော် ရှေးဟောင်း မြန်မာ့ဂဏန်းသင်္ချာအရေးအသားနည်းများတွင် (၁၂၈-၀၀) ကို (၁၂၈၀၀) ဟု ရေးထိုးမှတ်တမ်းပြုတတ်ကြောင်း လေ့လာရဖူး ပါသည်။ သို့ဆိုလျှင် သံတစ်ပိဿာကို ငွေတစ်ကျပ်မျှသာ ကုန်ကျ သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

၎င်းသံစင်ပိဿာ ၁၂၈ ကို အမြောက်ပုံသွန်းလောင်းခြင်း ကာလမှာ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၆၃ ခုနှစ်၊ နယုန်လဖြစ်သည်။ (ရတုပေါမ၊ ဆရာစန္ဒ ဂုဟဿ ၂၉ အံသာ) ဟူသော ဖော်ပြချက် တွင် အနက်မြုပ်နေသည်ဖြစ်၍ မည်သည့်နေ့ရက်၊ အချိန်ကာလ တွင် သွန်းလုပ်ကြောင်း သေချာစွာ မသိရပေ။ အချိန်နာရီမှာ နံနက် ၄ ချက်တီးကျော်ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ သံစင် ၁၂၈ ပိဿာကို ဇော်ကျီလက်ထိုးဖို ၂၀၆ ဖိုဖြင့် ပန်းပဲသမား ၁၆ ယောက် တို့အား တာဝန်ယူစေလျက် အရည်ကျိသွန်းလောင်းစေပါသည်။ ဤသို့ မဖြစ်မနေ ဇွဲလုံ့လဥဿဟ ပြင်းစွာလုပ်ဆောင်မှုကြောင့် မည်သည့်မင်းလက်ထက်တွင်မျှ မဖြစ်ဘူးဖြစ်သော သံအမြောက်ကြီး ကို အနာအဆာအပေါက်အမြဲမရှိ အောင်မြင်စွာ သွန်းလောင်းပြီး စီးလေသည်။

ဘိုးတော်ဘုရား၏ အမြောက်စာတွင် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး အခြေအနေများကို ဖော်ပြခဲ့ခြင်းမဟုတ်ပေ။ စစ်လက်နက် ဖြစ်သော အမြောက်ကြီးတစ်လက်ကို အောင်မြင်စွာတီထွင်ထုတ်လုပ် နိုင်ခဲ့ခြင်းအား ကမ္ဘာ့မှတ်တမ်းပြုသောအကြောင်းအရာများသာ ဖြစ်လေသည်။ မည်သို့ဆိုစေ ရှားပါးလှသော ရှေးဟောင်းကမ္ဘာ့ မှတ်တမ်း စာပါ သမိုင်းဝင် မြန်မာ့အမြောက်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် တန်ဖိုးရှိလှ ပေတော့သည်။

အင်္ဂလိပ်မြန်မာ တတိယစစ်ပွဲအတွင်း ဗြိတိသျှတို့လက်ရ မြန်မာ့ အမြောက်သေနတ်ကြီးငယ်တို့၏ ရာဇဝင်နောက်ကြောင်း ကို ဒေါ်ကြွန်း၏ “ပဒေသရာဇ် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဇာတ်သိမ်း” စာအုပ် တွင် ဤသို့တွေ့ရပေသည်။

“ဧကရီဘုရင်မကြီးသို့ ဆက်သရန် လျာထားသည့် အမှတ် ၁၀၄ (စီ) အမြောက်ကြီးသည် ခံတွင်းဟထားသော နဂါးကြီး သဏ္ဍာန်ဖြစ်၏။ တရုတ် သို့မဟုတ် ယိုးဒယား လက်ရာဟု ထင်မြင် ရသည်။ အမြောက်တစ်ခုလုံး ရွှေပိန်းချထားလျက် သံတွဲမြို့၊ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၈ ခုဟု ကမ္ဘာ့မှတ်တမ်းရေးထိုးထားသည်။ အိမ်ရှေ့စံ ဝေလ မင်းသား၊ ဖိုဒင်ဘာရာမြို့စားနှင့် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်တို့သို့ ပေးဆပ် ရန်လျာထားသော နဂါးရုပ်အမြောက်ကြီးများတွင်လည်း အလားတူ ကမ္ဘာ့မှတ်တမ်း ပါသည်။ ကွန်နောမြို့စားကြီးအတွက် လျာထားသည့် အမြောက်တွင် အာရဘီဘာသာဖြင့် စာတန်းရေးထိုး ပါရှိသည်။ အင်္ဂလန်ပြည် ဝူးလ်ဝစ်လက်နက်တိုက်သို့ ပို့ရန် လျာထားသည့်

ကြေးအမြောက်သည် လူမျက်နှာသဏ္ဍာန်ဖြစ်၍ သံတွဲမြို့ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၈ ခု မဟာဘင်္ဂသုတ္တန ဟူသော စာတန်း ရေးထိုးပါရှိသည်။ ဘုံဘေနယ်ဘုရင်ခံအတွက် လျာထားသည့် ကြေးအမြောက် ၂ လက်တွင် ၁၆၀၀ ခုနှစ် စံဘာဂျက်ပြုလုပ်သည်ဟူသော ကမ္ဘာ့မှတ်တမ်း စာရေးထိုးသည်။ (သက္ကရာဇ် မှားယွင်းခြင်းဖြစ်ဟန်တူသည်) ရန်ကုန်ဘော်လံတီယာတပ်သို့ ပေးရန်လျာထားသည့် ကြေး အမြောက် ၂ လက်တွင် သက္ကရာဇ် ၁၀၂၈ ခု သံတွဲမြို့မှ ရသည်ဟု ကမ္ဘာ့မှတ်တမ်းစာတန်းပါသည်။”

အဆိုပါသက္ကရာဇ် ၁၁၂၈ ခု ရေးထိုးပါ အမြောက်ကြီးများ မှာ ဘိုးတော်မင်းလက်ထက် သံတွဲမှ ယူဆောင်ခဲ့သော လက်နက် များဖြစ်ဟန် တူသည်။ ထိုစဉ်က ရခိုင်ပြည်မှ အလျားအတောင် ၂၀၊ အဝန်း ၆ တောင်ရှိ အမြောက်ကြီးနှင့်တကွ အမြောက် ၂၃၀၀၊ ဝိန်ပြောင်း ၁၀၀၀၊ သေနတ် ၁၀၀၀ သယ်ဆောင်ယူခဲ့ကြပါသည်။ သင်းတို့အနက် ထူးခြားသည့် နဂါးရုပ်၊ လူရုပ်ပုံသဏ္ဍာန် အမြောက် တို့တွင် ရရှိရာဒေသနှင့် ခုနှစ်သက္ကရာဇ် ရေးထိုးထားကြခြင်းမှာ သမိုင်းနောက်ကြောင်းများ ရှိကြသည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်သည်။

စာထုပ်ကြိုးစာ

ကမ္ဘာဦးစားဟုဆိုလျှင် ပေစာ၊ ပုရပိုက်စာ၊ ကျောက်စာ၊ အနီအိုးစာ၊ အုတ်ခွက်စာ စသည့် ထွင်းဆတ်ထုဆင့် ရေးထိုးရသော စာများကိုသာ လူသိများကြပါသည်။ ပိုးချည်၊ ရွှေချည်၊ ငွေချည် တို့ဖြင့် ရက်လုပ်၍ အကွရာကမ္ဘာဦးစားထိုးမှတ်တမ်းပြုသော ပစ္စည်းတစ်ခုကိုကား လူတိုင်းအမှတ်ရကြမည် မဟုတ်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူအများ၏ မျက်မှောက်ဝယ် ထင်ထင်ရှားရှား ရှုမြင်နိုင်လောက်သော ပစ္စည်းမဟုတ်သောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

ယင်းကမ္ဘာဦးစားအမျိုးအစားမှာ ရှေးခေတ်ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများတွင် မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့ ကုသိုလ်ဒါနပြုခဲ့ကြသော (စာထုပ်ကြိုးစာ) ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းကမ္ဘာဦးစားသည် ပေစာထုပ်များနှင့်သာ တွဲဖက်တွေ့ရလေရှိရာ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ ပိဋကတ်တိုက်များရှိ ပေထုပ်များကို အထိအတွေ့ နည်းလှသည်။ ခေတ်ကာလ လူကြီးလူငယ်၊ လူရွယ်လူလတ်တို့သည် ပေစာထုပ်မှ စာထုပ်ကြိုးကိုလည်း အကျွမ်းတဝင် သိကြမည်မဟုတ်။ တချို့ဆိုလျှင် မြင်မျှပင် မမြင်ဘူးကြပါချေ။ မည်သို့ဖြစ်စေ မြန်မာနိုင်ငံ

အနှံ့အပြားရှိ ပေစာထုပ်များ တွေ့နိုင်သော ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများတွင် စာထုပ်ကြိုးများကိုလည်း တွေ့မြင်နိုင်မည်ဖြစ်လေသည်။

စာထုပ်ကြိုး (သို့မဟုတ်) စာစည်းကြိုး ဆိုသည်မှာ ပေစာထုပ်ကို ရစ်ပတ်စည်းနှောင်ရသော လက်ရက်ချည်ကြိုးပြားလေး ဖြစ်သည်။ ဩဂတ်တစ်လက်မခန့်မှစ၍ နှစ်လက်မခန့် အကျယ်အဝန်းရှိပြီး အလျားမှာမူသေကားချမရှိဘဲ အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားစွာ ရှည်လျားကြပါသည်။ ယင်းပြက်အကျယ်ရှိ ရက်လုပ်ထားရသော ကြိုးပြားလေးမှာ ပုံသဏ္ဍာန်အားဖြင့် သံယာတော်များ၏ သင်းပိုင်တွင် စည်းနှောင်သော ခါးပန်းကြိုးပုံသဏ္ဍာန် ရှိလေသည်။

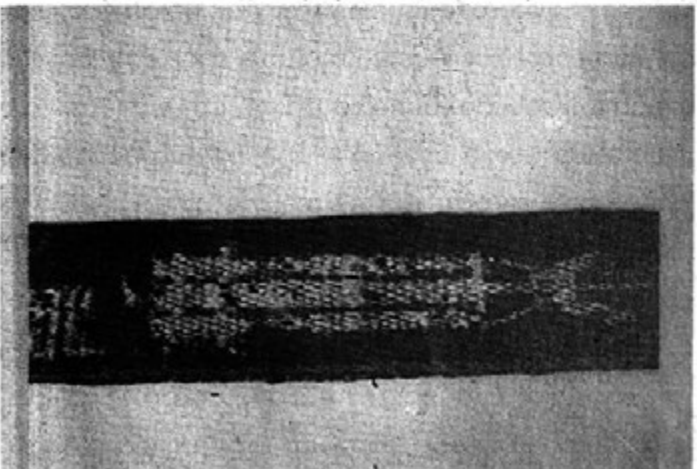
ယင်းကြိုးပြားလေးပေါ်တွင် အပြောက်အမွမ်းတချို့၊ သင်ဟပ်ပါဝင်နေပေရာ အများအားဖြင့် တံခွန်တိုင်၊ ခြင်္သေ့ရုပ်၊ ဒေါင်းရုပ်၊ ထီးဖြူ စသည်တို့မှာ အတွေ့ရအများဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းအပြောက်အမွမ်းလက်ရာတို့ကို ကြိုးပြား၏ အစနှင့်အဆုံးတို့၌သာ ပုံဖော်ရက်လုပ်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ အပြောက်အမွမ်းလက်ရာနှစ်ခုကြားဝယ် လေးထောင့်ဆန်ဆန် အကွရာစာလုံးများ ပုံဖော်လိုအပ်သလို ပုံဖော်ရက်လုပ်ထားပေသည်။ တစ်ဖက်ချောဖြစ်၍ အခြားတစ်ဖက်မှကြည့်မူ အကွရာစာလုံးများကို မတွေ့ရပေ။

၎င်းကြိုးပြားကို ရှေးခေတ်အခါက ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ၌ ပေစာထုပ်များ၊ ပိဋကတ်တိုက်ရှိ ပေစာထုပ်များတွင်သာ စာထုပ်ရစ်ပတ်စည်းနှောင်ထားရာတွင် သုံးစွဲကြသဖြင့် ပေစာထုပ်ကြိုး (သို့မဟုတ်) စာထုပ်ကြိုး (သို့မဟုတ်) စာစည်းကြိုးဟု ခေါ်ဆိုခြင်း

ဖြစ်လေသည်။ စာထုပ်ကြိုး၏ အရွယ်ပမာဏမှာ သေးငယ်လှင် ကစား သမိုင်းအတွက်သော်လည်းကောင်း၊ မြန်မာစာပေအတွက် သော်လည်းကောင်း အဖိုးထိုက်တန်သော ရိုးရာအမွေအနှစ်တစ်ခု ဖြစ်ပေသည်။

ပေစာထုပ် ကျမ်းစာထုပ်များတွင် အရေးပါသော အင်္ဂါအစိတ် အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်ရာ ပေစာထုပ်တိုင်းတွင် စာစည်းကြိုးများကို အတိုအရှည်ကွဲပြားစွာဖြင့် ပါဝင်နေကြကြောင်း လေ့လာမိရပါသည်။ ယင်းစာစည်းကြိုးများ စတင်ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ခေတ်ကာလကို တိကျစွာ ခန့်မှန်းမရပေ။ ပေစာထုပ်များ ပေါ်ပေါက်သည့်ကာလ မှစ၍ စာစည်းကြိုးပါ တစ်ပြိုင်နက် ပေါ်ထွန်းခဲ့လေသလောဟု စဉ်းစားဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။ သို့သော် ပေစာရေးသားထုတ်လုပ်သည့် သမိုင်းဦးကာလမှစ၍ နှစ်ပေါင်းတစ်စုံတစ်ခုသော အပိုင်းအခြားထံ ကြာမြင့်ပြီးမှသာ စာစည်းကြိုးပြားကို ရက်လုပ်အသုံးပြုခဲ့ကြသည်ဟု ပညာရှင်များက ဆိုကြပါသည်။

ကျွန်ုပ်တွေ့ဖူးသမျှသော စာစည်းကြိုးများရှိ ကမ္ဘာ့စာတို့မှာ အများအားဖြင့် ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်း ရတနာပုံခေတ်လင် ရာများသာ ဖြစ်ပါသည်။ စာရေးဆရာမ ရွှေဘိုမိမိကြီး၏ တွေ့ရှိချက်အရဆိုလျှင် ၎င်းစာထုပ်ကြိုးစာများအနက် သက္ကရာဇ်-၁၁၉၂ ခုနှစ်ဟု ရေးထိုးပါရှိသော စာစည်းကြိုးသည် တွေ့ရှိရသမျှတွင် အစောဆုံးဟု ဆိုပါသည်။ ၎င်းစာစည်းကြိုးမှာလည်း နိုင်ငံခြားသို့ ရောက်ရှိနေပြီဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဒုတိယရွေးအကျဆုံး

စာစည်းကြီးမှာ နိုင်ငံအတွင်း ရခိုင်ပြည်နယ်မှ တွေ့ရသော စာဖြစ်၍ သက္ကရာဇ်-၁၁၉၃ ခုနှစ်တွင် ရက်လုပ်သော ကြီးစာ ဖြစ်သည်ဟု ဆက်လက်ဖော်ပြထားကြောင်း “ပေစာထုပ်ကြီးမှ ဆုတောင်းစာများ” တွင် ဖတ်ရှုရပါသည်။

မည်သို့ဖြစ်စေ မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့၏ ကုသိုလ်ဒါန အဖြစ် လှူဒါန်းကြသော ပေစာထုပ်များကို စာစည်းကြီးဖြင့် ရစ်စည်း ထုပ်နှောင်ကြရာ ၎င်းစာစည်းကြီးပေါ်တွင် ကုသိုလ်ရှင် ပုဂ္ဂိုလ်များ ၏ ဆုတောင်းစာများ၊ တေးထပ်လင်္ကာများကို ကမ္မည်းတင်ရေးထိုး မှတ်တမ်းပြုခဲ့ကြကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ စာထုပ်ကြီးပေါ် ကမ္မည်း တင်သောစာလုံးတို့မှာ အများအားဖြင့် အရွယ်အစား ညီမျှကြပါသည်။ ပိုးချည်တို့ဖြင့်ရက်လုပ်ကြသည်ဖြစ်ရာ ရောင်စုံပိုးချည်များကို အသုံး ပြုကြကြောင်း လေ့လာရပါသည်။ အထူးသဖြင့် အောက်ခံသားပေါ် တွင် အက္ခရာစာလုံးပုံဖော်ရက်လုပ်ခြင်းဖြစ်၍ စာစည်းကြီးတစ်ခုတွင် အနည်းဆုံး အရောင်နှစ်မျိုးသုံးစွဲသည်ကို တွေ့ရ၏။ အတွေ့ရ အများဆုံးမှာ အောက်ခံအနီရဲ့ပေါ်တွင် အဖြူရောင်ဖောက်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ စာထုပ်ကြီးပေါ်ရေးသားကြသော ကမ္မည်းစာတို့မှာ ကဗျာဖြင့်လည်းကောင်း၊ စကားပြေဖြင့်လည်းကောင်း၊ လင်္ကာ စကားပြေနှစ်ထွေရော၍လည်းကောင်း ရေးသားလေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။

စာစည်းကြီးတစ်ချောင်းကို သေချာစွာ လေ့လာကြည့်ပါက မြန်မာ့ရိုးရာလက်မှုအနုပညာတစ်ရပ် ဖြစ်သော ရက်လုပ်နည်း

အတတ်ပညာကို ကျွမ်းကျင်နိုင်နင်းစွာ အသုံးချထားလေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ နှစ်လက်မခန့် ပြက်ရှိသော ကြိုးပြားလေးပေါ်တွင် အက္ခရာစာလုံးများကို သေချာကျနစွာ ပုံဖော်ရက်လုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ သားငှက်ရုပ်၊ ကြေးစည်တံခွန်တိုင် စသော အပြောက် အမွမ်းမျိုးစုံပါ ရုပ်လုံးဖော်ရက်လုပ်နိုင်သော နည်းပညာမှာ လွယ် မယောင်နှင့်ခက်ခဲသည့် လက်မှုလုပ်ငန်းတစ်မျိုး ဖြစ်ပေသည်။ ဤလက်မှုလုပ်ငန်းမျိုးကို ရှေးခေတ်မြန်မာအမျိုးသမီးတိုင်း ကျွမ်းကျင်နိုင်နင်းစွာ တတ်မြောက်ကြလေသည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် အိမ်တွင်းမှုလုပ် သိမ်းထုပ်သေချာဆိုသည့်အတိုင်း မြန်မာ အမျိုးသမီးတို့၏ ဝိုင်းကောင်းကျောက်ဖိ - အရည်အချင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

စာစည်းကြီးတစ်ချောင်းတွင် အတိုင်အဖောက်ရက်လုပ်ထားပြီး ချည်မျှင်ကို လူတိုင်းအလိုက် သင့်လျော်သလို သုံးစွဲကြဟန်ရှိ ပါသည်။ အတိုင်ကိုချည် ဖောက်ကိုချည်တို့ကိုလည်း ပြုကြသည်။ အတိုင်ကိုပိုး ဖောက်ကိုပိုးဖြင့်လည်း ရက်လုပ်ကြသည်။ ချမ်းသာ ကြွယ်ဝသော မင်းမိဖုရား၊ သူဌေးသူကြွယ်တို့ကမူ ငွေနန်းချည် ရွှေနန်းမျှင်တို့ဖြင့် ရက်လုပ်ခဲ့ကြပေသည်။ ရက်လုပ်သူ၏ ကျွမ်းကျင် မှု၊ စိတ်ရှည်မှု စသည့် အရည်အသွေးကိုမူတည်၍ လက်ရာအနု အရွယ် အလှအပများ ကွာခြားတတ်သည်သာ ရှိပေသည်။ မည်သို့ ဖြစ်စေကာမူ စာစည်းကြီးပေါ်မှ ကမ္မည်းစာတွင် ရှေးခေတ် မြန်မာတို့၏ ဘာသာရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု စသည့် အချက်

အလက်များကို တွေ့မြင်လေ့လာနိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် စာစည်းကြီး (သို့မဟုတ်) စာထုပ်ကြီးစာသည် သမိုင်းအထောက်အထားအဖြစ်လည်းကောင်း၊ စာပေအနုပညာမှတ်တမ်းအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ရှေးခေတ်မြန်မာအိမ်တွင်းမှုလုပ်ငန်း တစ်ခုအဖြစ်လည်းကောင်း ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထားသင့်သော ရှေးဟောင်းအနုပညာပစ္စည်းတစ်ခု ဖြစ်ပေသည်။

သီဟိုဠ်ရှင်ပြတိုက်မှ စာစည်းကြီး

ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း စာစည်းကြီးမှာ လက်နှစ်သစ်လောက်လုပ်ထားသော ဂျပန်ကြိုးပြားအရှည်ပင် ဖြစ်သည်။ ဤကြိုးတစ်လျှောက်တွင် အပြောက်အမွမ်းအရုပ်များဖြင့် အစခံ၍ အလှူရှင်၏ အလှူပစ္စည်းများအကြောင်းနှင့် ဆုတောင်းတို့ကို ထည့်သွင်းကာ စာလုံးဖော်လျက် ရက်လုပ်ထားလေသည်။ နိုးမွမ်းဖွယ်ကောင်းသော မြန်မာ့လက်မှုအနုပညာ တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ဤစာစည်းကြီး ဆုတောင်းစာများကို ရဟန်းပညာရှိ၊ လူပညာရှိတို့က လေးလုံးစပ်လက်ကတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ စကားပြေသက်သက်ဖြင့်လည်းကောင်း ရေးသားကမ္ပည်းတင်ပါသည်။ စာပေအနုပညာတစ်ရပ်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ လက်မှုအနုပညာတစ်ရပ်အဖြစ်လည်းကောင်း အလွန်အဖိုးတန်သော ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်တစ်ခု ဖြစ်လေသည်။ ရှာဖွေစုဆောင်းပုံနှိပ်ထားသင့်သောစာများ ဖြစ်ပါသည်။

ပခုက္ကူမြို့၊ သီဟိုဠ်ရှင်ဘုရား ပြတိုက်မှ တွေ့ရှိရသော စာစည်းကြီးအစတွင် တံခွန်တိုင်ရုပ်ပုံဖြင့် အပြောက်ခြယ်ထားလေသည်။

ထို့နောက် “၁၂၃၇ ခု” ဟူသော စာတန်းနှင့်တကွသော တေးထပ်ကဗျာ (၂) ပုဒ်ကို ဖတ်ရှုလေ့လာမိသဖြင့် ကူးယူမှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းစာစည်းကြီးပါ တေးထပ်နှစ်ပုဒ်ကို မူရင်းအတိုင်း အောက်တွင် ဖော်ပြပါသည်။

“ပဏ်းစလွဏ် ညောင်ကျ
 ဆွေးပူရ ပြာကျောင်
 ခင်လေးငယ် မယုံမောင်
 မျှော်တော်ရောင် လာနိုး။
 ရွှေလက်ရေ သာခြိုးလို့
 ညှိုးယုတ်နှင့် မရွှင်
 ဘယ်ဗုံပြော်တော် ကူးလေဘိ
 ဣတ်မျှူးငယ်တည့် သုံးယွေကြော့ရင်။
 ခင်ကုံးတယ့် ပန်းတင်ရယ်
 ဆင်ကြင်သူ ဆင်အုန်းတော့
 ကြော့ရမ်း ရွှေဘုံသူ
 ရေးခု မယူ။
 သုလက်ရှိ မယုံလူ
 ဆိုင်ကြင်သူ ဆိုင်အုံးတော့
 လန်းဆုမ်းမှ ရွှေငှက်ကယ်
 နားမှ သီမယ်။
 သီတိုင်းပ မြနန်းနွယ်ငယ်
 မှန်ဗါတယ် ခင်လေးကလေး။”

ပထမတေးထပ်၏ နောက်တွင်ဒုတိယတေးထပ်ကို တစ်ပါတည်း ရက်လုပ်စာလုံးဖော်ထားသဖြင့် စာစည်းကြီးစမှာ အတော်ပင် ရှည်လျားပေသည်။ ဒုတိယတေးထပ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်လေသည်။

“မြဆန်တော် မူကြော
ကြူတော့မယ် သံရောင်
ညှင်းချိုနွယ် ပေါ်လောင်ကယ်
ဟုတ်ယောင်ထင်ဇား။
တအားမယ့် တမျက်နှာ
ခိုဘားတယ် သန်းယွေကြော့ထား။
ဒေါင်းဖက်သိ စာငယ်ပုံလို
မြိုသုံသုံ ထွေကြား။
သနား ဘယ့်မဖန်
မလိုရင်တင်အပြစ် ဇာသစ်လို
မုန်းတော်ကဲ့ပြန်။
ဝဇီရ စိန်ဒီငယ်
နဖက်ခံ စက်သွားလို့
ကြားဗယ်ခု မရှောင်သာယုံ
သွေထုတ်လို့ တုံ။
ဥတရ မြကျွန်းဘုံမှာ
ဏီရထုံမ် ကြီးဘာဘိလေး။”

ဒုတိယတေးထပ်၏အဆုံးတွင် “စုစုလက်ယာ” ဟု ဖော်ပြ ကမ္ပည်းတင်ထားပါသည်။ စာစည်းကြီးရက်လုပ်သူကိုပင် ဆိုလို ပေသလော။ သို့တည်းမဟုတ် တေးထပ်ကဗျာနှစ်ပုဒ်ကို စပ်ဆို ဖွဲ့နွဲ့သူ၏ လက်ရာလောဆိုသည်မှာ မကွဲပြားလှပါ။ သို့သော် တေးထပ်၏ အစ၌ မြန်မာသက္ကရာဇ်ကို (၁၂၃၇) ခု ဟု ဖော်ပြထားသဖြင့် ရတနာပုံရွှေမြို့တော်၊ မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး နတ်စံတော်မူ သုံးနှစ် အလိုခန့်ကာလ၌ ကာယကံရှင် လှူဒါန်းသူက သီဟိုဠ်ရှင်ဘုရားသို့ လှူဒါန်းခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

စာစည်းကြီးပေါ်ကမ္ပည်းတင်သော တေးထပ်နှစ်ပုဒ်လုံးကို ကြည့်လျှင် စကားလုံးနုရွလှပသည်။ အဓိပ္ပာယ် စွဲမက်စဖွယ်ပြေပြစ် သည်။ သို့ရာတွင် သတ်ပုံသတ်ညွှန်းအရာ၌ များစွာမှားယွင်းနေ သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ တချို့နေရာများတွင် စကားပြောသံ အတိုင်း စာလုံးပေါင်းထားသည်။ အညာဓလေ့အညာငွေအရ အညာသူအညာသားတို့၏ အခေါ်အဝေါ်ဟန်ပုံကို တွေ့ရလေ သည်။ ဥပမာ-(ပိတောက်) ကို (ပဒေါက်) ဟု ခေါ်ဝေါ်သကဲ့သို့ တေးထပ်တွင် (သဇင်) ကို (တဇင်)၊ (ပါဘိလေး) ကို (ဘာဘိလေး) ဟု သုံးစွဲပုံမျိုး ဖြစ်သည်။ (သလွန်ကိုစလွက်)၊ (ဗျာနှောင်ကို ပြာကျောင်)၊ (ကျော့ဆုံးကို ကြော့ဇမ်း) ဟု ရေးသော သတ်ပုံ အမှားများကို တွေ့ရပါသည်။

(ဥတ္တရ မြကျွန်းဘုံမှာ၊ နိရထုံ ကြီးပါဘိလေး) ဟူသော အဖွဲ့ အနွဲ့နှင့် (သူ့လက်ရှိမယ့်လူ၊ ဆိုင်ချင်သူ ဆိုင်အုံးတော့၊ လမ်းဆုံး

မှ ရွှေငှက်ကယ်၊ နားမှသိမယ်) ဟူသော အသုံးအနှုန်းများကို ထောက်ဆကြည့်ရှုလျှင် နန်းတွင်းသူတစ်ယောက်၏ မျှော်တော် ယောင်ပူပန်းဖွဲ့ဖြစ်ကြောင်း သိသာထင်ရှားပါသည်။

ကဗျာပါစာသားများ၏ အသုံးအနှုန်း စပ်ထုံးစပ်နည်းကို လေ့လာသောအခါ စကားအသုံး အစွဲကျစ်လျစ်ပြေပြစ်၍ နုရွလှပ လွန်းသောကြောင့် ထိုခေတ်တေးထပ်စာဆိုကျော် ဦးပုည (သို့မဟုတ်) အချုပ်တန်းဆရာဖေပင် ဖြစ်မည်လောဟု အတွေးပွား မိပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါကလည်း သီပေါမင်းသားကို ရည်ဖွဲ့ဟန်ရှိ သော စုဖုရားလတ်ကိုယ်တိုင် ရေးဖွဲ့သီကုံး၊ ရက်လုပ်လျှူဒါန်းခဲ့ လေသလော။ သို့မဟုတ် စုဖုရားကြီး၏ လက်ရာများပေလော။ လောပေါင်များစွာ အတွေးဆန့်ရင်း ဝေခွဲမရနိုင်ဖြစ်ရပါတော့သည်။

ထန်းဖူးစာ

ကမ္ဘာ့မုတ်တမ်းစာရေးရန် ပေရွက်ကိုသာမက ထန်းရွက် ကိုလည်း သုံးစွဲကြသေးသည်။ မြန်မာစကားပုံတွင် ပေတစ်သီး၊ ကိန္နီတစ်သားဟူသော စကားရှိလေသည်။ ကိန္နီငှက်တို့သည် တစ်ခါသား ပေါက်ပြီးလျှင် အသိုက်အမြုံသစ် ရှာကြံနေထိုင်တတ်ကြသည်။ ပေပင်တို့သည် အနှစ် (၄၀) လောက်တွင် တစ်ကြိမ်ပွင့်ပြီးသီးပြီး လျှင် သေကြသည်ဟုဆိုလိုသည်။ ထိုသို့ သေတတ်သောကြောင့် ပေပင်ကို မင်္ဂလာမရှိဟုဆိုကာ ထီးတွင်းနန်းတွင်း လွတ်နိုးတွင်း၌ ပေရွက်ကို အသုံးမပြုကြချေ။ ထန်းပင်မှာမူ အဖျက်အဆီးမရှိလျှင် အနှစ်တစ်ထောင်တည် နေနိုင်သည်ဟု ဆိုကာ မင်္ဂလာရှိသည်ဟု အယူရှိ၍ ထီးတွင်းနန်းတွင်း လွတ်နိုးတွင် ထန်းရွက်ကို စာမုတ်တမ်း ရေးရန် အသုံးပြုကြလေသည်။

ဤသို့ ထန်းဖူးတွင် ကမ္ဘာ့မုတ်စာရေးသားထားခြင်းကြောင့် ၎င်းကို ထန်းဖူးစာဟု ခေါ်လေသည်။ ထန်းဖူးထန်းရွက်တွင် ကမ္ဘာ့မုတ်စာရေးထိုးမုတ်တမ်းပြုခြင်း အလေ့အထသည် ပုဂံခေတ် တွင် စတင်လျက် အခိုင်အမာပေါ်ထွန်းနေပြီ ဖြစ်သည်။

ပုဂံခေတ် မြေယာမှုခင်းများကို ဆုံးဖြတ်ရာ၌ ထိုစီရင်ချက်ကို မှတ်တမ်းတင်ရေးထိုးမြဲ ဖြစ်သည်။ အဆုံးအဖြတ်ကို “အမှုကွန် ခတ်စိယံ” ဟု အမိန့်အမှာရေး၍ “စာချုပ်စ” ကို စာချုပ်ခြင်း “ပိယ်စာတင်” ခြင်းပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်းကို လေ့လာရမိသည်။ ပုဂံခေတ်၌ ထန်းရွက်တွင် ကမ္မည်းစာရေးသားမှတ်တမ်းတင်၍ သစ်သား ပြားချပ်နှစ်ချပ်နှင့် ညှပ်ကာ ကောင်းစွာသိမ်းဆည်းထားခဲ့ကြောင်း ကို “အမောကွန်တင်စ လက်ပတ္တိ ၂ ထပ်အကြောထန်းရွက်စာ ဟိစ။” ဟု ဖော်ပြထားလေသည်။

ထန်းဖူးကို စာရေး၍ရအောင် ပြုလုပ်ပုံမှာ ပေရွက်ကိုပြုလုပ် ယူနည်းအတိုင်းပင် ဖြစ်လေသည်။ ပြီးလျှင် စာရေးသားရစေရန် ပြုပြင်ယူရသည်။ ထန်းဖူးကို အပင်မှခတ်ယူပြီး ကျပ်ခိုးစင်ပေါ်တွင် ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် သင့်လျော်သောနေရာတွင်ဖြစ်စေ အဟောင်းခံ ထားပြီး ဟောင်းလာမှ စာရေးရသည်။ ထန်းဖူးကို အသုံးချရာ၌ ထန်းဖူးအနုအရင့်မှန်သမျှကို သုံးစွဲလေ့မရှိကြပေ။ ကမ္မည်းစာ မှတ်တမ်းရေးသားသော ထန်းဖူးရွက်ကို ရရှိအောင် ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အဝမြို့၊ မှန်နန်းဆင်ဖြူရှင်မင်းလက်ထက် မင်းရာဇာဆို “လျှောက်ထားစေသည်” ချီရတုတွင် ဤသို့ တွေ့ရကြောင်း ဝေါဟာရ လိနတ္ထဒီပနီ-ဆရာက ဤသို့ မိန့်ဆိုထားခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။

“ကေသာထုံးပြီး၊ သမီးမက၊ ရည်ရပင်ထွက်
လှသည့်ရွက်ဝယ်၊ စုံမက်မြတ်လေး၊ မယ့်လက်ရေး၍
ရပ်ဝေးမြေတာ၊ ခွေစာပေးမြောက်”

အထက်ဖော်ပြပါ စပ်ဆိုချက်အရ ထန်းဖူးစာကိုပင် “စာခွေ” ဟုခေါ်ကြောင်း လေ့လာမိရသည်။ တစ်ဖန် သုံးစွဲသော ထန်းဖူးစာ (စာခွေ) ပြုလုပ်သည့် ထန်းဖူး၏အနေအထားကို (သမီးမက၊ ရည်ရ ပင်ထွက်၊ လှသည့်ရွက်) ဟူ ဖော်ပြသည်။ ဤတွင် ရခိုင်ဥက္ကာယုံ ရတုတစ်ပုဒ်တွင် (ကျေးမြီးလက်မျှော်၊ ဆင်ခြေပေါ်သမီးလှ၊ ရည်ရပင်ထွက်) ဟူသော စကားဖြင့် ထောက်ချင့်ပါက ထန်းဖူး ထန်းရွက်အနေအထားကို အတိအကျ သိနိုင်လေသည်။

ထန်းပင်တွင် မြေမှထွက်စအရွယ်ကို ကျေးမြီး၊ အလက်ပေါ် လျှင်-လက်မျှော်၊ ပင်လုံးအခြေပေါ်လျှင် ဆင်ခြေပေါ်၊ ပင်လုံးကို ထန်းလက်တိုရစ်ပတ်လာသောအခါ သမီးလှ၊ ထန်းခိုင်မှ အရည်ရ ချိန်ရောက်လျှင် ရည်ရပင်ထွက်ဟူ၍ ငါးဘဝရှိကြောင်း သိရသည်။ ယင်းငါးဘဝအနက် (သမီးလှ) အရွယ်လွန်မြောက်၍ (ရည်ရပင် ထွက်) အရွယ်ရောက်သော ထန်းပင်၏ အရွက်လှလှကိုသာ ထန်းဖူးစာ-(စာခွေ) ရေးမှတ်ရာ၌ သုံးစွဲလေ့ရှိကြောင်း မှတ်သား သိရှိရလေသည်။

ရှေးခေတ်အခါက မြန်မာကြီးများသည် မြေပေါင်ယာပေါင်၊ စာချုပ်သတ္တရာဇ်များရေးသားခြင်း၊ တစ်နေရာမှ အဝေးတစ်နေရာ သို့ စာခွေရေးသားလျက် ပေးပို့ခြင်း၊ ရွှေနန်းတော်အတွင်း၌-တစ် ကြောင်းစာချွန်၊ နှစ်ကြောင်းစာချွန်တော် စသည်ဖြင့် ရေးထိုးမှတ် တမ်းပြုခြင်းများ ရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ရှေးအခါက ချစ်သူ ရည်စားများသည် တစ်ယောက်၏ထံသို့ တစ်ယောက်က အမှာ

စာခွေပေး၍ အလွမ်းဖြေတတ်ကြကြောင်းကို ဣဟောင်းများရှိ ရေးသားဖော်ပြချက်များက သက်သေခံနေပေသည်။ မင်းလက်ဝဲ သူနွဲ့ရရေး ကျေးစေအိုင်ချင်းတစ်ပုဒ်တွင်-

“ချစ်တဲ့ သူငယ်လေ၊ သူငယ်ချင်းရယ်ကောင်းသည် ယောင်းမတို့လေ၊

ကြက်တူရွေးငယ်မှ စိမ်းရောင်၊ လေသာတောင်ကို နှစ်မြော် ခွဲလို့

ဝဲကာဝဲကာ မောင့်နေရာကို၊ ပျံပါတဲ့ချေ ကျေးများဆွေ။ စာခွေငယ်မှ မပေး၊ တင်မပေးဘဲ၊ ပူဆွေးအောင်သာ လင်းလ ဟာကို

ရေသာထင်လို့” ဟူ၍ မယ်က မောင့်ဆီမှ စာခွေမပါ၍ ပူဆွေး နေရကြောင်းကို ကျေးစေလေဟန် ရေးစပ်သီကုံးကြောင်း တွေ့ရ သည်။ ခေတ်ကာလတေးချင်းများတွင်လည်း “ပျိုလေးတို့ အိမ်ခေါင် အိုး၊ ထိုးလာပါတဲ့ ပေဖူးလွှာ” ဟု ဖွဲ့နွဲ့သီကုံးကြသည်မှာလည်း ဤစာခွေမျိုးကိုပင် ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပေသည်။

ထန်းဖူးစာရေးဟန်မှာ ထန်းဖူးညွန့်ပေါ်သို့ ကမ္ပည်းစာရေး သော ကညစ်တံမှာ ပေစာရွက်ပေါ် စာကူးတင်သော ကညစ်တံ နှင့် မတူပေ။ တစ်မူကွဲပြားသည်ဟု သိရသည်။ ထန်းဖူးတွင် စာရေး ရာ၌ ဘုရင့်အမိန့်တော်စာချွန်ဖြစ်လျှင် ထန်းဖူးညွန့်ရှိ တစ်မျက်နှာ လုံးတွင် စာတစ်ကြောင်းတည်းသာ-သတ်စုံနှင့်ရေးရသည်။ ၎င်းကို တစ်ကြောင်းစာချွန်တော်ဟု ခေါ်သည်။ တစ်ကြောင်းစာချွန်တွင်

သတ်စုံနှင့်ရေးရသည်ဆိုရာ၌ မူလအက္ခရာရှိရင်းအတိုင်း ပြည့်စုံ အောင် ရေးသားခြင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ “ရွှေမြို့တော်” ဟု ရေးလျှင် ဗုဒ္ဓအက္ခရာကြီးကို အမြီးရှည်နှင့် ရေးမြဲရေးပြီးမှ ၀ အက္ခရာ၊ ၀အက္ခရာရေးပြီးမှ ဟအက္ခရာယှဉ်ရသည်။ မြို့ကို လည်း ၀သတ်(ဝိ) ထည့်၍ ရေးရ၏။

ဥပမာ - ရွှေ မြို့ဝ တော်

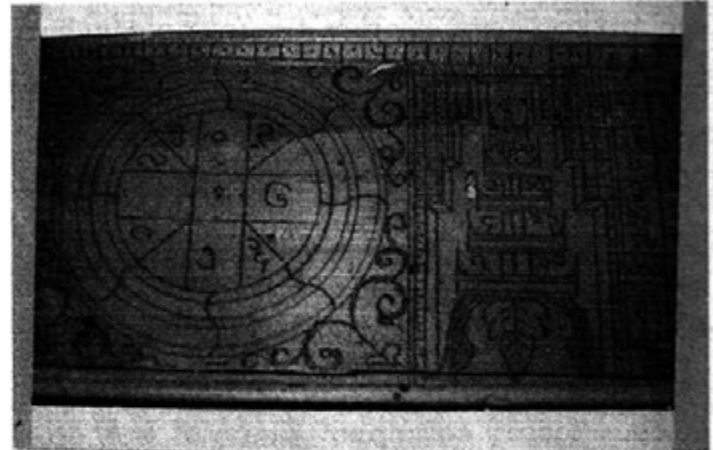
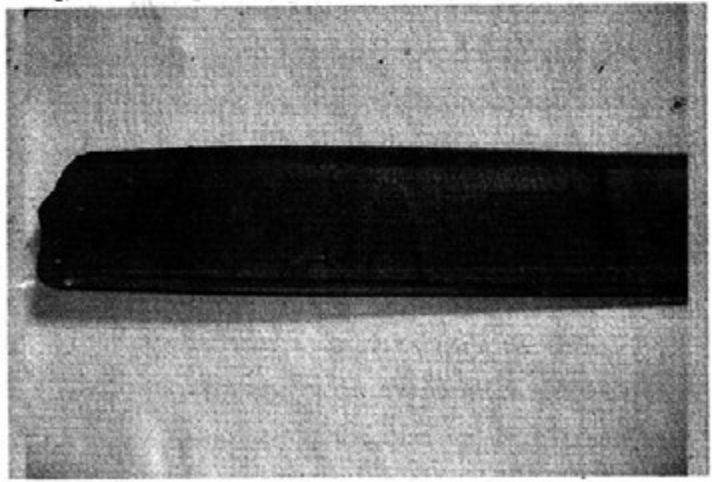
လွတ်တော်ဝန်ကြီးတို့က နိုင်ငံတော်အတွင်း၌ တိုင်းရေးပြည်မှု နှင့်ပတ်သက်၍ ထုတ်ပြန်သော စာများကို ထန်းဖူးတစ်မျက်နှာလျှင် နှစ်ကြောင်းသာရေးရသည်။ ယင်းကို နှစ်ကြောင်းစာချွန်တော်ဟု ခေါ်သည် စသဖြင့် ရွှေနန်းသုံးဝေါဟာရအဘိဓာန်တွင် တွေ့ရသည်။ ထိုမှတစ်ပါးလည်း ထန်းဖူးစာကို ခွေရာတွင် ထုံးစံရှိသေးသည်။ နန်းတော်ကစာဖြစ်မှုအတိုင်း အချင်းတစ်ထွာ၊ လွတ်တော်ကစာ ဖြစ်မှု တစ်ညှိ၊ ရုံးတော်ကစာဖြစ်မှု တစ်မိုက်၊ မှူးမတ်များထံက စာဖြစ်မှု လက်ခုနစ်သစ်ထား၍ ထန်းဖူးစာကို ခွေရသည်။ ဤအချက် ကို ရည်ရွယ်၍ မှန်နန်းဆင်ဖြူရှင်လက်ထက် မင်းရာဇာအမတ်သည် အောက်ပါရတုကို ရေးသားခဲ့ကြောင်းကို ဝေါဟာရလီနတ္ထဆရာက ထုတ်ဆောင်ကိုးကားခဲ့လေသည်။

“သင့်လောက်တော်လှ၊ ခွေထုံးကျမှ၊ နန်းမှတစ်ထွာ လွတ်မှာတစ်ညှိ၊ ရုံးကိုတစ်မိုက်၊ ထိုက်လိုက်သိမြင် သို့ရာတွင်မူ၊ သခင်တို့မှာ၊ မတ်ကြီးလျာဟု ခွေစာကျစ်လျစ်၊ ခုနှစ်သစ်ကို၊ ရစ်သည်အစ

ကြောက မသတ်၊ လိပ်မှတ်ဟန်ထိုး၊ ပြောင်းပြန်မနေ ဆက်လာစေရင့်”

ရတုအသွားအလာကို ထောက်ဆသော် ထန်းဖူးစာကို ရစ်သည် မှစ၍ ဥပဒေထုံးနည်းအဖြာဖြာကို လိုက်နာရရှိပြီး လိပ်စာကို ရေးသားသောအခါလည်း ပြောင်းပြန်မနေရအောင် ရစ်ခွေ၍ ထား ရကြောင်း သိရသည်။ သို့ဖြစ်၍ စာခွေပါးသည်ကို မြင်ရုံနှင့် မည်သည့်ဌာနကလာသော စာဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်လေသည်။

ဤနေရာတွင် မှတ်သားရန်အချက်မှာ ဘုရင့်အမိန့်တော်၊ ဝန်ကြီးများအမိန့်စာတို့ ထုတ်ပြန်သော ထန်းဖူးစာချွန်တော်တို့မှာ အလယ်တွင် ကျယ်ပြန့်၍ အစွန်းအဖျား နှစ်ဖက်သို့ သေးသွယ် သွားပါသည်။ အဆုံးတွင် အချွန်ပုံသဏ္ဍာန် ဖော်ဆောင်သဖြင့်လည်း “စာချွန်တော်” ဟု ခေါ်ကြခြင်းဖြစ်ကြောင်း လေ့လာမိပါသည်။

မိုးရိုးဖြစ်သော ထန်းဖူးစာခွေတို့မှာ အစွန်း၌ အချွန်မပါရှိပေ။ အမိန့် စာချွန်တော်တို့တွင် သက်ဆိုင်ရာ မင်းကေရာဇ်၏ အမှတ်အသားဖြစ် သော ဒေါင်းတံဆိပ်ခတ်နှိပ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ရပါသည်။ သာသနာ ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်တော်မူရာ၌ သာသနာပိုင်၏ အမိန့်တော်ကိုလည်း စာချွန်ဖြင့် ရေးရိုးထုံးစံရှိပြီး တိုးနရား ရုပ်နှိပ်ခတ်ကြောင်း လေ့လာရမိသည်။

စပ်လျဉ်းသဖြင့် ထန်းဖူးစာချွန်တော် ကမ္ပည်းစာတစ်ခုကို ပခုက္ကူမြို့နယ်၊ လယ်ကျင်းရွာ ဒေါ်အုန်းကြူ၏ လက်ဝယ်မှ ရရှိ ခဲ့ပါသည်။ လယ်ကျင်းရွာသည် ပခုက္ကူမြို့နယ် အနောက်ဘက် ယောချောင်းစပ်နှင့် နီးစပ်သော ရွာဟောင်းတစ်ရွာ ဖြစ်သည်။ လမ်းရွာမှ ကျောက်စောင်းသို့ စက်လှေဖြင့် ပြန်၍ ဆက်တက်ရ သည်။ ကျောက်စောင်းတွင် တစ်ညအိပ်ပြီး နောက်နေ့နံနက်စောစော

တွင် တန်ကြည်တောင်ရိုးအတိုင်း မတ်စောက်သောနေရာကို ပုဉ်းဖြင့် လျှောက်ရသည်။ တန်ကြည်တောင်ရိုးထိပ်သို့ ရောက်ရှိလျှင် ငါးထိပ်မှ အောက်ဆင်းချိတ်ဝှမ်းအတိုင်း (၃) မိုင်ခန့် သွားရသည်။ သော့ခေါင်းတစ်လျှောက်အတိုင်း ဆက်လက်လျှောက်မှ လယ်ကျင်းသို့ ရောက်ပါသည်။

ထန်းဖူးစာချွန်တော်မှာ ရွက်ရှည်နှစ်တောင်တစ်ထွာ၊ ဗြဲကန်လက်မနီးပါးရှိသည်။ ထန်းဖူးစာတွင် “အသည်ငယ်သားတိုင် အမှုတော်တိုင် ထမ်းကုန်၍ လုပ်စားသောက်စားစီးပွားဖြစ်အောင် မစ၊စီရင်” ဟူသော ခေါင်းစည်းကို ခြင်္သေ့တံဆိပ်ခတ်နှိပ်ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ တစ်ဆက်တည်း ပုဂံမြို့ဝန်မင်း မင်းလှသီရိရာဇကျော်ထင်ထပ်တင်ပြီး စာရေးတော်ကြီး စားလှိုင်းတက်သာဂရမြို့ဝန် အသည်ဝန်မင်း မင်းထင်မင်းကျော်သီဟသူက မှတ်စာကမ္ပည်းတင်သည်မှာ အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရသည်။

“ဘုန်းတော်အလွန်ကြီးမြတ်တော်မူလှသော ရေမြေသျှင် ဆန္ဒနိဆင်မင်းသခင် ဆင်ဖြူများရှင် လက်နက်စကြာသခင် ပဉ္စမသင်္ဂါယနတင် အသျှင်ဘဝရှင် မင်းတရားကြီးဘုရား သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆-ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ၃ ရက် စနေနေ့ စာပေးကို ပုဂံမြို့စီရင်စုအကြေ ၉ ရွာတန်းအဝင်လယ်ကျင်းကျေးရွာ သူကြီးခန့်တော်မူသည်” ထိုစဉ်က ပုဂံမြို့ဥပစာနယ်သည် ညောင်လှနှင့်အစမြစ်ခေးရွာ၊ လင်းပင်ရွာတို့နှင့် အစပ်ဟု ပိုင်းခြားပြဆိုထားသည်။ ပုဂံမြို့နယ်မှာ

ပခန်းကြီးမြို့ကျေး အိုယင်ရွာမြေနှင့် ကျောခိုင်း၊ မြောက်ကို ပခန်းကြီးမြို့ကျေးမြစ်ကိုင်းရွာမြေနှင့် ကျောခိုင်းဟု သတ်မှတ်သည်။ ထိုကြောင့်ပင် သက္ကရာဇ် ၁၁၂၇ ခုနှစ် ပုဂံမြို့သားတို့ စစ်တမ်းတစ်ခုတွင် “ပုဂံမြို့သူကြီး-မင်းလှ၊ သရေနံ သူ၏ထွက်ဆိုချက်အရ သည်နယ်မြေရွှစ်ရပ်အတွင်းတွင် တောင်ဘက်တန်း ၂၅ ရွာ၊ တောင်ပုံတန်း ၁ ရွာ၊ ငကျော်တန်း ၁၀ ရွာ။ အကြေ ၉ ရွာ အညာ ၉ ရွာ၊ ကျောင်းကြီး ၅ ရွာရှိ” ကြောင်း ဖော်ပြတွေ့ရပါသည်။ အဆိုပါရွာအချို့တို့သည် ယခုအခါ (ပခုက္ကူ) တွင် ပါဝင်သော ကျေးရွာများဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရလေသည်။ ယင်းတို့အနက် အကြေတိုးရွာမှာ (ရှားဒူး၊ မြောက်မောင်း၊ ဆိုက်ခန်း၊ ရွာမ၊ ကဘိုင်၊ ခိုင်ဖြူ၊ ဒေါသာ၊ လယ်ကျင်း၊ နှင့် ချိုက်) တို့ ဖြစ်လေသည်။ အညာ ကိုးရွာမှာ (ဂဝံလေးတိုင်၊ ကိုးရွာ၊ အင်းကန်၊ စညောင်း၊ ကျားကွဲ၊ ကျားပေ၊ အရှေ့ကမ်းဖြူ၊ အနောက်ကမ်းဖြူ၊ နှင့်ဒွဲပြား) တို့ ဖြစ်လေသည်။

ပုဂံမြို့နယ်၊ အကြေတိုးရွာဝင် လယ်ကျင်းရွာ (ယခု-ပခုက္ကူမြို့နယ်အဝင်) ၌ ၁၂၃၆ ခုနှစ်က သူကြီးခန့်ထားခြင်း အထက်ပါ ထန်းဖူးစာ၏ အခြားတစ်မျက်နှာတွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြကမ္ပည်းတင်ထားပေသည်။

“ပုဂံမြို့ လူကြီး မြို့စာရေးတို့နှင့် အကြေ ၉ ရွာတန်းအဝင် လယ်ကျင်းရွာ အသည်အလာဝင်နေကပွား ကြေးထမ်းကြီးငယ်တို့ မြို့ရွာသူကြီး မြင်းခေါင်းမြင်းသားစုခေါင်းတစ်ဝန်း၊ အစုသေနတ်

တပ်မှူး သွေဘုံကြီးမှစ၍ အမိန့်တော်နှင့် ဝင်ထားသင့်သည်များကို ဆိုင်ရာအစုရှင် အဝေးမြို့ဝန်တို့ကအလျှောက် အခန့်အထားမရှိစေနှင့်။ ဆင့်ဆိုကွပ်ညှပ်သည်ကို မတန်ဟန်တားလျှင် ခန့်ထားသူ ဆိုင်ရာ စုရှင် နေရင်းတို့ကို တရားကနတ်၍ မောင်းကြော်ရာဇဝတ် စီရင်စေ။ အမိန့်တော်နှင့်စီစဉ်ထားရန် ကြွင်းကျန်လစ်လပ်သည် မြို့ရွာ၊ အစု အငန်းများကိုလည်း လွတ်ကကုန်စင် စာရင်းကောက် ယူဆက် သွင်းစေ။ အမိန့်တော်မြတ်တရားဆိုင်ရာ ရွာရှင်အကြီးအကဲ အုပ်တို့သို့ ဆင့်ဆို ဆင့်ဆိုစာရင်းယူရာ ဆိုင်ရာ မြို့ရွာဝန်ကြီးအုပ် တို့က အသီးသီးစာရင်းတင်။ အစုံနှင့်သည်မြို့ရွာဦးရေ (၇၂)။ လက်ရှိလူကြီး ၃၀၀ တပ်မှူးသွေဘုံကြီးကြပ်နင်း။ ရွှေမှူးငွေမှူး တည်ဆော် အစုစု..... အတိုင်း (ငနက်ပေကို ပုဂံမြို့ စီရင်စုအကြေ ၉ ရွာအတန်းဝင် လယ်ကျင်းရွာသူကြီးခန့် သက္ကရာဇ် ၁၂၃၆ ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ၃ ရက်နေ့ ဘုရားအမိန့်တော်မြတ်ကို ဦးထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း - ပုဂံ..... ငနက် ပေကို သူကြီးခန့်ထား ကြီးစိုးဆောင်ရွက်စေသည်။ မှန်ကန်အောင် ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု အမိန့်တော်မြတ်မှတ်.....။ ။

တစ်ဖန် မြန်မာတို့သည် ထန်းဖူးကိုအသုံးပြု၍ ဇာတာများကို ရေးသားမှုရှိပါသည်။ ဇာတာမှာ မြန်မာလူမျိုးတို့တွင် ရှေး အစဉ်အလာကစ၍ လောကီဗေဒင်ကျမ်းများအရ မွေးဖွားသော နှစ် လ ရက်အချိန်နာရီများနှင့် ထိုအချိန်တွင် ဂြိုဟ်ခွင်တည်နေပုံ ကို မှတ်သားထားသော အမှတ်အသားပင် ဖြစ်သည်။

ထိုအမှတ်ကမ္ဘာဦးစာများကို ထန်းဖူးလွှာ၊ ပေဖူးလွှာများပေါ် တွင်ဖြစ်စေ၊ ဆင်စွယ်ပြား၊ ရွှေပြား၊ ငွေပြား၊ ကြေးပြား စသည်တို့ အပေါ်တွင်ဖြစ်စေ ရေးမှတ်စွဲဆောင်ထားလေ့ရှိသည်။ အများအား ဖြင့် ထန်းဖူးများပေါ်တွင် ရေးသားသည်က များသည်။ ဇာတာကို ပြုလုပ်စီမံရာ၌ လိုက်နာအပ်သော သတ်မှတ်ချက်များ ရှိလေသည်။ ထန်းဖူးလွှာများကို ခိုင်ခံ့အောင် အလွှာများ ထပ်၍ ချုပ်ရာ၌ အလွှာ အရေအတွက်သည် ခုနစ်လွှာထက် မပိုရချေ။ စုံမရစေဘဲ မ အရေ အတွက်ရှိရစေသည်။ အဖျားနှစ်ဖက်တွင် တုံးတိမဖြတ်ရဘဲ မူလ ထန်းဖူးထွက်စကဲ့သို့ အလယ်တွင် စုချွန်းစေလျက် အညွန့်အတက် လူစေသော မင်္ဂလာနိမိတ်ကို ယူ၍ ပုံပြုရသည်။ အဖျားနှစ်ဖက်တွင် ကြိုးဖြင့် အတိုတစ်ကြောင်း၊ အရှည်တစ်ကြောင်း နှစ်ကြောင်းစီ ဖိစပ်ချုပ်ထားရသည်။

ဇာတာ၏ အပေါ်ဘက်လွှာတွင် ဂြိုဟ်ခွင်နှင့် အချိန်ဇယားကို ရေးမှတ်၍ အောက်ဘက်လွှာတွင် ဇာဖြင့် အချိန်နာရီနှင့် အမည်တို့ ကို ရေးမှတ်ရသည်။ ဇာတာ၏ အပေါ်လွှာဘက်တွင် လက်ဝဲဘက် ၌ စက်ဝိုင်းစည်းသုံးရစ် သိုင်း၍ ဖွားချိန်၊ ဂြိုဟ်ခွင်များကို ဇယား ချ၍ ရေးရသည်။ စည်းသုံးရစ်အပြင်တွင် ဇယားကွက်များ ချ၍ ဇာတာရှင်၏ မွေးနေ့၊ မွေးနံနှင့် မိတ်ဖက်ဖြစ်သော မွေးနံဂဏန်း များကို မိတ်သင်္ဂဟပေါများစေရန် နိမိတ်အလို့ငှာ ထည့်သွင်း ထားသည်။ အလယ်တွင် အမိပတိတိုင်ဟူ၍ ပြာသာဒ်သဏ္ဍာန်တိုင် ကို ရေးသွင်းရသည်။ တိုင်၏ ပတ်လည်တွင် လှပသော ပန်းများ

ရေးခြယ်ကြသည်။ တိုင်အောက်ခြေတွက်လပ်၌ကား မွေးနံသင့်
 ဂြိုဟ်စီးအရပ်၊ ပန်းခက်တို့ကို ခြယ်လှယ်ထားသည်။ လက်ယာဘက်
 တွင် တိုင်ဆယ်ပါးနက္ခတ်စဉ်နှင့် ရာသီများကို ဇယားဖြင့် သုံးဆင့်
 ရေးသည်။ ပထမအထက်ဆုံးအဆင့်တွင် တိုင်ဆယ်ပါးအရ နက္ခတ်၊
 ပါဒါ၊ ယဇီ စသည်ဖြင့် အစီအစဉ်ဖြင့် ရေးသားရသည်။ အလယ်တွင်
 ဂြိုဟ်များနှင့် လက်တို့၏ ရာသီ၊ အံသာ၊ လိတ္တာ စသည်ဖြင့် ရေးသား
 ရသည်။ အောက်ဆုံးအဆင့်တွင် နက္ခတ်၊ ပါဒါ၊ ယဇီတို့ကို
 ရေးရသည်။ ကျန်ဇာတာ၏ အောက်ဘက်လွှာ သို့မဟုတ်
 ဝမ်းဘက်တွင် (ဇေယျတုသပ္ပမင်္ဂလံ) အစချီလျက် ဖွားသက္ကရာဇ်
 လ၊ ရက်နေ့တို့နှင့် အမည်ကို စာ (၇) ကြောင်း ရေးသားရသည်။
 စုံအရေအတွက် မရှိစေရပါ။ စာကြောင်းများ အကူးအဆက်မရှိစေ
 ရပေ။

အချုပ်ဆိုရသော် ထန်းဖူးလွှာဖြင့် ပြုလုပ်ပြီး စာချွန်တော်၊
 ဇာတာ၊ ရိုးရိုးမှတ်တမ်းစာများကို ထန်းဖူးစာဟု ခေါ်ကြပြီး မြန်မာ့
 ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုရေးအချက်အလက်များအရ သမိုင်းအထောက်
 အထားတစ်ရပ် တွေ့နိုင်လေသည်။

အရိုးအိုးစာ

အရိုးအိုးဆိုသည်မှာ လူသေလျှင် မီးသဂြိုဟ်ပြီး ကြွင်းကျန်ရစ်
 သော အရိုးပြာများကို ထည့်သွင်းထားရှိရာအိုးကို ခေါ်သည်။ အရိုး
 အိုးစာဆိုသည်မှာလည်း ယင်းအရိုးအိုးပေါ်တွင် အက္ခရာစာလုံး
 များဖြင့် ကမ္မည်းရေးထိုး မှတ်တမ်းပြုသော စာတမ်းကို ခေါ်လေသည်။

ကမ္မည်းစာအရေးအသားသည် ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ်၏
 ခေတ်အပိုင်းအခြားကို ခန့်မှန်းဆုံးဖြတ်ရာ၌ လွန်စွာအရေးပါသဖြင့်
 ခရူးခေတ်ကကြွင်းကျန်ရစ်သော အရိုးအိုးစာသည်လည်း သမိုင်း
 ဆိုင်ရာ အထောက်အထားတစ်ရပ်အဖြစ် အဖိုးတန်လှပေသည်။

အစောဆုံးစာပေရေးသားမှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည့်အရာတွင်
 အိုးစာများလည်း အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ အစောဆုံးတွေ့ရသည့်
 အိုးစာမှာ အိန္ဒိယပြည် ပတ္တခရိုင်၊ ဥတ္တရာပြဒေသတွင် တွေ့ရသည့်
 ပြဝအိုးစာပင်ဖြစ်သည်။ ၁၈၉၇ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ဝီလျံပက်ပီ
 သည် နီပေါနိုင်ငံနှင့် နယ်စပ်တောင်ဘက်ကျကျ ပိပြဝတွင် ဘုရား
 မှက်တစ်ခုမှ တွေ့ရခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့အနက် အရိုးအိုးတစ်လုံး
 တွင် သကျသာကီတို့၏ အထွတ်အခေါင်ဖြစ်သော ဗုဒ္ဓ၏

ဓာတ်တော်မွေတော်များအကြောင်း ဖော်ပြထားသော ကမ္မည်းစာ
 ဖြစ်ပါသည်။ ဗြဟ္မီစာရေးနည်းဖြစ်ပြီး “သုကိတိဘတိနံ သဘ
 ဂိနိကနသပုတဒလနံ၊ ဣယံ သလိ လနိဓနေ ဓုသညဂဝတေသာ
 ကိယာနံ၊ ဤဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရား၏ ဓာတ်တော်ကြုတ်ကို ကျော်ကြား
 သော ရှင်တော်ဘုရား၏ ညီတော်၊ နှမတော်၊ တူတော်နှင့်
 ကြင်ယာတော်က လှူသည်။” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြောင်း
 တွေ့ရပါသည်။

ထိုနည်းတူ ၁၉၁၀ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ဒေါက်တာဟိရာနန္ဒ
 ဆိုသူက အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဥတ္တရာပဒေသနယ် ဒေဝရိယခရိုင်၌ရှိသော
 ပရိနိဗ္ဗာနစေတီတော် တူးဖော်ရာ ဂုတ္တအကွရာပါ ကြေးအိုးစာတစ်
 လုံး တွေ့ရှိရခဲ့ပါသည်။ မြတ်စွာဘုရားရှင်တော်၏ ကိုယ်စား
 ပရိနိဗ္ဗာန စေတီကြီးအတွက် လှူဒါန်းပူဇော်ခဲ့ကြပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ ကျောက်အရိုးအိုးစာများကို ပျူခေတ်ကာလ
 ၌ အစောဆုံးရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့ကြပါသည်။ သမိုင်းမတင်မီ
 ခေတ်ကာလမှစ၍ ရတနာပုံခေတ်ကာလအထိ နှစ်ပေါင်းထောင်ချီ
 ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သော အရိုးအိုးမြှုပ်နှံခြင်းလေ့နှင့် အရိုးအိုးပေါ်တွင်
 ကမ္မည်းစာတင်ခြင်း အလေ့အထကို ဝိဿနိုးနှင့် သရေခေတ္တရာ
 ပျူခေတ်တို့တွင်သာ ထူးခြားစွာ တွေ့ရှိရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ
 သမိုင်းသုတေသနမှ တူးဖော်တွေ့ရှိရသမျှသော အရိုးအိုးများမှာ
 ယင်းခေတ်ကျောက်အရိုးအိုးများသာ ဖြစ်ကြောင်းကို လေ့လာရမိ
 သည်။ မြေဖြင့်ပြုလုပ်သော အရိုးအိုးကိုမူ မတွေ့ရှိရချေ။

ကျောက်တုံးများကို ထုဆစ်ထွင်းလျက် ကျောက်အိုးပုံ (ယခုခေတ်
 အိုးပုံသဏ္ဍာန်မဟုတ်ပါ) ဖော်ကာ ဘေးပတ်လည် ကျောက်သား
 ပေါ်၌ ထိုခေတ်ကာလ စာပေအက္ခရာတို့ဖြင့် ကမ္မည်းတင်ခဲ့ကြ
 ခြင်းဖြစ်လေသည်။

ဝိဿနိုးမြို့ဟောင်းရှိ အဆောက်အအုံတစ်ခု၏ အရှေ့ဘက်
 တွင် လှေကားထစ်တစ်ခုပါရှိသည့် အုတ်ထုလှေကားထစ် ဆင်ထား
 ကြောင်း တွေ့ရသည်။ အဆောက်အအုံ၏ ဘေးပတ်လည်တွင်
 အရိုးအိုးနှင့် အရိုးစုများ မြှုပ်နှံထားကြောင်း တူးဖော်တွေ့ရှိရသည်
 ဟု ၆ ကြိမ်မြောက် ဝိဿနိုးမြို့ဟောင်း တူးဖော်ခြင်းစာတမ်းတွင်
 အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

“ယင်းအဆောက်အအုံရှိရာ အမှတ် (၁၈) ကုန်းနေရာမှာ
 မြို့ပြင်ကျသဖြင့် သင်္ချိုင်းရာဖြစ်သည်ဟု လွယ်ကူစွာ ဆိုနိုင်သော်
 လည်း တချို့အရိုးစုများ တွေ့ရှိရာနေရာသည် မြို့တွင်းလူနေ
 ရပ်ကွက်ထဲ၌ ကျရောက်နေသဖြင့် သင်္ချိုင်းကုန်းဖြစ်နိုင်ပါမည်
 လောဟု တွေးဆစရာရှိပါသည်။ ဤတွင် ပါမောက္ခစတူးဝပ်မစ်ဂေါ
 ခ် (သမိုင်းမတင်မီခေတ်က အိန္ဒိယပြည်) စာအုပ်တွင် ပါသော
 အောက်ပါအဆိုကို သတိပြုအပ်လေသည်။”

“ရှေးခေတ်အရှေ့တိုင်းမြို့ကြီးများ၏ လူနေရပ်ကွက်အလယ်
 ကျကျ၌ သက်ရှိနေထိုင်ကြသော လူအပေါင်းတို့၏ ဗိုးအိမ်ပတ်ဝန်း
 ကျင်များတွင်လည်းကောင်း၊ အိမ်အောက်များ၌ လည်းကောင်း
 သေလွန်ပြီးသောလူတို့ကို သင်္ဂြိုဟ်မြှုပ်နှံသည့်လေ့မှာ လုပ်ရိုး
 လုပ်စဉ်ကိစ္စ တစ်ခုသာဖြစ်သည်။”

ဤသည်ကိုထောက်ဆ၍ ဗိဿနိုးမြို့နေလူနေအိမ်ခြေများ အနီး၌လည်း သေလွန်ပြီးသူတို့အား မြှုပ်နှံသင်္ဂြိုဟ်သည့်ခလေး ရှိနိုင်သည်ဟု ယခင်ယူဆထားချက်များမှာ ပိုမိုခိုင်လုံလာရပေသည်။ အစိုးအိုးမြှုပ်နှံသည့်သဘောအပြင် အစိုးစုအလိုက် မြှုပ်နှံသည့်အချက်ကိုပါ ယှဉ်တွဲတွေ့ရသောကြောင့် မနုဿဗေဒပညာရပ်ဆိုင်ရာ ပြဿနာများဖြစ်ကြသော ဗိဿနိုးမြို့သားများသည် မည်သူမည်ဝါများဖြစ်ကြသနည်း၊ မည်သည့်ကမ္ဘာ ပင်မ လူမျိုးကြီးစုတွင် ပါဝင်သနည်း၊ သူတို့သည် မည်သည့်အသက်အရွယ်က မည်သို့ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်ခဲ့ကြသနည်း စသော အချက်အလက်များကို အနုစိတ်လေ့လာနိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့် များစွာ အထောက်အပံ့ဖြစ်စေပါသည်။

ယခုလောလောဆယ် ကွန်းဝေါလ်၏ “ရှေးဟောင်းသုတေသီများအတွက် အစိုးများ”-စာအုပ်ဖြင့် ညှိနှိုင်း၍ ဗိဿနိုးအမှတ် (၁၄) နေရာမှ တွေ့ရှိရသော အစိုးစုများအနက် အစိုးစုတစ်ခုမှာ ယောက်ျားအစိုးဟု ယူဆရပြီး ကျန်အစိုးတစ်ခုမှာ မိန်းမအစိုးဟု ခန့်မှန်းရလေသည်။ ဤကုန်းမှ အစိုးစုအစိုးပုံစုစုပေါင်း (၃)ခု တွေ့ရှိနေပေရာ အစိုးပုံတစ်ခုမှာ ဆွေးမြည့်နေပြီဖြစ်သဖြင့် ယင်း၏ သက်တမ်းမှာ အရှည်ကြာဆုံးဖြစ်သည်ဟု တွက်ဆရပါသည်။ သက်ရင့်အစိုးနှင့် သက်နုအစိုးများကို ဖွဲ့မြေလွှာတစ်လွှာတည်းတွင် တစ်ပြိုင်နက် တွေ့ရှိရသောကြောင့် ယင်းတို့ကို တစ်ချိန်တည်း မြှုပ်နှံသည်မှာ သေချာသော်လည်း ဤသို့ မမြှုပ်နှံမီက ကာလအတန်ကြာအောင် အခြားတစ်နေရာတွင် သိုမှီးထားရှိခဲ့သဖြင့် ယခုတွေ့ရှိသော

သက်ရင့်အစိုးမှာ ပိုမိုဆွေးမြည့်နေခြင်းဖြစ်ကြောင်း သိသာပါသည်။ ဤအစိုးစုများကို ထောက်ဆ၍ ယင်းတို့နှင့်ပူးတွဲတွေ့ရှိရသော အစိုးအိုးမြှုပ်နှံသည့်ခလေးမှာ ကနဦးမြှုပ်နှံသည့်ခလေး (Primary Burial) မဟုတ်ဘဲ ထပ်မံမြှုပ်နှံသည့်ခလေး (Secondary Burial) သာဖြစ်ကြောင်း သေချာလာသည်။” ဟု စာတမ်းရှင် ဦးမြင့်အောင် (သုတေသနဝန်ထောက်) က သူ၏ဆောင်းပါးတွင် ဖော်ပြ ကောက်ချက်ချခဲ့ပါသည်။

ထို့ပြင် ဦးမြင့်အောင်၏ “ဟန်လင်းမြို့ဟောင်း” ဆောင်းပါးတွင်လည်း ဟန်လင်းပျူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုခလေးကို ဤသို့ မှတ်တမ်းပြုခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

“လူတို့သေလွန်သောအခါ များသောအားဖြင့် လူသေကို မီးရှို့၍ အစိုးနှင့်ပြာကို မြေအိုးအတွင်း မြေကြီးနှင့်ရောထည့်ကာ အထူးတလည် ရည်ရွယ်ဆောက်လုပ်ထားသော သင်္ချိုင်းဂူများ ပတ်လည်တွင် မြေဖို့မြှုပ်နှံထားတတ်ကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ လူသေကို လူသေအလောင်းတိုင်းလည်း မြှုပ်နှံကြသည်။ အစိုးအိုးများကို မြှုပ်နှံရာ၌ အစိုးအိုး ၅ လုံးမှ ၁၀ လုံးရမည်သာ တစ်ကြိမ်တည်း စုပေါင်းမြှုပ်နှံတတ်ကြသည်။”

ထို့ကြောင့်ပင် ပျူယဉ်ကျေးမှု၏ အင်္ဂါတစ်ရပ်ဖြစ်သော အစိုးအိုးမြှုပ်နှံသည့်ခလေးကို မြို့ဟောင်းသုံးမြို့လုံးတွင် ခိုင်ခိုင်လုံလုံ တွေ့ရသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ လူသေကို မီးသင်္ဂြိုဟ်ပြီးနောက် အစိုးများကို အိုးတွင်ထည့်ကာ ထိန်းသိမ်းခြင်းမှာလည်း မိရိုးဖလာ

ယုံကြည်မှုလေ့တစ်ခုပင် ဖြစ်မည်ဟု ယူဆရပေသည်။ ဓာတ်ပုံမှတ်တမ်းများကို ထောက်၍ ပျူတို့၏ အရိုးအိုးများမှာ ပန်းအိုးပုံသဏ္ဍာန်၊ အရိုးအိုးနှင့်အနားကုပ်အိုးလုံးများ ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဗိဿနိုးမှ အရိုးအိုးမြောက်မြားစွာ ဖော်ထုတ်ရရှိသည့်အနက် အမျိုးကွဲပုံစံပေါင်း ၁၀၀ ကျော်မျှ ခွဲခြားပါဝင်လေသည်။ အရိုးအိုးပုံစံများမှာ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူညီကြသဖြင့် ပျူတို့သည် အဆန်းတကြယ်ပြုလုပ်ခြင်းကို နှစ်သက်ကြဟန်ရှိကြကြောင်း လေ့လာမိပါသည်။ ဟန်လင်းမှ တူးဖော်ရရှိသည့် အရိုးအိုးတစ်လုံးမှာမူ လက်ကိုင်ဖုတ်ထားပြီး ဇောက်နက်သော အဖုံးပါရှိသည့် အိုးခပ်မြင့်မြင့်ဖြစ်လေသည်။ ပျူအရိုးအိုးတိုင်းမှာ အောက်ပိုင်း (ဖင်ပိုင်း) တွင် ပါးလှပ်လှပ်ရှိသည်။ အချို့သော အရိုးအိုးတို့တွင် ကျောက်ခဲအဖြူသံချွန်နှင့် ဓားသွားကလေးများပါ တွေ့ရတတ်ကြောင်း သိရပါသည်။

ပျူတို့၏ သာသနာယုံကြည်မှုကား ဝါဒတစ်ခုတည်းမဟုတ်မူ၍ ဗိဿနိုးကိုးကွယ်ခြင်းနှင့်အတူ ဟိနဿနနှင့် မဟာယာနအားလုံးရောနှောလျက်ရှိသည်။ ပျူစာရေးသားပုံကား အနောက်အိန္ဒိယမှ မြောက်ကနရ၏ ကဒမ္မငါးရာစု လက်ရေးများနှင့် များစွာဆင်တူသည်။ သရေခေတ္တရာမှ သူရိယဝိကြမ ခွေမျိုး အရိုးအိုးပတ်လည်ရှိ ကမ္မည်းစာများသည် ခုနစ်ရာစု (အေဒီ ၆၇၃ ခုနှစ်) အရေးအသားများ ဖြစ်နိုင်ကြောင်း သမိုင်းသုတေသီ မစ္စတာ ဘလက်ဒင်က ခန့်မှန်းသည်။ သို့သော် အရိုးအိုးပတ်လည်ရှိ

စာတန်းမှ ပျူစာအက္ခရာများသည် ပုဂံခေတ်ရာဇကုမာရ်ကျောက်စာအရေးအသားနှင့် ပိုမိုနီးစပ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ရခွဲများနှင့် က္ကသရ (လုံးကြီးတင်) အက္ခရာကို ရှည်ရှည်မရေးဆွဲကြချေ။ ဗြဟ္မီအက္ခရာအောက်ဆင့် ရေးထိုးခြင်းလည်း မပါရှိချေ။ ၎င်းပျူအရိုးအိုးစာတို့၌ ထူးခြားချက်တစ်ရပ်မှာ အခြားအရိုးအိုးများကဲ့သို့ ကမ္မည်းစာတန်းတို့ကို အိုးပတ်လည်၌ ဖတ်ရှုရန် ရေးထွင်းထားခြင်းမျိုး ဖြစ်ပါသော်လည်း မဆုံးသေးသော ကမ္မည်းစာများကို ၎င်းအိုးဖင်ပိုင်းတွင်ပါ ရေးထိုးထားကြောင်း တွေ့ရခြင်းဖြစ်လေသည်။

သရေခေတ္တရာပျူအရိုးအိုးစာများအနက် ဘုရားကြီးအနီးမှ တွေ့ရသော အရိုးအိုးစာများကို သရေခေတ္တရာပြတိုက်တွင် ထားပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

- (၁) ဟရိဝိကြမမင်း - အရိုးအိုးပတ်လည်ပျူစာ
- (၂) သီယဝိကြမမင်း - အရိုးအိုးပတ်လည်ပျူစာ
- (၃) သူရိယဝိကြမ (မိဖုရား) - အရိုးအိုးပတ်လည်ပျူစာ
- (၄) သူရိယဝိကြမမင်း - အရိုးအိုးပတ်လည်ပျူစာ

ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတူးဖော်မှုများမှ လူသုံးအိုးအင်ခွက်ယောက်များကိုသာမက အရိုးအိုး (၃၁) လုံးကိုလည်း သင်္ချိုင်းဂူများ၌လည်းကောင်း၊ အမှတ် (၁၀) ကုန်း တောင်ဘက်မြို့ဝင်ပေါက်ကြီး၌လည်းကောင်း တူးဖော်ရရှိခဲ့ပါသည်။ ရရှိသမျှသော အရိုးအိုး ၃၁ လုံးမှာ အကောင်းပကတိမရရှိပေ။ မြေတွင်း၌ရှိစဉ်ကပင်

ကွဲအက်ကြွမွှေးနုပြီး ၁၈ လုံးကိုသာ အကောင်းပကတိလေ့လာနိုင်သည်။ အများစုမှာ ဝိဿနိုးမြို့ဟောင်းမှ တွေ့ရသော အိုးများနှင့် တူညီပေသည်။ ဟန်လင်းမှတွေ့ရသော အိုးအိုးများသည် အခြယ်အလှယ်နည်းပါးပါသည်။ နှုတ်ခမ်းအနီး၌လည်းကောင်း၊ အိုးအခြေ၌လည်းကောင်း အပြင်သို့ အစွန်းထုတ်တတ်သည်သာများသည်။ သပိတ်ပုံသဏ္ဍာန်အရိုးအိုးပုံစံ၊ ကွမ်းအစ်ပုံသဏ္ဍာန်ပုံစံများကိုလည်း တွေ့ရပေသည်။

ဟန်လင်းအိုးခြမ်းတစ်ခုမှ နှစ်ခြမ်းကွဲနေပြီး “ဝ” အက္ခရာနှင့် “ည” အက္ခရာများကို တွေ့ရပါသည်။ အခြားသော အိုးခြမ်းကွဲတစ်ခုမှာ သက္ကတဘာသာဖြင့် ဘွဲ့တံဆိပ်နာမည်တစ်ခုကို အဖောင်းအကြွပြုလုပ်ထားခြင်းကိုတွေ့ရပြီး “အရာခပ်သိမ်းကို သိသောပညာရှိ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖော်ထုတ်တင်ပြကြပါသည်။ ဟန်လင်းမြို့သင်္ချိုင်း အရိုးအိုးစာတစ်ခုတွင် “ဗဲဒိဝံတီ မ္ဗိ ဥသးနန္တ ကောဥပ္ပိဗဲတူ ဗဟိဥတယံ” စာတန်းပါပျူစာပါရှိပြီး (မြတ်သခင် ဒုဝီ တီ ဇါသား နန္တကောဇါမြေ၊ မြတ်သော တုဗဟိဇါဗိမာန်တော်) ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပေသည်။

အရိုးအိုးစာများဖြင့် ကမ္ဘာလုံးတင်ခြင်း အလေ့အထနှင့် အရိုးအိုးမြှုပ်နှံခြင်းအလေ့အထတို့ကို ပုဂံခေတ်တွင် မတွေ့ရတော့ပါ။ နိုင်ငံတော်အတွင်း ဗုဒ္ဓသာသနာတော် အစဉ်ပြန့်ပွားစပြုခဲ့သဖြင့် ပျူတို့၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုလေ့ထုံးစံများ ပျောက်ကွယ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသလောဟု ယူဆရပါတော့သည်။ မည်သို့ဆိုစေ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ သမိုင်းအထောက်အထား၊ အက္ခရာစာပေဇာတ်မြစ်

တို့ကို ဖော်ထုတ်ကြရာ၌ အဆိုပါအရိုးအိုးကမ္ဘာလုံးစာများသည်လည်း တစ်ပိုင်းတစ်ကဏ္ဍအနေဖြင့် အရေးပါသော အဖိုးတန်အမွေအနှစ် တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း မည်သူမျှငြင်းဆိုနိုင်မည် မဟုတ်ပါချေ။

အုတ်ခွက်စာ

အုတ်ခွက်စာဆိုသည်မှာ အုတ်ချပ်ပေါ်တွင် မှတ်တမ်းရေးထိုးသော ကမ္ဘာကြီးစာဖြစ်သည်။ ဤကမ္ဘာကြီးစာမျိုးကား အလွန်ရှားပါးလှသည်။ တွေ့ရခဲသော ရှေးကျသည့် ကမ္ဘာကြီးစာတစ်မျိုးလည်း ဖြစ်လေသည်။

အုတ်ခွက်တွင် ရေးထိုးကမ္ဘာကြီးစာတင်သော အလေ့အထကို မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းခေတ်ဦးကာလတွင်သာ အတွေ့ရများပြီး နှောင်းကာလရောက်သည်နှင့်အမျှ တိမ်မြုပ်သွားဟန်ရှိပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပုဂံခေတ်နှောင်းမှစ၍ အုတ်ခွက်စာဖြင့် ကမ္ဘာကြီးစာတင်သော လက်ရာမျိုးကို မတွေ့ရသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ကြောင်းမှာလည်း အုတ်ချပ်ထက် ပိုမိုကောင်းမွန်ခိုင်ခံ့သော စာရေးကိရိယာများ ပေါ်ပေါက်လာသောကြောင့် ဖြစ်ဟန်ရှိပါသည်။

အုတ်ခွက်စာတစ်ခုကို လေ့လာလျှင် အုတ်ချပ်ပြုလုပ်ပုံနှင့် ကမ္ဘာကြီးစာတင်ခြင်းဟူ၍ နှစ်ပိုင်းတွေ့ရသည်။ အုတ်ခွက်များ ပြုလုပ်ရာ၌ ရွှံ့စေးကိုမူတည်၍ ပြုလုပ်ရလေသည်။ ရွှံ့မြေ၏ အရောင်အသွေးကိုလိုက်ပြီး နီညိုနှင့် နုန်းမြေနုရောင်မျိုးဟူ၍

နှစ်မျိုး ကွဲပြားစွာ တွေ့ရသည်။ ရွှံ့မြေကို မိမိတို့လိုအပ်သလို ပုံဖော် ပြုလုပ်ပြီး ကမ္ဘာကြီးစာကိုပါ တစ်ပြိုင်တည်း မှတ်တမ်းတင်ကြရလေသည်။ ဆရာကြီး ဒေါက်တာသန်းထွန်းကမူ ပုဂံခေတ် အုတ်ခွက်ပုံစံများကို ပြုလုပ်ရာတွင် တံဆိပ်တော်သွန်းပုံစံကို အိန္ဒိယမှ မှာယူခဲ့ဟန်ရှိကြောင်း ကောက်ချက်ချပါသည်။ ပခုက္ကူ မြို့နယ်၊ ကွန်းရွာ၊ ဒီပက်ရာဘုရားအတွင်းမှ ရရှိသော အုတ်ခွက် သွန်းပုံစံတစ်ခုမှာ ကျောက်သားတွင် ထွင်းထုပုံဖော်ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ များစွာ ရှေးကျလှသည်ဟု မယူဆမိပါ။

မည်သို့ဖြစ်စေ ရွှံ့မြေတွင် ပုံဖော်ကမ္ဘာကြီးစာတင်ပြီးနောက် နေပြေ၍ အခြောက်လှန်းရပါသည်။ အုတ်ခွက်တချို့၏အသားတွင် မီးဖုတ်ရာ၌ သုံးစွဲဟန်တူသော ကောက်ရိုးမျှင်စများကို ကပ်လျက်တွေ့ရသောကြောင့် မီးဖုတ်ခဲ့ကြဟန်ရှိလေသည်။ တချို့သမိုင်း သုတေသီများက အုတ်ခွက်စာပါ ဘုရားပုံတော်များကို မြေပုံဘုရားဟု ခေါ်ဆိုကြသေးသည်။ ကမ္ဘာကြီးစာပါသော အုတ်ခွက်များတွင် အများအားဖြင့် ဘုရားဆင်းတုရုပ်ပုံတော်များ ပါရှိသည်ကများပေရာ ငင်းတို့ကို အုတ်ခွက်ဘုရားဟု ခေါ်ပါသည်။

ကမ္ဘာကြီးစာပါ အုတ်ခွက်ဘုရားများ ပြုလုပ်လျှင်ဒါနိန်းသော အလေ့အထသည် မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းဦးကာလ ဘာသာအယူဝါဒ နှင့် ဆက်စပ်နေသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ သရေခေတ္တရာမှ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဝတ္ထုပစ္စည်းများအနက် ရုပ်ကြွအုတ်ချပ်နှင့် အုတ်ခွက်ဟု အမည်တွင်သော ရုပ်ပွားတော်များ၊ ပုံနှိပ်ထားသော

အုတ်ချုပ်ငယ်များကို အများဆုံး တွေ့ရသည်။ အုတ်ခွက်ပုံစံများမှာ အမျိုးပေါင်း လေးဆယ်ကျော်၍ အချို့အုတ်ခွက်နောက်ကျောတွင် ပျူစာများ ရေးထိုးပါရှိလေသည်။ ပျူတို့ထွန်းကားကြီးစိုးခဲ့ရာ ပြိုကွေ့ကြ(သရေခေတ္တရာ) တွင် တွေ့ရှိရသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများအနက် မော်ဇာပျိုးခင်းကြီးကုန်းမှ ရသော အုတ်ချုပ်ငယ်သည် မြန်မာပြည်ပါဠိစာပေသမိုင်းအဖို့ အရေးပါလှသော အထောက်အထားတစ်ရပ်အဖြစ် လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာကို သာမန်ထက် ယုံကြည်သက်ဝင်နေကြပြီဆိုသည်ကိုလည်းကောင်း အစောဆုံးတွေ့ရသော အုတ်ခွက်စာတစ်ခုအဖြစ်လည်းကောင်း အလွန်အဖိုးတန်သည့် သမိုင်းအမွေအနှစ်ဖြစ်ပါလေသည်။

ယင်းအုတ်ချုပ်ငယ်မှာ ကျီးပဲ့နေပြီဖြစ်၍ တစ်ပိုင်းမျှသာ ကြွင်းကျန်ပါသည်။ အုတ်ချုပ်အပိုင်း၏ နောက်ကျောဘက်တွင် ရှေးဟောင်းအိန္ဒိယတောင်ပိုင်းအက္ခရာဖြင့် ပါဠိဘာသာနှင့် စာလေးကြောင်းပါရှိသည်။ ထိုစာလေးကြောင်းအနက် တတိယစာကြောင်းအဆုံးမှစ၍ ပျူစာသုံးလေးလုံးပါသည်။ ပါဠိစာမှာ အဘိဓမ္မာမှ ကောက်နုတ်ချက်စာကြောင်းလေး ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့အနက် ထင်ရှားသော အက္ခရာစာလုံးတို့ကို မြန်မာအက္ခရာဖြင့် ပြန်ဆိုရေးသားသော်- အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်လေသည်။ မူလအက္ခရာစာလုံး၏ ပုံသဏ္ဍာန်မှာ အေဒီရှစ်ရာစု ကိုးရာစုနှစ်လောက်က ဖြစ်သည်။

- ၁။ ကုသလ
- ၂။ သလာ ဓမ္မာ အဓာကတ
- ၃။ ဓမ္မာ ငံ ဒေဟိ

နှစ်ပရိစ္ဆေဒကြာညောင်းလှလေသဖြင့် အပိုင်းအစမျှသာ ကျန်ရှိလေတော့သော ယင်းအုတ်ချုပ်ငယ်လေးမှာ ပျူလူမျိုးတို့၏ ဗုဒ္ဓဘာသာသက်ဝင်ယုံကြည် ကိုးကွယ်မှုကို ထင်ရှားစွာ ဖော်ပြနေပေသည်။ ထိုမျှမကသေး။ ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် စာနှင့်ပေနှင့် အတန်မြင့်မားနေပြီဖြစ်ကြောင်း ပြဆိုလေသည်။ ထိုနည်းတူ ဗုဒ္ဓဓမ္မ၏ ခဲရာခဲဆစ် အဘိဓမ္မာဒေသနာတို့ကို ပါဠိတော်မူရင်းအတိုင်း ကျေညက်စွာ လေ့လာသိရှိနေကြပြီဖြစ်ကြောင်း အခိုင်အမာ သိရလေသည်။ နောက်ဆုံး ပျူစာလုံးသုံးလုံး၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ “ငံ-မြတ်သောမင်းကြီးသည်၊ ဒေဟိ-ပူဇော်၏” ဟု ဖော်ပြဖွင့်ဆိုထားလေသည်။

ထို့အပြင် တွေ့ရှိရသမျှသော အုတ်ခွက်ဘုရားများအနက် တချို့သော အုတ်ခွက်များတွင် “ယေဓမ္မာ” အစချီသော သံဒိပ်ဂါထာကို အက္ခရာအမျိုးမျိုးနှင့် ကမ္ပည်းရေးထိုးမော်ကွန်းတင်ခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ယေဓမ္မာဂါထာတော်ကား ဗုဒ္ဓဓမ္မ၏ အရင်းခံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ ဆိုလိုရင်းသဘောကို လိုရင်းထုတ်နုတ်၍ အကျဉ်းချုပ်ထားခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ဗိုလ်တထောင်ဘုရားဌာပနာတိုက်မှ အုတ်ခွက်ဘုရား၏ ကျောဘက်၌လည်း ယင်းဂါထာကို မွန်အက္ခရာဖြင့် ရှေးဦးမှတ်တမ်းတင်ကြောင်း တွေ့ရသည်ဟု ဆရာနိုင်ပန်းလှက ဆိုပါသည်။

ပုဂံခေတ် အုတ်ခွက်များတွင်မူ “ယေဓမ္မာ” မှစ၍ (ဧဝံဝါဒီ) အထိ ယခင်က ကမ္ဘာ့ရေးထိုးခဲ့သည့် နည်းတူ ပါဠိတော်လာ ဂါထာမူရင်းနှင့်အနက် အဓိပ္ပာယ် မကွဲလွဲစေရဘဲ အဆုံးသတ်တွင် သော်မှ (မဟာသမဏ) နေရာတွင် (ပြီအနိရုဒ္ဓဒေဝ) ဟူသော ဝေါဟာရကို လွှဲပြောင်းကမ္ဘာ့တင်ထားလေသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ရောက်ရာမည်သည့်ကာလ၊ မည်သည့်နေရာမျှ မတွေ့ရဘဲ ဤအုတ် ခွက်တွင်မှ တွေ့ရသဖြင့် ယင်း၏အနက်ကို ကြံဆကြရာ “မဟာ ရာဇ-ပြီအနိရုဒ္ဓဒေဝ” ဟူ၍ ကောက်ယူရရှိကြသည်။ ၎င်းမင်းမှာ လည်း အခြားမဟုတ်မူဘဲ မြန်မာသမိုင်းတွင် ထင်ရှားကျော်စော သော ပထမမြန်မာနိုင်ငံတည် အနော်ရထာမင်းပင် ဖြစ်ကြောင်း သမိုင်းသုတေသီများက အတိအလင်းဖွင့်ဆိုကြလေသည်။ အနော်ရထာမင်းတံဆိပ်တော်ပါ အုတ်ခွက်ဘုရားများကို မြန်မာ အထက်အောက်အရပ်ဒေသများ၌ တစ်နံတစ်လျား တွေ့ရကြောင်း ဒေါက်တာသန်းထွန်း၏ အသစ်မြင်ဗမာ့သမိုင်းစာအုပ်တွင် ဤသို့ လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

“အနိရုဒ္ဓ (အေဒီ ၁၀၄၄-၁၀၇၇) ကို အများအားဖြင့် အနော်ရထာမင်းစောဟု ခေါ်ကြ၍ နိဗ္ဗာန်သော ဘွဲ့တော်ကား သင်္သင်ကရိုက် ဘာသာ စင်စစ်ဖြင့် (မဟာရာဇပြီအနိရုဒ္ဓဒေဝ) ပင် ဖြစ်ပါသည်။ မျက်နှာဘက်၌ လက်တော်မြေထိပုံဖြင့် မြတ်စွာဘုရားရုပ်တုတွင် တစ်ခါတစ်ရံ လောကနာထနှင့် မေတ္တေယျဘုရားလောင်းနှစ်ပါးက တယ်ညာခြံရံ၍ လည်းကောင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံ ထူပါနှစ်ဆူခြံရံ၍

လည်းကောင်း ရုပ်ပြားနိမ့်နိမ့်ထူ၍ အောက်တွင် သင်္သင်ကရိုက် စာတန်းရေးထိုးလျက် ကျောဘက်၌ ပါဠိဘာသာ သင်္သင်ကရိုက် ရောစာတန်းရေးထိုးကာ သစ္စာထားအုတ်ခွက်များကို ဤမင်းကြီး သည် ထားရစ်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းအုတ်ခွက်လုပ်ရန် တံဆိပ်ပုံစံကို အိန္ဒိယမှ မှာယူခဲ့ဟန်ရှိ၍ အုတ်ခွက်ကိုကား ရောက်ရာဒေသများ တွင် သွန်းလုပ်ဟန်ရှိသည်။ သို့မှသာ လက်ရေးဖြင့် ကျောတွင် သွန်းလုပ်သူမင်းနှင့် ဆုတောင်းကိုရေးသားထည့်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ရေးဟန်ကား-

“မင်းအနိရုဒ္ဓ တည်းဟူသောငါသည် သုတဂ(ဗုဒ္ဓ)ပုံကို သွန်းလုပ်စေ၏။ ငါ့ကောင်းမှုကြောင့် မေတ္တေယျဘုရားဖြစ်လျှင် ငါလည်း နိဗ္ဗာန်ရစေသတေး။”

ဤတံဆိပ်တော်အုတ်ခွက်များသည် အသေးစိတ်လက်ရာနှင့် အရွယ်အစား အနည်းငယ်စီ ကွဲပြားကြသည်။ အများအားဖြင့် အလျားခုနစ်လက်မ အနံငါးလက်မရှိ၍ ဒုသုံးလက်မရှိတတ်ပေ သည်။ အားလုံးပင် အနိရုဒ္ဓတံဆိပ်တော် ခတ်နိပ်ပြီး ရှိ၍ ဤပုဂံ အတွင်းအပြင်၊ တကောင်း၊ ဗိတ္တိလာ၊ မင်ဘူးနှင့် ပြည်စသည့် နေရာများ၌ တွေ့ရ၏။ မြောက်ဘက်အကျဆုံးတွေ့ရသည်ကား နွားတလဲရွာဆိုးဟူသည့် မိုးမိတ်နယ်တွင်ဖြစ်၍ တောင်ဘက်အကျ ဆုံးကား တွံတေးတွင်ပင် ဖြစ်သည်။ ယင်း အနိရုဒ္ဓတံဆိပ်တော် များကို ဒေသအနှံ့အပြား တွေ့ရသဖြင့် ထိုမင်းကား အပြောများ သည့်အတိုင်းပင် နယ်ပယ်အသိမ်းအသွင်း လိုလားသူဖြစ်၍

အာဏာစက်လည်း မြောက်အရပ် မိုးမိတ်မှသည် တောင်မြစ်ဝကျွန်းပေါ်တိုင်အောင် ပျံ့နှံ့သည်ဟု ယူရန် အထောက်အထား ခိုင်လုံပါသည်။

ပုဂံခေတ် အနော်ရထာမင်းလက်ထက်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာတော်နှင့် ပတ်သက်၍ မိမိတို့မြတ်နိုးရာကို ဆည်းကပ် ကိုးကွယ်ခွင့်ပြုခဲ့ကြောင်း အထောက်အထားပြု အုတ်ခွက် ဆင်းတုတစ်ဆူကိုလည်း တွေ့ရှိထားကြပြီးဖြစ်သည်။ ယင်းအုတ်ခွက်တွင် လောကနာထဘုရားလောင်း ဆင်းတုတော်ပုံကို တွေ့ရပြီး အုတ်ခွက်၏ အောက်ဘောင်တွင် “ဤလောကနာထဘုရားလောင်း၏ ဆင်းတုတော်ကို သီရိအနိရုဒ္ဓဒေဝအမည်ရှိသော မင်းကြီးသည် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်ပါရခြင်းအကျိုးငှာ မိမိလက်တော်ဖြင့် သွန်းလုပ်တော်မူသည်။” ဟူသော ပါဠိဘာသာဖြင့် စာတန်းထိုးကြောင်း တွေ့ရသည်။ လောကနာထသည် မဟာယဉ်ဂိုဏ်း၏ ထွက်မြတ်ထားရာ ဘုရားလောင်းဖြစ်ပေသည်။

ထိုမျှမကသေး။ “သီရိတြိဘဝနာ ဒိတျဝရ ဓမ္မဒိသံပတိ” ဟူသော ဘွဲ့အမည်အရည်ပါ အလောင်းစည်သူမင်းကြီး၏ အုတ်ခွက်ဘုရားနှင့် အခြားအုတ်ခွက်ဘုရားငယ်ပေါင်းများစွာကိုလည်း ပုဂံခေတ်ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာလက်ရာအဖြစ် လေ့လာရပါသည်။ တချို့မှာ ကမ္ဘည်းမှတ်တမ်းစာပါသည်။ တချို့မှာ ကမ္ဘည်းစာမပါချေ။ ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် အရွယ်အစားတို့မှာလည်း တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူညီကြပေ။ ဤမျှသာ ကွဲပြားလှပေသည်။

ယာကြီးကုန်းမှ အုတ်ခွက်စာ

ရေစကြိုမြို့နယ်၊ ဇယမအုပ်စု၊ ညောင်ပင်ရွာ၏ အနောက်မြောက်ဘက်လေးဖာလုံခန့် ဝေးသော ယာကြီးကုန်းရွာပျက်ရှိ ဘုရားပုထိုးများကို မသမာသူတချို့က ဌာပနာတိုက်များကိုဖောက်ယူခဲ့ကြပါသည်။ ယင်းဌာပနာတိုက်မှ အဖိုးတန်ရတနာနှင့် ရွှေငွေဆင်းတုရုပ်ပွားများကို ယူဆောင်သွားကြပြီး မလိုချင်တော့သောကြေးဆင်းတုနှင့် အခြားပစ္စည်းတို့ကို စွန့်ပစ်ထားခဲ့ကြသည်။ ယင်းတို့အနက် သမိုင်းတန်ဖိုးရှိသော ရှေးဟောင်းကမ္ဘည်းစာပါ အုတ်ခွက်ငယ်တစ်ဆူကို စာရေးသူ ရရှိလေ့လာခဲ့ဖူးပါသည်။

အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်မှာ ညောင်ပင်ရွက်ပုံသဏ္ဍာန် ရှိသည်။ အလျားငါးလက်မခန့်ရှိ၍ အဝှမ်းမှာ သုံးလက်မခွဲသာသာ ရှိသည်။ မျက်နှာဘက်တွင် ရိုးရိုးကြာပလ္လင်ထက်ဝယ် တင်ပျဉ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေတော်မူသော ဆင်းတုတော်တစ်ဆူဖြစ်လေသည်။ ဗောဓိကျောင်းဆောင်တွင်း၌ ရှိပါသည်။ တင်ပျဉ်ခွေထိုင်နေတော်မူပုံမှာ ခြေနှစ်ဖက်ထပ်လျက် ရှိသည်။ ချိတ်လျက် ခြေဖဝါးတော် နှစ်ဖက်စလုံးပေါ်ထွက်အောင် ထိုင်နေပုံဖြစ်၍ (ဗုဒ္ဓသန မုဒြ) ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်လေသည်။ တည်ကြည်ကြံ့ခိုင်ထိုင်နေပုံကို ညွှန်းဆိုပြလေသည်။

ညာလက်တော်မှာ အနည်းငယ်ကွေး၍ အောက်သို့ဆန့်တန်းပြီးလျှင် ညာဘက်ဒူးစွန်းနား အတွင်းဘက်အပေါ်မှ လက်ချောင်းတော်ဖြန့်၍ အောက်သို့စိုက်လျက် ချထားသည်။ လက်ဝဲ

လက်မောင်းတော်မှာ အောက်သို့ဆန့်တန်းလျက် တံတောင်ဆစ်မှ ကွေးသည်။ တင်ပျဉ်ခွေပေါ်တွင် လက်တော်ကိုတင်၍ တင်ပျဉ် ချိတ်လျက်ရှိသော ခြေဖနောင့်တော် နှစ်ဖက်အကြား၌ လက်ဝါးကို ဖြန့်လှန်လျက် သင်္ကန်းစများတင်ထားခြင်းကို တွေ့ရသည်။ ပုံတော် ကို ရိုးရိုးခေါ်ဆိုသော် လက်တော်ဘယ်တင်ညာချဟု ခေါ်သည်။ ဘူမိဗူသနမုဒြ-ဟန်ဖြင့် မာရ်နတ်တိုက်လာသည်တွင် မဟာပထဝီ မြေကြီးအား တိုင်တည်ခြင်းကို ပုံဖော်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ကြာပလ္လင်နှင့် ရုပ်တုတော်မှာ ရုပ်လုံးပမာ ဖောင်းကြွလျက် ရှိ၏။ စုလစ်ကျောင်းဆောင်ပုံကို ကြည့်လျှင် ကြာဆစ်သဏ္ဍာန်

အောက်ခံတိုင်ရှိသော ဝုံးဝိုင်းနှစ်ထပ်ပါကာ ၎င်းအထက်မှ ကွမ်း တောင်တက်သည်။ ကွမ်းတောင်ကို အပြောက်ခြယ်ပြီး ကွမ်းတောင် အထက်၌ ဖရုံတုံးပါသည်။ ၎င်းအထက်၌ ဖရုံသီးပုံသဏ္ဍာန်ရှိသော အမလကခေါ် ကွမ်းတောင်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ပါရှိလေသည်။ ၎င်းမှတစ်ဖန် အထက်သို့စေတီကလေးတစ်ဆူ တည်လျက်ရှိသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် သက်ဆိုင်သော အထိမ်းအမှတ်ဖြစ်သည်။ စေတီ ကလေး၏ ထိပ်ဖျားမှ တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် တံခွန်လုံးကလေးမှာ တွန့်လိမ်လျက် လေထဲ၌ လွင့်နေဟန်ကို တွေ့မြင်နိုင်လေသည်။ ကွမ်းတောင်၏ အောက်ခြေမှ တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် ဗောဓိညောင်ပင် သဏ္ဍာန် အကိုင်းအခက်အရွက်တို့ကိုလည်း မြင်နိုင်သည်။ ဗောဓိပင်နှင့် ရွှေပလ္လင်ကို အောင်မြင်တော်မူဟန် ရည်ရွယ်ရင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် လက်ဝဲလက်ယာရဟန္တရုံ နှစ်ဆူ ပါရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ အောက်ဆုံးတွင်မှ မွန်နှင့်ပါဠိဘာသာရောစပ် ရေးထိုးထားဟန်ရှိသော စာတစ်ကြောင်းကို တွေ့ရသည်။ ပုဂံ မောင်အောင်လှ ယာအတွင်းမှရသော အုတ်ခွက်ဘုရားပါ စာတန်း နှင့်ဆင်တူပေသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ “မိမိထက် မြတ်သောရဟန်း မည်သည်မရှိသောကြောင့် သင်္ဃာနာဂမည်သော ဤမြတ်စွာ ဘုရားကို တပည့်သာဝကတို့သည် (ဝါ) အရံသာဝကနှစ်ပါးတို့သည် ထက်ဝန်းကျင်မှ ရှိသေသမှုပြုကာ ခြံရံခစားကုန်၏” ဟု ဆိုလိုသည်။ အုတ်ခွက်၏ ကျောဘက်တွင် အောက်ပါစာတန်းကို ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်ဖတ်ရှုရလေသည်။

“မုဂ္ဂလိ ပုတ္တာ ထေယေန
မာပိတံ ဣဒံ ဗုဒ္ဓ ရူပံ”

ယင်းပါဠိစာသား၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ “ဣဒံ ဗုဒ္ဓ ရူပံ-ဤဘုရား ဆင်းတုရုပ်ပွားတော်ကို မုဂ္ဂလိ ပုတ္တာ ထေရေန-ဆရာတော် မုဂ္ဂလိ ပုတ္တသည်။ မာပိတံ- ပြုပြင်ဖန်တီးတော်မူအပ်ပါသတည်း။” ဟူ၍ ဖြစ်လေသည်။

ရှင်မုဂ္ဂလိပုတ္တမထေရ်သည် ပုဂံမြစေတီကျောက်စာပါ သင်ကြီး မုဂ္ဂလိပုတ္တတိဿမထေရ်ပင် ဖြစ်မည်ဟု ယူဆရသည်။ ထိုယူဆချက် မှန်ကန်ပါက ကျန်စစ်သားမင်းလက်ထက်တွင် သွန်းလုပ်သော အုတ်ခွက်ဘုရားနှင့် ကမ္မည်းစာတို့ပင် ဖြစ်သည်ဟု အသေအချာ ဆိုနိုင်လေသည်။

ကမ္မည်းစာမှာ ပုဂံခေတ်ပါဠိဘာသာ သက်သက်ရေးထိုးဖြစ်ပြီး အက္ခရာများမှာ လေးထောင့်ဆန်ဆန် ဖြစ်သော်လည်း လက်ရေး လက်သားညီညာပြေပြစ်မှုမရှိပေ။ သို့သော် အက္ခရာရေးထိုးများကို လေ့လာနိုင်သဖြင့် စာပေသမိုင်းအတွက် အထောက်အကူဖြစ်သော ကမ္မည်းစာတစ်ခုဟု ဆိုနိုင်လေသည်။

အချုပ်ဆိုရသော် အုတ်ခွက်တွင်ရေးထိုးကမ္မည်းတင်သော အုတ်ခွက်စာသည်လည်း မြန်မာစာပေသမိုင်း အထောက်အထား တစ်ခုဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ မြန်မာ့ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ် တစ်ခုအဖြစ် အမြတ်တနိုးထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန်မှာ ကျွန်ုပ်တို့ ၏ အမျိုးသားရေးတာဝန်ပင် ဖြစ်လေတော့သည်။

မင်စာ

“မင်စာ” ဆိုသည်မှာ ဘုရားပုထိုးကျောင်းနံရံတို့၌ ကြာရှည်ခံသော မင်ဖြင့် ရေးထိုးထားသည့် စာ၊ အမှတ်အသား ဖြစ်ကြောင်းကို မြန်မာအဘိဓာန် အကျဉ်းချုပ်အတွဲ-၃ တွင် ပြဆိုထားပါသည်။

မင်စာရေးသားခြင်းအလေ့သည် နံရံဆေးရေးပန်းချီနှင့် ဆက်နွယ်နေသည်ဟု ဆိုနိုင်လေသည်။ မြန်မာတို့၏ အထွတ်အမြတ်ထားရာ ဘုရားပုထိုးဂူကျောင်းနံရံများတွင် ဆေးရေးနိပါတ်တော်ပန်းချီပုံများ ရေးဆွဲလျက် သရုပ်ဖော်စာတန်းများကို အောက်မှ မင်ဖြင့်ရေးခဲ့ကြကြောင်း အများဆုံး တွေ့ရပေသည်။ မင်စာအရေးအသားမပါသော နံရံပန်းချီရေးဆွဲမှုမျိုးကို ပြဒါးလင်းဂူစုတွင် အစောဆုံးတွေ့ရသည်။ ပြဒါးလင်းဂူစု နံရံပန်းချီများတွင် စာဖြင့်ကမ္ပည်းတင်ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ သို့သော် ပန်းချီဆေးရေးရာ၌ အသုံးပြုဟန်တူသော မြေနီကျောက်ခဲများ၊ ဝက်မင်အစအနများကို တွေ့ရှိရ၏။ ဆေးနီကျောက်ခဲများကို အသုံးပြု၍ နီညိုရောင်ဆေးသားကို အဓိကထား၍ သုံးစွဲခဲ့ကြသည်ဟု လေ့လာရမိပါသည်။

ဘုရားပုထိုးများတွင် မင်ဖြင့် ကမ္ပည်းရေးထိုး မှတ်တမ်းပြုသော အလေ့အထကို ပုဂံခေတ်တွင် ထင်ရှားစွာ တွေ့လာရပါသည်။ ပုဂံခေတ် အချို့မင်းများလက်ထက်တွင် တိုင်းကားပြည်ရွာငြိမ်သက်၍ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ကာ ပြည်သူတို့၏ ဘဝရပ်တည်ရေးရှင်သန်မြင့်မားခဲ့သည်။ ပုဂံသားတို့သည် စေတီပုထိုးအမျိုးမျိုးကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသော အလေ့ရှိကြပြီး ဂူဘုရားနံရံများတွင် ပန်းချီဆေးရေးခြယ်မွမ်းမံကြသည်။ ထို့ကြောင့် ပုဂံခေတ်ဘုရားပုထိုးကျောင်းများတွင် နံရံဆေးရေးပန်းချီ ရေးဆွဲခြင်း၊ မင်စာဖြင့် ကမ္ပည်းတင်ခြင်းများကို အများအပြား ပြုလုပ်ခဲ့ကြကြောင်း အခိုင်အမာတွေ့ရခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဘုရားဟောနိပါတ်တော်လာကောင်းနိုးရာရာဇာတ်ခန်းများကို ရေးဆွဲ၍ မင်စာဖြင့် ကမ္ပည်းတင်ကြရုံမျှမက ပုဂံသားတို့၏ ဇာတာခွင်များကိုပါ ပြည့်စုံစွာ မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့ကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ဤသို့ ကမ္ပည်းတင်မှတ်တမ်းပြုခဲ့သော နံရံပန်းချီနှင့် မင်စာများ နှစ်ပေါင်းများစွာ ခိုင်မြဲတည်ရှိခဲ့ကြခြင်းမှာ ကြာရှည်ခံသော မြန်မာမင်များကို သုံးစွဲခဲ့ကြသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

ရှေးခေတ်မြန်မာ့နံရံဆေးရေးပန်းချီကို ရေးဆွဲသောအခါ ရေးနည်းရေးဟန်နှင့် ဆေးရောင်ဖက်စပ်မှုများမှာ ဦးစွာကောက်ကြောင်းအနက်ကို မတည်အခြေခံသည်။ ပြီးမှ ရှေးဟောင်းအိန္ဒိယပန်းချီကားချပ်များကဲ့သို့ အစိုရေးနည်းမျိုးဖြင့် ရောင်စုံဆွဲကြသည်။ ဘစ်ကြောင်းဆွဲကောက်ကြောင်းမျဉ်းကို အခြေခံ၍ ဆွဲခြင်းဖြင့်

တိကျစွာပုံဖော်မှု၊ နွဲ့နှောင်းမှု၊ ခက်ထန်မှု၊ တည်ငြိမ်မှု၊ လှုပ်ရှားမှု များကို လိုအပ်သလို ဖန်တီးယူနိုင်သည်။

နံရံပန်းချီရေးဆွဲရာတွင် ပန်းချီဆွဲခဲ ရှေးဦးစွာ ထုံးစံများသေရန် အတွက် မန်ကျည်းရွက်များဖြင့် သုံးလေးကြိမ်ခန့် နံရံပေါ်သုတ် လိမ်းပေးရသည်။ မန်ကျည်းရွက်သာမက ထုံးစံကို တော်လှန်နိုင် သော သတ္တိရှိသည့် အချဉ်ဓာတ်ပါ အခြားရွက်များကိုလည်း သုံးစွဲ ရလေသည်။ ဤသို့ အချဉ်ဓာတ်ပေးပြီးနောက် တစ်လနှစ်လခန့် အကြာတွင် နံရံအောက်ခံဆေးအဖြစ် မြေနီမြေဝါ မြေဖြူ စသည့် အရောင်များကို သုတ်လိမ်းရသည်။ ဤဆေးရောင်ကို အခြေခံ အရောင်ဟု ခေါ်ပေသည်။

ထိုနောက် စိုလွင်တောက်ပသော မြန်မာဖြစ်ဆေးရောင်များ နှင့် တမာစေး၊ ငါးကြင်းသည်းခြေတို့ကို အချိုးကျ ရောစပ်ကာ ရေးဆွဲလိုသော ပုံများကို ခြယ်မှုန်းရသည်။ ရှေးခေတ် မြန်မာဆေး ရောင်များကို သဘာဝအလျောက် ဖော်ထုတ်တီထွင်ယူခဲ့ကြရာ အနက်ရောင်ကို မာကျစ်သော မန်ကျည်းသားဖီးသွေးမှလည်းကောင်း၊ ရေနံမှိုင်းမှလည်းကောင်း၊ ဆီမှိုင်းမှလည်းကောင်း ဖန်တီးယူရလေ သည်။ အဖြူရောင်ကို ကံကူဆံမှလည်းကောင်း၊ အပြာရောင်ကို ဒုတ္တာမှလည်းကောင်း၊ အစိမ်းရောင်ကို ဆေးဒါန်းနှင့် မဲနယ်နှစ်ထွေ ရောစပ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ အနီရောင်ကို ကွေ့နီ၊ ဟယ်ပဒါးမှ လည်းကောင်း တီထွင်ထုတ်လုပ်ယူပေသည်။ ရေးဆွဲယူထားသော နံရံပန်းချီပုံများနှင့် မင်စာများကို နှစ်ကြာရှည်စွာ ခံနိုင်ရန် ကျွဲကော်ရည် သုတ်လိမ်းပေးရလေသည်။

ထိုသို့ နှစ်ကြာရှည်ခံနိုင်စေသော မင်ဆေးများကို သုံးစွဲခဲ့ကြ သဖြင့်လည်း ရှေးနှစ်ပေါင်း ငါးရာကျော်မျှတိုင် နံရံဆေးရေးရုပ်ပုံ များနှင့် မင်စာများကို ယခုတိုင် တွေ့မြင်လေ့လာရခြင်း ဖြစ်သည်။ ယခုခေတ် သုတေသီတို့အဖို့ သမိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အထားတစ်ရပ် ဖြစ်သော နံရံဆေးရေးပန်းချီလက်ရာများကို လေ့လာကြည့်ရှု၍ ရှေးခေတ်မြန်မာ့လူနေမှု၊ စီးပွားရေး၊ ဘာသာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု စသည့် သမိုင်းကြောင်းများကို ခန့်မှန်းဖော်ထုတ်ယူနိုင်လေသည်။ ထို့အတူ နံရံမင်စာများကို လေ့လာခြင်းဖြင့်လည်း ရှေးခေတ် အက္ခရာရေးထုံးများ၊ အသုံးအနှုန်းဝေါဟာရများ၊ ဇာတာခွင်ပါ နေ့လရက်များကြောင့် မြန်မာတို့၏ ခုနစ်၊ လ၊ နေ့ရက်များပါ ပြက္ခဒိန် တို့ကို ခန့်မှန်းသိရှိနိုင်သော အကျိုးကို ရရှိနိုင်ပေသည်။ အထူးသဖြင့် ကျောက်စာတွင် တွေ့ရခဲ့သော သမိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အထား တို့ကို ယင်းမင်စာအချို့တွင် တွေ့ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပုဂံခေတ်ထိုး မင်စာအမျိုးမျိုးအနက် အများဆုံးမှာ ဇာတာနှင့် ဇာတာခွင်များဖြစ်ကြပါသည်။ ဇာတာများအပြင် အခြားအကြောင်း ရပ်များကို ရေးသားသော မင်စာများကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ပဉ္စင်းခံသည့်နေ့၊ အလှူအတန်း၊ ဆေးစာ၊ ဂါထာမန္တရား စသည်တို့ ကို ရေးမှတ်ထားသော မင်စာများလည်း ရှိပါသေးသည်။ တချို့ သော မင်စာများမှာ ဂူနံရံပေါ်တွင် မျက်နှာလုံးပြည့်ရေးထားသော ကမ္ဘာဦးတင်သော ရတုများပင် ဖြစ်နေကြောင်း တွေ့ရသည်။

မည်သို့ဖြစ်စေ ရာပေါင်းများစွာသော မင်စာတို့မှာ တစ်မျိုးစီ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းလှပေသည်။ ယင်းမင်စာတို့ကို ရေးသားခဲ့သော

ခေတ်ကာလမှာလည်း ပုဂံခေတ်မှသည် ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်းအထိ ဖြစ်၍ ကာလတိုင်းတာ ကျယ်ပြန့်သည်နှင့်အမျှ အကြောင်းအရာမျိုးစုံကို လေ့လာမိရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဂူဘုရားတို့၏ နံရံများပေါ်တွင် နှစ်ပေါင်းရာနှင့်ချီ၍ ကာလကြာမြင့်စွာ တည်ရှိခဲ့သော်လည်း ယနေ့တိုင် (အင်္ဂတေကွာခြင်း ပျက်ခြင်းမရှိလျှင်) ထင်ရှားစွာ ဖတ်နိုင်အောင် ကောင်းမွန်လှခြင်း၊ မင်အမျိုးအစား ကောင်းမွန်လှခြင်း တို့ကြောင့် ရှေးခေတ် မြန်မာ့ရိုးရာလက်မှုပညာ၊ အနုပညာတို့ အတွက် ချီးမွမ်းဂုဏ်ယူဖွယ်ရာ ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးဟောင်းဘုရားပုထိုးများ၏ ဂူနံရံပေါ်တွင် တွေ့ရှိရတတ်သော နံရံဆေးရေးပန်းချီရုပ်ပုံများနှင့် ကမ္ဘာ့မင်စာတို့ကို အမြတ်တနိုး ထိန်းသိမ်းရန်မှာ အထူးလိုအပ်လှပေသည်။

“ပုဂံမှ မင်စာများ”

ပုဂံရှိ ဘုရားဂူပုထိုးနံရံများ၌ ရေးထိုးကမ္ဘာ့မင်စာတင်ခဲ့သော မင်စာအမြောက်အမြားကို နေရာအနှံ့အပြား တွေ့ရပါသည်။ တွေ့ရှိရသမျှသော မင်စာများအနက် အများစုများမှာ ဇာတာနှင့် ဇာတာခွင်များ ဖြစ်ကြသည်။ ဆေးရောင်အနက် (သို့မဟုတ်) နီညိုရောင်ကို အဓိကထားသုံးစွဲကြောင်း တွေ့ရသည်။ နံရံပန်းချီရုပ်ပုံပါ မင်စာတို့မှာ ရုပ်ပုံ၏ အောက်ဆုံးမှ မင်နက်ဖြင့် ရေးထိုးကမ္ဘာ့မင်စာတင်ကြသည်က များပါသည်။ ပုဂံဒေသရှိ မင်စာအထောက်အထားကို ရနိုင်သမျှ စုဆောင်းလေ့လာ၍ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းကော်မရှင်က မြန်မာ့ခေတ်ဟောင်းပြကွဲဒီနီပါ ရက်၊ လ၊ နှစ်တို့ကို ညှိနှိုင်းတည်းဖြတ်ခဲ့ဖူးကြောင်း သိရပါသည်။

ပုဂံရှိ မင်စာအချို့အနက် မင်းနန်သူရွာ ဘုရားသုံးဆူအတွင်းမှ မင်စာအချို့ကို ဖော်ပြပါမည်။ ပထမပုံတွင် ဇာတာခွင်နှင့် ဇာတာသုံးခု ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့ကို ခေတ်အက္ခရာဖြင့် လှယ်၍ အောက်ပါအတိုင်း ရေးကူးရပါသည်။

- (၁) သက္ကိရစ် ၈၂၁ တောင်သလင်လျှောက် ၁၃ ရက် စနေယနေယ သုင်က္ကဆုန်လျှင် သတိုင်သာ(ဖွာ)စင် မျက်နှာမြင်၏။ မင်တိဿ ဇာတာ။
- (၂) သက္ကိရစ် ၁၅ အာသိန်နှစ် ကဆုန် လွန် ၃ ရက် ၆ နေယ သန်ကောင်မရောက်မီ ခုခါ သတိုင်သာ ဖွာစင်မျက်နှာ မြင်၏။ သုဒ္ဓောတန ဇာတာ
- (၃) သက္ကိရစ် ၈၁၁ သရဝန်နှစ် မိန်မှတ် တော်ဝံသလင် လက္ခ ၃ နေယညဆည်ဆာလွန်လျှင် သတိုင်သာ ဖွာစင် မျက်မြင်၏။ နက်ခတ် ၁၂ လုမ၊ (ခ) ဒီ ၁ရ မင်ဆွေ ပင်ဇာတာ

ပထမဇာတာတွင် နှစ်အမည် မပါပါ။ ဒုတိယဇာတာပါ ခုနှစ်၏ အမည်မှာ အာသိန်နှစ် ဖြစ်ပါသည်။ သက္ကရာဇ်မှာ ၁၅ ဟု ဆိုထားသဖြင့် ဖြိုကြွင်းသက္ကရာဇ်ကို ဆိုသည်ဟု ယူဆရပါသည်။ ဒီယ သက္ကရာဇ်ရှည်ဖြစ်ကြောင်း သိရ၏။ ပုဂံခေတ် ပုပ္ဖားစောရဟန်း မင်းလက်ထက်တွင် ၅၆၀ ကို ဖြိုသော သက္ကရာဇ်မှစ၍ ရေတွက်ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ဒီယသက္ကရာဇ် ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ယင်းဇာတာရှင်၏ မွေးနှစ်အမှန်မှာ ကောဇာ

သက္ကရာဇ်အရ (မိုးညှင်းမင်းတရားလက်ထက် ဖြိုသည့်နှစ်- ၇၉၈+၁၅)=၈၁၃ ဖြစ်ကြောင်း တွက်ချက်ရနိုင်ပါသည်။ တတိယ ဇာတာမှာ သရဝက်နှစ်ဖြစ်၏။ ဇာတာများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာသက္ကရာဇ် (၈၀၀) နှစ်အစောပိုင်းက ရှိနေခဲ့သော ပုဂံသား တို့၏ ရေးထုံးအက္ခရာများ၊ ပုံစံများကိုပါ မှတ်သားနိုင်လေသည်။

အက္ခရာတို့မှာ ပုဂံခေတ်အက္ခရာတို့ကဲ့သို့ လေးထောင့်ပုံမဟုတ် တော့ဘဲ ခေတ်အရေးဖြစ်သော အဝိုင်းပုံဘက်သို့ ပြောင်းလဲလာ ပြီးဖြစ်သည်ကိုလည်း တွေ့နိုင်ပေသည်။ စာလုံးပေါင်းနှင့် အသုံးအနှုန်း တို့တွင်လည်း (ငယ် နှင့်ကွယ်) တို့ကို (ဲ နှင့် ကွဲ)၊ နေ့ကို နေယ် စသည့် ထူးခြားစွာ ရေးကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရကို ၇ ၊ န- ၂ ၊ ဖ- ၂၀၊ ဇ- ၉၊ စ- ၅၊ ဆ- ၁၀၊ အ- ၁၁၊ စသည်ဖြင့် ပုံဖော်ရေးသား ထားသည်။ ဂဏန်းတို့၏ ပုံစံတွင်လည်း ၁- ၃ ၊ ၂- ၃ ၊ ၃- ၂ ၊ ၄- ၄ ၊ ၅- ၅ ၊ ၉- ၂၊ စသည်ဖြင့် ရေးသားကြောင်း တွေ့ရသည်။

ထို့ပြင် ပုဂံမြို့ လောကထိပ်ပန် ဘုရားမင်္ဂလာများ၊ လေးမျက် နှာဘုရားမင်္ဂလာများ၊ မင်းနန်သူရွာ ဝိနည်းမိုရ်ဘုရားစုမင်္ဂလာများ စသည်တို့မှာမူ ဘုရားဟောဇာတ်တော်လာ ဖြစ်ရပ်များမှ ကောင်းနိုးရာရာ အခန်းများကို နံရံဆေးရေးပန်းချီရုပ်ပုံများဖြင့် ရေးဆွဲ၍ အောက်ခြေမှ ကမ္ဘာလုံးရေးတင်သော မင်္ဂလာများဖြစ် လေသည်။ ယင်းမင်္ဂလာများမှာ ဝါကျအရေးအသား တို့တောင်းသည်။ အမွမ်းတန်ဆာဆင်ယင်မှု မပါသလောက် ရှိသည်။ ပုံတွင် ဖော်ပြ သော ပန်းချီအရုပ်တို့နှင့် သဟဇာတဖြစ်မည့် အရေးအသားမျိုးကိုသာ ကမ္ဘာလုံးတင်ခဲ့ခြင်းကြောင့်ဟု ယူဆရပါသည်။

ထို့အတူ ပုဂံမြို့အနီး ကူပြောက်ငယ်ဘုရားကို သက္ကရာဇ် ၉၅၄-ခုနှစ်တွင် အသစ်ပြုပြင်ထီးတင်ကြရာ မင်းဆရာဘုန်းတော်ကြီး နှင့် ပွဲမင်းမောင်ဖိုးတို့က ဦးစီးဦးဆောင်ပြုခဲ့ကြပြီး ထိုအကြောင်း ကို ရတုစီကုံး၍ အရှေ့အာရုံခံတောင်ဘက်နံရံ၌ မင်ဖြင့်ရေးသား မှတ်တမ်းပြုခဲ့ကြောင်း လေ့လာရမိပေသည်။ ထို့အတူ မြန်မာစာ ညွှန်ပေါင်းကျမ်း ဒုတိယတွဲ၌ တွေ့ရသော “ကျော်ဝံ့ကူး၍” ချီမင်စာ ရတုမှာလည်း ပုဂံမြို့ ဓမ္မရာဇိကဘုရားမှ ဖြစ်လေသည်။ ပွဲမင်း မောင်ဖိုး၏ မင်စာရတုပါ စာလုံးများမှာ တစ်လုံးနှင့်တစ်လုံး ညီညာ မှုမရှိပေ။ တချို့နေရာ၌ လေးထောင့်ဆန်ဆန် တွေ့ရပြီး တချို့ နေရာ၌ အက္ခရာပိုင်းဘက်သို့ လှနေကြောင်း တွေ့ရသည့်အပြင် စာလုံးအကြီးအသေး မမျှတ မညီညွတ်ကြောင်းလည်း တွေ့ရသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ထိုခေတ်ထိုအခါက လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ဘာသာရပ် အကြောင်းရပ်များကိုလည်းကောင်း၊ ဝေါဟာရ အသုံး အနှုန်းအက္ခရာ အရေးအထုံးများကိုလည်းကောင်း အကျိုးရှိစွာ လေ့လာနိုင်ခြင်းမှာ အဆိုးထဲမှအကောင်းဟုပင် ပြောရမည်ထင် ပါသည်။

“ပခုက္ကူမှ မင်္ဂလာများ”

ပခုက္ကူနယ်တွင် ရှိသော ကျောင်းကန်ဘုရားနှင့် ဂူပုထိုးအချို့ တို့တွင်လည်း နံရံဆေးရေးမင်္ဂလာ အများအပြားကို လေ့လာရဖူး ပါသည်။ ထိုနည်းတူ ပခန်းကြီးဒေသတစ်ဝိုက်ရှိ ဘုရားပုထိုးများ၌

လည်း မင်စာအမြောက်အမြား ရှိလေသည်။ ယင်းတို့အနက် ရေစကြိုမြို့နယ်၊ ဇယမအုပ်စု ညောင်ပင်ရွာ၏ အနောက်မြောက် ယွန်းယွန်း (၄) ဖာလုံခန့် ဝေးကွာသော တောင်ကုန်းလေးပေါ်ရှိ ယာကြီးကုန်းရွာပျက်မှ လိုဏ်ဂူပါသော ဘုရားများတွင် နံရံဆေးရေး ပန်းချီပုံများနှင့် မင်စာများကို ဖော်ပြပါမည်။

ယာကြီးကုန်းရွာပျက်ရှိ ဂူပုထိုးတို့မှာ တစ်ဝဂူသဖွယ် အရှေ့ဘက်မှခေါက်၍သာ လိုဏ်ပါရှိသည်။ မှန်ပေါက်ဝကြီးမှ အတွင်းသို့ ဝင်သော် လိုဏ်ဂူ၏ နံရံသုံးဖက်လုံးတွင် နံရံဆေးရေးပန်းချီလက်ရာများကို တွေ့ရပါသည်။ ဆေးသားများမှာ သစ်လွင်လတ်ဆတ် မှုရှိနေသေးသည်။ နံရံဆေးဆွဲမှုစနစ်အတိုင်း အဆင့်သုံးဆင့် ရေးဆွဲထားပြီး မျက်နှာကြက်နှင့် အပေါ်ဆင့်တွင် ပန်းပွင့်ကြီးများ (စက်ဝိုင်း သို့မဟုတ် စကြာပွင့်ပုံ) များ၊ လေးထောင့်ကွက်များဖြင့် အလှအပ

ဖော်ကျူးထားပါသည်။ တချို့နေရာများတွင် ရုပ်ပွားတော်နှစ်ကျိပ် ရှစ်ဆူကို ရေးဆွဲရန် အောက်ခံမင်စာဖြင့် အစပျိုးထားခဲ့ဟန် ရှိသည်။ မင်စာကြောင်းများအတိုင်း ပုံကောက်ကြောင်း ကြမ်းပုံ ပေါ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။

ရွှေမုဋ္ဌောဘုရားအတွင်း အရှေ့ဘက်မှခေါက်၍ အဝင်ရှိ လိုဏ်၌ မြတ်စွာဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်စံနေတော်မူပုံကို ဆေးရေးမင်စာ ဖြင့် တစ်ကြောင်းဆွဲကောက်ကြောင်းဖြင့် ရေးထားပါသည်။ လိုဏ် ဂူများ၏ နံရံပတ်လည်တွင် မြတ်စွာဘုရားဖြစ်တော်စဉ် ငါးရာငါးဆယ် နိပါတ်တော်များမှ ကောင်းနိုးရာရာ ဇာတ်ခန်းများကို ရောင်စုံဆေး သုံး၍ ခြယ်သထားသည်။ ၎င်း၏ အောက်ခြေမှ စာတန်းဖြင့် ကမ္ဘာဦး တင်သော မင်စာများ ရှိလေသည်။ မင်စာများမှာ အနက်ရောင် ဖြင့် ရေးသားထားသည်။ မင်စာအရေးအသားမှ အက္ခရာစာလုံးများ သည် လေးထောင့်လည်းမကျပေ။ အက္ခရာအဝိုင်းပုံလည်း မရောက်သေးဘဲ ရှိနေသော အနေအထားကို မြင်တွေ့ရသည်။ အချို့သော ဝေါဟာရများကို စာရေးသားဟန်ထက် အသံထွက်ကို လိုက်၍ သုံးစွဲရေးသားခဲ့သည်ကို တွေ့ရပေသည်။ တုတ်ကို (တုတ်)၊ သမီးကို (သမ္မိ)၊ စံစားကို (စံဇား)၊ ထမ်းကို (မမ်း)၊ သံယံကို (သင်ခါ) ဟူ၍လည်းကောင်း ရေးသားထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ (တ၊ ထ) အက္ခရာရေးထုံးအစား (ခ၊ ဒ) ကိုလည်းကောင်း၊ (ကို၊ သို၊ မို) စသည်တို့တွင် ဝိသဇ္ဇနီအောက်မြစ်သံတို့မပါဘဲ (ကိုဝ်၊ သိုဝ်၊ မိုဝ်) ဟူ၍လည်းကောင်း ရေးသားထားသည်။ သူကိုလည်း (သူ) ဟု ရေးထုံးပြုသည်။

“စတုကုမ္မာ မင်သမ္ဘိ ဆင်မြင်ဆိပ်ကျက် ဝံပဲဟင်သာတို့နှင့် ယစ်ပုတ်ဇော်မူ ပြုဟံ” တစ်ခုသော စာတန်း၌ အထက်ပါအတိုင်း “ဝံပဲနှင့်ဟင်သာ” ကို လက်ခုပ်လက်ဝါးပြု၍ တွဲဖက်ရေးထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ (ဝံပယ်) ရေးထိုးကို ညောင်ဦးမြို့ သကျမုနိ ဂူဘုရားနံရံမင်ရေးစာတွင် အစောဆုံး တွေ့ရသော်လည်း (ဟင်သာ နှင့် ဝံပယ်) လက်ခုပ်လက်ဝါးစပ်ယူချက်ကို အင်းဝညောင်ရမ်း ခေတ်တွင် အများဆုံးတွေ့ရကြောင်း လေ့လာရမိသည်။ ယာကြီး ကုန်းရွာပျက်ရှိ လိုဏ်ဂူဘုရားတို့၏ နံရံမင်စာတချို့ကို အောက်တွင် ဖော်ပြပါသည်။

- (၁) “မိဘသပ်သူ သင်ခါကိုဝံပစ်မှား ၆ သူ သင်ခွဲ ၆ သူ တိုင်တိုင် အဝီစိငရဲခံရပုံ”
- (၂) “သာတော် သုဝံနသျှ သမင်နှင့်ရေတင်၍ မိုတော ခမဲတော်ကို လုတ်ကျွတ်”
- (၃) “စူစကာ ပုမိနားလဲ၍ လိ ဂနာ ရေကံမှာ ပုံးဟံ”
- (၄) “နဂါမင်ကိုဝံ အလဲပဲ ခဉ်၍ သွားဟံ”
- (၅) “အင်္ဂတိမင်ကိုဝံ နာရတ ဗျဟ္တာမင် သေဒ ဘံဆင်၍ ဆုမဟံ”

တစ်ဖန် ဆင်ကြိုးရွာ ရှင်ပင်ပွင့်လန်းလိုဏ်ဘုရားဂူ၏ နံရံ တွင်မူ လူမျိုးတစ်ရာတစ်ပါး ရုပ်ပုံများကို ရေးဆွဲ၍ အောက်မှ မင်စာဖြင့် ကမ္ဘည်းတင်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ မုခ်ပေါက်အဝင် အတွင်းဘက်ထိပ်တွင် နံရံဆေးရေးပန်းချီ လှူသော ကုသိုလ်ကောင်း

မှုရှင်၊ ခုနှစ်သက္ကရာဇ်များ ပြည့်စုံစွာ ရေးထိုးကမ္ဘည်းတင်သော မင်စာတစ်ခု တွေ့ရှိရပါသည်။ ၎င်းမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

“ဖုရှာတကာ မောင်တက်ကွန်၊ ဖုရှာတကာမ မရင်ဂေါင်၊ သာသမီးတိုင် ကောင်မှုနိဗ္ဗိဆု သာဒု နတ်လုခေါင် စေသောဝံ။

ရှင်ဗင်ပွင့်လန်ဆေးရေပြီသော သက္ကိရစ် ၁၁၅၉ ခု ပြာသိုဝ်လ ပြည့်ကြော် ၁၁ ရက် ၆ ကြာနေယ်”

ထို့ပြင် ညောင်ရမ်းခေတ်မင်စာများ ရေးထိုးကမ္ဘည်းတင်သော ဘုရားတစ်ဆူကို ကွန်းရွာအရှေ့ဘက် ကျောင်းတစ်ခုအတွင်း၌ တွေ့ရပါသည်။ နံရံဆေးရေးများ မှေးမှိန်ပြီး အင်္ဂတေများ ကွာကျ ပျက်စီးမှု၊ ထုံးသုတ်ထားမှုတို့ကြောင့် မင်စာစာတန်းများကို ပြည့်စုံ စွာ ဖတ်ရှုမရတော့ပါချေ။ ရွှေတန်တစ်ဘုရားအတွင်းရှိ အနောက် ဘက်တန်ဆောင်းတွင် ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်း၊ ရတနာပုံခေတ် ကာလ နံရံမင်စာများနှင့် နံရံပန်းချီများကိုလည်းကောင်း၊ အရှေ့ မြောက်ထောင့်ရှိ အာရုံခံတန်ဆောင်းပတ်လည်တွင် ကိုလိုနီခေတ်ရေး နံရံမင်စာများကိုလည်းကောင်း တွေ့ရှိလေ့လာရပါသည်။

သီဟိုဠ်ရှင်ဘုရားတောင်ဘက် ရှင်ပင်စောထီးလိုဏ်ဂူဘုရား တွင်မူ နံရံဆေးရေးရုပ်ပုံများနှင့်တကွ “သုဗဏ်ဆုံးစ၊ ဗျတ္တမုသိ၊ ဂဏန်းရှိတွင်၊ ပြီးအော်မြင်သ်၊ ရှင်ပင်စောမီးလိုဏ်ဆေးတည်း” ဟူသော နံရံမင်စာ သက္ကရာဇ်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့အတူ ဘုရား တစ်ဆူတွင် “သက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခု၊ သတင်းကျွတ်လဆန်း ၇ ရက်-

၅နေ့ မွန်းလွဲ ၂ ချက်တီးကျော်အချိန်တွင် အသုဘဆယ်ပါ ရုပ်ပုံသဏ္ဍာန်ရှုဟန် ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်တကွ ပန်းချီဆရာ ဦးခရားရေးသား၍ ပြီးသည်။” ဟု ကမ္မည်းမင်စာတင်ခဲ့ရာ ပန်းချီဆရာနာမည်ကိုပါ သိရှိလေ့လာခွင့်ရပါသည်။ အခြားဘုရားတစ်ဆူတွင် တွေ့ရသည်မှာ “၁၂၆၆ ခု ဝါခေါင်လွန် ၁၀ ရက်နေ့ ကိုကွယ်တိထာသည် ဘုရား။ ဘုရားအမ မရွှေယု၊ မောင်-ကိုကံဂေါင်၊ မချစ်၊ ပဂုပ်ကူ စတိုက်တန်ရပ်နေ” ဟုမင်စာဖြင့် တန်ဆာဆင်ကမ္မည်းတင်ကြောင်း တွေ့ရလေသည်။

နံရံမင်စာများသည် မြန်မာပြည်ရှိ တစ်နံတစ်လျားသော ဘုရားပုထိုး၊ စေတီဂူကျောင်း၊ ဇရပ်များရှိရာအရပ်တိုင်းတွင် တွေ့ရသော ကမ္မည်းစာများဖြစ်ပါသည်။ ရှေးကျသည်နှင့်အမျှ အဖိုးထိုက်တန်သော သမိုင်းသက်သေ အထောက်အထားများအဖြစ် လက်ညှိုးထိုးပြနိုင်စရာ ကမ္မည်းစာများ ဖြစ်လေသည်။ ရှေးမကျသော်လည်း ခေတ်စနစ်လူနေမှု၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု ထုံးစံလေ့များကို ဖော်ပြနေတတ်သည့် နံရံမင်စာများဖြစ်ပါမူလည်း နှောင်းခေတ်အတွက် သက်သေအထောက်အထားဖြစ်သည်မှာ မလွဲပေ။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့တွင် တွေ့ရသမျှသော နံရံမင်စာများကို မပျောက်ပျက်စေရန် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ကြပါဟု တိုက်တွန်းချင်ပါတော့သည်။ ။

ဒဂီးစာ

ရှေးဟောင်းမှတ်တမ်းရေးထိုးခဲ့သော ကျောက်စာထက်ပို၍ အရေးပါသော ခေတ်ပြိုင် အထောက်အထားတစ်ရပ်မှာ မြန်မာဘုရင်မင်းများ သွန်းလုပ်ခဲ့သော ဒဂီးပြားတွင် ရေးထိုးသည့် “ဒဂီးစာ” ပင် ဖြစ်လေသည်။

ဒဂီးဟုဆိုသည်မှာ ရွှေ ငွေ၊ ကြေး စသော သတ္တုတို့ကို တံဆိပ်အကွရာ ခတ်နှိပ်သွန်းလုပ်၍ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရတို့က မည်ရွှေမည်မျှ တန်ဖိုးထိုက်စေဟု သတ်မှတ်ထားသော အသပြာကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာတို့သည် ဒဂီးဟူသော ဝေါဟာရကို ပါဠိစကား (ဋကံ) မှ ထုတ်ယူသုံးစွဲခဲ့သည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ဘုရင့်တံဆိပ်လက်ရာရှိသော ငွေကြေးဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

ဒဂီးများ မပေါ်မီက ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားပြုရာတွင် ကုန်နှင့် ကုန်ချင်းဖလှယ်ကြရသည်။ ယင်းစနစ်သည် မလွယ်ကူသဖြင့် ဖလှယ်ခြင်းစနစ်မှ ကြေးငွေဖြင့် ရောင်းဝယ်ခြင်းစနစ်ကို တရုတ်များကစ၍ ထွင်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ တရုတ်တို့စထွင်သော ကြေးငွေများသည် ခေတ်အဖိုးဖိုး ဖြစ်သည်။ အထည်အဝတ်ဝယ်ရန် ကြေးငွေ

ပြားကို လှုပ်သွန်းထားခဲ့သည်။ ထိုမှစ၍ ဒဂိုးပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်လေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း (၂၀၀၀) ကျော်မှ စ၍ ဒဂိုးများကို အသုံးပြုကြသည်ဟု အဆိုရှိသော်လည်း တွေ့ရှိရသော ရှေးအကျဆုံး မြန်မာဒဂိုးမှာ ပျူမင်းများခေတ်က သုံးစွဲခဲ့ကြသော ဟန်လင်းဒဂိုး ဖြစ်လေသည်။ ထို့ပြင် ပျူယဉ်ကျေးမှု ထွန်းကားရာ ဝိဿနိုး (အေဒီ ၁ ရာစုမှ ၄ ရာစု)၊ ဟန်လင်း (အေဒီ ၂ ရာစုမှ ၉ ရာစု) နှင့် သရေခေတ္တရာ (အေဒီ ၅ ရာစုမှ ၈ ရာစု) တို့တွင် တွေ့ရှိရခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းတို့ကို ပျူဒဂိုးများဟု ယဉ်ကျေးမှုအစွဲပြုအမည်များ ပေးအပ်ထားကြလေသည်။

ပျူဒဂိုးများတွင် မျက်နှာဘက်တွင် သီရိဝစ္ဆ၊ ကျောဘက်တွင် ဘဒ္ဒဝိဌ သို့မဟုတ် တက်နေဝန်းပုံ အမှတ်အသားလက္ခဏာ ပါရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးဟောင်း ပျူဒဂိုးများဟု ခေါ်ဝေါ်အသိအမှတ်ပြုထားလေသည်။ မျက်နှာနှင့်ကျောဘက်တို့တွင် အကြွထုလုပ်ဖော်ပြထားသော သီရိဝစ္ဆနှင့် ယင်းအတွင်း ထည့်သွင်းထုလုပ်ထားသော ခရုသင်းပုံပါရှိသည်။ ဘောဘောကြီးစေတီကဲ့သို့ စေတီလုံးပုံသဏ္ဍာန်၊ နေလစကြာပုံ၊ ဝရဇိန် စသော အမှတ်အသားများနှင့် ယင်းတို့အကြောင်းကို ဆက်စပ်တွေးဆချက်အရ ဒဂိုးအမျိုးအစား ခွဲခြားထားသည်။ ဤနည်းဖြင့် ဝိဿနိုးတွင် နှစ်မျိုး၊ ဟန်လင်းတွင် သုံးမျိုး၊ သရေခေတ္တရာတွင် လေးမျိုးရှိကြောင်း သိရသည်။ ဝိဿနိုးမှနှစ်မျိုးမှာ ဟန်လင်းနှင့် သရေခေတ္တရာ အမျိုးအစား အချို့နှင့် ဆင်တူပေသည်။

ပျူဒဂိုးတို့တွင် သာမန်အားဖြင့် တွေ့ရသော ကျပ်ပြား အရွယ်၊ ငါးမူးပြားအရွယ်နှင့် မတ်စေ့အရွယ်မျိုး သုံးစားတွေ့ရ သည်။ ပျူဒဂိုးများကို သက်ဆိုင်ရာ ပျူခေတ်က ဘာသာရေးအခြေပြု အဆောင်အယောင် အမှတ်သင်္ကေတများအဖြစ် အသုံးပြုကြလေသလော။ သို့တည်းမဟုတ် ငွေကြေးအဖြစ် သုံးစွဲခဲ့ကြလေသလော။ သမိုင်းဆိုင်ရာ သုတေသီများက ယင်းတွေးဆချက်ကို အတိအလင်းတင်ပြခြင်းကို မပြုကြချေ။ တွေ့ရသမျှ ပျူဒဂိုးများတွင် ယင်းတို့ကို သွန်းလုပ်သော ခုနစ်သက္ကရာဇ်ကိုလည်း ကောင်း၊ တစ်စုံတစ်ရာသော ကမ္ပည်းစာတမ်းကို သော်လည်းကောင်း ထုလုပ်ဖော်ပြထားခြင်း မတွေ့ရပေ။

ရှေးအကျဆုံး မြန်မာဒဂိုးဖြစ်သည့် ဟန်လင်းဒဂိုးကို ကိုးမြို့ဒဂိုးဟူ၍လည်း ခေါ်ကြသေးသည်။ ဟန်လင်းဒဂိုး ပထမမျိုးသည် တစ်ဖက်၌ဥကင်ပုံ၊ တစ်ဖက်တွင် ယစ်ပလ္လင်၊ ယင်းအထက်တွင် အထက်အစက်ပြောက် ပါရှိသည်။ အစက်ငါးပြောက်သည် ဘဒ္ဒကမ္ဘာ၌ ဘုရားငါးဆူသက်တော်ထင်ရှား ပွင့်တော်မူခြင်းကို ရည်စူးသည်ဟု ကောက်ယူကြသည်။ နှုတ်ခမ်းသားပတ်လည်၌ အလုံးအရည်မထင်ရှားသည့် ဝိဇ္ဇာပြောက်ကလေးများ ပါရှိပြီး သရေခေတ္တရာဒဂိုးမျိုးနှင့် ဆင်တူပေသည်။

ဟန်လင်းဒဂိုး ဒုတိယမျိုးသည် တစ်ဖက်၌ ဥကင်၏ အထက် ဝဲယာတွင် နေလနှစ်ပါးနှင့် သတ္တရဘန်တောင်စဉ် ခုနစ်ထပ်သဏ္ဍာန် အစက်ခုနစ်စက်ကိုလည်းကောင်း၊ အောက်ခြေ၌ သီတာ ခုနစ်တန်

သက္ကရာဇ် အတန်းခုနစ်တန်းကိုလည်းကောင်း ထုလုပ်ထားသည်။ တစ်ဖက်တွင် နေမွန်းတည့်ပုံနှင့် ၁၂ ရာသီ၏ အထိမ်းအမှတ် အဖြစ် ရောင်ခြည် ၁၂ သွယ်ပါရှိသည်။ အနားပတ်လည်၌ ဝိဇ္ဇာ ပြောက် ၂၈ ခုထိ တွေ့နိုင်သည်။

ဟန်လင်းဒဂါး တတိယမျိုးသည် တစ်ဖက်၌ ထွက်ပြုစ တက်နေဝန်းကဲ့သို့ တစ်ခြမ်းသာရှိသော နေဝန်းတွင် နေစွယ်တို့၏ အကြား၌ အစက် ၁၂ စက်ရှိပါသည်။ ကျန်တစ်ဖက်တွင်မူ နေမင်း၊ လမင်း ဥကံသ ယင်ပလ္လင်နှင့် ဆွာစတီကာခေါ် စကြာအမှတ်အသား ပါသည်။ အနားပတ်လည်၌ များသောအားဖြင့် ဝိဇ္ဇာပြောက် ၂၇ ပြောက်ပါရှိ၍ တချို့ပုံ၌ ၂၆ ပြောက်ပါသည်။ နက္ခတ် ၂၇ လုံးကို ရည်၍ ၂၇ ပြောက်ပါရှိသည်ဟု ယူကြသည်။ ဟန်လင်းဒဂါးသည် ရှေးအကျဆုံးဖြစ်သော်လည်း စကြာသည် အရိယာလူမျိုးများ၏ အထိမ်းအမှတ်ဖြစ်၍ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ ဆင်းသက်ဆက်နွယ်လာဟန် တူသည်။

ဟန်လင်းဒဂါးများနောက် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရှေးကျသော ဒဂါး များမှာ ရခိုင်ဒဂါးများပင် ဖြစ်၏။ ပျူဒဂါးများတွင် မတွေ့ရှိရသော ကမ္ဘာဦးစာတမ်းနှင့် ခုနစ်သက္ကရာဇ်များကို ရခိုင်ဒဂါးများတွင် တွေ့ရှိ လေ့လာကြရသည်။ ပျူမြို့တော်များဖြစ်သော ဗိဿနိုး၊ ဟန်လင်း၊ သရေခေတ္တရာတို့တွင် တွေ့ရသော ဒဂါးတို့၌ ပါရှိသည့် သီရိဝစ္စ (ဝလုမာန) လက္ခဏာတို့သည် ဝေသာလီပြည် စန္ဒြိမင်းဆက် လက်ထက်အတွင်းက ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ဒဂါးတို့၌ ပါသည့် အမှတ်လက္ခဏာနှင့် အခြေခံတွင် အသွင်တူဆက်စပ်နေသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်၊ မြို့ဟောင်းမြို့နယ်အတွင်း တည်ရှိသော ဝေသာလီမြို့ဟောင်းတွင် တွေ့ရှိရသည့် ဒဂါးများမှာ ယေဘုယျ အားဖြင့် မျက်နှာဘက်၌ ဝပ်နေသော နွားရုပ်နှင့် နာဂရီအက္ခရာ စာတန်း၊ ကျောဘက်တွင် ခက်ရင်းခွပုံပါရှိလေသည်။ အရွယ်အစား ၃ မျိုး၊ ၄ မျိုး ပြုလုပ်၍ အလေးချိန်ကိုလည်း သတ်မှတ်စံနှုန်းအတိုင်း သွန်းလုပ်ထားကြောင်း တွေ့ရှိရသဖြင့် ဘာသာရေးရာ လက်ဖွဲ့ ကဲ့သို့ အဆောင်အယောင် သဘောမျိုးထက် ငွေကြေးသဘောမျိုး သွန်းလုပ်သုံးစွဲခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ကြောင်း စီ၊ အေ၊ ရပ်စတန်ဆိုသူ သုတေသီ အမျိုးသမီးတစ်ဦးက “ရခိုင်ဒဂါးအချို့” စာတမ်းတွင် တင်ပြကြောင်း သိရပါသည်။

ခုနစ်သက္ကရာဇ်နှင့် ဝေသာလီခေတ် ရခိုင်မင်းများ၏ ဘွဲ့ရပါ ဒဂါးများအနက် ဦးစံသာအောင်၏ (ရခိုင်ဒဂါး) စာအုပ်တွင် မပါရှိ သေးသော ဒဂါးအသစ်တစ်ချပ်ကို တွေ့ရသည်။ အဆိုပါဒဂါးမှာ သီရိသုဓမ္မရာဇာ (အေဒီ-၁၆၂၂ မှ ၁၈၃၈) သွန်းလုပ်သော ဒဂါး အသစ်ဖြစ်သည်။ ပထမနန်းတက်စ သွန်းလုပ်သော ဒဂါးမှာ သက္ကရာဇ် ၉၈၄ ဟု ပါရှိသည်။ ယခုတွေ့ရသော ဒဂါးမှာ သက္ကရာဇ် ၉၉၆ ခုနှစ်ဟု ပါရှိပြီး မဟာသီရိသုဓမ္မရာဇာဟူ၍ (မဟာ) တစ်လုံးပိုလာသည်ဟု ဖော်ပြထားပေသည်။

အဆိုပါဒဂါးနှင့်ပတ်သက်၍ ဆက်လက်လေ့လာရာ စာရေး ဆရာ မောရစ်ကောလစ်ရေးသော “The Land of the Great Image” စာအုပ်၌ ဘိသိက်မင်္ဂလာအခန်းတွင် ဘုရင်မိဖုရားတို့က

ဘိသိက်ပွဲအတွက် အထူးသွန်းလုပ်သော ငွေဒင်္ဂါးများဖြင့် နန်းတော် ထက်မှနေ၍ ပြည်သူနှင့်ပြည်သားတို့ထံ ကြံချထားခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ သီရိသုဓမ္မရာဇာသည် ရာဇဘိသေကခံယူပြီး များမကြာမီ နန်းစံလိမ့်မည်ဟူသော တဘောင်စကားကြောင့် ဘိသိက်မင်္ဂလာကို ရွှေ့ဆိုင်းထားခဲ့ပြီး နောက်ထပ် (၁၂) နှစ်ကြာပြီးမှ ဘိသိက်မင်္ဂလာကြောင်းပြသည်ဟု တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် မူလ သက္ကရာဇ် (၉၈၄) နှစ်ကို (၁၂) နှစ်ပေါင်းပြီးမှသဖြင့် ဒင်္ဂါးမှာ (၉၉၆) ခုနှစ်ဖြစ်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

ဝေသာလီဒင်္ဂါးများ နောက်ပိုင်း၌ အစောဆုံးတွေ့ရသော ဒင်္ဂါးမှာ စူလမဟာရာဇာ ဒင်္ဂါးပင် ဖြစ်သည်။ ရခိုင်ရှေးဟောင်း ရာဇဝင်များတွင်သာ ဖော်ပြပါရှိသော အနန္တစန္ဒြာမင်းကိုးဆက် အနက် နောက်ဆုံးမင်းပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းဒင်္ဂါးရင်ဘတ်တွင် စူလမဟာရာဇာဟူ၍ ဗြဟ္မိအက္ခရာပွားဖြစ်သော ရက္ခဝတ္ထုအက္ခရာ ဖြင့် ရေးထိုးထားသည်။ ကျောဘက်တွင် နာဂရီအက္ခရာဖြင့် စာခတ် နှိပ်ထားသည်။ လေးမြို့ခေတ်တွင် တွေ့ရှိရသော အခြားအက္ခရာ ဒင်္ဂါးတစ်ခုမှာ လောင်းကြက်ခေတ် (အေဒီ ၁၂၅၀ မှ ၁၄၀၄) မင်းကြီးလက်ထက် ယင်းမင်း၏ ဦးရီးတော်အမည်နှင့် ထုတ်ဝေ ခဲ့သော ဒင်္ဂါးဖြစ်သည်။ ရင်ဘတ်၌ မြန်မာအက္ခရာဖြင့် ၆၆၀ ခုနှစ်က နရပတိ၏ ဦးရီးတော် မဟာနန္ဒဘယဟူ၍ ခတ်နှိပ်ထားပြီးလျှင် ကျောဘက်တွင် နာဂရီအက္ခရာဖြင့် ခတ်နှိပ်ထားပေသည်။

မြောက်ဦးခေတ် ဘုရင်များသည် သူတို့၏ နန်းစံနှစ်ကို ထည့် သွင်း၍ ဒင်္ဂါးများ သွန်းလုပ်ခဲ့ကြပါသည်။ မြောက်ဦးခေတ် မင်းဆက် ၄၉ ဆက် နန်းစံခဲ့ကြသည့်အနက် လပိုင်းလောက်သာ မင်းသက် ရှည်ခဲ့သော မင်းများမှအပ ကျန်မင်းများအားလုံးမှာ ဒင်္ဂါးသွန်းလုပ် ခဲ့ကြသည်ဟု ယူဆရပါသည်။ ရခိုင်ဒင်္ဂါးများ စတင်သွန်းလုပ်သည့် ခုနှစ်သက္ကရာဇ်တို့ တွက်ဆနည်းသည့် ဒင်္ဂါးများပေါ်တွင် ရေးထိုး ပါရှိသော သက္ကတဘာသာမင်းနာမည်များနှင့် နာဂရီအက္ခရာ အရေးအသားပါ ရှိကြသည်မှာ များပေသည်။ သက္ကရာဇ်နှင့် နန်းတက်ဘုရင်ဘွဲ့ အက္ခရာများကို ရေးထိုးထားသော ဒင်္ဂါးများ အနက် ဥပမာပြလျှင် “၁၀၀၀ ဆင်နီသခင် ဆင်ဖြူသခင် သတိုးမင်း တံဆိပ်”၊ “၁၀၀၄ ရွှေနန်းသခင်စန္ဒသုဓမ္မရာဇာ” စသည်ဖြင့် ခတ် နှိပ်သုံးစွဲကြသည်။

ရခိုင်ဒင်္ဂါးများနှင့် မရှေးမနှောင်းပင် ဟံသာဝတီနေပြည်တော် မှလည်း မွန်ဒင်္ဂါးများ ပေါ်ပေါက်သုံးစွဲခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၅၆၉ ခုနှစ်က ဟံသာဝတီသို့ ရောက်ရှိခဲ့သော အီတလီ ပြည် ဗင်းနစ်မြို့သား ဆီဇာဖရက်ဒရစ်၏ မှတ်တမ်းတွင် ဟံသာဝတီ နိုင်ငံတစ်ဝန်း၌ ဂန်ဇာခေါ်ကြေးနှင့် ခဲရောထားသည့် ဒင်္ဂါးတစ်မျိုး သွန်းလုပ်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ယင်းဒင်္ဂါးကို ပြည့်ရှင်မင်းကြီးက ကြီးကြပ်သွန်းလုပ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ လူသာမန် များက သွန်းလုပ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ၎င်းဒင်္ဂါးဖြင့် ရွှေ၊ ငွေ၊ ပတ္တမြား နှင့် အခြားပစ္စည်းများ ဝယ်ခြမ်းနိုင်ကြောင်း ရေးသားထားပေသည်။

ဦးမြ၏ဒဂိုးစာတမ်းတွင် ပဲခူးမြို့မြောက်ဘက် ငါးမိုင်ခန့်အကွာ ကပ်ချောင်းမှ ရသော ဟင်္သာရုပ်ပါ ဒဂိုးငါးပြားကို တွေ့ရှိလေ့လာ ရကြောင်း သိရသည်။ ယင်းဒဂိုးမျိုးသည် ဟံသာဝတီဆင်ဖြူရှင် ဘုရင့်နောင်မင်းတရားလက်ထက်နှင့် သက်ဆိုင်ကြောင်း သုတေသီ ရွှေကိုင်သားက သူ၏ “မြန်မာဒဂိုးရာဇဝင်” စာတမ်းတွင် တင်ပြ ထား၏။ သူ၏ အကြောင်းပြချက်မှာ ဟံသာဝတီဆင်ဖြူရှင် အရေးတော်ပုံ၌ ပြည်သူရဟန်းတို့၏ အစီးအပွားအလို့ငှာ တောင်း၊ တင်း၊ ပြည်၊ မူး၊ ပဲချိန်၊ ကျပ် စသည်များကို မှန်ကန်စွာ စီရင်၍ ဟင်္သာရုပ်ချည်း သွန်းလုပ်စေသည်ဟု ဆိုထားသောကြောင့် ဟင်္သာ တံဆိပ်ခတ်နှိပ်သော ဒဂိုးဟောင်းသည် ဘုရင့်နောင်ဒဂိုးဖြစ်သည် ဟု ယုံကြည်ရကြောင်း ဆိုထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

တနင်္သာရီတိုင်းတွင်လည်း မည်သည့်ခေတ်ကဟု မခန့်မှန်း နိုင်သေးသော ဒဂိုးအချို့ကို တွေ့ရှိရသည်။ ယင်းတို့တွင် တိုးရုပ် ပါရှိ၍ ကျောဘက်၌ (မဟာသုခဏဂရ) ဟု ဖတ်ရသော ပါဠိ ဘာသာစာတန်းရေးထိုးထားရှိသည်ဟု ဦးမြင့်အောင်၏ “မြန်မာ ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှု သုတေသန” စာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားပေသည်။

ဒဂိုးသုံးစွဲခြင်းသည် ပုဂံ၊ မြင်စိုင်း၊ စစ်ကိုင်း၊ ပင်းယ၊ အင်းဝနှင့် တောင်ငူခေတ်တို့၌ တိမ်မြုပ်နေပြီးနောက် ညောင်ရမ်းဆက် မင်းများလက်ထက်တွင်သာ ဒဂိုးသုံးစွဲခဲ့ကြောင်း မှတ်သားရခဲ့ သော်လည်း ပုံသဏ္ဍာန်အနေအထားကိုမူ အမှတ်အသား မရှိချေ။ ကုန်းဘောင်မင်းဆက်ဖြစ်သော ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် မြန်မာ

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၀ ကျော်တွင် မြန်မာဒဂိုးများ ပေါ်ပေါက်လာ ခဲ့သည်။

ဘိုးတော်ဘုရားသည် ဗြိတိသျှအရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီ၏ ကိုယ်စားလှယ် ကပ္ပိတန်ကောက် ယူဆောင်လာသော ဒဂိုးများကို နှစ်သက်တော်မူ၍ ကလကတ္တားမြို့၌ မြန်မာဒဂိုးများကို သွန်းလုပ် စေသည်။ နောက်မှ အင်္ဂလန်ပြည်မှ ဆက်သသော ဒဂိုးသွန်း စက်ဖြင့် ၁၁၄၃ ခုနှစ်၊ နယုန်လဆုတ် တစ်ရက်နေ့မှစ၍ အမရပူရ ရွှေမြို့တော်၌ စတင်သွန်းလုပ်သည်။ ဘိုးတော်မင်းတရားလက်ထက် ၌ ဒဂိုးလေးမျိုး သုံးစွဲခဲ့သည်။ ယခင်သုံးစွဲရင်းဖြစ်သော ကြေးနီဒဂိုး ကိုလည်း ဆက်လက်သုံးစွဲစေသည်။ ဘိုးတော်မင်းလက်ထက် ငွေသုံးနည်းအမိန့်တော်၌ “ငွေဆိုးငွေကြမ်း အဆန်းအပြား မမှုတ် မလုပ် မသုံးစွဲစေနှင့်။ ရွက်နီမှန်ကိုသာ မှုတ်လုပ်သုံးစွဲစေ” ဟု ဖော်ပြထားသောကြောင့် ရွက်နီကို မင်းအဆက်ဆက် သုံးစွဲကြောင်း တွေ့ရသည်။

ဘိုးတော်မင်းလက်ထက်သုံး ဒဂိုးလေးမျိုးမှာ မြန်မာဒဂိုး၊ ရခိုင်ဒဂိုး၊ ဝေသာလီဒဂိုးနှင့် ကုလားဒဂိုးတို့ ဖြစ်သည်။ ကုလားဒဂိုးမှာ နိုင်ငံခြားမှလာသည့် ဒဂိုးကိုဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ထိုစဉ်က တစ်ကျပ်သုံး၊ ငါးမူးသုံး၊ တစ်မတ်သုံး၊ တစ်မူးသုံးငွေဒဂိုး၊ ကြေးဒဂိုး၊ ခဲနှင့်ရွှေပြည်စိုးတံဆိပ်ပါ ငွေကြေးဒဂိုးများကို သွန်းလုပ် စေခဲ့သည်။ သို့သော် “ပြည်သူပြည်သားတို့ ရောင်းဝယ်သုံးဆောင် ကြသည်များမှာ ကြေးနီဒဂိုးကိုလည်း မသုံးမဆောင်ကြဖြစ်သည်။

သုံးမြဲခဲကို သုံးဆောင်ရောင်းဝယ်ကြစေ" ဟု ပြည်သူ့ဆန္ဒအရ ခဲကို သုံးဆောင်မြဲ သုံးဆောင်စေခဲ့လေသည်။ မြန်မာဒဂိုင်းမှာ ငွေချိန် တစ်ပိဿာလျှင် ကျပ်သုံးဒဂိုပြားရေ ၁၆၄ ပြားနှင့် ညီမျှသည်။ ရခိုင်ဒဂိုလေးပြားလျှင် မြန်မာအချိန် ၅. ၂ (နှစ်ကျပ်နှစ်မတ်) နှင့် ညီမျှသည်။ ဝေသာလီဒဂိုလေးပြားလျှင် မြန်မာအချိန် ၅. ၃. ၁ (နှစ်ကျပ်သုံးမတ်တစ်ပဲ) နှင့် ညီမျှသည်။ ကုလားဒဂိုတစ်ပြားမှာ မြန်မာအချိန်တစ်ကျပ်နှင့် ညီမျှသည်။

ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက်၌ သွန်းလုပ်သော ဒဂိုများအနက် ငွေဖြင့်သွန်းလုပ်သော ဒဂိုများ တစ်ဖက်တွင် ဘိုးတော်ဘုရား နံတော်သင့်တနလာ် ကျားရုပ်သဏ္ဍာန်ပါရှိ၍ တစ်ဖက်တွင် ၁၁၄၆ အမရပူရ ဆင်ဖြူများရှင်နိုင်ငံဟု စာတန်းထိုးထားပေသည်။ ကြေးဖြင့် သွန်းသော ဒဂိုများ တစ်ဖက်တွင် နံတော်သင့် တနလာ် က ဝဂ်အဆုံး ၀ အနားပတ်လည်ကို ထု၍ ငါးရုပ်ဖိုမ နှစ်ကောင် သဏ္ဍာန်ပါရှိပြီးလျှင် အနားပတ်လည် ဗိဇ္ဇုပြောက်များနှင့်တကွ တစ်ဖက်တွင် ဘိုးတော်ဘုရား နန်းတက်သောနှစ်ကို အစွဲပြု၍ ၁၁၄၃ တပို့တွဲလပြည့်ကျော် ၁၄ ရက်ဟူသော စာတန်းပါရှိလေ သည်။ ထိုကြေးဒဂိုများကို ၁၁၇၄ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ရုပ်သိမ်း လိုက်သဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၂၈ နှစ်သာ သုံးစွဲသည်။ ယင်းဒဂိုနှစ်မျိုး အပြင် ရွှေပြည်စိုးတံဆိပ်တော် ငွေဒဂိုနှင့် ကြေးဒဂိုတို့ကိုလည်း သုံးစွဲကြသေးသည်။

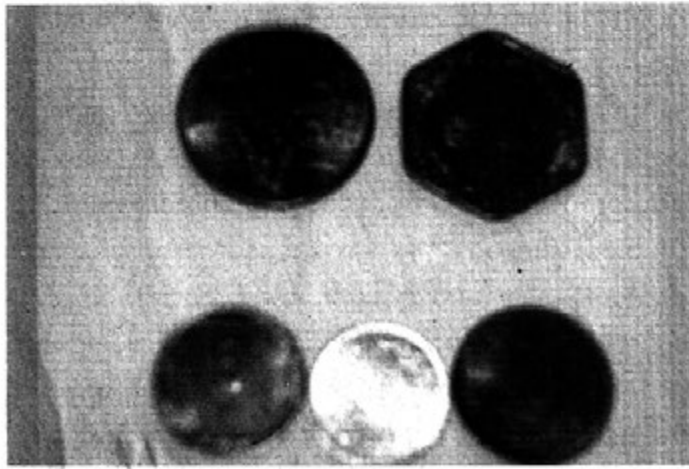
ရွှေဘိုမင်းတရားလက်ထက်တွင် သွန်းလုပ်သော ဒဂိုများမှာ တစ်ဖက်က လဝန်းနှင့် ယုန်ရုပ် တစ်ဖက်မှာ ပဒုမ္မာကြာပန်းပုံကို ရိုက်နှိပ်ထားသည်။ ပုဂံမင်းလက်ထက်ထုတ် ဒဂိုများမှာ တစ်ဖက်တွင် ရွှေပြည်စိုးတံဆိပ် ခတ်နှိပ်၍ တစ်ဖက်တွင် သာသနာနှစ် ၂၃၉၀ ဟု ရေးထိုးထားပေသည်။

မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် ဒဂိုသွန်းစက်ရုံကို မန္တလေး နေပြည်၌ တည်ဆောက်၍ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၂၇ ခုနှစ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၉ ရက်နေ့တွင် ထိုဒဂိုသွန်းစက်ရုံကို ဖွင့်လှစ်ကာ ဒဂိုများကို စတင်သွန်းလုပ်ခဲ့သည်။ ငွေဖြင့် တစ်ကျပ်၊ ငါးမူး၊ တစ်မတ်၊ တစ်မူး၊ တစ်ပဲ ပေါင်းငါးမျိုး သွန်းလုပ်သည်။ ငွေဒဂိုများတွင် တစ်ဖက်၌ တံဆိပ်တော်ဟူသော စာတန်းနှင့် ဒေါင်းရုပ်ပါရှိပြီးလျှင် တစ်ဖက်တွင် ရတနာပုံနေပြည်တော်ဟူသော စာတန်းကို ပန်းခွေဖြင့် အနားပတ်လည် ခွေထားသည်။ ပန်းခွေ အကြားတွင် ဒီသုံးဒဂို၊ ၁၂၁၄ ဟူသော စာတန်းထည့်သွင်းထား ၏။ ဒေါင်းတံဆိပ်ကြေးဒဂိုမှာ ဒေါင်းရုပ်အောက်မှ သွန်းသော သက္ကရာဇ် ၁၂၂၇ နှင့် တစ်ဖက်တွင် ရတနာပုံနေပြည်တော်နှင့် တစ်ပဲသုံးဒဂို၏ လေးပုံတစ်ပုံဟူသော စာတန်းပါရှိသည်။

ထိုဒဂိုများအပြင် ၁၂၂၈ ခုနှစ်၊ ပန်းခွေနှင့်ရတနာပုံနေပြည်တော် စာတန်းပါရှိသော ခြင်္သေ့ဒဂိုများ၊ ယုန်ရုပ်သဏ္ဍာန်အောက်မှ သက္ကရာဇ် ၁၂၃၁ တစ်ဖက်က ကြေးဒဂို၏ လေးပုံတစ်ပုံဟူသော စာတန်းနှင့် ပန်းပါသော ယုန်ဒဂို၊ တိုးနယားရုပ်နှင့် တိုးနယား တံဆိပ်တော်ဟူသော စာနှင့် တစ်ဖက်က တစ်မူးသုံး၏ ရှစ်ပုံ

တစ်ပုံစာတန်း၊ ယင်းစာတန်းအောက်မှ ပန်းခွေ။ ယင်းပန်းခွေအောက်မှ ၁၂၄၀ ပါသော တိုးနယားဒဂါးများကိုလည်း သွန်းလုပ်သေး၏။ တင်ပယ်၏ စာတမ်းအရ ခြင်္သေ့တံဆိပ် ရွှေဒဂါးမတ်စေ့၊ မူးစေ့နှင့် ပဲစေ့များကိုလည်း သွန်းလုပ်သေးကြောင်း သိရပါသည်။ ရွှေဒဂါးသုံးပြား၊ ငါးမူးသည် ငွေဒဂါး ၁၀ ပြားနှင့် ညီမျှကြောင်း ဆရာကြီးရွှေပြည်ဘတင်က ဖော်ပြထားပါသည်။ ဗန်ကိုဟော၏ “မင်းတုန်းမင်း၏ဒဂါးများ” ဆောင်းပါးတွင် ငါးမူးသုံး ရွှေဒဂါးတစ်ပြားသည် ဗြိတိသျှ သို့မဟုတ် ပြင်သစ် ရွှေဒဂါးတစ်ပြားနှင့် ညီမျှလေသည်။

မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် ဒဂါးစက်ရုံကို နန်းတော်သစ်တပ်အတွင်း ပဟိုရ်စင်မြောက်ဘက်၌ တည်ဆောက်ပြီး ဒဂါးသွန်းလုပ်ခြင်းအကြောင်းကို ဤသို့ ဖော်ပြထားပေသည်။

“ဒဂါးခတ်လုပ်စေရန် အုတ်အင်္ဂါတော်ဖြင့် ကြီးကျယ်ခိုင်ခံ့စွာ တည်ရှိသည့် စက်ရုံတော်ကြီးတွင် ငွေရည်ကျိုရာတိုက်ခန်း၊ ငွေပြားကြီးကြိတ်ရာတိုက်ခန်း၊ ၎င်းကြိတ်ပြီး ငွေပြားကို ပျော့ပျောင်းအောင် ဆေးရည်ဓာတ်ရည်စိမ်ရာတိုက်ခန်း၊ ၎င်းငွေပြားကို ညီညွတ်အောင် အဆင့်ဆင့် သံလုံးစက်ဖြင့် ကြိတ်လုပ်သည့် တိုက်ခန်း၊ ငွေပြားကြီးကို ဒဂါးပြား၊ ငါးမူးပြား၊ မတ်စေ့ပြား၊ ပဲစေ့ပြား ဖြစ်အောင် ဘောက်စက်သည့် ဘောက်ယူသည့် တိုက်ခန်း၊ ဘောက်ပြီးဒဂါးကို ထောင့်တိရာတိုက်ခန်း၊ ထောင့်တိပြီး ဒဂါးကို ပျော့ပျောင်းအောင် ထပ်မံလုပ်ဆောင်သည့် တိုက်ခန်း၊ ဒဂါးကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် ဆေးရည်ဓာတ်ရည်တို့ဖြင့် ဆေးကြောသည့် တိုက်ခန်း၊ ၎င်းဆေးကြောပြီး ဒဂါးကို ပွတ်သပ်သည့် တိုက်ခန်း၊ ပွတ်သပ်ပြီး ဒဂါးများကို အရုပ်ပန်းထောင့်ပိတ်ဖြစ်အောင် ရိုက်သည့်စက်ခန်း၊ ၎င်းရိုက်ပြီးဒဂါးများကို ချိန်မှတ်ရန် ချိန်ခွင်ထားသည့် တိုက်ခန်းများ၊ ပြည့်စုံအောင်လုပ်ဆောင်ပြီးနောက် ငွေငါးမူးစေ့၊ မတ်စေ့၊ ပဲစေ့များနှင့် သံပိုက်ဆံ၊ ကြေးနီပိုက်ဆံ၊ ခဲပိုက်ဆံများကိုလည်း ခတ်လုပ်စေ၍ နိုင်ငံတော်အတွင်း သုံးစွဲကြရသည်။ ထို့ပြင် ရွှေဒဂါး၊ ရွှေမတ်စေ့၊ ရွှေမူးစေ့များကိုလည်း ခတ်လုပ်စေသည်။”

သက္ကရာဇ် ၁၂၂၇ ခုနှစ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၉ ရက် စနေနေ့တွင် ဒဂါးများကို ထိုဒဂါးစက်ရုံမှ စတင်သွန်းလုပ်ခဲ့ကြောင်း သိရပါသည်။

ပြိတိသျှခေတ် မြန်မာနိုင်ငံ ဒဂိုးများကိုမူကား အင်္ဂလန်နိုင်ငံ တွင် သွန်းလုပ်ခဲ့ပေသည်။ ဒဂိုးထုတ်ဝေသော နှစ်ပါရှိ၍ အခြား တစ်ဖက်တွင် ဒဂိုး၏တန်ဖိုးကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသား ထားပေသည်။

လွတ်လပ်ရေးပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံသုံး ဒဂိုးများတွင် တစ်ဖက်၌ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ဟူသော စာတန်းနှင့် ဩသော်ထိုင်နေဟန် ပါရှိသည်။ ယင်းအောက်မှ ဒဂိုးထုတ်ဝေသော နှစ်ကို ရေးထိုးထားသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် ကနုတ်ပန်းခွေနှင့် ပန်းခွေအကြားတွင် ဒဂိုး၏တန်ဖိုးကို ရေးထိုးထားသည်။ ထိုမျှ မကသေး။ မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ ခေတ်အဆက်ဆက်တွင် ငွေကြေးများကို အမျိုးမျိုး ထုတ်လုပ်ခဲ့ကြပါသေးသည်။

အခြားသောကမ္ဘာ့ဥစ္စာများ

ရွှေပေလွှာ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် တွေ့ရသော ရှေးဟောင်းကမ္ဘာ့ဥစ္စာများ အနက် အထည်ကိုယ်ဖြုပ် ကြီးကြီးမားမားပေါ်တွင် မှတ်တမ်းတင်ခြင်း မဟုတ်မူဘဲ ရွှေ ငွေတို့ကို အလွှာအချပ်အပြား ခတ်၍ ကမ္ဘာ့ တင်သော ရွှေပေချပ်များလည်း ရှိပါသည်။

ရွှေငွေကြေးသတ္တုတို့ကို ပေရွက်ပုံသဏ္ဍာန် ပါးလွှာစွာ အပြား ခတ်၍ ၎င်းသတ္တုကိုယ်ထည်ပေါ်တွင် ကမ္ဘာ့ဥစ္စာတင်သော စာဖြစ်၍ ရွှေပေချပ်၊ ငွေပေချပ်၊ ကြေးပေချပ်ဟူ၍ ခေါ်ဆိုကြခြင်း ဖြစ်လေ သည်။ ၎င်းပေချပ်လွှာများကို ဘုရားဆင်းတုများ၌ ဌာပနာတွင်း သွတ်သွင်းပူဇော်ခဲ့ကြသည် များပါသည်။ ရံဖန်ရံခါ မြေတွင် နစ်မြုပ် ပျောက်ကွယ်နေသော ရှေးဟောင်းရွှေပေချပ်များကိုလည်း ရှာဖွေ တွေ့ရှိရတတ်ပါသည်။ မည်သို့ဆိုစေ ရှေးဟောင်းရွှေပေချပ်များကို ပျူခေတ်၌ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းတွင် တွေ့ရပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဦးစွာပထမ ကျောက်စာဝန်ဖြစ်သော ဒေါက်တာ ဖိုးသျှမ်းမားသည် သက္ကရာဇ် (၁၈၉၇) ခုနှစ်၌ သရေခေတ္တရာ

မြို့ဟောင်းအနီး မောင်းမကန်ရွာတွင် ရှေးဟောင်းအရေးအသားပါသော ရွှေချပ်လွှာနှစ်ချပ်ကို တွေ့ရှိခဲ့ပေသည်။ ထင်ထင်ရှားရှားကွဲကွဲပြားပြားဖတ်၍ရသော အရေးအသားတို့သည် သာသနာနှစ်နှစ်ရာကျော်ဟုဆိုအပ်သော လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၂၃၀၀ လောက်က ဝိယဒသီအသောကမင်းတရား ရေးသားသုံးစွဲသော ဗြာဟ္မီအက္ခရာပွားဖြစ်လေသည်။ သျှင်ဗုဒ္ဓယောသခေတ်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံတောင်ပိုင်းကတ္တီပူရနယ်၌ ထေရာထေရီပါဠိတော် စသည်များ၏ အဖွင့်ကိုရေးသားသော အဋ္ဌကထာဆရာ သျှင်ဓမ္မပါလခေတ်အက္ခရာ တေလေဂူကနေရီ အက္ခရာများ ဖြစ်ကြလေသည်။

ထိုရွှေချပ်လွှာနှစ်လွှာသည် စာသုံးကြောင်း ပါဠိတော်ပေစာများဖြစ်ကြသည်။ ရွှေချပ်နှစ်ချပ်၏ အစစာသားများသည် “ယေဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ” ပါ (ဂါထာတော်ဒေသနာများပင်ဖြစ်ပြီး ၎င်းနောက်မှန်ကာယငါးရပ်လာ ဗုဒ္ဓပါဝစနများကို ဆက်လက်ရေးသားထားသည်။

ရွှေချပ်လွှာ၏ ပထမစာကြောင်း၌ ယေဓမ္မာအစချီပါဂါထာဖြင့် မွမ်းပြီး ဒုတိယစာကြောင်းတွင် ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါး၊ သမ္မာဂါန်လေးပါး၊ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး၊ သစ္စာလေးပါးအစရှိသည့် အဘိဓမ္မာ ကျမ်းတစ်ဆူဖြစ်သော ဝိဘင်းကျမ်း၊ ဒီယ၊ မဇ္ဈိမနှင့် အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ကျမ်းတို့မှ ကိုးကားထုတ်နုတ်ထားသည့် စာပိုဒ်ကို ဖတ်မှတ်ရပေသည်။ ဒုတိယရွှေချပ်လွှာတွင်လည်း (ယေဓမ္မာ) အစချီဂါထာကိုပင် ထပ်လောင်းဖော်ပြပြီးနောက် ဒီယနိကာယ်ဝင် မဟာပရိနိဗ္ဗာ

နသုတ်၊ သာမညဖလသုတ်၊ အဗ္ဗဋ္ဌသုတ် စသည်တို့ပါရှိသော မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ်တော်ကိုးပါးကို ရေးမှတ်ထားလေသည်။ အထက်ပါအချက်ကို ထောက်ဆသော ရှေးဟောင်းပုဒ်တို့သည် ပါဠိတော်ပိဋကတ်တို့ကို နှ့်သိတတ်ကျွမ်းပြီဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်လေသည်။

ထိုနည်းအတူ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနဌာနက တွေ့ရှိစေဆောင်းရရှိသမျှသော ရှေးဟောင်းဝတ္ထုအစုစုတွင် သက္ကရာဇ် ၁၉၂၆ ခုနှစ်တွင် ကုလားကန်ကုန်းရွာအနီး မောင်ခင်ဘ လုပ်သော တောင်ယာနှင့်ကပ်နေသည့် အုတ်ကုန်းယောင်ယောင်ကို တူးဖော်ရာမှ တွေ့ရသော ရွှေချပ်လွှာနှစ်ဆယ်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ၎င်းရွှေချပ်လွှာများတွင်လည်း ဗုဒ္ဓတရားတော်လာစာပေများ ဖြစ်လေသည်။ ရှေးခေတ် မြန်မာပါဠိစာပေသမိုင်းအတွက်လည်းကောင်း၊ အက္ခရာရင်းမြစ်ပြောင်းလဲမှုကို လေ့လာသုံးသပ်နိုင်ရေးအတွက်လည်းကောင်း အလွန်အဖိုးတန်လှပေသည်။ ယခင်ရွှေချပ်လွှာများသည် ပါဠိတော်ကျမ်း အစောင်စောင်တို့မှ ထုတ်နုတ်ကာ ပျူအက္ခရာဖြင့် ကမ္ပည်းရေးထိုးထားခြင်း ဖြစ်လေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းတွင် “ခင်ဘကုန်း ရွှေချပ်လွှာများ” ဟု ထင်ရှားသော ကမ္ပည်းစာများပင် ဖြစ်သည်။

တံဆိပ်စာ

ယဉ်ကျေးမှုအထောက်အထားအဖြစ် လွန်စွာအရေးပါသော ကမ္ပည်းစာအရေးအသားများကို သုံးသပ်ရာ၌ နာမည်တံဆိပ်ရေးထိုးသော ကမ္ပည်းများကို လေ့လာရန် လိုအပ်ပါသည်။

တံဆိပ်စာဆိုသည်မှာ ရွှံ့နှင့်အခြားသတ္တုများကို လိုအပ်သလို ပုံဖော်၍ ၎င်းကိုယ်ထည်တွင် အမှတ်အသားပြု မှတ်တမ်းရေးထိုးထားသော ကမ္ဘာဦးစာတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ တံဆိပ်၏ သဘောသဘာဝအတိုင်း အရေးအသား ဝါကျဖွဲ့ထုံးမျိုး မပါရှိဘဲ အထိမ်းအမှတ်တစ်ခုအဖြစ် သုံးစွဲသင်္ကေတအမှတ်အသား (သို့မဟုတ်) ရှေးမင်းဧကရာဇ်တို့၏ အမည်နာမများကိုသာ ကမ္ဘာဦးစာမှတ်တမ်းပြုကြောင်း တွေ့ရသည်။

တံဆိပ်စာစတင်အသုံးပြုသော အလေ့အထကို ရှေးဟောင်းပျူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာ လွှမ်းမိုးရာ ခေတ်ကာလတွင် အများအားဖြင့် တွေ့ရသည်။ ပုဂံခေတ်တွင် တံဆိပ်သုံးစွဲမှု ဆက်လက်တည်ရှိမည်ဟု ယူဆရပါသည်။ နှောင်းခေတ်ကာလ၌မူ ဘုရင်မင်းဧကရာဇ်၏ တံဆိပ်တော်အမှတ်အသား၊ သာသနာပိုင်ဆရာတော်တို့၏ တံဆိပ်တော်များ၊ မင်းပေးဘွဲ့မည်ရ ဆရာတော်ကြီးများ၏ အမည်နာမတွင် တံဆိပ်တော်များ သုံးစွဲတည်ရှိခဲ့ကြောင်း လေ့လာရမိပါသည်။

ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနသည် သရေခေတ္တရာ ပျူခေတ် သုံးတံဆိပ်စာတစ်ခုကို ပျိုးခင်းကြီးကုန်းမှ ရခဲ့ဖူးပါသည်။ တံဆိပ်ကို ပယင်းရောင်မဟူရာကျောက်ဖြင့် ပြုလုပ်ထားပြီး ၎င်း၏ပုံသဏ္ဍာန်မှာ အဝိုင်းပုံရှိသည်။ ကမ္ဘာဦးစာအရေးအသားမှာ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းအက္ခရာစာဖြင့် မှတ်တမ်းပြုထားပြီး နာမည်စာတန်းတစ်ခု ဖြစ်မည်ဟု ယူဆကြပါသည်။

ဗိဿနိုးပျူခေတ်လက်ရာဖြစ်သည့် တံဆိပ်ခတ်နှိပ်ထားသော ရွှံ့တုံးကလေးတစ်ခုကိုမူ ဗိဿနိုးအမှတ် (၂) အဆောက်အအုံမှ တွေ့ရှိရသည်။ ထိုရွှံ့တုံးကလေးပေါ်တွင် မူလကလေးဖက်လေးတန်၌ တံဆိပ်နှိပ်ထားဟန်ရှိသော်လည်း ရွှံ့တုံး၏ တစ်ခြမ်းကိုသာ ရရှိပါသဖြင့် တံဆိပ်ဝိုင်းကို နှစ်နေရာ၌ ဖတ်ရှုနိုင်လေသည်။ တံဆိပ်၏ အလယ်ဗဟိုတွင် ဗိန္နုပြောက်တစ်ခု ပါရှိ၍ စာတန်းမှာ ပတ်လည်ဝိုင်း၍ ရေးထိုးထားသည်။ ယင်းစာတန်း၏ အနက်ကို ကြံဆကြည့်ကြရာ (သီရိမပတရယ) သို့မဟုတ် (သီရိမိတရယ) ဟူ၍ ဖတ်ရှုရကြောင်း ပဏာမအစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြခဲ့ပေသည်။

သို့သော် အဆိုပါစာတန်းကို ဒုတိယအကြိမ် သေချာကျနစွာ လေ့လာကြည့်ရှုရာစာတန်း၏ အစနှင့်အဆုံးအကြားတွင် အက္ခရာမဟုတ်ဘဲ စကြာပုံအမှတ် လက္ခဏာရေးထိုးထားကြောင်း တွေ့ရသည်ဟု ဆိုပါသည်။ သီရိဟူသော စာလုံးများက စကြာအမှတ်အသား၏ ရှေ့၌ရှိပြီး သယသီရိဟုဖတ်ရှုနိုင်ကြောင်း ကောက်ချက်ပြုလေသည်။ တစ်ဖန် စကြာတံဆိပ်တွင် လက်တံများသည် ထောင့်မှန်ချိုးမထားဘဲ ကောက်ကွေ့နေသဖြင့် ၎င်းအလယ်ပိုင်းတွင် တံဆိပ်အနားနှင့် ဆက်နေ၍ ယင်းအမှတ်လက္ခဏာကို (မ,ပ) အက္ခရာများအဖြစ် ကွဲလွဲကောက်ချက်ချခဲ့ကြဟန် ရှိပေသည်။

မည်သို့ဖြစ်စေ ဖတ်ရှုလေ့လာရသော သံဃသီရိဟူသော အမည်မှာ ကျောင်းတိုက်ပုံစံရှိသော အမှတ် (၂) အဆောက်အအုံကြီးကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသော ကုသိုလ်ရှင်၏အမည် (သို့မဟုတ်)

၎င်းကျောင်းတွင် ကျောင်းထိုင်ခဲ့သော ရဟန်းတစ်ပါး၏ ဘွဲ့နာမည် ဖြစ်နိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းထားပါသည်။ ယင်းဘွဲ့တံဆိပ်တွင် အက္ခရာသုံးလုံးသာ ပါရှိသဖြင့် ကမ္ဘည်းစာအရေးအသားကို ထောက်၍ ရေးထိုးသော ခေတ်ကာလကို တိတိကျကျ မဆုံးဖြတ် နိုင်သော်လည်း အိန္ဒိယနိုင်ငံတောင်ပိုင်း၌ နှစ်ရာစုခန့်က အသုံးပြု သော ဗြာဟ္မီပွားအက္ခရာများနှင့် နီးစပ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ကောက်ကွေ့သော လက်တံများဖြင့် စကြာပုံရေးဆွဲခြင်းကို လွန်ခဲ့ သော နှစ်ပေါင်း နှစ်ထောင်ကျော်က အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ဂူပုထိုးနံရံ များ၌သာ တွေ့ရသည်ဟု သမိုင်းသုတေသီများက ယူဆကြပါသည်။

ဗိဿနိုးမှ တံဆိပ်တစ်ခုမှာ ခတ်နှိပ်ပြီးသော တံဆိပ်ဖြစ်၍ မှတ်တမ်းများတွင် ယင်းတံဆိပ်ကို (ဒီဝရဋ္ဌ) ဟု ဖတ်ရှုထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ စင်စစ် ယင်းတံဆိပ်သည် ရွှံ့ပေါ်၌ ခတ်နှိပ်ထားသည့် တံဆိပ်နှင့် ရေးသားမှုမှာ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၏။ လက်စွပ်ကွင်းသော ကျောက်အရွယ်အစား ကျောက်ပြားကလေးပေါ်၌ ထွင်းထားသော ကမ္ဘည်းစာတန်းသည် ပြောင်းပြန်ဖြစ်၍ ရွှံ့ (သို့) ချိတ်၊ ဖယောင်း ပေါ်၌ ဖိနှိပ်လိုက်မှ အမှန်တိုင်း ဖတ်ရှုနိုင်လေသည်။ သရေခေတ္တရာ တံဆိပ်တစ်ခုသည် ခတ်နှိပ်ရန် တံဆိပ်ဖြစ်လေသည်။ သရေခေတ္တရာ မှ တွေ့ရသော တံဆိပ်ကို စာသွားအမှန်အတိုင်း ဖတ်ရှုသည့်အခါ ရူပဝဒီဟူ၍ ရေးထိုးထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အက္ခရာအရေး အသားမှာ ဗိဿနိုးတံဆိပ်မှ အရေးအသားနှင့် မရှေးမနှောင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဟန်လင်းပျူခေတ်သုံး တံဆိပ်တုံးမှာမူ ကျောက်တံဆိပ်ပိုင်း ဖြစ်သည်။ လက်စွပ်ကွင်း၍ ဝတ်သော ဘဲဥပုံကျောက်ပြားငယ် တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ အရောင်မှာ ပယင်းရောင်တောက်ပနေသည်။ တံဆိပ်ပါ အက္ခရာကိုကို ဖောင်းကြွစာလုံးများဖြင့် ပုံဖော်ထား လေသည်။ ထို့ကြောင့် စာတန်းကို ပြောင်းပြန်ဖတ်ရန်မလိုဘဲ ပကတိ အတိုင်း ဖတ်ရှုနိုင်သည်။ စာလုံးများမှာ ပေါ်ပေါ်လွင်လွင်ရှိ သော်လည်း အခဲပွယ်ပြည့်ဝသော အမည်ကို မဖော်နိုင်ပါ။

မည်သို့ဖြစ်စေ တံဆိပ်စာသုံးစွဲခြင်း အလေ့သည် နှောင်းခေတ် တွင်လည်း ရှိခဲ့ကြောင်းကို ပုဂံခေတ်ထိုးကျောက်စာအချို့တွင် ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားပါသည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ် မြန်မာစာအဖွဲ့ဝင် များနှင့်အတူ ပခန်းကြီး ရွှေဥမင်ကျောင်းသို့ ရောက်ရှိလေ့လာခဲ့ ရာ၌ မင်းဧကရာဇ်ကိုယ်တိုင် အပ်နှင်းချီးမြှင့်ခဲ့သော ရွှေဥမင် ဆရာတော်၏ မင်းပေးဘွဲ့တံဆိပ်တော်တုံး တစ်ခုကို တွေ့ရသည်။ ကမ္ဘည်းစာအရေးအသားမှာ ညောင်ရမ်းခေတ်ထိုးဖြစ်၍ အက္ခရာ အဝန်းအဝိုင်းဘက်သို့ လှနေပြီဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

အချုပ်ဆိုရသော် ခေတ်စနစ်တစ်ခု၏ အက္ခရာစာပေ အထောက်အထားများကို ဖော်ထုတ်ရာတွင် ရှေးဟောင်းတံဆိပ်စာ ဖြစ်သော ကမ္ဘည်းစာသည်လည်း လွန်စွာ အဖိုးထိုက်တန်သော မြန်မာ့ရိုးရာအမွေအနှစ်တစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ဆိုချင်ပါတော့သည်။

စဉ့်ကွင်းစာ

စဉ့်ကွင်းစာဆိုသည်မှာ စဉ့်ချပ်များပေါ်၌ ရေးထိုးမှတ်တမ်း ပြုသော ကမ္ဘည်းစာကို ခေါ်ပါသည်။

စဉ်ပေါ်တွင် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း အလေ့အထကို ပျံ့နှံ့စေရန်
 တွင်မတွေ့ရဘဲ ပုဂံခေတ်သို့ရောက်မှ ထူးခြားစွာ တွေ့ရခြင်း
 ဖြစ်ပါသည်။ ပုဂံခေတ် ငက္ခနားတောင်းစေတီပစ္စယံ၏ အထက်ပိုင်း
 တွင် အစိမ်းရောင်စဉ်အုတ်များနှင့် စိထားကြောင်း ရှေးဦးဆုံး
 တွေ့ရပါသည်။ ပုဂံရှိ အလိုတော်ပြည့်ဘုရား၏ နောက်ဘက်
 ကပ်လျက်တည်ထားသော စဉ်စေတီ၏ မင်စာမှတ်တမ်းစာတစ်ခုကို
 ဝင်ပေါက်တောင်ဘက်နံရံ၌ တွေ့ရသည်။ မြေနှင့်ဘုရားကျွန်းများ
 ကိုပါ ထည့်သွင်းလျက် အေဒီ ၁၁၉၄ က စဉ်စေတီလျှူဒါန်းခဲ့
 ကြောင်း တွေ့ရပေသည်။ ခေတ်အဆက်ဆက်တွင် စဉ်ထည်များ
 ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသော်လည်း ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းမှတ်တမ်း
 ရေးထိုးမှု နည်းပါးပါသည်။ နှောင်းခေတ်ကာလတွင် ရေးထိုးထား
 သော ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း (စဉ်ကွင်းစာ) ကို များများစားစား ရှာဖွေမတွေ့
 ရပေ။ ပုဂံခေတ်နောက်ပိုင်းတွင် တိမ်မြုပ်ပျောက်ပျက်သွားဟန်
 တူပါသည်။ ရတနာပုံခေတ်တွင် သာသနိကအဆောက်အအုံများ၌
 စဉ်ချပ်၊ စဉ်ကွင်းများဖြင့် တန်ဆာဆင် မွမ်းမံပူဇော်ထားမှု
 တဖြည်းဖြည်း နည်းလာပြီးနောက် မွေးမြိုန်သွားခဲ့သည်။

တစ်ဖန် ပုဂံခေတ်တွင် စဉ်ကွင်းစာများတွေ့ရပါသော်လည်း
 စဉ်ချပ်များပေါ်၌ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဇာတ်နိပါတ် ရုပ်လုံးရုပ်ကြွ
 ရုပ်ဆွဲများ ထွင်းထုခြင်းသာ အများအားဖြင့် တွေ့ရပြီး အကွရာဖြင့်
 ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတင်သော စဉ်ကွင်းချပ်များကို အနည်းအကျဉ်း
 သာတွေ့ရပါသည်။

စင်စစ် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခရစ်နှစ်ငါးရာစဉ် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရေးထိုး
 သည့် မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ ဖြစ်တော်စဉ်လာ ဇာတ်တော် ငါးရာ
 ငါးဆယ်ဆိုင်ရာ အရေးအသားများကို မတွေ့ရသော်လည်း
 ဗုဒ္ဓဒေသနာတော်မှ ကောင်းနိုးရာရာဂါထာတို့ကို ပါဠိ၊ သက္ကတ၊
 ပျံ မွန်အက္ခရာတို့ဖြင့် ရောနှောဖလှယ်သုံးစွဲခဲ့ကြပြီ ဖြစ်ကြောင်း
 ကိုမူ တွေ့ရပေသည်။ ဇာတ်နိပါတ်တော်ဆိုင်ရာ ရုပ်လုံးရုပ်ကြွ
 သရုပ်ဖော်မှုကိုမူ သထုံ၊ ရွှေစာရံဘုရားနှင့် ကလျာဏီသိမ်အကြားရှိ
 သိကြားဘုရားပစ္စယာပေါ်တွင် စဉ်ချပ်များနှင့် ပြုလုပ်ထားကြောင်း
 ရှေးဦးဆုံးတွေ့ရပါသည်။ သို့တိုင် အကွရာကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းဖြင့်
 မှတ်တမ်းတင်ခြင်း မဟုတ်ခဲ့ပေ။

သို့သော် ပုဂံခေတ် အနော်ရထာမင်းလက်ထက်တွင် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း
 ထိုးခဲ့သည်ဟု ယူဆရသော ဖက်လိပ်နှစ်ဆူနှင့် ရွှေစည်းခုံဘုရား၏
 ပစ္စယာများ ပတ်ပတ်လည်တွင် ဇာတ်ကြီးငါးရာငါးဆယ်တို့၏
 စဉ်ကွင်းချပ်များ၌ ရုပ်လုံးရုပ်ကြွများအပြင် ပါဠိဇာတ်အမည်များကို
 ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းအသွင် ရေးထိုးခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း
 အရေးအသားတို့မှာ ပါဠိမွန်အက္ခရာ အရောအနှောများဖြစ်ပြီး
 အကွရာလေးထောင့်ကျကျပုံများ ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ၎င်းစဉ်
 ကွင်းချပ်များနှင့် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ထူးဆန်းသော
 အချက်တစ်ရပ်ကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

တခြားမဟုတ်ပါ။ ဘုရားဟော ဇာတ်နိပါတ်အစဉ်သည်
 (၅၅၀) ဟု ဆိုသော်လည်း စင်စစ် (၅၅၀) မပြည့်ပါ။ (၅၄၇) ဇာတ်သာ

ရှိပါသည်။ မှတ်သားရလွယ်ကူရန် ငါးရာငါးဆယ်ဟု အလွယ်ခေါ်ခဲ့ကြရာမှ (၅၅၀) ဇာတ်တော်ဟူ၍သာ လူသိများ ထင်ရှားခဲ့ပါသည်။ အထက်ပါ ရွှေစည်းခုံစဉ်ချုပ်များတွင်မူ ငါးရာငါးဆယ်ဇာတ်တော် ပြည့်ဖြစ်အောင် ဝေလာမဇာတ်၊ မဟာဂေါဝိန္ဒဇာတ်နှင့် သုမေဓပဏ္ဍိတဇာတ် စသော ဇာတ်သုံးဇာတ်ကို ဖြည့်စွက်ထားကြောင်း သိရပါသည်။

သို့ရာတွင် ကျန်စစ်သားမင်း၏ ကောင်းမှုတော်ဖြစ်သော အာနန္ဒာဘုရားပစ္စယာများပေါ်မှ ဇာတ်တော်ဆိုင်ရာ စဉ်ကွင်းချပ်များတွင်မူ (၅၄၇) ဇာတ်သာ ဖော်ပြပါသည်။ စဉ်ကွင်း၌ ရုပ်လုံးရုပ်ကြွတို့ဖြင့် သရုပ်ဖော်ထုဆစ်ပြီး မွန်ဘာသာဖြင့် ကမ္မည်းအက္ခရာတင်ထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ၎င်းတို့မှာ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းတွင် အာနန္ဒာစဉ်ကွင်းစာများဟု ထင်ရှားလေသည်။

စဉ်ကွင်းစာများသည် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဖော်ကျူးသော အချက်အလက်များ လုံးဝကင်းစင်ပြီး ဝါကျအဖွဲ့အနွဲ့ တန်ဆာဆင်မှု လုံးဝမရှိပါ။ ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ဇာတ်နိပါတ်တော်များ၏ အမည်ကိုသာ မွန်အက္ခရာတို့ဖြင့် မှတ်တမ်းပြု ကမ္မည်းထိုးထားခြင်းဖြစ်ပေသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ မြန်မာစာပေ၏ ဆင်းသက်ပေါက်ဖွားရာ လမ်းကြောင်းကို ရှာဖွေကြံဆရာ၌ မွန်ပါဠိ မြန်မာအက္ခရာစာလုံးများက အထောက်အကူပေးနိုင်ခဲ့သည်ဖြစ်၍ လွန်စွာမှပင် အဖိုးတန်သော ရှေးဟောင်းကမ္မည်းစာတစ်ခု ဖြစ်သည်မှာ ထင်ရှားလှပေတော့သည်။

ဆည်းလည်းစာ

ရှေးခေတ် မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် သာသနိက အလှူဒါနအဖြစ် ဘုရားစေတီဂူပုထိုးများ တည်ထားကိုးကွယ်ခြင်း အလေ့အထရှိခဲ့ကြပေရာ ဘာသာရေးနှင့်စပ်၍ စာပေယဉ်ကျေးမှု အနုပညာလက်ရာမျိုးစုံတို့သည်လည်း ပေါ်ထွန်းခဲ့ရပေသည်။

မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် ဘုရားစေတီတို့၏ အထွတ်၌ တင်အပ်သော ထီးတော်ကြီးများကိုလည်း ပုဂ္ဂလိက ဒါနအဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ စုပေါင်းဒါနအဖြစ်သော်လည်းကောင်း တင်လှူခဲ့ကြပါသည်။ ထိုအခါ မိမိတို့သဒ္ဓါတတ်အားသမျှ ထီးတော်၌ ချိတ်ဆွဲရန် ဆည်းလည်းများ ပြုလုပ်ကောင်းမှုပြုကြပေသည်။ ဤကဲ့သို့ ကောင်းမှုပြုကြောင်းကိုလည်း ဆည်းလည်းများပေါ်တွင် ကမ္မည်းစာများ ရေးထိုးခဲ့ရာ ထိုကမ္မည်းစာတို့နှင့် လှူဒါန်းသော ဆည်းလည်းတို့ကို လေ့လာကြည့်သောအခါ ခေတ်အသီးသီးတွင် တည်ရှိသော လူနေရပ်ကွက်၊ မြို့ရွာဒေသများ၊ လူတန်းစာအသီးသီး၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးအကြောင်းများကို တစေ့တစောင်း လေ့လာအကဲခတ်ခွင့်ရပေသည်။ ထိုသို့ကြောင့်ပင် ဘုရားထီးတော်ပါ ဆည်းလည်းစာများသည်လည်း အခြားကမ္မည်းစာတို့နည်းတူ သမိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အထားတစ်ခု ဖြစ်ရသည်ဟု ဆိုရပေမည်။

ဆည်းလည်းဟူသည် လေတိုက်လျှင် လှုပ်ခတ်ရန် ညောင်ရွက်ဆွဲအဆန်ထည့်တပ်ထားသည့် ခေါင်းလောင်းငယ် ဖြစ်သည်ဟု တက္ကသိုလ်မြန်မာ အဘိဓာန်အပိုင်း (၅) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဆည်းလည်းဟူသော ရေးထုံးကို အချို့က ဆွဲလွဲဟူ၍လည်း ရေးသားခေါ်ဝေါ်သည်။ ဆည်းလည်းနှင့် ခေါင်းလောင်းမှာ ပုံသဏ္ဍာန်အားဖြင့် တူညီမှုရှိကြပြီး အရွယ်အစားအားဖြင့်သာ ကွဲပြားခြားနားသည်ဖြစ်၍ ဆည်းလည်းကိုပင် ခေါင်းလောင်းငယ်ဟု ခေါ်ကြသေးသည်။ ဆည်းလည်းမှာ သာယာသောအသံမြည်တတ်ခြင်းကြောင့် သာယာသောအသံကို ပြုတတ်သော ကလေးသူငယ်တို့ကို အိမ်၏ဆည်းလည်း၊ ဇာတ်သဘင် စသည်တို့ကိုလည်း မြို့ရွာဆည်းလည်းဟု တင်စားခေါ်ဝေါ်ကြလေသည်။

ဆည်းလည်းတို့၏ ပုံသဏ္ဍာန်များကို လေ့လာလျှင် အမျိုးမျိုး တွေ့ရသည်။ တချို့မှာ ရဟန်းသံဃာတို့ သုံးစွဲသော ရေစစ်ကို မှောက်ထားသည်နှင့်တူသည်။ အကြောင်းမပါ စင်းလုံးချောရှိသကဲ့သို့ တချို့မှာ အထက်ရစ်၊ အလယ်ရစ်၊ အောက်အရစ်စာကြောင်းများ ပါရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ အောက်နားရစ်လန်သည်လည်း ရှိပြီး အနားရစ်မလန်သည်လည်း တွေ့ရသည်။ ဆည်းလည်းချိတ်များမှာ ခေါင်းလောင်းကြီးများကဲ့သို့ ကြာဖက်များ၊ အရုပ်များ အပြောက်အမွမ်းခြယ်စီကြကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ခေတ်နှောင်းလက်ရာများမှာ အနုစိတ်မှုနည်းပါးလာပြီး အရွယ်အစားသေးငယ်ခြင်း၊ ပါးလွှာခြင်းတို့ ရှိလေသည်။

ဆည်းလည်းလျှင်လျှင်သော ရည်ရွယ်ချက်ကို “သဒ္ဓါ ဒါန ဖြစ်စီမံသောငှာ” ဟု ဖော်ပြသကဲ့သို့ (သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်ပါရခြင်းအလို့ငှာ)၊ (မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်အလို့ငှာ) ဟူ၍

ဆုတောင်းစာဖြင့် ကမ္ပည်းတင်သည်။ လျှင်လျှင်သောအချို့ကမူ (ပညာဒိကဘုရားဆုကို ပြည့်စုံပါ၏) ဟု ဘုရားဆုပန်သည်။ (ကဗြီအက္ခရာစီကုံးရေးသား ထုလုပ်သော အကျိုးငှာ ပညာပါရမီနှင့် ပြေစံသံ့ဖြစ်စေသော်) ဟူ၍ ဆုတောင်းသူလည်း ရှိကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

မည်သို့ဆိုစေ ဆည်းလည်းစာဟူသည်မှာ ဘုရားစေတီများရှိ ထီးတော်တို့တွင် ချိတ်ဆွဲလျှင်လျှင်သော ဆည်းလည်းများ၏ ကိုယ်ထည်၌ ရေးထုံးမှတ်တမ်းပြုသော ကမ္ပည်းစာကို ခေါ်လေသည်။ ဆည်းလည်းများပေါ်၌ ကမ္ပည်းစာတင်ခြင်း အလေ့အထသည် မည်သည့်ခေတ်ကာလက စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ဟု အတိအကျပြောရန်မှာ မလွယ်ကူလှချေ။ ခေတ်အစောဆုံးဟု ဆိုရသော ပြည်မှော်ဇာဘုရားမှာ ကုန်းမြေတွင် တူးဖော်ရရှိခဲ့သည့် ပျူခေါင်းလောင်းငယ် (အမြင့် ၁၁-လက်မသာ ရှိသဖြင့် ထိုးခတ်ရန် လျှင်လျှင်သော ခေါင်းလောင်းမျိုးမဟုတ်မူဘဲ ဘုရားမာတွင် တင်လျှင် ခဲ့သော ဆည်းလည်းတစ်လုံးဟူသာ ယူဆရန် ရှိပါသည်) တွင် ကမ္ပည်းစာမတွေ့ရဘဲ သီရိဝိဇ္ဇာပုံများအပြောက်ခြယ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ရခိုင်တွင် ဝေသာလီခေတ်ကြေးခေါင်းလောင်းငယ်တစ်လုံးကို တူးဖော်ခဲ့ရာ ၎င်း၏ ကိုယ်ထည်ပေါ်တွင် အိန္ဒိယဗြဟ္မာ့အက္ခရာပုံစံတို့ဖြင့် ကမ္ပည်းစာတင်ထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ပုဂံခေတ်၌ ဘုရားစေတီပုထိုးများ တည်ထားကိုးကွယ်မှုမှာ တိုးတက်ထွန်းကားခဲ့သဖြင့် ဘုရားစေတီတို့၏ ထီးတော်များတွင် ဆည်းလည်းများ လျှင်လျှင်ခဲ့ကြသည်မှာလည်း ယုံမှားစရာ မရှိပေ။

သို့သော် ယင်းဆည်းလည်းများပေါ်၌လည်း ကမ္မည်းအက္ခရာတင်
 ရေးထိုးမှတ်တမ်းပြခြင်းမျိုး ရှိခဲ့ကြောင်း အထောက်အထား ရှာမတွေ့
 ရပေ။ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းတစ်လျှောက်တွင် ငာဉ်ထားကိုးကွယ်
 ခဲ့သော ဘုရား၊ စေတီ၊ ပုထိုးများစွာရှိပါသော်လည်း ထီးတော်
 များမှ ဆည်းလည်းများကိုမူ မူလခေတ်ကာလအတိုင်း မတွေ့ရ
 တော့ပေ။ နှောင်းလူတို့၏ အကြိမ်ကြိမ်ပြုပြင်မှု၊ အသစ်ပြန်လည်
 မွမ်းမံမှုများကြောင့် ပျောက်ပျက်ခဲ့ကြဟန်ရှိပေသည်။ သို့ဖြစ်၍
 အင်းဝ၊ ညောင်ရမ်း၊ တောင်ငူခေတ်ကာလထိုးကမ္မည်းစာပါ
 ဆည်းလည်းစာများကို မတွေ့ရှိရလေသလောဟု ယူဆရန်ရှိပေ
 သည်။ မည်သို့ဆိုစေ ကုန်းဘောင်ခေတ်ကာလသို့ ရောက်သော
 အခါ ဆည်းလည်းများပေါ်တွင် ကမ္မည်းစာရေးထိုး မှတ်တမ်းပြုခဲ့
 ကြပုံကိုမူ အထင်အရှား လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်ထိုးကမ္မည်းစာပါ ဆည်းလည်းအများစုကို
 ရန်ကုန်မြို့၊ ရွှေတိဂုံစေတီတော်မြတ်ကြီးတွင် ချိတ်ဆွဲလှူဒါန်းသော
 သဒ္ဓါဒါနအလှူအဖြစ် တွေ့ရသည်။ ပြည်ရွှေဆံတော်၊ ပဲခူးမြို့၊
 ရွှေမော်စောစသည်တို့တွင်လည်း ကမ္မည်းစာပါ ဆည်းလည်းတော်
 များကို အနည်းအကျဉ်းမျှ တွေ့ရတတ်လေသည်။

ဆည်းလည်းခေါင်းလောင်းလှူဒါန်းကြရာ၌ တတ်စွမ်းနိုင်သူ
 မင်းမိဖုရား၊ သူဌေးသူကြွယ်တို့က ပုဂ္ဂလိကဒါနအဖြစ် လှူဒါန်းလေ့
 ရှိသည်။ ငွေကြေးမတတ်စွမ်းနိုင်သူများက ဦးဖီးဦးဆောင် ကမကထ
 ပြုလုပ်သူတစ်ဦးဦးက စီမံဆော်နိုး၍ အများစုပေါင်း လှူဒါန်းကြ

ပေသည်။ မြန်မာတို့၏ စုပေါင်းညီညွတ်စွာ ဆောင်ရွက်စီမံတတ်
 သော အလေ့အထများ ပေါ်လွင်ပါသည်။ ဤအကြောင်းအရာနှင့်
 ပတ်သက်၍ ရန်ကုန်မြို့၊ ရွှေတိဂုံစေတီတော်မြတ်ကြီးတွင် တင်လှူ
 ချိတ်ဆွဲသော ဆည်းလည်းအမှတ် (၅၉၈) တွင် ပါသည့်
 ကမ္မည်းစာ၌-

“ငွေအချိတ် ကျတ် ၃ဝိ ဦးပုတ်ဆောက်ဘုရားတကာမတစု
 ညီညွတ်၍ ကောင်းမှုပြုပါသ့်” ဟူ၍ ရေထိုးမှတ်တမ်းပြု
 ကြောင်း တွေ့ရသည်။

ကုန်းဘောင်ဆက် သာယာဝတီမင်းသည် ၁၈၄၁ ခုနှစ်ဦး၌
 ရန်ကုန်မြို့တော်သို့ စစ်ရေးကြောင်း ချီတက်ပေါင်းစုံဖြင့် စုန်ဆင်းလျက်
 ရွှေတိဂုံစေတီတော်မြတ်ကြီးကို ဖူးမြော်ကြည်ညိုခဲ့ပါသည်။
 မင်းဆွေမျိုး၊ မင်းမှုထမ်း၊ အများပြည်သူတို့က ကုသိုလ်တော်အဖြစ်
 ပါဝင်လှူဒါန်းကြသည့် ရွှေငွေ ရတနာဖြင့် ထီးငှက်ပျောဖူးကသည်
 ဖိနပ်တော်ထိ လုံးတော်ပြည့်ရွှေသင်္ကန်း ကပ်လှူခဲ့ပေသည်။
 ထိုမျှမကသေး။ ဗဒုံမင်းလက်ထက်တွင် ထိုးလုပ်သည့် သံသေကို
 ရွှေနီရွှေဖြူငွေဖြူတို့နှင့် စပ်လုပ်သည့် ဆည်းလည်းနှစ်လုံးကိုလည်း
 ဆွဲလှူခဲ့ကြောင်း ကုန်းဘောင်ဆက်ရာဇဝင် (တတိယတွဲ) ၌ တွေ့ရှိ
 လေ့လာရပါသည်။

ဆည်းလည်းကမ္မည်းစာများကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့်
 ကုန်းဘောင်ခေတ် အက္ခရာရေးသားသုံးစွဲပုံများ ပြောင်းလဲလာမှု
 ကို ကြည့်ရှုအကဲခတ်နိုင်သကဲ့သို့ ထိုခေတ်က ရပ်ကွက်၊ မြို့ရွာ

အမည်များ၊ လူတန်းစားများ၊ အလုပ်အကိုင်များကိုလည်း တစေ့ တစောင်း မျှော်ကြည့်ဖော်လုတ်နိုင်လေသည်။ ထိုခေတ်က ဆရာ ကောက်ကူးသော ဆည်းလည်းသွန်းလုပ်သော ပညာရှင်တစ်ဦးကို လည်း ၎င်းသွန်းလုပ်ပေးရသော ဆည်းလည်းတို့မှ သိရှိခွင့်ရပါသည်။

ထို့ပြင် “ကမာရွတ်ရွာ ကရင်မြို့မှာလူကြီးလူငယ်တစ်စု”၊ ရှမ်းစာနှင့် ရေးထိုးလျက် “ရှမ်းစုထန်းတပင်ခေါင်ကျပန်ကိုဝံ ဟောလှော်ဖော်တစ်စု”၊ မွန်စာနှင့်ရေးထိုးလျက် “မွန်မြန်မာပုဂ္ဂိုလ် ၁၈ ယောက်” တို့၏ ဆည်းလည်းအလှူကို လေ့လာရသဖြင့် တိုင်းရင်း သားအချင်းချင်း စုစုစည်းစည်း အလှူရေစက်လက်နှင့်မကွာ ညီညွတ်သောဒါနပြုကြသည်ကိုလည်း ထူးခြားစွာ တွေ့ရှိလေ့လာ ရပေသည်။

ရတနာပုံခေတ် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် ရွှေတိဂုံစေတီ တော်မြတ်ကြီး၏ ထီးတော်ဟောင်းကိုချ၍ ထီးတော်သစ်ကို ပုပ္ဖား ဝန်ထောက်မင်းအကြီးအမှူးပြုကာ တင်လှူပူဇော်ခဲ့ပါသည်။ ထိုစဉ်က ဆည်းလည်းဟောင်းများကို မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်း၊ အသစ်ဖြည့် ဆည်းတင်လှူခြင်းများ ရှိခဲ့ရာ ဆည်းလည်းတွင် ပါဝင်သော အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းတို့ကို အခြင်အတွယ်နှင့်တကွ အသေးစိတ် ဖော်ပြ ထားကြောင်းကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိလေ့လာရပါသည်။

“ဆည်လည် အပြန် ၈၀ မူဝဲ၊ ငြိတ်ချိန် ၃၀ အဆံအခြိန် ၁၉ ၂၂ဝဲ၊ ညောင်ယွက်အခြိန် ၁၂၂ ပေါင် စုစုငွေအလိန် ၁၄၃၀ ၅၂ ၀၄”

ဆည်းလည်းကမ္ဘာ့စာများအလိုအရ ထိုခေတ်က အောက် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ငွေဒဂါးကို ငွေကြေးအဖြစ် သုံးစွဲလျက်ရှိကြ သည်ဟု တွေ့ရပါသည်။ ရွှေငွေမိုးကြိုးတို့ကို ငွေဒဂါးများဖြင့် တန်ဖိုး သတ်မှတ်ထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ထိုခေတ်က ရွှေတစ် ကျပ်သားလျှင် ၂၂ ကျပ်၊ ငွေတစ်ပိသာလျှင် ၁၄ ကျပ်၊ မိုးကြိုး တစ်ကျပ်သားလျှင် ၁၀ ကျပ်၊ ကြေးတစ်ပိသာလျှင် ၅ ကျပ်နှုန်းများ ရှိကြောင်း ရွှေတိဂုံသမိုင်းချုပ်စာမျက်နှာ ၈၉ တွင် ဖော်ပြထားလေ သည်။ “ဘွဲ့ကံကော့ကျောင်းသားများကောင်းမှု” ဟု ကမ္ဘာ့စာ ရေးထိုးထားသော ဆည်းလည်းကို ကြည့်၍လည်း ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားများ၏ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်နိုးကြားထက် သန်လာပုံအကြောင်းနှင့် အဖြစ်အပျက်များကို ပြန်ပြောင်း အောက်မေ့ဖွယ်ရာ လေ့လာသိရှိရပေသည်။

၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်နောက်ပိုင်းမှစ၍ ဆည်းလည်းသွန်းလုပ် လှူဒါန်းမှုများ နည်းပါးသွားပြီး ကမ္ဘာ့စာရေးထိုးမှတ်တမ်းတင်မှု မှာလည်း မရှိတော့သလောက် ရှားပါးသွားခဲ့သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ တင်လှူသော ထီးတော်တွင် တစ်ပါတည်းပါလာသည့် ကြေးဆည်း လည်းများသာ အများအားဖြင့် ရှိတော့သည်။ ထို့ကြောင့် ဆည်းလည်းကမ္ဘာ့စာတို့မှပေးသော ခေတ်ကာလ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးအကြောင်းအချက်တို့ကို အကဲခတ်လေ့လာခွင့် မရနိုင် တော့ပေ။

အချုပ်ဆိုရသော် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဘုရားစေတီဂူပုထိုးတို့၏ အထွတ်ထီးတော်များတွင် ဆည်းလည်းခေါင်းလောင်းငယ်များကို

တွေ့ရသည်။ ထိုဆည်းလည်းများကို ရှေးအခါက ပုဂ္ဂလိကဒါနအဖြစ် လည်းကောင်း၊ စုပေါင်းအလှူဒါနအဖြစ်လည်းကောင်း ရည်ရွယ်ချက်အမျိုးမျိုးဖြင့် ဆွဲလှူကြသည်။ ငွေကြေးစည်းစိမ်ဥစ္စာ တတ်စွမ်းခြင်းပေါ်မူတည်၍ အရွယ်အစားအကြီးအငယ်၊ တန်ဖိုးအနည်းအများ စသည်ဖြင့် ကွာခြားကြပေသည်။ ဆည်းလည်းပေါ်တွင် ကုသိုလ်ရှင်တို့က အမည်၊ နေရပ်၊ အလုပ်အကိုင်၊ ဆည်းလည်းချိန်၊ လှူဒါန်းသော သက္ကရာဇ် စသည်ဖြင့် အချက်အလက်စုံကို ကမ္မည်းတင် မှတ်တမ်းပြုခဲ့ကြလေသည်။ ယင်းကမ္မည်းစာများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ထိုခေတ်ထိုအခါက မြန်မာတို့၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် အခြားစိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ အကြောင်းအရာများကို သိရှိမှတ်သားခွင့် ရနိုင်ပေရာ ဆည်းလည်းကမ္မည်းတို့သည် အလွန်အဖိုးတန်သော သမိုင်းအထောက်အထားတစ်ရပ်ဖြစ်သည်ဆိုခြင်းကို မည်သူမျှ အငြင်းပွားနိုင်မည် မဟုတ်ပါပေ။

ကြေးစည်စာ

မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် ဘုရားကျောင်းကန်များ၌ ခေါင်းလောင်း၊ ကြေးစည် စသော သာသနိကပစ္စည်းများကို အလှူဒါနအဖြစ် ဆွဲလှူလေ့ရှိကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရေးသမိုင်းစဉ်၌ ကြေးကို ပျူခေတ်ကပင် သုံးစွဲနေပြီဖြစ်ရာ ကြေးထည်ပစ္စည်းများကို ပြုလုပ်ခြင်းအတတ်၌လည်း တတ်မြောက်ကျွမ်းကျင်နေကြပြီဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ကြေးစည်နှင့်ပတ်သက်၍ သမိုင်းအတောက်အထိ ၂၅၈ ရာ ရှာဖွေမတွေ့ရှိနေသေးသည်မှာ ထူးဆန်း

သလိုရှိပါသည်။ အထည်ကိုယ်ခြပ်ကြီးကြီးမားမား မဟုတ်သဖြင့်လည်း ရှေးဦးခေတ်က ပေါ်ထွန်းခဲ့ဖူးပါလျက် ပျောက်ပျက်ဆုံးရှုံးခြင်းများကြောင့် အထောက်အထားအဖြစ် ကြွင်းကျန်တည်ရှိခြင်းမှာ မရှိခဲ့လေသလောဟု ယူဆရန် ရှိပါသည်။

မည်သို့ဖြစ်စေ ကြေးထည်ကို အပါးခတ်၍ အသံသာအောင် ပြုလုပ်ထားသော ကြေးစည်များ၏ အပြားလွှာပေါ်တွင် နှောင်းခေတ်မြန်မာတို့ ကမ္မည်းစာရေးထိုးမှတ်တမ်းပြုခဲ့ကြကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ယင်းကမ္မည်းစာကို ကြေးစည်စာဟု ခေါ်နိုင်လေသည်။

ရှေးခေတ် ကြေးစည်များပေါ်တွင် ကမ္မည်းစာရေးထိုးမှတ်တမ်းပြုခဲ့သော အထောက်အထားများကို ပိုက်စိပ်တိုက် ရှာဖွေလေ့လာကြည့်ရာ မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ရှေးအကျဆုံးလက်ရာဟု ယူဆနိုင်သော ကြေးစည်စာများသည်ပင် အများအားဖြင့် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၀၀ ပြည့်နောက်ပိုင်းရောက်မှသာ ကမ္မည်းတင်ခဲ့သည့်စာများဖြစ်ကြောင်း လေ့လာရသည်။ ထို့ပြင် ကြေးစည်ကမ္မည်းစာအများစုမှာ ကောင်းမှုကုသိုလ်ရှင်၏ အမည်၊ နေရပ်၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် လှူဒါန်းသော ခုနှစ်၊ ကြေးချိန်များကိုသာ မှတ်တမ်းတင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ တချို့သော ကြေးစည်များမှာ ကြေးချိန်သော်မျှ မပါရှိကြချေ။ အလေးချိန်အစီးဆုံးဟု ဆိုနိုင်သော ကြေးစည်တစ်ခုသည်ပင် လေးပိဿာမျှသာ ရှိလေသည်။

ကြေးစည်လှူဒါန်းလေ့ရှိသော အချိန်ကာလကို လေ့လာလျှင် ကိုလိုနီခေတ်ကာလနှင့် ၎င်းနောက်ပိုင်းခေတ်များတွင်သာ အများဆုံး လှူဒါန်းကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ ယင်းသို့ ဖြစ်ခြင်းမှာ ပုဂ္ဂလိကအလှူရှင်များသည် တန်ဖိုးကြီးအထည်ကိုယ်ခြံ ကြီးမားသော ခေါင်းလောင်းများကို သဒ္ဓါဒါနအဖြစ် မလှူဒါန်းကြတော့ဘဲ ယင်းကိုယ်စား ကြေးစည်များကို လှူဒါန်းလာကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ယူဆရပေသည်။

ကြေးစည်များ၏ အရွယ်အစားမှာ ကြီးသည်ငယ်သည် ကွာခြားသော်လည်း ပုံစံမှာမူ တစ်ပုံစံတည်းပင် ဖြစ်ကြပါသည်။ ယင်းမှာ ပုံစံခွက် (ဖယောင်း) တွင် ကြေးရည်သွန်းလောင်းယူသော နည်းစနစ်ကို အခြေခံကြောင်း သိရသည်။ ကြေးစည်သည် အပြား သွန်းခတ်လုပ်ငန်းဖြစ်၍ ပန်းကနုတ်များ ဖော်ခြင်းမှတစ်ပါး အခြား အပြောက်အမွမ်းများ ထည့်သွင်းလေ့မရှိသလောက် နည်းပါးပေသည်။

ကြေးစည်ကမ္ဘည်းစာများကို လေ့လာလျှင် အကွရာရေးသားမှုအပိုင်းမှာ ရှေးခေတ်ကဲ့သို့ လေးထောင့်အကွရာဝန်းဖို့ မဟုတ်မူဘဲ လက်ရေးလက်သားအစိုင်းဘက်သို့ ပြောင်းလဲလာကြပြီ ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ သတ်ပုံသတ်ညွှန်း လွှဲမှားသည်မှအပ ခေတ်သုံး အကွရာများဖြင့်သာ မှတ်တမ်းပြုကြောင်း တွေ့ရသည်။ တချို့သော ကြေးစည်စာများတွင် ကြေးသွန်းပညာရှင်တို့က အလှအပအဖြစ်

ဖော်ကျူးခဲ့ကြလေဟန် အသတ်ရှည်ရှည်များဖြင့် တန်ဆာဆင်သော အကွရာများကို အောက်ပါအတိုင်း လေ့လာတွေ့ရပါသည်။

“၁၂၄၇ ခု ကို မြတ်သော မအိမ်ကောင်း ကောင်းမှု-ကျေးချိန် ၁၂ ၄၀”

မြန်မာမင်းဆက် နောက်ဆုံးဘုရင် သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် သွန်းလှူခဲ့သော ကြေးစည်ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘည်းစာတွင် ခုနစ်သာ ပါရှိပြီး လ၊ ရက်တို့ကို မှတ်တမ်းမတင်ချေ။ ကြေးချိန် ၁ ပိဿာ ၄၀ ကျပ်သားရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။

“သက္ကရာဇ် ၁၃၁၂ ခု တော်သလင်းလဆန်း ၆ ရက်နေ့လှူသည်။ မကျည်းဒန်မိသားစု ကောင်းမှု”

အလှူဒါယိကာမ ဒေါ်ကျည်းတန်မိသားစုက လှူဒါန်းသော ကြေးစည်ဖြစ်ပြီး မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၃၁၂ ခုနှစ်၊ တော်သလင်းလဆန်း ၆ ရက်နေ့ဖြစ်ကြောင်း သိရ၏။ မဝေးကွာလှသော ခေတ်ကာလဆီမှ ကမ္ဘာ့စာဖြစ်၍ သမိုင်းဆိုင်ရာ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ လုံးဝမပါရှိသလောက် တွေ့ရသည်။

အချုပ်ဆိုရသော် ကြေးစည်ပေါ်တွင် ကမ္ဘာ့စာတင်ခဲ့သော မှတ်တမ်းစာကို ကြေးစည်စာဟု ခေါ်ပါသည်။ ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာက ငြိမ်းစည်ကမ္ဘာ့စာများကို ရှာမတွေ့ရသေးပါ။ နှောင်းခေတ်ထိုး ကြေးစည်စာများသာ အများဆုံးတွေ့ရပါသည်။ ကမ္ဘာ့စာ

အရေးအသားမှာ ခေတ်သုံးအက္ခရာများဖြစ်ပြီး ဝါကျဖွဲ့နွဲ့မှု တိုတောင်းပါသည်။ အလှူရှင်အမည်၊ လှူဒါန်းရက်စွဲ၊ ကြေးချိန်နှင့် နေရပ် စသည့်အချက်အလက်မျှလောက်သာ ပါဝင်ပါသည်။ အခြားလူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို သိကုံးဖွဲ့နွဲ့ရေးသားကမ္ဘာ့စာတင်မှုများ လုံးဝမပါရှိပါ။ မည်သို့ဆိုစေ ခေတ်ကာလကြာညောင်းသည်နှင့်အမျှ ၎င်းကြေးစည်စာများသည်လည်း နှောင်းခေတ်အတွက် သမိုင်းအထောက်အထားများ ဖြစ်လာမည်မှာ အမှန်ပင်။

သင်္ချိုင်းစာ

မြန်မာလူမှုရေးစနစ်တွင် ရှေးခေတ်ကတည်းကပင် သေသူကို မြှုပ်နှံသင်္ချိုဟ်သည့် အလေ့အထရှိခဲ့ပါသည်။ မြှုပ်နှံသင်္ချိုဟ်သည့် မြေနေရာ၌လည်း အုတ်ဂူများပြုလုပ်လျက် အမှတ်တရအဖြစ် ထားရှိတတ်ကြသည်။ တချို့ကိုမူ ဂူသွင်းသင်္ချိုဟ်ခြင်း ပြုကြပေသည်။ မည်သို့ဆိုစေ သေဆုံးသူ၏ အုတ်ဂူများကို ထုံးဖြူဖြူဖွေးဖွေး သုတ်ပြီး ကမ္ဘာ့စာများ ရေးခဲ့ကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရလေသည်။

ဤသို့ သေဆုံးသူ၏ အုတ်ဂူထက်တွင် ကမ္ဘာ့စာရေးမှတ်ခြင်းအလေ့အထကို လေ့လာကြည့်ရာ ပျူခေတ်တွင် အုတ်ဂူဖြင့် သင်္ချိုဟ်ခြင်းမဟုတ်မူဘဲ မီးရှို့ပြာချပြီး ကျောက်အရိုးအိုးဖြင့်ထည့်သွင်းမြှုပ်နှံကာ အရိုးအိုးပေါ်မှ ကမ္ဘာ့စာမှတ်တမ်းထိုးသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ပုဂံခေတ်တွင်မူ သင်္ချိုင်းဂူကျောက်စာများနှင့် ကမ္ဘာ့စာတင်ပါသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်သို့ရောက်သောအခါ

အုတ်ဂူသွင်းသင်္ဂြိုဟ်မှုရှိခဲ့ကြပြီး အုတ်ဂူတွင် ကမ္မည်းစာရေးမှတ်
လာကြသည်ဟု ယူဆရပေသည်။

သေသူ၏ အုတ်ဂူထက်တွင် မှတ်တမ်းတင်ကမ္မည်းထိုးသော
အလေ့အထမှာ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့၏ အလေ့အထဖြစ်ဟန်ရှိ
ပါသည်။ ၎င်းတို့လူမျိုးများ သေဆုံးသည်ဆိုလျှင် အုတ်ဂူပြားများ
ပြုလုပ်သင်္ဂြိုဟ်ပြီး ခေါင်းရင်းမှ လက်ဝါးကပ်တိုင်လုပ်ပေး ကြသည်။
ဂူထက်တွင် ကမ္မည်းစာရေးထိုးသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တွေ့ရသော
သေဆုံးသူ နယ်ချဲ့နိုင်ငံခြားသားတို့၏ အုတ်ဂူအများစုတွင်
ဤသို့သော ကမ္မည်းစာများကို တွေ့ရပါသည်။

မြန်မာတို့၏ အလေ့အထအရ သေဆုံးသူအား အုတ်ဂူသွင်း
သင်္ဂြိုဟ်ပြီး အုတ်ဂူထက်တွင် ကမ္မည်းစာရေးထိုးရာ၌ သေဆုံးသူ၏
နာမည်၊ အသက်၊ အလုပ်အကိုင် စသည့်အချက်အလက်မျှ
လောက်သာ တိုတောင်းစွာ ပါဝင်ကြသည်။ ကမ္မည်းစာရေးထိုးရာ၌
လည်း အုတ်ကျောက်တို့အပေါ်တွင် အက္ခရာစာလုံးတွင်းထုခြင်း
(သို့မဟုတ်) ဆေးဖြင့် ရေးခြင်းပြုလုပ်ကြပေသည်။ ၎င်းသင်္ချိုင်း
ကမ္မည်းစာများတွင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး စသည့်အကြောင်းအရာ
များကို ဖတ်ရှုချင်စဖွယ်ဖြစ်အောင် တန်ဆာဆင်ရေးဖွဲ့ခြင်းမျိုးကို
လုံးဝ မတွေ့ရပါ။

တွေ့ရှိလေ့လာရသမျှ သင်္ချိုင်းစာတို့မှာလည်း ရှေးကျသော
အထောက်အထားဟူ၍ မရှိပေ။ အသစ် ပြင်ဆင်မွမ်းမံရာမှ
ဆင့်ထိုးကမ္မည်းတင်သော မှတ်တမ်းများသာ များပါသည်။
အောက်တွင် လေ့လာတွေ့ရှိရသမျှသော သင်္ချိုင်းစာများကို ဖော်ပြ
လိုက်ပါသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦး-ဘကြီးတော်မင်းလက်ထက်တွင် ခရစ်ယာန်
သာသနာပြု ဆရာများအနက် ဆရာယုဒဿန် (ဒေါက်တာ
ဂျပ်ဆင်) သည် ထင်ရှားသူဖြစ်ပါသည်။ ထိုစဉ်က ဆရာယုဒဿန်
အကျဉ်းခံရသော လက်မရွံ့ထောင်နေရာဖြစ်သည့် နန်းမတော်
မယ်နုအုတ်ကျောင်းတော်ကြီး၏ တောင်ဘက်၌ သင်္ချိုင်းဂူသဏ္ဍာန်
ပြုလုပ်ထားသော ဧရာမကျောက်ဖြူတုံးကြီး ရှိပေသည်။
၎င်းကျောက်ဖြူတုံးကြီး၏ တောင်ဘက်မျက်နှာစာတွင် အောက်ပါ
အတိုင်း အင်္ဂလိပ်မြန်မာ နှစ်ဘာသာဖြင့် ကမ္မည်းထိုး မှတ်တမ်းတင်
ထားခြင်းကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

“Judson Memorial
Site of
Ava Let Mayoan Prison

ဆရာ ယုဒဿန်ကို အောက်မေ့ဖို့ရာ အဝ လက်မရွံ့
ထောင်နေရာ”

ထိုမျှမကသေး။ ထိုကျောက်တုံးကြီး၏ အနောက်ဘက်
မျက်နှာတွင်လည်း အင်္ဂလိပ်မြန်မာ နှစ်ဘာသာဖြင့်ပင်-

“၁၈၂၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လက ၁၈၂၅ ခုနှစ် မေလအထိ ဆရာ
ယုဒဿန်သည် သခင်ဘုရားကို ယုံကြည်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊
မိမိရဲရင့်သော ခင်ပွန်း၏ လုပ်ကျွေး မွေးမြူခြင်းအားဖြင့်
လည်းကောင်း ထိုအရပ်မှာ ကြီးစွာသော ဒုက္ခများကို ခံနိုင်လျက်
မဖြောင့်မှန်စွာ အကျဉ်းခံရသည်။” . . . ဟု ရေးထိုးထားသည်။

၎င်းစာအရ ၁၈၂၅ ခုနှစ်အထိ အမေရိကန်မှ ရှိလာသော ဇနီးသည် မသေဆုံးသေးကြောင်း၊ ၎င်းကိုယ်တိုင် ကမ္ဘာ့မဟာမိတ်တမ်း ရေးထိုးကြောင်းပါ သိရသည်။ ထို့ပြင် မဖြောင့်မှန်စွာဟူသော အသုံးအနှုန်းမှာ ၎င်းတို့၏ အယူအဆအရ မှန်သည်ဆိုနိုင်သော် လည်း မြန်မာတို့၏ ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ သာသနာပြုဆရာသည် သာသနာပြုအလုပ်ကို မလုပ်မူဘဲ မြန်မာနိုင်ငံရေးတွင် ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခြင်းပြုလုပ်ခဲ့သောကြောင့် အကျဉ်းချထားခြင်းဖြစ်ပေရာ မြန်မာဘုရင်အစိုးရ၏ မှန်ကန်သောလုပ်ရပ်ဟုဆိုရပေမည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ဤကမ္ဘာ့မဟာမိတ်ကြောင့် ဆရာယုဒဿန်၏ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်အချို့ကို လေ့လာဖော်ထုတ်နိုင်သည့် အကျိုးကျေးဇူးကို ရရှိလေသည်။

ဒုတိယတင်ပြလိုသော သင်္ချိုင်းစာမှာ ရတနာပုံခေတ်ကာလ၊ ထင်ရှားသော လယ်ကိုင်းမြို့စားဖြစ်သူ- ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ အမိ- သင်္ချိုင်းဂူကျောက်စာပင် ဖြစ်သည်။ ကျောက်စာဟု မှတ်တမ်းပြုထား လင့်ကစား ကျောက်ချပ်ပေါ် အက္ခရာတင်ခဲ့သည် မဟုတ်ချေ။ မုံရွာခရိုင်၊ ဆင်ရှင်မြို့နယ်၊ မင်းတိုင်ပင်ရွာ၏ အနောက်မြောက်ဘက် နှစ်ဖာလုံခန့်အကွာရှိ အုတ်ပြာသာဒ်ဂူ၏ အရှေ့ဘက်မျက်နှာစာမှ ကမ္ဘာ့မဟာမိတ်ဖြစ်ပါသည်။ ရိုးရိုးအုတ်ဂူမဟုတ်မူဘဲ ပြာသာဒ်တင် ဂူကြီးတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ကမ္ဘာ့မဟာမိတ် မူလထိုး မဟုတ်ပေ။ နောက်ထိုးကမ္ဘာ့မဟာမိတ်ဖြစ်သည်။ ကြောင်းရေရှစ်ကြောင်း ရှိပြီး အောက်ပါအတိုင်း မှတ်တမ်းတင်ပါသည်။

“ကင်းဝန်မင်းကြီး အမိ သင်္ချိုင်းဂူ ကျောက်စာ ကြောင်း-
 ၁- ဝန်ရှင်တော်လယ်ကိုင်းမြို့စား
 ၂- ကင်းဝန်မင်းကြီး အမိ
 ၃- ၁၁၅၇ ခု၊ တော်သလင်း
 ၄- ဘွားသည်။
 ၅- ၁၂၄၈ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလ
 ၆- သေလွန်သည်။
 ၇- ၁၂၄၈ ခု၊ နှောင်းတန်ခူးလ
 ၈- သင်္ဂြိုဟ်သည်။”

တတိယသင်္ချိုင်းစာမှာ ယခင်ကြံတောသုသာန်အတွင်းရှိခဲ့ သည့် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဆရာကြီး ဦးလင်း၏သင်္ချိုင်းစာပင် ဖြစ်ပါ သည်။ ဆရာကြီးဦးလင်းသည် ပိဋကတ်တော် မြန်မာပြန်ဌာန-

အယ်ဒီတာချုပ်၊ ဗုဒ္ဓဝင်ဌာနမှူး၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရ စာပေပါရဂူဘွဲ့ ရသူတစ်ဦးဖြစ်လေသည်။ ၎င်း၏အုတ်ဂူတွင် အောက်ပါအတိုင်း ကမ္မည်းရေးထိုးထားခဲ့ပါသည်။

“ဆရာကြီး-ဦးလင်း (M.A, D Litt)
(80 years)

၁၃၁၆ ခု၊ နတ်တော်လဆန်း (၁၁) ရက်
(၆-၁၂-၅၄)

နေ့တွင် အနိစ္စရောက်သည်။”

မြန်မာလူမျိုးတို့၏ သင်္ချိုင်းစာများမဟုတ်မူဘဲ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှ ခေတ်ကာလ အင်္ဂလိပ်မြန်မာတိုက်ပွဲကြီးများတွင် ကျဆုံးခဲ့သော အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်တို့၏ အုတ်ဂူသင်္ချိုင်းများတွင်-အင်္ဂလိပ်လို ကမ္မည်းတင်ခဲ့ကြကြောင်း တွေ့ရသေးသည်။ ၎င်းတို့၏ သင်္ချိုင်းဂူ များကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် သူ့ကျွန်မခံဇာတိမာန် နိုးကြားတက်ကြွ ခဲ့ပြီး ရရာလက်နက်စွဲကိုင်ကာ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှကို အန်တုခဲ့သူ မြန်မာ မျိုးချစ်သူရဲကောင်းတို့၏ အကြောင်းကို သိမှတ်ခွင့်ရပါသည်။

အင်္ဂလိပ်မြန်မာ တတိယစစ်ပွဲကာလ မင်းလှတိုက်ပွဲတွင် ကျဆုံးသော အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်ကူရီ၏ ရုပ်ကလာပ်ကို မင်းလှမြို့ အနောက်တောင်ဘက် ၇-ဖာလုံနှင့် ကိုက်ပေါင်း ၃၁၀ အကွာ တွင် ဂူသွင်းမြှုပ်နှံခဲ့ကြပေသည်။ သူ၏အုတ်ဂူမှာ အီတလီကျောက် ဖြူပြားများနှင့် ဖုံးအုပ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုဂူအဖုံး ကျောက်ပြားတွင် ရေးထိုးထားသော ကမ္မည်းစာများမှာ မြောက်ဘက် မျက်နှာ၌ ဤသို့ဖတ်ရှုလေ့လာရပါသည်။

“Erected by his family
and brother officers” . . . ဟု ပါရှိပြီး
တောင်ဘက်မျက်နှာတွင်
“Sacred to the memory of
LIEUT JURY

Attached to the XI Bengal Infantry
Who fell at the head of his men

during the attack on the redoubt at Minhla
in November 1885” . . . ဟု ပါရှိလေသည်။

ဤသင်္ချိုင်းဂူနှင့် စာတန်းများမှာ နောင်မှ ရေးထိုးခြင်းဖြစ် ဟန်ရှိပါသည်။ ထို့အတူ ၁၈၈၅ ခုနှစ်က ဗြိတိသျှတို့သည် မြန်မာ နိုင်ငံကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ပြီး သီပေါဘုရင်အား နန်းချခဲ့ကြ၏။ မြန်မာနိုင်ငံအား အင်္ဂလိပ်တို့အုပ်ချုပ်ပြုဆိုသောအခါ သူ့ကျွန်မခံ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်ဖြင့် အနယ်နယ်အရပ်ရပ်မှ မျိုးချစ်ခေါင်းဆောင်တို့ သည် လူသူလက်နက်ရှိသမျှ အင်အားနှင့် တွန်းလှန်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြ သည်။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှသည် မင်းဘူးကို သို့တက်တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ကာ စစ်ဌာနချုပ် ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ပဒိန်း၊ ခဖဲ၊ ပွင့်ဖြူ၊ စလင်းတို့ကို တရကြမ်း တိုက်ခိုက်ထိုးစစ်ပြုခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က မင်းဘူး၊ စကု၊ ပွင့်ဖြူ၊ စလင်း တို့မှ ဗိုလ်ဥက္ကမဦးဆောင်၍ ဗိုလ်ရွှေတိုင်းကြီး၊ ဗိုလ်ရွှေတိုင်းလေး၊ ဆင်ယုံဗိုလ်၊ ဗိုလ်ကျားကြီး . . . အပါအဝင် မြန်မာမျိုးချစ် (၃၀) ကျော်တို့သည် မင်းဘူးနယ်မှ မျိုးချစ်တော်လှန်ရေး သမားများ အချို့ကို စုစည်းကာ နယ်ချဲ့ကို တွန်းလှန်တိုက်ခိုက်ကြ ပေသည်။

ထင်ရှားသော တိုက်ပွဲကြီးများမှာ မင်းလှခံတပ်တိုက်ပွဲပြီးလျှင် ပဒိန်း၊ ငဖဲတိုက်ပွဲ၊ ပထမနှင့် ဒုတိယစလင်းတိုက်ပွဲ၊ ရွှေပန်းမြိုင် တိုက်ပွဲ၊ မြလေးသောင်တိုက်ပွဲတို့မှာ ပြင်းထန်သော တိုက်ပွဲကြီး များဖြစ်ပြီး တိုက်ပွဲငယ်ပေါင်းများစွာ ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ နှစ်ဖက် စလုံး အများအပြားကျဆုံးခဲ့ကြကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ၁၈၈၆ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ (၈) ရက် ပဒိန်း၊ ငဖဲတိုက်ပွဲတွင် ကျဆုံးသော - မျက်နှာဖြူစစ်ဗိုလ် မစ္စတာဖယ်ယာ၏ ဂူ၊ ကပ္ပတိန် စဖိုး အသက် (၃၃ နှစ်) ဇွန်လ (၁၂) ရက်၊ စလင်းတိုက်ပွဲတွင် ကျဆုံးသော ဂူတို့မှာ မြန်မာတို့၏ သူ့ကျွန်မခံစိတ်ဖြင့် ပြောင်မြောက်စွာ တိုက်ပွဲ ဝင်ခဲ့ကြသည့် အထောက်အထားဖြစ်လေသည်။ ဤကဲ့သို့ ဗြိတိသျှ နယ်ချဲ့တို့၏ အုတ်ဂူသင်္ချိုင်းစာများကို မြန်မာပြည်အနှံ့အပြားတွင် တွေ့ရပါသည်။

အချုပ်ဆိုရသော် သင်္ချိုင်းကမ္မည်းစာအရေးအသားသည် အတွေ့ရနည်းသော မှတ်တမ်းတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ဖွဲ့ဖွဲ့နွဲ့နွဲ့ရေးသား ကမ္မည်းတင်မှုမျိုးမပါရှိဘဲ တိုတောင်းသော ဝါကျတို့ဖြင့်သာ ရေးသားလေ့ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် သေဆုံးသူ၏ အမည်၊ အသက်၊ ကွယ်လွန်သောနေ့ရက် စသည့်မျှသာ ပါရှိတတ်သဖြင့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ သမိုင်းအထောက်အထားဟူ၍ မရရှိတတ်ပေ။ သို့ရာတွင် ရှေးကျသော သင်္ချိုင်းစာဖြစ်ပါမူ မြန်မာစာပေအတွက် အကွရာရေးထိုးပြောင်းလဲမှုရှိပုံကို ထင်ဟပ်ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်

သဖြင့် အဖိုးတန်သော ကမ္မည်းစာအမျိုးအစားအဖြစ် သတ်မှတ် နိုင်လေသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ၁။ နေမိဘုံခန်းယျို့ ရှင်အဂ္ဂသမာဓိ။ ဦးမောင်မောင်ကြီး (မဟာဝိဇ္ဇာ)။ (တည်းဖြတ်သူ) နိုင်ငံတော် ဗုဒ္ဓသာသနာ့အဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်။
- ၂။ ဥမ္မာဒန္တိယျို့ မဟာမင်းလှမင်းခေါင်ကျော်။ ဦးတင်နှင့်ဦးဘိုးဖြူ ကြီးကြပ်ပြင်ဆင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်း၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၆၄ ခုနှစ်
- ၃။ မြန်မာစာဋီကာ ဦးသိန်းနိုင် (ဝိဇ္ဇာ) မြကန်သာစာပေ၊ အမှတ်-၁၀၈၊ ၃၃ လမ်း၊ ကဗ္ဗနမဟီ၊ မန္တလေး။ ၁၉၆၈ ခုနှစ်
- ၄။ ရခိုင်ရှေးဟောင်း သိပ္ပံပညာရှင်များ မြို့တော်များ ထွန်းရွှေခိုင် (စစ်တွေကောလိပ်)၊ သိပ္ပံပညာပုံနှိပ်တိုက်၊ အမှတ် ၁၁၃/၃၄ လမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၈၅ ခုနှစ်

- ၅။ မင်းနန်းစည်ချောင်း သုံးစောင်တွဲ တွင်းသင်းမင်းကြီး ဦးထွန်းညိုနှင့် သံတော်ဆင့် ဦးတိုး။ ဦးတင်ဦး (တည်းဖြတ်)၊ သုတေသနအသင်း စာစဉ်၊ စာပေဓိမာန် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၁ ခုနှစ်
- ၆။ စွယ်စုံကျော်ထင် ကြည့်ကန်ရှင်ကြီး ရှင်နန္ဒမင်း။ ဦးဆန်းထွန်း (မန်းတက္ကသိုလ်) တည်းဖြတ် ၁၉၆၈ ခုနှစ်။
- ၇။ အမေးတော်ဖြေ ပဌမမောင်းထောင် သာသနာပိုင် ဆရာတော်ဘုရားကြီး။ ဇမ္ဗူမိတ်ဆွေ ပိဋကတ်စာအုပ်ဆိုင်ကြီး။ ဆိုင်နံပါတ် ၃၉၊ စီရံ ဈေးချိုတော်၊ မန္တလေးမြို့၊ ၁၃၂၃ ခုနှစ်
- ၈။ မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်းများ ပုဂံဝန်ထောက်ဦးတင်၊ ရန်ကုန်အစိုးရ ပုံနှိပ်တိုက်၊ (ပထမပိုင်း မှ ပဉ္စမပိုင်း) ရန်ကုန်မြို့
- ၉။ ပုဂံကျောက်စာ လက်ရွေးစင် ပါမောက္ခဦးအေးမောင်၊ (တည်းဖြတ်) ရန်ကုန်မြို့၊ ပညာနန္ဒပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၈ ခုနှစ်
- ၁၀။ ဒေဝ်ဟောင်း မြန်မာရာဇဝင် ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ ရန်ကုန်မြို့၊ သီဟရတနာ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၄ ခုနှစ်

- ၁၁။ ဝေါဟာရလိနတ္ထ
ဒီပဏီကျမ်း
ကျော်အောင်စံထားဆရာတော်။
ဦးတင့်ဆွေ (ကြပ်မတ်ပြင်ဆင်)
ရန်ကုန်၊ လယ်တီမဏ္ဍိုင်ပိဋကတ်
ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၂၀ ခုနှစ်
- ၁၂။ ရှေးဟောင်းမြန်မာ
ပေစာ၊ ပုရပိုက်စာ
ဦးမြတ်ကျော်၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်၊
ရန်ကုန်မြို့
- ၁၃။ မြန်မာမဟာ
မင်္ဂလာမင်းခမ်းတော်
စာရေးတော်ကြီး ဦးရာကျော်။
နန်းညွန့်ဆွေ (တည်းဖြတ်) ပုညစာ
အုပ်တိုက်၊ ပုညစာ (၃၁)၊ ရန်ကုန်၊
၁၉၆၈ ခုနှစ်
- ၁၄။ သုသောမိတရာဇဝင်
(ပထမတွဲမှဆဋ္ဌမတွဲ)
ဆရာကြီး ဦးဘိနှင့်ဆရာသိန်း။
ရန်ကုန်မြို့။ သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊
၁၉၂၂ ခုနှစ်
- ၁၅။ မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်
(ဒုတိယတွဲ၊ တတိယတွဲ)
ပညာရှိများ။ မိတ္ထီလာ၊ မိဘဂုဏ်ပိဋ
ကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၉
- ၁၆။ မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး ဦးကုလား။ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသန
(ပထမတွဲမှ တတိယတွဲ)
အသင်း၊ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီ
ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်
- ၁၇။ အင်္ဂလိပ်မြန်မာ
စစ်သမိုင်း
နတ်မောက်ဘုန်းကျော်။ ပုဂံစာအုပ်
တိုက်၊ စာအုပ်အမှတ်-၁၀၀-ဒု
ရန်ကုန်၊ ၁၉၇၇ ခုနှစ်

- ၁၈။ ကုန်းဘောင်ဆက်
မဟာရာဇဝင်
တော်ကြီး
ဦးမောင်မောင်တင်၊ ရန်ကုန်၊
လယ်တီမဏ္ဍိုင် ပုံနှိပ်တိုက်၊ (တ-နှိပ်)
(ပတွဲ-၁၉၆၇။ ဒုတွဲ-၁၉၆၇။ တတွဲ-
၁၉၆၈)
- ၁၉။ ရွှေဘုံနိဒါန်း
ဇေယသင်္ခယာ။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီ
ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်
- ၂၀။ ပဒေသရာဇ်မြန်မာ
နိုင်ငံ၏ဇာတ်သိမ်း
ဒေါ်ကြန့် (မဟာဝိဇ္ဇာ) နိုင်ငံသမိုင်း
သုတေသနဦးစီးဌာန၊ ယဉ်ကျေးမှု
ဝန်ကြီးဌာန၊ ရန်ကုန်၊ ၁၉၇၈
- ၂၁။ မြန်မာ့ရှေးဟောင်း
ယဉ်ကျေးမှု
(သုတေသန)
ဦးမြင့်အောင်။ အောင်ချမ်းသာ ပုံနှိပ်
တိုက် ၆၃၊ ၉၃ လမ်း၊ ရန်ကုန်
(၁၉၇၉ ခုနှစ်)
- ၂၂။ အသစ်မြင်ဗမာ့သမိုင်း
ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ မန္တလေး၊
သုခဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၇၅
- ၂၃။ ဇမ္ဗူဒီပဥဆောင်းကျမ်း
ဖာနီဗယ်၊ ဂျေ၊ အံ့စ်နှင့်ဖေမောင်တင်၊
ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသန
အစီအစဉ် (၂)၊ ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်
- ၂၄။ ရွှေနန်းသုံးဝေါဟာရ
အဘိဓာန် (ပတွဲ)
ရန်ကုန်၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာန၊
၁၉၇၅ ခုနှစ်

- ၂၅။ မြန်မာစာညွန့်ပေါင်း ကျမ်း (ဒုတိယတွဲ) ဦးမြင့်ကြည် (တည်းဖြတ်) မျိုးချစ် စိတ်ဓာတ်ရှင်သန်ထက်မြက်ရေး ပညာပြန့်ပွားလှုံ့ဆော်ရေးစာစဉ် ၁၉၉၃ ခုနှစ်
- ၂၆။ မြန်မာစာညွန့်ပေါင်း ကျမ်း (တတိယတွဲ) ဦးကျော်ဒွန်း (ကြီးကြပ်ပြင်ဆင်) ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ ပုံနှိပ်ရေးနှင့်စာရေးကိရိယာဌာန၊ ၁၉၂၉ ခုနှစ်
- ၂၇။ မြန်မာစာညွန့်ပေါင်း ကျမ်း (စတုတ္ထတွဲ) ဦးခင်အေး (တည်းဖြတ်)၊ မျိုးချစ် စိတ်ဓာတ်ရှင်သန်ထက်မြက်ရေး ပညာပြန့်ပွားလှုံ့ဆော်ရေးစာစဉ်၊ ရန်ကုန်၊ ၁၉၉၃
- ၂၈။ မြန်မာစာညွန့်ပေါင်း ကျမ်း (ဆဋ္ဌမတွဲ) ဒေါ်ပို့ (ကြီးကြပ်) မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ် ရှင်သန်ထက်မြက်ရေး ပညာပြန့်ပွား လှုံ့ဆော်ရေးစာစဉ်၊ ၁၉၉၃
- ၂၉။ မြန်မာစွယ်စုံကျမ်း အတွဲ (၁။ ၂။ ၃။ ၄။ ၅။ ၆။ ၁၁။ ၁၂။) စာပေဗိမာန် ပုံနှိပ်တိုက်
- ၃၀။ ရတနာပုံစက်ရုံများ ဒေါ်ကြန့်၊ စာပေနှင့်လူမှုရေးသိပ္ပံ ဂျာနယ်၊ တွဲ (၁) အမှတ် (၁)
- ၃၁။ အခြေပြမြန်မာ နိုင်ငံရေးသမိုင်း(ပ။ဒု) ဌာနချုပ်

- ၃၂။ ရွှေတိဂုံစေတီထီးတော် ဦးမောင်မောင်သိုက်၊ အထူးထုတ် ဆည်းလည်းစာများ ရွှေတိဂုံသုတေသနစာစောင် ရန်ကု
- ၃၃။ ထီးလင်းပေမှတ်တမ်း တင်မောင်အေး (ပခုက္ကူ)ထံမှ မှတ်တမ်းများ
- ၃၄။ ပခန်းကြီးမြို့ပုရပိုက် လှိုင်ဝင်းဆွေထံမှ ပုရပိုက်မှတ်တမ်း များ
- ၃၅။ ရှေးဟောင်းကမ္ဘာဦး စာများ ကိုယ်တိုင်လေ့လာ မှတ်သားစရာ စုဆောင်းထားရှိမှု

၂၀၁၁ ခုနှစ် စာပေဗိမာန်စာမူဆု
မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အနုပညာဆိုင်ရာစာပေ တတိယဆုရ

ရှေးဟောင်းကမ္ပည်းစာများ

လှိုင်ဝင်းဆွေ

အဖ ဦးစိုလ်ကြီး၊ အမိ ဒေါ်တင်တင်တို့မှ ၁၉၅၁ ခုနှစ် မတ်လ ၂၇ ရက်နေ့တွင် ပခုက္ကူမြို့နယ် ရွှေချောင်းရွာ၌ မွေးဖွားခဲ့သည်။ ၁၉၆၇ ခုနှစ်တွင် မန္တလေး ဆရာအတတ်သင်မှ အလယ်တန်းဆရာဖြစ်သင်တန်း အောင်မြင်သည်။ ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် မန္တလေးတက္ကသိုလ်မှ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့နှင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ပညာရေးတက္ကသိုလ်မှ B.Ed ဘွဲ့တို့ ရရှိသည်။

၁၉၇၃ ခုနှစ် မေလထုတ် လုပ်သားကျောင်းသား ဝါးကရက်ကြီး ကဗျာဖြင့် စာပေနယ်သို့ စတင်ရောက်ရှိသည်။ ငွေစာရီ၊ မြဝတီ၊ တို့ကျောင်းသား၊ ပညာတန်းဆောင်၊ စစ်ပြန် စသည့် မဂ္ဂဇင်း၊ စာစောင်များတွင် စာပေများ ရေးသားခဲ့သည်။

၁၉၈၇ ခုနှစ် စာပေဗိမာန်စာမူဆုဖြင့်ပွဲတွင် အသည်းထဲက မှန် စာမူဖြင့် ဝတ္ထုကဏ္ဍ ပထမ၊ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် မြဝတီဝတ္ထုကဏ္ဍဖြင့်ပွဲတွင် ချစ်ကြွမ်းပါ စာမူဖြင့် တတိယ၊ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်ရှင်သန်ထက်မြက်ရေး စာပေပြိုင်ပွဲများတွင် ၁၉၉၁ ခုနှစ်၌ ရှိမြတ်တော စာမူဖြင့် ဝတ္ထုကဏ္ဍမှာ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် နှလုံးသားမှာ ပွင့်တဲ့ပန်း စာမူဖြင့် ဝတ္ထုကဏ္ဍ ပဉ္စမ၊ မျိုးချစ်တတိမာန် တို့တေးသံ စာမူဖြင့် ကျမ်းစာပေ တတိယဆု၊ နှစ် (၅၀) ပြည့် တပ်မတော် နေ့ အထိမ်းအမှတ် စာပေပြိုင်ပွဲတွင် ဆောင်းပါးနှစ်လိပ်ဆုနှင့် နှစ် (၆၀) ပြည့် တပ်မတော်နေ့ အထိမ်းအမှတ် စာပေပြိုင်ပွဲတွင် ကဗျာရှည်အဆင့် (၁) တတိယဆုတို့ ရရှိခဲ့သည်။ ၁၉၈၆ ခုနှစ်တွင် မြန်မာ့အင်းလောင်း စာအုပ်ကို စာပေဗိမာန်မှ သီးခြားထုတ်ဝေခဲ့သည်။

အမည်ရင်း ဦးဝင်းမြင့် ဖြစ်သည်။

နေရပ်လိပ်စာ - အမှတ် (၃၀၃)၊ ခတ္တာလမ်း၊ မြို့သစ်ရပ်၊ ပခုက္ကူ၊ မကွေးတိုင်းဒေသကြီး။

စာပေဗိမာန်

K2421
KS 900